

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

**ШОСТА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

27 ТРАВНЯ 2016 Р.

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МАРІУПОЛЬ — 2016

ББК 66.4я431
УДК 327(063)

Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу: Збірник матеріалів Шостої Інтернет-конференції (27 травня 2016 р.) / Під заг. ред. К. В. Балабанова. — Маріуполь : МДУ, 2016. — 180 с.

Редакційна колегія:

К. В. Балабанов, д.політ.н., професор, ректор МДУ; **В. Ф. Лисак**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету; **Н. П. Пашина**, д.політ.н., професор; **І. М. Грідіна**, д.і.н., професор; **М. В. Трофименко**, к.політ.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики; **М. В. Булик**, к.політ.н., доцент; **Н. В. Гаврилова**, к.і.н., доцент; **С. П. Пахоменко**, к.і.н., доцент; **С. В. Рябінін**, к.політ.н., доцент; **О. О. Черепченко**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП; **О. Л. Гільченко**, к.політ.н., старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики; **К. А. Трима**, к.політ.н., старший викладач кафедри політології, філософії та соціології;

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики (протокол № 12 від 23.06.2016).

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 23.06.2016).

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДОМІНАНТА СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

УДК 327(52:519)(045)

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Єрмілов І. Ю.,

*студент III курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Маріупольського
державного університету*

Після розпаду біполярної системи, закінчення «Холодної війни» та блокового протистояння, з'явилися реальні можливості формування нової системи міжнародних відносин, створення умов для побудови нового світового порядку, заснованого безпеці, відповідальності і співробітництві між усіма державами. У цей же час світ зіткнувся з новими видами викликів і загроз, таких як міжнародний тероризм і релігійний екстремізм, інтернаціоналізація наркотрафіку та організованої злочинності, які придбали глобальний характер. Поряд з цим спостерігається зростання сепаратизму, націоналізму і внутрішньодержавних конфліктів. Все це свідчить про те, що світова система міжнародних відносин, не стала менш суперечливою та розрядженою від напруги. Фактором що стимулює напруженість та вносить дисбаланс в її середу, насамперед, є міжнародний тероризм. Тому першочерговим завданням світового співтовариства є протидія цій та іншим загрозам на трьох взаємопов'язаних і взаємозалежних рівнях: національному, регіональному і глобальному.

Досить згадати терористичні акти 16 лютого 1999 року, події 29-30 березня і 1 квітня 2004 року, "андижанские події" 2005 року в Узбекистані, факти газової атаки японської секти "Аум-Сінрікьо" в Токійському метро, вибухи в Бакинському, Паризькому та Московському метро; терористичні атаки здійснені що до "Боїнгів" і російських "ТУ", з великою кількістю жертв; трагічні події в Каспійську, Буденовске і Махачкалі; став "чорним" для американського народу, так і всього світового співтовариства 11 вересня 2001 року; захоплення заручників у Театральному центрі міста Москви в будівлі мюзиклу "Норд-Ост", і звичайно ж, безпрецедентні акції терористів у Беслані 1 вересня 2004, щоб зробити незаперечний висновок про зростання і масштабності міжнародного тероризму [1].

Не треба бути вченим щоб мати змогу підтвердити зростаючий рівень терористичної активності та загрози, прямим доказом цього, є постійні теракти та гучні заяви, що проводяться від імені таких значущих терористичних організацій як «Хезбаллах», «Хамас», «ІГІЛ» та інших. Терористичні методи використовують не тільки терористичні організації, але й злочинні синдикати по всьому світі, такі як мексиканські та індійські наркокартелі, мафіозні угруповання та інші кримінальні організації діючі на міжнародному просторі.

Швидкість та продуманість терактів, високий рівень професіоналізму, тактики і методів терористів, непередбачуваність їх дій, використання найсучасніших і нетрадиційних засобів, а також багато інших чинників – всі ці фактори усе більш переконливо говорять про те, що динаміка і тенденції розвитку тероризму, як загрозливого соціального та політико-правового явища досить серйозно ведуть до дестабілізації обстановки, порушення світового правопорядку, різкого ускладнення міжнародних відносин шляхом стимуляції напруженості та недовіри між країнами.

Сучасний тероризм перетворився на один з деструктивних інструментів суспільно-політичного тиску, його соціально-ідеологічний аспект став одною з найважливіших проблем світового суспільства. Тероризм і екстремізм різного масштабу все більше загрожують безпеці країн та їх громадян, чинять психологічний тиск на великі маси людей, гублячи своєю діяльністю сотні тисяч життів. Методи ведення тероризму продовжують розвиватися та змінювати свою форму, сучасний тероризм набуває все більш жахливого вигляду, використовуючи все більш смертоносні та варварські методи та техніки проведення терактів. Самогубці-підрильники, показові страти, це все лише верхівка айсберга.

Міжнародний тероризм це специфічна форма тероризму що набула особливого розповсюдження на кінці ХХ ст. та початку ХІ ст. Одна з найбільших проблем цього явища – складність його визначення. Міжнародний тероризм занадто тісно переплітається із класичним тероризмом, тому право визначати чи являється той чи інший прояв тероризму – Міжнародним, цілком залежить країни та її політиків. Основними цілями міжнародного тероризму, залишається: дезорганізація державного управління, зміна політичного курсу тієї чи іншої країни, наведення терору та провокування міжнародної напруги. Іншими, менш розрекламованими цілями як міжнародного тероризму так і звичайного є збагачення терористів: організацій та їх членів, та звичайно ж здобуття влади за для реалізації особистих цілей.

По всьому світі ми можемо спостерігати за тенденцією до активізації терористичної діяльності, та підвищення ролі великих терористичних організацій, таких як ІдІЛ, це зумовлено багатьма факторами. Глобальною нестабільністю у світі, напруженістю в регіонах с підвищеним ризиком терористичної діяльності, глобалізацією що спрощує переміщення між країнами, екстремістів, проблеми з біженцями з країн сходу та мігрантами з радикальними ідеологічними настроями.

Тероризм не є постійним явищем, надзвичайно рідко, ми можемо наглядати за ним на тривалому протязі часу, найчастіше, тероризм виявляє себе у блискавичних акціях, тому визначення підвищення рівня терористичної загрози, встановлюється з деякими складнощами: За кількістю та значущістю терористичних дій, проведених в окремих регіонах за окремий проміжок часу. За цими критеріями, терористична активність в останній час, різко піднялась у Західній Європі та близькому сході, але тенденцію до прогресування тероризму, ми бачимо по всьому світі, з деякими відмінностями та особливостями.

Сьогодні, Міжнародний тероризм являє собою глобальну проблему що не зникне сама собою, але навпаки, з кожним днем буде прогресувати підвищуючи загрозу для світової безпеки та стабільності, шляхом наведення терору, використовуючи противоправні методи. Це нагальна проблема, що потребує найшвидшого вирішення бо наслідки її ігнорування, будуть катастрофічними не тільки для окремих держав, але й для світової спільноти в цілому.

Список використаних джерел

1. Концельман Г. Ясір Арафат: Від терориста до людини мира: Пер. с нім. Ростов-на-Дону: Фенікс, 1997.
2. Корнілов А.А. Традиційні підходи в боротьбі країни Ізраїль з міжнародним тероризмом//Актуальні проблеми американістики. Матер'яли міжнародної наукової конференції. Нижній Новгород: ИСИ ННГУ, 1999.
3. Коровіков А.В. Ісламський екстремізм в арабських країнах. М., 1990.
4. Кошель П.А. Історія покарань в Росії; Історія російського тероризму – М.: Голос, 1995.
5. Кривошеєв І.Е. Взаємодія сполучень і частин внутрішніх військ з органами внутрішніх справ при виконанні задач в особливих умовах/Акад. Під ред. Майдікова А.Ф. М., 1996.

УДК 327.7 ЄС(043)

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА

Корячкіна К. І.,

студентка II курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Пріоритетним напрямом зовнішньополітичної стратегії України та одним з основних факторів забезпечення національної безпеки було проголошено європейську інтеграцію.

Дослідження етапів становлення, мети та сутності європейської політики сусідства є актуальною проблемою для зовнішньої політики України на сучасному етапі.

Метою даної наукової розвідки є дослідження етапів становлення Європейської політики сусідства (ЄПС).

ЄПС – це особлива система відносин ЄС з сусідніми державами на сході та півдні, що у найближчій перспективі не стануть його членами. ЄПС спрямована на реалізацію політико-економічних можливостей з посилення міжнародної співпраці, що виникли внаслідок розширення ЄС, сприяє зміцненню регіональної стабільності, безпеки та добробуту, є допоміжним механізмом підтримання політичного діалогу, економічної та культурної кооперації, запобігає взаємовідчуженню між розширеним ЄС та його сусідами.

Аналіз джерел дозволяє виділити декілька етапів у формуванні ЄПС.

Активна фаза формування та підготовки Європейської політики сусідства почалася в 1999 р. з розвитку європейської дискусії про необхідність нової стратегії щодо майбутніх сусідів ЄС.

У квітні 2002 р. на засіданні Ради ЄС із загальних питань та зовнішніх відносин з ініціативи Великобританії та Швеції була запропонована ідея «Політика сусідства стосовно східноєвропейських країн». [2]

У березні 2003 року Комісія представила вже новий документ, який отримав назву «Розширена Європа – сусідні країни: нова структура відносин з нашими східними та південними сусідами» у відповідь на спільний лист до Ради Верховного представника пана Хав'єра Солани та Комісара пана Патена від серпня місяця 2002 р. У грудні Франція та Італія запропонували поширити політику сусідства взагалі на всіх сусідів ЄС, в тому числі і на середземноморські країни.

У липні 2003 р. Комісією було подано Комюніке «Прокладаючи шлях для запровадження нового механізму сусідства» та сформовано нову Робочу групу у питаннях Розширеної Європи та Міжвідомчу групу у питаннях Розширеної Європи. У жовтні 2003 р. Європейська Рада дала позитивну оцінку у здійсненні цієї ініціативи та закликала Комісію до подальшого її просування з метою забезпечення всебічного, збалансованого та пропорційного підходу, включаючи також фінансовий механізм.

На цих засадах Комісія здійснила детальний аналіз елементів, що мають бути включені до цієї ініціативи, як з точки зору змісту, так і методики. Комісія надала Раді два усних звіти про хід виконання робіт у жовтні 2003 р. та лютому 2004 р., а також взяла участь у докладних обговореннях у Комітеті постійних представників та відповідних робочих групах Ради питань, що стосуються елементів, які можуть бути включені у Плани дій Європейської політики сусідства (ЄПС) з деякими країнами Східної Європи та Середземноморського регіону. [1] Розділи цих Планів дій, пов'язані зі зміцненням політичного співробітництва і Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, були спільно розроблені й ухвалені службами Комісії та Верховним представником.

У травні 2004 р. одночасно з історичним розширенням Європейського Союзу було ініційовано Європейську політику сусідства та ухвалено важливий документ – комюніке Комісії європейських співтовариств «Європейська політика сусідства. Стратегія».

У грудні 2006 р. у звіті реалізації політики Комісія також внесла пропозиції щодо подальшого зміцнення Європейської політики сусідства. Привілейовані відносини з країнами-сусідами будуть встановлюватись на основі взаємної прихильності до загальноприйнятих цінностей, передусім, у питаннях верховенства права, належного державного управління, поваги до прав людини, у тому числі, до прав меншин, сприяння добросусідським відносинам, а також до принципів ринкової економіки та сталого розвитку. [4]

Отже, формування європейської політики сусідства розпочалося у 1999 році, саме тоді відбулися дискусії щодо необхідності нової стратегії задля майбутніх сусідів ЄС. Сьогодні вона охоплює 16 держав. З точки зору ЄС, з 12-

ма з них співпраця розвивається успішно. На сучасному етапі політичний механізм ЄПС переживає період трансформації.

Список використаних джерел

1. Андрусевич Н. А. Інструмент європейського сусідства і партнерства / Н. А. Андрусевич. — Львів. 2008. — 81 с.
2. Європейська політика сусідства [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/what_eu/neighbourhood_policy_eastern_partnership/index_uk.htm
3. Коростелева Е. А. Восточное партнерство: проблемы и перспективы / Е. А. Коростелева. — Минск: ГИУСТ БГУ, 2011. — 57 с.
4. European Neighbourhood Policy [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://eeas.europa.eu/enp/>

УДК 339(477):061.1БРІКС(043)

ГЕОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ У СПІВРОБІТНИЦТВІ КРАЇН БРІКС

Макаренко В. А.,

студента 3 курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

На сьогоднішній день, розвиток телекомунікацій, інтенсифікація потоків, створення мереж, спонукало зробити висновок, що ми живемо у період «кінця географії». Бо, сам простір і час перестали відігравати вирішальну роль. Фактично виникло кардинально нове поняття «географія»; будучи надзвичайно мобільною, вона рухається керованна економічними потоками, локалізацією і переміщеннями сфер діяльності, в яких створюються і споживаються багатства. Так з'явилися геоeкономіка, геофінанси, Геоінформація, геотехнологія. Однак економіка була і буде нероздільна з часом і простором.

Кінець ХХ століття показав усьому світу, що такі тенденції як: відкриття кордонів і ослаблення інструментів державного контролю; різке зростання міжнародного значення даних про великі компанії і сектори економіки, будуть мати своє продовження і в ХХІ столітті. В результаті взаємодії цих тенденцій виник анархічний економічний світ, де кордони між дозволеним і забороненим, між законним і незаконним надзвичайно рухливі і розмиті. При цьому держави залишаються захисниками інтересів своїх громадян і підприємств. І хоча, геоeкономіка вважається « науковою дисципліною, що не є до кінця сформульованою » і розглядається як своєрідний синтез науки і мистецтва, якась форма людської практики, такі утворення як БРІКС, сприяють актуалізації дослідження динаміки міжнародних відносин саме через призму геоeкономіки. Геоeкономіка покликана аналізувати і систематизувати ці дані про ринок, де держави, що зберігають свої прерогативи і несучі свою частку відповідальності, піддаються дестабілізуючого впливу з боку господарюючих суб'єктів, які самі дуже далекі від стабільності. На відміну від геополітики,

історія якої налічує майже два століття, геоekonomіка в своїй сучасній формі була створена порівняно недавно - в 1980-1990 рр. [4].

В рамках геоekonomічного дискурсу глобалізація розуміється насамперед як злиття геополітичних і геоekonomічних реалій. Ключовим в геоekonomіки є поняття національної корпорації. Мається на увазі люди, зазвичай представники вищої бюрократії, політичної, наукової та ділової еліти, чий добробут і амбіції пов'язані з досягненням успіху цієї держави. По суті геоekonomіка формально ототожнює державу, як суб'єкта політичного життя, з корпорацією, як суб'єктом життя економічного. Це не означає, що геоekonomіка відкидає або втрачає рамку державної чи національної місії. Вона поширює цю рамку на бізнес: одним із законів геоekonomіки є формула: «корпорація, діяльність якої виходить за суто економічні межі, в чисто економічному сенсі успішніше, ніж та, всі інтереси якої обмежуються сферою бізнесу» [3].

Геоekonomіка розглядає сучасну державу як національну корпорацію, яка використовує геоekonomічний інструментарій, щоб діяти на національних територіальних майданчиках.

Сучасні геоekonomічні уявлення оперують поняттями глобальної економіки, світового доходу і квазіренти. Створення єдиного геоekonomічного універсалу призвело до усупільнення глобального боргу і перетворення його в один з механізмів перерозподілу світового валового продукту.

В контексті вище згаданого, не можна не відмітити, тенденцію заснування таких утворень, як БРІКС, що саме по собі, є прикладом відносин саме в геоekonomічній площині, ніж в геополітичній.

Географічне положення країн БРІКС дозволяє з упевненістю припустити, що БРІКС мають глобальний охоплення. Сам акронім BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa) має в собі визначення, об'єднання країн, які мають статус великих країн, що найбільш швидко розвиваються. За останні десять років існування об'єднання його дипломатичний вплив та увага інвесторів значно збільшилися. На сьогодні, в країнах БРІКС мешкає приблизно 43% населення земної кулі, на їхню частку припадає 30% території Землі, вони розташовані в чотирьох частинах світу. Окрім цього, треба брати до уваги також існуючі тертя. Так, Індія і Китай - традиційні суперники в регіоні з невирішеними територіальними проблемами. Бразилія стурбована зростанням китайського експорту і, фактично, приєдналася до вимог США до Пекіну переглянути «занижений» курс юаня. Окрім того, Бразилія та ПАР, що є явними регіональними лідерами, з підозрою ставляться до зростання впливу Китаю в Південній Америці та Африці, відповідно, КНР вже кілька років є лідером за темпами зростання інвестицій на обох континентах [2]. Що ж стосується спільних позицій, то це, перш за все, співпраця Росії з Китаєм, Індією та Бразилією у військовій і космічній сфері. Крім того, Китай, Індія, Бразилія і ПАР опинилися по один бік барикад в рамках так званого Дохійського раунду переговорів в рамках Світової організації торгівлі про зменшення тарифів на імпорт сільгосппродукції і скорочення державних дотацій сільгоспвиробникам. (Головними опонентами є США, ЄС і Японія.) [1].

Проте треба також розуміти, що країни БРІКС слабо взаємодіють між собою, їх економіки в основному співпрацюють з ЄС і США. Загальний обсяг внутрішнього товарообігу країн БРІКС - \$ 320 млрд, з яких 65% - товарообіг з Китаєм, який стрімко падає (тільки за останній рік і тільки з Росією він впав на 30%). У свою чергу економічні відносини БРІКС з США і ЄС становлять майже \$ 2 трлн, а товарообіг Китаю з усім світом не включаючи країн-учасників - \$ 4,5 трлн. Тільки Китай і Південна Корея торгують на рік на \$ 300 млрд - стільки ж, скільки весь БРІКС між собою. Росія тут не виняток - при \$ 430 млрд товарообігу з ЄС і США за 2014 рік російський товарообіг з БРІКС склав \$ 111 млрд, з них понад \$ 90 млрд - з Китаєм. Обсяг товарообігу Росії з Китаєм не перевищує обсягу товарообігу Росії з Голландією. Китай - це 11% зовнішньоторговельного обороту Росії, Росія - 2% зовнішньоторговельного обороту Китаю [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що хоча саме існування та утворення БРІКС, є прикладом відносин між державами перш за все в гео економічному просторі. Проте, про це свідчить тільки аналіз їх потенційних відносин, який на даному етапі виражений лише теоретично, так як співпраця учасників БРІКС, не вийшла на принципово новий рівень після входження у це угруповання. Однак, слід зазначити, що такі глобальні явища, як світова економічна криза, воєнні конфлікти, є факторами, що змінюють положення у відносинах країн БРІКС і як організація вона тільки проходить етап інституалізації, відповідно і остаточно визначити роль та значення БРІКС на міжнародній арені не є доцільним.

Список використаних джерел

1. Перспективи співробітництва ЄС та БРІКС [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://istfak.org.ua/tendentsii-rozvytku-suchasnoi-systemy-mizhnarodnykh-vidnosyn-ta-svitovoho-politychnoho-protsestu/183-protsesty-rehionalizatsii/888-perspektyvy-spivrobitnytstva-yes-ta-briks>.
2. Мовчан А. Ложная надежда. Почему БРИКС не будет работать [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://slon.ru/posts/53884>.
3. Переслегин С. Б. Глава 7 За пределами геополитики. Самоучитель игры на мировой шахматной доске. Геоэкономический баланс [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.e-reading.by/chapter.php/44202/129/Pereslegin_-_Samouchitel'_igry_na_mirovoii_shahmatnoii_doske.html.
4. Проблемы развития геоэкономике geography [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://helpiks.org/5-74124.html>.
5. Krishnendra Meena BRICS: an explanation in critical geography [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0102-85292013000200009

УДК 327(520)(045)

ДІЯЛЬНІСТЬ ЯПОНІЇ В АТЕС В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН

Прекрасний Ю. Ю.,

студент III курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Маріупольського державного університету

Для Японії АТР в цілому і Східна Азія зокрема є пріоритетним напрямком її зовнішньої політики протягом багатьох десятиліть. На базі цього регіону вона займається послідовним нарощуванням свого міжнародного авторитету. Залучаючи країни цього регіону в орбіту своєї зовнішньоекономічної стратегії, Японія усуває комплекс неприємної історичної пам'яті про Другу світову війну і створює сприятливий режим існування для її підприємств, що діють на території АТР. Ставлення Японії до регіоналізму було принципово виражено на початку 2000-х років прем'єр-міністром Дзюн'їтіро Коїдзумі. У його програмі, що отримала назву концепції «відкритого регіоналізму», можна виділити один з принципів на якому заснована японська позиція щодо регіональної інтеграції. Це відкритий регіоналізм, принцип якого полягає в тому, що регіональне співробітництво повинно здійснюватися для запобігання регіонального сепаратизму з упором на інтереси глобального економічного співробітництва. [1]

Основні позиції зовнішньої політики Японії викладено у доповіді "Глобальна економічна стратегія" у квітні 2006 р Міністерством економіки, торгівлі і промисловості, а в червні опублікували доповідь , "Стратегія нового економічного зростання".

У доповіді, "Стратегія нового економічного зростання" окреслено чотири основних напрямки міжнародної економічної політики Японії:

1. Подальша економічна інтеграція Східної Азії.
2. Глобалізація і підвищення конкурентоспроможності виробництва.
3. Перетворення Японії в більш відкриту і привабливу країну.
4. Регіональні стратегії Японії і внесок в рішення загальнолюдських проблем. [2]

В даний час Японія перетворилася в одного з провідних учасників не тільки світової системи торгівлі, але також і регіональних економічних організацій. Саме тому для Японії в своїй політиці важливо розглядати весь світ як єдиний ринок і поліпшити умови для ділової активності у співпраці з іншими державами. [3]

З моменту утворення в 1989 році АТЕС (Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво) Японія прагне відігравати провідну роль в діяльності цієї структури, як багатостороннього економічного співробітництва в АТР. На глобальному рівні Токіо розглядає АТЕС як важливий інструмент сприяння розвитку багатосторонньої торгівлі в рамках СОТ, з одного боку, і як ефективний провідник в АТР угод про багатосторонній торгівлі, прийнятих в СОТ з іншого.

Економічні відносини Японія з країнами-членами АТЕС мають для неї винятково велике значення. На ці країни припадає до 3/4 усього зовнішньоторговельного обороту Японії, близько 40% всіх прямих іноземних інвестицій.

Токіо проводить курс на розвиток всебічних відносин з країнами АТЕС, розглядаючи взаємодію з цією структурою в рамках своєї зовнішньополітичної концепції як "найбільш ефективний" спосіб розвитку взаємного співробітництва.

По-перше, даний формат дозволяє забезпечувати Японії можливість діалогу з основними економічними партнерами, які беруть участь в різних процесах в рамках АТЕС.

По-друге, Токіо намагається з максимальною ефективністю використовувати можливості форуму АТЕС для розвитку регіонального співробітництва. Особливість позиції Японії полягає в тому, що регіональне співробітництво в рамках АТЕС має, на її думку здійснюватися в інтересах запобігання регіонального сепаратизму, тобто з упором на інтереси глобального світового співробітництва. Даний підхід передбачає, що всі регіональні організації економічної інтеграції повинні мати прагматичну спрямованість в таких областях міжнародного співробітництва, такі як "зони вільної торгівлі", фінансово-кредитна сфера, захист навколишнього середовища, боротьба зі злочинністю і т.д. З цієї точки зору пріоритетним для Токіо виявляється досягнення країнами-учасниками конкретних домовленостей в окремих сферах економічного співробітництва, що дозволяє закласти основи для вбудовування національних економік у всеосяжний механізм регіональної кооперації.

Японія бере діяльну участь у всіх Форумах АТЕС, міністерських зустрічах АТЕС. Велика активність Японії проявляється і в роботі груп, комісій, рад та інших багатосторонніх механізмів АТЕС. Японія бере на себе значну частину бюджету АТЕС (601 тис. Дол. В 2003/04 фін, або 18,3% від загальної суми бюджету), будучи другим після США донором цієї організації. Крім обов'язкових платежів, які визначаються вагою економіки тієї чи іншої держави, Японія вносить добровільні дотації, спрямовані, зокрема, на більш ефективну реалізацію Осацької програми дій, прийнятої в 1995р. У 2003/04 фін, сума добровільних внесків Японії склала 325 млн. Ієн (близько 3 млн. дол). [5]

Позиція Японії з питання лібералізації торгівлі та інвестицій в АТЕС визначається загальним характером її торговельної політики, заснованої на послідовному дотриманні правил СОТ з метою підтримки і зміцнення багатосторонньої торговельної системи. Токіо вважає, що найважливішими "рушійними силами" в роботі АТЕС по реалізації цілей, поставлених Богорською декларацією 1994 р є в даний час участь країни в СОТ, створення зон вільної торгівлі, проведення структурних реформ, а також висунення і реалізація піонерських ініціатив АТЕС.

З питань інвестицій, що займає важливе місце в порядку денному роботи АТЕС, Японія послідовно проводить політику поліпшення інформаційного та правового поля з метою залучення в країну іноземних інвестицій. Активно

проводяться в життя заходи щодо поліпшення механізмів доведення відповідної інформації до зарубіжних інвесторів шляхом щорічних оглядів японської Ради з інвестицій, робляться кроки щодо приведення японських стандартів у відповідність з міжнародними. У секторах, де в найбільшій мірі розвинені заходи регулювання, Японія домагається взаємного визнання як двосторонніх, так і багатосторонніх угод і домовленостей в області стандартів і сертифікації. У зв'язку з цим Токіо має намір сприяти поліпшенню і розвитку відповідної інфраструктури в АТЕС.

З питання тарифних обмежень японська сторона прагне до того, щоб забезпечити процес поступового скорочення тарифів в рамках АТЕС, беручи до уваги загальні тенденції торгівлі між країнами співтовариства і свої економічні інтереси. Крім того, Токіо виходить з того, що зниження тарифів за певними групами товарів може зробити позитивний вплив на торгівлю і економічне зростання в АТР в цілому. [4]

В останні роки основний пріоритет при формуванні позиції Токіо в АТЕС показаний наступними напрямками:

По-перше, наголошується на систему зобов'язань з безпеки в торгівлі, покликаних забезпечити механізми протидії терористичній загрозі. Це-забезпечення безпеки торгівлі, перш за все, в сфері морських і повітряних торговельних перевезень. У липні 2004 р Японія, підтримавши ініціативу щодо нарощування антитерористичного потенціалу АТЕС (APEC Counter-Terrorism Capacity Building Initiative), виступила з програмою допомоги країнам Південно-Східної Азії (надання гранту на 6,8 млн. дол.) на переобладнання семи аеропортів в відповідно до вимог авіаційної безпеки та трьох морських портів відповідно в кодом ISPS в Індонезії, проведення ряду семінарів з питань безпеки, а також надання 1 млн. дол. Азіатському банку розвитку для просування проектів по боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, а також по підвищенню безпеки в портах.

По-друге, Японія проявляє велику активність в питанні про права на інтелектуальну власність. У своїй політиці щодо АТЕС Японія робить упор на узгоджений з країнами-учасницями організації комплекс заходів щодо захисту інтелектуальної власності.

По-третє, це програма допомоги АТЕС дрібному і середньому бізнесу, вважаючи, що рішення проблем малого і середнього бізнесу є значущим фактором подолання наслідків кризи і досягнення довгострокового економічного зростання. [5] Японія виступає за збереження принципу добровільності при проведенні намічених заходів і наголошує на необхідності поетапних "еволюційних кроків" і ретельно перевірити їх відповідність національним інтересам членів АТЕС, в той же час Японія виступає за підвищення дисципліни реалізації рішень, прийнятих на рівні керівників країн АТЕС.

Конструктивна співпраця Японії з АТЕС являє собою ефективний інструмент кількісного і якісного нарощування торгово-економічних відносин, що в свою чергу є одним з найголовніших напрямів реалізації зовнішньополітичних цілей, зокрема претензій на регіональне лідерство.

Серйозна зав'язка економічних можливостей Японії саме на АТЕС свідчить про реальну можливість перетворення організації на потужний політично-економічний блок, до якого буде долучатися все більше і більше країн.

Список використаних джерел

1. Абалканин А. Азиатские страны в поисках оптимальной интеграционной модели /Абалканин А. // Проблемы Дальнего Востока, 2007. – № 2. - С. 76
2. Молодякова Э.В. Внешняя политика Японии: история и современность / Молодякова Э.В // Восточная литература, 2008. – С. 303 – 318.
3. Сагоян К.П. Об особенностях внешнеэкономической политики Японии / Сагоян К.П // Вестник Московского университета востоковедения.-2006.г.-№3 -С.22-36.
4. Споры вокруг интеграции в Азии. Сообщество по японски [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://imperiya.by/economics2-8303.html>.
5. Федоровский А. Возможности и проблемы регионального сотрудничества в Восточной Азии/ Федоровский А. // Мировая экономика и международные отношения.-2010 г .-№1-С.82-91.

УДК 327(569.1)(045)

ВНЕШНИЕ ФАКТОРЫ ВОЙНЫ В СИРИИ

Тарраф А. Т.,

студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

В том, что Сирия охвачена кровавой войной, кроме внутренних факторов, большую роль сыграли и внешние факторы. Перспективные маршруты энергопотоков явились главным фактором внешнего вмешательства.

В 2009 году Дамаску поступило предложение от Катара принять участие в строительстве трубопровода для поставок природного газа в Европейский Союз. Газопровод должен был пройти через территорию Саудовской Аравии, Иордании, Сирии и Турции. То есть, для этого проекта Сирия была важна, как региональный энергетический коридор. Возглавляла проект корпорация “Qatar Petroleum”. [8]

Но вместо этого предложения, 25 июня 2011 года в Иране Б.Аль-Асад подписывает меморандум между Ираком, Ираном и Сирией. В нем было отражено намерение построить газопровод с месторождения Южный Парс в Иране. Он должен был проходить через территорию Ирана в Сирию к побережью в районе Тартуса и Латакии, далее по дну Средиземного моря в Грецию. Кроме этого предполагалось построить терминалы для транспортировки сжиженного газа. Это был конкурирующий с Катаром проект, стоимостью 10 млрд. долларов. Цель была та же, поставки энергоресурсов в Европу. Для Евросоюза Иран мог бы стать главным источником энергетических ресурсов.

Когда Б. Аль-Асад подписывал этот договор, политический кризис в Сирии перерос в полномасштабную гражданскую войну. Идя навстречу требованиям оппозиции, Б.Аль-Асад предлагал диалог в интересах совместной перестройки государства. Он отправил правительство в отставку, сменил премьер-министра и губернаторов, отменил Чрезвычайное положение, действовавшее в Сирии в течении 48 лет. Несмотря на проведенные реформы, эскалация насилия продолжалась. Появились призывы: "Асад должен уйти". За рубежом срочно создавалась оппозиция из сбежавших высокопоставленных чиновников и интеллигенции. 9 мая 2011 года ЕС ввел санкции против Сирии.

В чем заключаются интересы стран, входящих в коалицию противников действующего режима в Дамаске?

Предполагалось, что иранский газ из месторождения Южный Парс будет продаваться не за доллары, а за альтернативный набор национальных валют. Для сохранения нефтедолларовой системы США, необходимо было разрушить альянс между Ираком, Ираном, Россией и Сирией. Также Вашингтон был заинтересован в ослаблении зависимости Европы от российских энергоресурсов. Этот проект неприемлем еще и потому, что связан с убытками для союзников США – Катара и Саудовской Аравии. Позиция США всегда сводилась к поддержке катарского трубопровода, как средство балансирования Ирана.

В дестабилизации обстановки в Сирии были заинтересованы и страны Персидского залива. Сохранение Б.Аль-Асада у власти срывает экономический проект Катара стать нефтегазовым гегемоном. Их месторождения могли бы снабжать энергоресурсами Евросоюз. Энергопоток должен был пройти из Аравии через Иорданию в сирийский Хомс, далее поток пролегал бы к побережью Средиземного моря, разделяясь на две ветки: первая – в направлении Латакии (здесь проживало большинство алавитов), вторая – в ливанский Триполи. Для достижения этой цели необходимо было установить контроль над этими территориями, свергнув действующий режим Б.Аль-Асада и устранив ливанский "Хезболлах". Для этого Саудовская Аравия и Катар выделили более 4 млрд. долларов.[8]

Одной из важнейших участниц конфликта, активно вмешавшихся в сирийский конфликт, была Турция. В планы Анкары входило превращение Турции в главный энергетический транзитный узел. Анкара всегда рассматривала Сирию, как зону своих приоритетных интересов. Территория Сирии несколько веков входила в состав Османской империи.[4] Турция сочувственно приняла "арабскую весну", поддерживая исламистскую оппозицию.

Давний враг Сирии – Израиль оказался прямым конкурентом. После открытия в 2010 году больших запасов нефти и газа на побережье восточного Средиземноморья (провинция Латакия), на шельфе в израильской акватории также были обнаружены гигантские месторождения. Вся эта нефтегазоносная область может содержать до 3,5 триллионов кубических метров природного газа и до 1,7 миллиардов баррелей нефти. Предполагается, что объем разведанных запасов составляет лишь третью часть от общих энергетических

запасов Леванта.[8] Для дальнейшего мирового экономического развития необходимы не только поставки нефти и газа, но и развитие энергетической инфраструктуры. Для этого и ведется борьба за правительственные режимы на стратегических путях.

Список использованных источников

1. Ближневосточный клубок террора [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://nk.org.ua/mir/bljnevostochnyiy-klubok-terrora-30790>
1. Как зарабатывает ДАИШ? [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://newinform.com/politics/3374-kak-zarabatyvaet-daish.html>.
2. Иран и Россия защитят Сирию газовым ОПЕК [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://politpuzzle.ru/12885-iran-i-rossiya-zashhityat-siriyu-gazovym-oppek/>
4. Неосманский след в агрессивном поведении Турции в Сирии [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://www.fondsk.ru/news/2015/11/27/neoosmanskij-sled-v-agressivnom-povedenii-turcii-v-sirii-37034.html>
5. Ростислав Ищенко. Если завтра война? [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://informburo.dn.ua/cgi-bin/iburo/start.info 1=5336>.
6. Сирийская оппозиция пересмотрела свое отношение к Башару Асаду [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201512150018-2x56.htm
7. Турецкий гамбит. Александр Жилин, Григорий Ванин [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://jvatnews.ru/analitika/turetskiy-gambit/>.
8. Syria: Ultimate Pipelineistan War [Электронный ресурс].—Режим доступа: <http://www.strategic-culture.org/news/2015/12/07/syria-ultimate-pipelineistan-war.html>.

УДК 339.92 (1-67 ЄврАзЕС) “1994 / 2016” (043)

ЄВРАЗІЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ СОЮЗ: ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Толстих М. І.,

студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Активізація діяльності інтеграційних утворень на теренах СНД впродовж останніх років свідчить про суттєве збільшення політичної і економічної взаємодії різних країн в цьому регіоні. Регіональні інтеграційні об'єднання, беручи до уваги національні інтереси, економічну безпеку, а також позицію, що займають країни, у світовому співтоваристві дуже впливають на ці процеси. Сучасні умови, в свою чергу, спонукають до вироблення нового формату взаємодії на євразійському просторі, підґрунтям якого виступають: ефективна економічна кооперація сторін, принципи спільного ринку на якому б вільно

переміщувалися товари, послуги, капітали і робоча сила. Країни Євразії усвідомлюють, що процес їх перетворення з об'єктів міжнародних економічних відносин в повноправні суб'єкти залежить, зокрема, від ефективності регіоналізації в багатосторонньому форматі і на рівні інтеграційних об'єднань країн. Варто зазначити, що в найближчому майбутньому, за прогнозами, центром світового економічного розвитку стане материк Євразія[2].

Одним з проявів активізації інтеграційних процесів в даному регіоні є функціонування Євразійського союзу. Вперше ідею щодо формування Євразійського союзу держав висунув Президент Республіки Казахстан Нурсултан Назарбаєв 29 березня 1994 року, під час виступу в Московському державному університеті ім. М.В. Ломоносова. В її основу покладено масштабний проект інтеграції нових незалежних держав на якісно новій, прагматичній і взаємовигідній економічній основі, розроблений лідером Казахстану [1]. Новація ідеї полягала в тому, аби поряд з подальшим удосконаленням Співдружності Незалежних Держав, створити нову інтеграційну структуру, метою якої б стало формування узгодженої економічної політики і прийняття спільних програм стратегічного розвитку. У 1995 році вслід за підписанням Угоди про Митний союз Білорусі, Казахстану і Росії розпочався процес зближення євразійських держав. Тим самим виокремилася «інтеграційне ядро» держав, які протягом наступних 20-ти років, не без труднощів і пауз, але досить послідовно і зосереджено рухалися в напрямку реалізації Єдиного економічного простору і Євразійського економічного союзу. Незабаром до домовленостей «митної трійки» приєдналися Киргизстан і Таджикистан. У 2000-х відбувся справжній ривок: «п'ятіркою» суміжних держав було створено нову інтеграційну структуру – Євразійське економічне співтовариство [1]. Новим етапом слід вважати 1 січня 2015 року, коли у повному обсязі став функціонувати Євразійський Економічний союз.

В Євразійському економічному союзі забезпечується свобода руху товарів, послуг, капіталу і робочої сили, до того ж проведення скоординованої, узгодженої політики в галузях економіки, визначених договором і міжнародними договорами в рамках союзу. ЄАЕС - якісно новий рівень економічної взаємодії географічно наближених держав, за рахунок нього, відкриваються нові горизонти економічного росту, та формуються для країн-членів союзу нові конкурентні переваги і додаткові можливості у сучасному глобальному світі. ЄАЕС бере за мету всебічну модернізацію, кооперацію, підвищення конкурентоспроможності національних економік і створення умов для стабільного розвитку в інтересах підвищення життєвого рівня населення держав-членів. Основними завданнями ЄАЕС є: формування спільного фінансового ринку, встановлення спільних правил щодо торгівлі товарами та послугами і їх доступ на внутрішні ринки, сприяння забезпеченню потреби економіки в робочій силі країн ЄАЕС, створення спільної уніфікованої системи митного регулювання, створення рівних умов для виробничої і підприємницької діяльності, формування спільного ринку транспортних послуг, створення спільного енергетичного простору, формування системи колективної

безпеки, модернізації, інноваційного розвитку і підвищення конкурентоспроможності її галузей, забезпечення вільного пересування громадян держав-членів ЄАЕС в межах союзу [4]. За рахунок інтеграції в рамках союзу держави-учасниці отримують низку переваг, в першу чергу за рахунок збільшення товарообігу між державами, відміни тарифних обмежень і уніфікації законодавства в декількох галузях. Також, завдяки посиленню інтеграції повинні бути знижені ціни на товари, оскільки витрати на транспортування сировини і готової продукції будуть поступово знижуватися. На спільному ринку ЄАЕС планується зростання конкуренції за рахунок однорідного рівня економічного розвитку і появи нових гравців [3].

По при певну спільність в підходах до співробітництва в рамках даного інтеграційного об'єднання у держав-членів все ж залишаються певні розбіжності і протиріччя. Більшість з них пов'язані з різними масштабами економіки і рівнями розвитку країн, відмінностями між країнам в питанні зайнятості населення, різними геополітичними позиціонуванням, різним рівнем і змістом як глобальних так і регіональних загроз. Загалом функціонування економічного союзу сприятиме знаходженню гармонічних рішень низки національних проблем, а також проблем сучасного світо устрою. Інтеграція в ЄАЕС – це не тільки взаємодія, взаємне пристосування, співробітництво, об'єднання національних господарств, інтернаціоналізація господарського життя, а й відновлення, надолуження, так би мовити, єдності, в певній мірі - тобто це нова цілісність. Беручи до уваги основні соціально-економічні показники держав-членів ЄАЕС, можна зробити висновок, що регіон володіє усіма необхідними ресурсами для досягнення поставлених цілей: територія, висока чисельність населення, мобільність робочої сили, налагоджена зовнішня торгівля.

Список використаних джерел

1. Евразийский экономический союз. Вопросы и ответы. Цифры и факты. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurasiancommission.org/ru/Documents/eaes_voprosy_otvety.pdf
2. Евразийский экономический союз – инновационная парадигма развития СНГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eabr.org/general//upload/СІІ%20-%20izdania/3-16-2012/EEI_3_2012_Muntian.pdf
3. Евразийский союз как форма сопротивления санкциям [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestifinance.ru/articles/43352>
4. О Евразийском экономическом союзе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dari.kz/category/Tamojennyi_soyuz

УДК 323.11-054.73(485)(045)

ПРОБЛЕМА БЕЖЕНЦЕВ КАК ВЫЗОВ ИММИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКЕ ШВЕЦИИ

Велько М. М.,

*студентка III курса специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета*

В современной мировой практике можно выделить три основные модели интеграции иностранных граждан в общественную и политическую жизнь государства: этническая (немецкая), республиканская (французская), поликультурная (англосакская).

В Швеции получила развитие последняя модель интеграции. Она основана на признании того факта, что все группы в обществе обладают равными гражданскими правами на сохранение своей идентичности и культурной самобытности. Эти права закреплены в законодательных актах государства (Закон об иностранных гражданах; Закон о приеме лиц, ищущих убежище; Конституция Швеции 1975г.; Закон о борьбе с дискриминацией на рабочем месте по признаку этнического происхождения или вероисповедания, и его дополнение, Закон о запрещении дискриминации; Закон о равноправии учащихся университетов 2002 г.; Специальный закон о запрещении дискриминации и оскорбительного отношения к детям и учащимся 2006 г.; Закон о гражданстве Швеции 2001 г. и др.), всячески постулируются обществом и транслируются на всех уровнях. Сутью этой модели является политика мультикультурализма. У людей создается, фактически, поликультурная идентичность, что приводит к кризису и «размытию» идентичности. Следствием «политики открытых дверей» для беженцев Швеции стало повышение активности праворадикальных партий в стране, низкая интеграция на рынке труда мигрантов, всплывающие социальные проблемы, заметный рост межэтнической напряженности внутри шведского общества, рост террористической опасности и нестабильность в иммигрантских районах. Однако, даже учитывая это, Швеция остается одной из самых привлекательных стран для иммигрантов. [1, с. 51]

Основными направлениями иммиграции в Швеции являются прием трудовых мигрантов и прием беженцев. Беженцы традиционно составляют значительную часть среди иммигрантов. Масштабный прием беженцев из охваченных конфликтами стран «третьего мира» Швеция начала в 1984 г. В конце 80-х гг. вид на жительство получили десятки тысяч беженцев из Ирана, Ирака, Ливана и Эфиопии. В 90-е гг. В страну прибыли беженцы из Сомали и Боснии. В середине первого десятилетия XXI в. отмечался всплеск иммиграции из Ирака. Недавние события в Афганистане, Ливии и Сирии стали причиной притока новой волны беженцев из этих стран.

С каждым годом количество беженцев из Сирии увеличивается. Так число лиц, ищущих убежища из Сирии, с начала 2000-х годов и до 2011 года колебалось от 400 до 700 человек в год. По мере того как волнения в стране

усилились в 2011 году, число лиц, ищущих убежища возросло. И уже в 2012 году их количество увеличилось примерно в двенадцати раз. Такой показатель значительно больше, чем в предыдущие двухтысячные года. В 2013 году миграционные службы обработали более 16000 заявок от сирийских граждан. Более одной трети лиц, ищущих убежища, в 2014 году были сирийского гражданства. Показатель миграции за 2014, почти 30600 приложений, самый высокий за предыдущие года. С каждым годом наблюдалась тенденция увеличения количества беженцев. Следствием кризиса с беженцами из Сирии стало то, что число людей, ищущих убежища в Швеции находится на исторически высоких уровнях. Так до ноября 2015 года, более чем 149000 людей обратились за предоставлением убежища в Швеции – это на 74000 больше приложений, чем за аналогичный период предыдущего года. В Швеции наблюдается самое большое количество беженцев на душу населения, чем в любой другой стране в Европейском Союзе. [5]

В сентябре премьер-министр Стефан Лёвен сказал: «Моя Европа принимает людей, бегущих от войны, моя Европа не строит стены.»

В то время как премьер-министр Стивен Лёвен стремится держать дверь открытой, и опросы показывают, что большинство шведов все еще приветствуют беженцев, энтузиазм многих граждан Швеции начинает ослабевать. Еще в 2004 году 45,5% шведов высказались за закрытие границ для иммиграции. И теперь, когда они стали ощущать последствия этого массового притока людей, которые не разделяет их языка, религии, культуры и ценностей, их процент стал увеличиваться. Кроме того, муниципалитеты и правительственные учреждения не могли справиться со своей работой. Швеция не могла гарантировать предоставления важных социальных услуг. Учитывая возникшую ситуацию правительство было вынуждено ужесточить свою миграционную политику. Были предложены нормы и правила, что и во многих странах Европейского союза. В данный список вошли:

- ограниченное право на воссоединение семьи для нуждающихся в защите, воссоединение, по родственной миграции, только с членами семьи первого уровня;
- более строгие требования к безопасности;
- другие, нуждающиеся в защите, не имеют права на получение вида на жительство;
- предоставление вида на жительство из-за крайних / особенно тяжелых обстоятельствах должно быть заменено положением, которое позволяет вид на жительство, который может быть предоставлен по гуманитарным соображениям в некоторых, весьма ограниченных исключениях. [4]

Реакция на данную политику в Риксдаге была разной. Так демократы и консерваторы полностью поддержали предпринятые меры, и даже говорили, о их дальнейшем ужесточении. Христианские демократы тоже оказались на стороне социал-демократов, однако острым оказался вопрос, по поводу воссоединения семей. С совершенно противоположной точкой зрения выступили Левая партия и Зеленая молодежь. Они считают данную

миграционную политику неприемлемой, негуманной и слишком ограниченной. Лидер Левой партии Юнас Шёстедт говорил: «Швеция была одной из немногих стран, демонстрировавших ответственную миграционную политику. И я этим гордился. Швеция была неким светлым пятном, маяком в темноте, вкупе с еще несколькими странами. Правительство этот свет загасило». [2] Тем не менее по результатам опроса Novus 70% граждан Швеции выступают за предложенное ужесточение миграционной политики, также растет поддержка антииммиграционной партии Демократы Швеции и консервативной партии Швеции, призывающих к увеличению пограничного контроля.

В ноябре Стивен Лёвен признал «[мы] не может справиться». Решением проблемы растущего притока беженцев, стало установление временного пограничного контроля на юге страны 5 ноября 2015 года. Решение Швеции относится только к людям, въезжающим в страну автомобильным, железнодорожным или морским транспортом. В первой половине декабря парламент Швеции принял новый закон, который ввел обязательные проверки документов на всех поездах, автобусах и паромов из-за рубежа. Закон имеет наибольшее влияние на знаменитый мост Эресунн из Дании, который используется десятками тысяч пассажиров ежедневно. Введение пограничного контроля означает, что впервые за полвека, Швеция требует удостоверение личности с фотографией для путешественников, прибывающих из Дании и наносит удар по заветной свободной Шенгенской паспортной системе Европы. Кроме того, он поддался критике Законодательного совета. Однако, за неделю, после введения контроля, страна наблюдала общенациональное падение числа людей, претендующих на убежище. 4 января 2016 года, после внесения коррективов, Швеция установила пограничный контроль сроком на 6 месяцев, до 4 июля 2016 года. [3] Количество людей, ищущих убежища в Швеции, резко сократилось, в среднем их число составляет гораздо меньше, чем 1000 в неделю (для сравнения, Швеция приняла около 10000 человек в течение осени).

В заключение нужно сказать, что вопросы миграционной политики в Швеции будут требовать всё новых путей решения. Перед шведским парламентом сейчас стоит главная задача - не потерять контроль над потоками беженцев. Есть опасения, что после окончания действия закона о пограничном контроле 4 июля, откроется новый поток лиц, ищущих убежище. И правительству Швеции уже сейчас нужно предпринимать меры по предотвращению данного сценария.

Список использованных источников

1. Большаков Г. А. Кризис этнической идентичности и массовая миграция в странах Скандинавии: Норвегия, Дания, Швеция / Г. А. Большаков — СПб, 2014. — 161 с.
2. Реакции на смену миграционной политики [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2103&grupp=16655&artikel=6311180>

3. Border controls start on Sweden-Denmark bridge [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.thelocal.se/20160104/border-checks-begin-on-sweden-denmark-bridge>
4. Regeringen föreslår åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktingmottagande [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktingmottagande/>
5. Sverige [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/#>

GLOBALIZACJA I INTEGRACJA, JAKO ZJAWISKA WPLYWAJĄCE NA MIĘDZYNARODOWE BEZPIECZEŃSTWO – NA PRZYKŁADZIE ORGANIZACJI O CHARAKTERZE EKONOMICZNYM

Bodo M.,

*student II stopnia Wydziału Historycznego, Instytutu Historii Uniwersytetu
Jagiellońskiego*

W świecie globalizacji coraz większe znaczenie mają różnego rodzaju ugrupowania zrzeszające państwa o podobnych celach. Znaczenie tychże organizacji wzrasta w przypadku, gdy celem ich członków jest doprowadzenie do wzrostu gospodarczego, bowiem w takim przypadku dochodzi czynnik finansowy, mogący przynieść dla poszczególnych państw członkowskich wymierne korzyści. Znaczące oddziaływanie i wpływ ugrupowań integracyjnych spowodowany jest faktem, że większość takich ugrupowań realnie kształtuje warunki funkcjonowania podmiotów ekonomicznych we współczesnej światowej gospodarce [Łoś-Nowak, 2000, s. 68].

Niewątpliwie do ugrupowań integracyjnych, które mają szeroki wpływ na gospodarkę światową oraz na prawidłowe kształtowanie się relacji w ramach państw członkowskich, należą: NAFTA, MERCOSUR oraz ASEAN.

Pierwsza z tych organizacji (NAFTA) powstała 1 stycznia 1994 r., kiedy to w życie wszedł North American Free Trade Agreement, czyli Północnoamerykański Układ o Wolnym Handlu. Ta międzynarodowa umowa została zawarta pomiędzy trzema, amerykańskimi państwami: USA, Kanadą i Meksykiem [North American Free Trade Agreement, 1993]. Zawarcie tego układu pozwoliło na rozwój handlu pomiędzy państwami członkowskimi, a także zniesienie stawek celnych we wzajemnych stosunkach handlowych. Cele NAFTA zostały określone w dokumentach założycielskich (rys. 1).

Znaczenie NAFTA dla poszczególnych państw członkowskich jest różne w zależności od skali rozwinięcia gospodarczego danego państwa. W przypadku Meksyku doszło do silnego uzależnienia ich gospodarki od rynku USA. Ze względu na dużą skalę eksportu z Meksyku do USA (w 1992 r. eksport do USA wynosił 75% całości wyeksportowanych towarów z Meksyku) meksykańscy przedsiębiorcy musieli dostosowywać się do standardów USA oraz wymogów ich rynku. Z kolei rząd meksykański ma za zadanie prowadzenie działań polepszających dostępność do

rynku USA. Dlatego też na szeroką skalę podejmowane są działania zmierzające do likwidacji wszelkich barier taryfowych. Jak podało Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: „NAFTA ma stymulować napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych w sektorach, w których Meksyk posiada komparatywną przewagę. Rozszerzone zostaną tym samym możliwości zatrudnienia na meksykańskim rynku pracy” [Piklikiewicz, 2009, s. 6]. Kapitał uzyskany przez Meksyk pozwolił mu na zmniejszenie zadłużenia zagranicznego, a jego udział w NAFTA pozwolił na dokończenie liberalizacji jego gospodarki [Latoszek., Proczek, 2001].

W przypadku Stanów Zjednoczonych mamy do czynienia z chęcią wzmocnienia przez Amerykanów jednego z południowych partnerów, aby w ten sposób posiadać stabilnego pod względem ekonomicznych sojusznika. Poprzez rozwój gospodarki meksykańskiej, zmniejszył się odsetek nielegalnej imigracji do USA z Meksyku. Dla Amerykanów było to bardzo znaczące, bowiem mieli oni problem nie tylko z utrzymaniem stabilności lokalnych rynków, przygranicznych, ale również dochodziło u nich do destabilizacji wewnątrz społeczeństwa.

Kanada niejako została „przymuszona” do podpisania NAFTA, bowiem bliskie sąsiedztwo z USA i Meksykiem, wymuszało na Kanadzie wejście z nimi w ów układ. Wynikało to z przekonania o konieczności bycia w układzie, niż pozostawania poza jego granicami. Ponadto, podpisane owego układu przez Kanadę otwierało kanadyjskim firmom działania na rynkach partnerskich [Latoszek, Proczek, 2001].

Reasumując, pochylając się nad wszystkimi postanowieniami podjętymi w dokumentów NAFTA można określić szereg zagadnień, w ramach których działa to ugrupowanie (tab.1).

Drugą organizacją, którą warto przywołać w niniejszym artykule jest południowoamerykański MERCOSUR. Powstała ona, jako odpowiedź państw latynoamerykańskich na szereg ugrupowań powstających w innych regionach świata. W ramach MERCOSUR istnieje wolny przepływ dóbr, usług oraz środków produkcji. Handel między tymi czterema państwami członkowskimi opiera się na braku ceł i innych ograniczeń taryfowych. Takie działania mają na celu wzmocnienie wspólnej polityki celnej państw zrzeszonych w ramach tejże organizacji.

Ugrupowanie to prowadzi wzmoczoną współpracę z organizacjami międzynarodowymi w celu wdrożenia instrumentów wspólnej (dla MERCOSUR) polityki handlowej. Ze względu na zmieniające się warunki rynkowe, obecnie ugrupowanie to działa w zakresie [Piklikiewicz, 2009, s. 20]:

- wzmocnienia działań w zakresie unifikacji celnej MERCOSUR,
- zawierania umów z partnerami międzynarodowymi,
- prowadzenia polityki konkurencyjności,
- obszaru celnego i eksportowego,
- ochrony konsumenta.

Ugrupowanie to wpłynęło na wzmocnienie współpracy gospodarczej pomiędzy jego członkami, ale także doprowadziło do zniesienia barier handlowych. Niewątpliwie do korzyści międzynarodowych zawiązania tejże organizacji, należy zapewnienie gwarancji demokratycznych, bowiem zgodnie z postanowieniami

państw członkowskich, w przypadku odejścia któregośkolwiek państwa od zasad demokratycznych, traci ono wszelkie przywileje związane z byciem członkiem MERCOSUR.

Trzecia organizacja, której działalność warto omówić pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa w regionie jest Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (Association of South-East Asian Nations). Obecnie organizacja ta zrzesza 10 państw członkowskich. Tworząc ASEAN państwa założycielskie podpisały deklarację, w której określiły główne cele ugrupowania. Wśród nich możemy wymienić te związane, m.in. z przyspieszeniem wzrostu gospodarczego w państwach członkowskich, przy jednoczesnym wspieraniu rozwoju ich zaplecza socjalnego i kulturowego. Nacisk położono właśnie na działania przynoszące korzyści dla całego regionu azjatyckiego.

Na piedestale celów Stowarzyszenie postawiło sobie krzewienie w regionie metodami pokojowymi działań mających na celu podniesienie atrakcyjności obszaru pod względem ekonomicznym. Aby było to możliwe do osiągnięcia państwa członkowskie podpisały załącznik obejmujący, m.in. gwarancję podejmowania działań respektujących reguły prawa międzynarodowego, w szczególności tych, które zostały przyjęte na obszarze działania ASEAN. Państwa zgodziły się również działań na zasadach wyszczególnionych w Karcie Narodów Zjednoczonych.

Deklaracja założycielska wprost mówi, że: „Stowarzyszenie reprezentuje zjednoczoną wolę narodów w związanie się przyjaźnią i współpracą i, przez wspólny wysiłek i poświęcenie, zapewnia ludziom i potomności szczęście pokoju, wolności i dobrodziejstwa” [Deklaracja ASEAN].

Już na początku działalności ASEAN (1978 r.) państwa członkowskie podpisały dokument w ramach, którego określiły, tzw. fundamentalne zasady współpracy. Po dzisiejszy dzień należą do nich:

- szanowanie niezależności i suwerenności państw członkowskich,
- respektowanie narodowej tożsamości,
- możliwość prowadzenia przez państwa członkowskie niezależnej polityki zagranicznej,
- korzystanie jedynie z pokojowych metod rozwiązywania konfliktów, itp.

Stowarzyszenie w sposób ciągły realizuje swoje główne zadanie, czyli rozwijanie współpracy gospodarczej, naukowej, technicznej, socjalnej oraz kulturowej w regionie. Zaangażowanie państw członkowskich w tym Stowarzyszeniu przynosi im korzyści związane ze wzrostem ich znaczenie na rynku międzynarodowym. Działalność tego ugrupowania przynosi również korzyści dla społeczności międzynarodowej, bowiem ASEAN działa na rzecz zaprowadzenia pokoju na obszarze Azji, ze szczególnym uwzględnieniem prób rozbrojenia nuklearnego Korei Północnej. Ponadto, w ramach tegoż ugrupowania podejmowane są decyzje dot. bezpieczeństwa morskiego, dyplomacji między skonfliktowanymi stronami oraz tak ważnych w obecnych czasach, kwestiach broni masowego rażenia [Żyła, 2014, s. 321].

Reasumując, ugrupowania integracyjne omówione w niniejszym artykule zostały powołane do życia w celu zwiększenia roli ich państw członkowskich na rynku międzynarodowym. Chodziło przede wszystkim o zwiększenie

konkurencyjności państw członkowskich oraz o ich rozwój pod względem ekonomicznym, socjalnym, technicznym i kulturalnym. Warto podkreślić, że wszystkie te organizacje, zwłaszcza ASEAN, mają ogromny wpływ na utrzymanie pokoju na świecie poprzez wymogi stawiane państwom członkowskim.

Literatura

1. Deklaracja ASEAN: <http://www.asean.org/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>, dostęp z dnia 7 października 2015 r., godz. 17:19.
2. Latoszek E., Proczek M., Organizacje międzynarodowe. Założenia, cele, działalność, Warszawa 2001.
3. Łoś-Nowak T., Stosunki międzynarodowe. Teorie-systemy-uczestnicy, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2000.
4. North American Free Trade Agreement, Congressional Research Service, March 1993.
5. Piklikiewicz M., Integracja regionalna w Ameryce Południowej i w Ameryce Północnej, Warszawa 2009.
6. Żyła A., Współpraca regionalna w ramach ASEAN przed i po 2015 r. – cele, strategię i wyzwania, [w:] „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 369, Wrocław 2014.

REPUTACJA JAKO CZYNNIK BUDOWANIA POZYCJI PAŃSTWA W ŚRODOWISKU MIĘDZYNARODOWYM - CASUS EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

Leszczyński M.,

doktorant Katedry Publicystyki Ekonomicznej i Public Relations Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Globalizacja przyczyniła się do reorganizacji w światowym życiu gospodarczym, czego przyczyną jest zmiana przejawiająca się zachwianiem pewnej równowagi występującej w globalnej gospodarce. Pozycja państwa w wyniku tych przemian została zredefiniowana, co tłumaczyć można tym, że stało się ono równoprawnym podmiotem międzynarodowej konkurencji, gdzie w wielu sektorach, w myśl liberalnej wizji świata gospodarczego w wymiarze międzynarodowym, jednymi z głównych zasad są te ustalane przez rynek. Państwa w tak przedstawionej rzeczywistości konkurują ze sobą na zasadach łudząco podobnych do tych, które panowały do tej pory w sektorze prywatnym. W związku ze zmianami zasad funkcjonowania musiały one dostosować się do tych warunków, co jest związane z tym, że zaczęły w swojej filozofii i sposobach działania sięgać do wzorców postępowań panujących wśród tych, którzy z problemem konkurencji, na zasadach mniej lub bardziej zbliżonych do wolnego rynku, mają do czynienia od samego początku, mowa o sektorze prywatnym. Ten stan, połączony z przejmowaniem przez przedsiębiorstwa instrumentów państwowych, jak na przykład CSR (Corporate Social Responsibility) W. Olins określił jako wymianę tożsamości. [Olins 1999] W

ekonomicznym ujęciu pozycja państw w tych warunkach utożsamiana jest z konkurencyjnością. Z kolei z perspektywy szerokiego wachlarza instrumentarium niezwykle istotnym w tej materii zjawiskiem jest reputacja, która jest jednym z ujęć odnoszących się do postrzegania państwa. Dla krajów wchodzących w skład Europy Środkowo-Wschodniej było to ogromne wyzwanie, nie tylko ze względu na fakt, że w wielu przypadkach do lat 80. XX w. funkcjonowały w zupełnie innej rzeczywistości społeczno-gospodarczej, przez co ciężko konkurować im pod względem czynników twardych z zachodnimi sąsiadami, ale również dlatego, że w oczach międzynarodowej opinii publicznej stanowiły twór nieznaną, który obarczony jest historycznym ciężarem związanym w przypadku wielu państw ze Związkiem Radzieckim. Dzisiaj po ponad dwóch dekadach od tych wydarzeń widoczne są duże zmiany w wielu dziedzinach życia, dlatego niezwykle interesującą jest reputacja jaką zdołały one sobie wypracować wśród międzynarodowej opinii publicznej.

Państwa stając się podmiotami globalnej konkurencji musiały zrewidować swoje dotychczasowe działania oraz osiągnięcia i stworzyć z nich produkty rynkowe, które będą odpowiadały popytowi jaki zgłaszają inne podmioty funkcjonujące na arenie międzynarodowej. Wymiar ten można odczytywać nie tylko w ujęciu stricte ekonomicznym, ale również politologicznym, społecznym czy kulturowym. W tym miejscu należy spróbować udzielić odpowiedzi na pytanie: O co tak naprawdę państwa konkurują na arenie międzynarodowej? Najprościej można by stwierdzić, że konkurencja ta odnosi się do inwestorów i konsumentów, co w szerszym ujęciu można określić mianem rywalizacji o czynniki produkcji i rynki zbytu. Czynniki produkcji to kapitał w każdej formie, który przynosi know-how, pieniądze, innowacje i wzrost. W przypadku rynków zbytu należy mówić o produktach i usługach, w tym przypadku mowa o tzw. efekcie kraju pochodzenia. Obecności na zagranicznych rynkach nie można ograniczać jedynie do funkcjonowania krajowych produktów (produkty), ale należy uwzględniać pewien poziom świadomości, który może przejawiać się np. w skłonności do odwiedzenia danego państwa, mowa o turystyce (usługi). Wśród usług można także wyróżnić innego rodzaju aspekty związane z międzynarodowym podziałem pracy. Warto zauważyć, że jedną z głównych przyczyn, dla których państwa muszą konkurować w tych obszarach są coraz mniejsze ograniczenia w przepływie tych czynników, co jest zasługą globalizacji. Konkurencja w wymiarze międzynarodowym sprowadza się do tworzenia pewnego ładunku, który wyrażany jest w atrakcyjności przejawiającej się występowaniem przewag konkurencyjnych pozwalających na skuteczne budowanie pozycji państwa. Na podstawie powyższych rozważań można zadać pytanie: Jak konkurencyjność państw ma się do ich międzynarodowej pozycji? Analizując rankingi dotyczące konkurencyjności gospodarek można stwierdzić, że państwa które w ogólnym dyskursie uważane są za światowe potęgi zajmują w nich najwyższe pozycje, co może być potwierdzeniem tezy, że współcześnie pozycja państwa jest odpowiednikiem jego konkurencyjności. Wśród krajów, które w wymiarze ogólnym uważane są za potęgi wydają się być te, które należą do Europy Zachodniej, Ameryki Północnej, Australii i Oceanii oraz do wschodu i południa Azji. W rankingu Global Competitiveness Index autorstwa World Economic Forum z 2015 r. w pierwszej 10. znajduje się aż 6 państw reprezentujących Europę Zachodnią, 3 państwa będące

przedstawicielami południa i wschodu Azji oraz 1 państwo z Ameryki Północnej. Najlepszą pozycję wśród państw Europy Środkowo-Wschodniej odnotowała Estonia, która zajęła dopiero 30. miejsce. [World Economic Forum 2015]

Wśród czynników wpływających na konkurencyjność gospodarki można znaleźć zarówno te (szeroko już opisane w literaturze) o charakterze twardym, co zostanie pominięte w tym opracowaniu, ale także te których wymiar jest miękki. W dobie globalizacji rozwiązania gospodarcze zaczynają się standaryzować, co prowadzi do upodabniania się do siebie gospodarek. Jasnym wydaje się to, że inwestorzy potrzebują dobrych regulacji prawnych, stabilności, bezpieczeństwa, czy też wykształconej siły roboczej, z drugiej strony konsumenci zgłaszają popyt na wysokiej jakości dobra i usługi. Standaryzacja ta została już zauważona w sektorze prywatnym, gdzie produkty z tych samych materiałów, pochodzące z podobnych (lub tych samych) fabryk różnią się często tylko jednym specyficznym elementem jakim jest logo. W literaturze dotyczącej marketingu ten aspekt został określony mianem marki, którą można odnosić do firmy lub produktu. Ten sam sposób różnicowania występuje w przypadku państw poczynając od produktów np. włoskie buty, francuskie wina, czy niemieckie samochody, przechodząc przez produkcję, np. tania produkcja w Chinach, a kończąc na destynacjach turystycznych. Tworzenie pewnej bazy przekonań można określić mianem kreowania postrzegania danego państwa wśród międzynarodowej opinii publicznej. W literaturze te zjawiska są opisywane w sposób różnorodny w zależności od dyscypliny, która danym tematem się zajmuje. W ekonomii można mówić o reputacji państwa, co jest powiązane ze specyfiką dyscypliny, gdzie zwraca się uwagę na rolę doświadczeń, wiedzy i wyobrażeń w podejmowaniu decyzji przez poszczególne podmioty, w marketingu mowa o marce narodowej [Anholt 2013, s. 1], a w politologii o miękkiej sile państwa [Nye 2004]. Każde z tych ujęć charakteryzuje się specyficznym dla swojej dyscypliny ujęciem tego zjawiska. W przypadku ekonomii reputacja jest powiązana z ekonomią informacji, która wiąże się z problemem asymetrii informacji. W tym ujęciu reputacja jest obszarem służącym minimalizowaniu wypełnieniu luki informacyjnej oraz minimalizowaniu ryzyka związanego ze współpracą z danym państwem. Reputacja państwa w ujęciu ekonomicznym dotyczy głównie kategorii związanych z procesem decyzyjnym inwestorów, którzy wyposażeni są w pewne instrumentarium pozwalające na ocenę opłacalności i ryzyka związanego z daną inwestycją, w tym sensie reputacja stanowi jeden z mierników służących ocenie tych aspektów. W marketingu państwo postrzegane jest jako produkt, którym można zarządzać i sprzedawać w globalnej konkurencji, za którym kryje się pewien ładunek emocjonalny, wartości i cechy charakterystyczne. Z kolei w politologii postrzeganie państw rozpatrywane jest w kategoriach ich pozycji na arenie międzynarodowej w wymiarze politycznym, tj. pod względem wpływu na opinię publiczną, podzielanych przez inne państwa wartości specyficznych dla danego kraju oraz chęci naśladownictwa. Dowodem na to, że postrzeganie państwa odgrywa ważną rolę w jego konkurencyjności są wyniki badań, które wskazują na występowanie dużego związku pomiędzy tymi kategoriami.

W analizowanych raportach dotyczących postrzegania państwa, tj. Soft Power 30 autorstwa Portland Communications, Country Brand Index przygotowywanego

przez Future Brand oraz Country RepTrak, który tworzony jest przez Institute of Reputation, analizowanych jest szereg czynników, w ramach których respondenci wyrażają swoją opinię na temat danych krajów. Wśród państw z Europy Środkowo-Wschodniej w rankingach tych uwzględniane są takie jak Polska, Ukraina, Czechy, Słowacja, Węgry, Estonia, Chorwacja, Rumunia i Bułgaria. Na podstawie wstępnej analizy można stwierdzić, że przedstawiciele tego regionu zajmują nienajlepsze pozycje w analizowanych rankingach. W raporcie Soft Power 30 z 2015 r. na 30 analizowanych państw najlepsze miejsce zajęła Polska, która została ulokowana na 24. pozycji. W tym indeksie uwzględniane są jeszcze Czechy, które zajmują 27. pozycję. [Portland Communications 2015] W raporcie Country RepTrak z 2015 r. na 55 analizowanych państw uwzględnione zostały 4 należące do Europy Środkowo-Wschodniej, w tym przypadku wyniki również nie są zadowalające. Najlepszą pozycję kolejny raz zajęła Polska, która została ulokowana na 23. miejscu, zaraz za nią plasują się Czechy (24), a Rumunia i Ukraina zajęły kolejno 44. i 47. pozycję. [Institute of Reputation 2015] Najwięcej państw zostało uwzględnionych w rankingu Country Brand Index 2014-2015, gdzie na 75 uwzględnianych krajów aż 9 należy do Europy Środkowo-Wschodniej. Najlepszą pozycję zajęły Czechy (29), następnie Chorwacja (44), Polska (45), Estonia (47), Węgry (56), Słowacja (59), Rumunia (62), Bułgaria (67) i Ukraina (74). [Future Brand 2014] Na podstawie powyższej analizy można stwierdzić, że państwa Europy Środkowo-Wschodniej (uwzględniając ich markę, miękką siłę i reputację) postrzegane są zdecydowanie gorzej niż ich zachodni sąsiedzi, co z jednej strony zaburza ideę jedności Europy jako wspólnego trwałego bytu, z drugiej zaś potwierdza zauważalny w rzeczywistości gospodarczej podział na rozwinięty Zachód i nadszający za nim Wschód. Państwa w celu budowania własnej pozycji muszą dbać o swoje postrzeganie na arenie międzynarodowej, korzyści z tym związane wydają się być nieocenione. Dlatego działania państw w ramach pozycjonowania się na arenie międzynarodowej powinny być ukierunkowane nie tylko na obszary stricte gospodarcze, ale również na budowanie silnej reputacji, która przyspieszy proces zacierania się granic pomiędzy wschodnią i zachodnią częścią Europy, nie tylko w wymiarze postrzegania, ale również w obszarze ich konkurencyjności, a w konsekwencji pozycji gospodarczej.

Literatura

1. Anholt, S., 2013, *Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations*, The Journal of Public Diplomacy, Vol. 2, s. 6-12.
2. Future Brand, 2014, Country Brand Index 2014-2015.
3. Institute of Reputation, 2015, Country RepTrak 2015.
4. Nye J.S., 2004, *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, New York.
5. Olins W., 1999, *Trading Identities - Why Companies and Countries Are Taking on Each Other's Roles*, London.
6. Portland Comunications, 2015, The Soft Power 30.
7. World Economic Forum, 2015, The Global Competitiveness Report 2015-2016.

ISLAMIC STATE, MILITARIZATION AND JIHADISM

Stempień M.,

*Ph.D. candidate Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Social Sciences and Security Institute*

Militarism is the “subordination of economic organization or the structure of production, the budget and the state’s financial system to the tasks and requirements of the war. This leads to the transformation of the national economy from peace to war economy. The militarization of the national economy usually occurs during the political-military tensions as a form of preparation for war and during the war (...)” [1]. It is therefore an ideology which subordinates the functioning of the state or its structures to the preparations for war and recognizing the primacy of military power over other aspects [2]. Military structures exert a decisive influence on policy and exercise control over civilian authorities.

Islamic State devotes much attention to the strictly military issues, particularly in terms of the scale of its commitment to building the armed forces. IS adopted a policy of armaments and expansion, continuously conducting military operations, as well as shaping social attitudes, recognizing the strength as a most significant element of policy [3].

Military actions, strongly associate with the Islamic State conviction about the need to control all aspects of life of the Muslims’ community. In this model, leader Abu Bakr al-Baghdadi functions both as the highest religious decision maker and statesman. Therefore, from a theoretical point of view, the management project implemented by the Islamic State in a self-styled caliphate can be considered as an extension of the concept of Imamatus. In the English-language journal “Dabiq” jihadists from IS found that the concept of Imamatus extends to both religious and political matters [4].

In jihadists’ hands warfare becomes a major economic and cultural force. Therefore, IS sees itself as a community encompassing all spheres of life of individuals and society, which eventually will take over all the responsibilities of a traditional state. However, from a practical point of view, the effective maintenance of a traditional states’ functions, which result from effective administrative structure, may not be within this structure’s reach.

Islamic State pursues its political-military strategy in different regions of the world. It is not only the Middle East, but also Africa and Central Asia, as well as Europe. However, primary and basic area of struggle are especially Iraq and Syria. In Iraq, jihadist expansion took the form of blitzkrieg. In turn, the Syrian territories were much more slowly absorbed out of state’s authorities control and other jihadist groups, which emerged on the basis of a civil war. So far, a significant level of military activity the Islamic State shows only in these two countries. Merging techniques of terrorist-jihadist groups with classic methods of the art of war, led to the creation of an effective mixture of military techniques and measures ensuring successful operations. Although, formerly the violence used by jihadists focused on suicide attacks, now Islamic State militants are adopting a much larger number of

different tactics, from terrorism, seen as suicide bombings to the classic military operations. Diversification of offensive activities not only weakens the morale of the opponents, but also ensures the territorial development of self-proclaimed caliphate, which allows to provide a psychological advantage over the enemies.

Proclamation of quasi-caliphate seems to confirm the wider strategy of the Islamic State, involving the initial military conquest, then taking control of the area, through the creation of administrative structures. According to the data acquired from the hiding place of the former leader of the Military Council – Abu Abdulrahman al-Bilawi, in June 2014, The Islamic State had about a thousand local commanders, who controlled the activities of the multitude of militants, identifying themselves as mujahedeen, forming the so-called army of the caliphate [5]. The CIA estimates that the Islamic State could gather from 20 to 31.5 thousand fighters only in the Iraq and Syria [6]. In turn, the private company of The Soufan Group estimated that by the end of 2015, in Syria and Iraq, in the ranks of the Islamic State fought from 27 to 31 thousand jihadists, at least from 86 countries [7].

Although the structure of the Islamic State is in a position of continuous changes, a self-proclaimed caliphate has a very disciplined and hierarchical military command, which allows its efficient functioning as a military structure, not purely terrorist network. Above the large mass of armed fighters Military Council is located. It is in charge of the military campaign, aimed at attracting the largest possible territory and defend that, which is already under the control of the Islamic State. Military Council – responsible for the military campaign, aimed at attracting the largest possible territory and protecting that which is already under the control of the Islamic State – commands Abu Suleiman al-Nasser¹[8]. It coordinates actions on many fronts, oversees the organizational structure of the combat units, as well as their weapons and equipment. IS leader – Abu Bakr al-Baghdadi, and his deputies, establishes the general strategic objectives. These recommendations are then transmitted down the hierarchical structure in which each lower level has a certain autonomy. Thus constructed structure allows to conduct actions on many fronts at the same time, both militarily and administratively.

It is estimated that IS may develop military expenditures at around 900 million dollars. Assuming that the annual income may be approximately 2.9 billion, it is about 30 percent of IS profits [9]. The expenditure of some states, from 2014 are: Iraq – 9.5 billion dollars, Turkey – 22.6 billion dollars, the United Arab Emirates – 22.8 billion dollars and Saudi Arabia 80.8 billion dollars. As one can see, IS military expenditures compared with listed states are incomparably lower. Despite this, the political-military strategy of the Islamic State, based on a well-functioning, strong and complex military structures, though not without disadvantages, is undoubtedly effective.

¹ Former commander of the Military Council was Adnan Ismail Najm al-Bilawi al-Dulaimi. After his death, the command had been taken over by Abu Ayman al-Iraqi, who also was killed. It is believed that another commander was Tarkhan Batirashvili, known as Abu Omar al-Shishani, a Chechen from Georgia. According to “The New York Times”, the commander of the Military Council could also been Abu Musim at-Turkmen, while Al-Shishani was a military commander in Syria.

This strictly militarized quasi-state structure is characterized by a high level of professionalization. It is evidenced by the fact that both Al-Baghdadi's deputies, exercising control over Syria and Iraq are former officers of the Iraqi army. Relationships with previous members of the Ba'ath Party were formed during the time of AQI activity. These relationships were then deepened in 2008-2010, when the ISI worked in Iraq. Many contacts between jihadists and members of Saddam Hussein's regime were established in American prisons in Iraq, such as Camp Bucca [10]. Contacts made then helped to form an alliance with former Ba'ath Party members, who had previously fought against islamism and jihadism. Despite differences, it resulted in a combination of brutality and experience in implementing absolute power and forming of a new governance vision.

To maintain operational initiative Islamic State army must be properly organized. It probably consists of the infantry, heavy and light artillery, snipers and special forces. These units are scattered throughout the territory of the quasi-caliphate. Regardless of local dynamics and trained leadership at the provincial level, the Islamic State demonstrates the ability to design and implement a multi-stage strategy, aimed at creating favorable conditions for its functioning. Although IS has heavy artillery, the strategy of self-proclaimed caliphate is based on mobility and flexibility, that allow the rapid mobilization of forces in the form of a relatively small combat groups. After the victory in northern Iraq, jihadists seized huge quantities of modern military equipment, including that acquired by the Iraqi government from the United States. Iraqi units, after withdrawal in June 2014, left their weapons and equipment, including tanks and many other military vehicles. In Syria, jihadist captured large amounts of weapons and equipment to fight the forces of Al-Assad regime, including tanks and man-portable air-defense systems (MANPADS). In addition, Islamic State gained equipment provided by Western countries for Syrian rebels. Therefore this structure has a number of weapons, systems and vehicles, including artillery, tanks, armored personnel carriers, rocket launchers and anti-tank missiles.

Bibliography

1. Mała encyklopedia wojskowa, t. 2, Warszawa 1970, pp. 312-313.
2. Vide Stavrianakis A. and Selby J. (eds.), *Militarism and International Relations: Political Economy, Security, Theory*, London: Cass Military Studies 2012; Enloe C., *Globalization and Militarism*, Maryland: Rowman Littlefield 2007.
3. Dubisz S., Sobol E. (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
4. The Return of Khilafah, "Dabiq", 2014, Iss. 1, Ramadan 1435 (czerwiec/lipiec 2014), Pobrano z: <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>, pp. 34-37.
5. Brisard J.Ch., Martinez D., *Zarqawi: The New Face of Al-Qaeda*, New York: Other Press, 2005, Appendix VIII: Letter Signed by Zarqawi, Seized in Iraq in 2004, pp. 247-248.
6. CIA: Islamic State group has up to 31,500 fighters, "Associated Press", Sept. 11, 2014.

7. Foreign Fighters. An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq, The Soufan Group, December 2015, Pobrano z: http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2015/12/TSG_ForeignFightersUpdate3.pdf, pp.4-21.
8. Schmitt E., Raid on ISIS Yields a Trove of Intelligence, "The New York Times", June 6, 2015, p. A1; Atwan A.B., Islamic State: The Digital Caliphate, University of California Press 2015, p. 19.
9. Brisard J.Ch., Martinez D., Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding, Thomson Reuters, Oct. 2014, Pobrano z: <https://risk.thomsonreuters.com/sites/default/files/GRC01815.pdf>, p. 3.
10. Barrett R., The Islamic State, The Soufan Group, Nov. 2014, Pobrano z: <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>, pp. 18-19, 25-26.

ZASADA BEZPOŚREDNIEGO SKUTKU PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

Herasymenko V.,

*magister Wydziału Humanistycznego Instytutu Politologii Uniwersytetu
Pedagogicznego im. KEN w Krakowie*

Unia Europejska obejmująca swoim zasięgiem niemal wszystkie sfery życia politycznego, gospodarczego i społecznego. Unia Europejska, będąc organizmem skupiającym najbardziej rozwinięte, silne gospodarczo, politycznie i militarnie kraje europejskie, jest jednocześnie fenomenem we współczesnym środowisku międzynarodowym. Jak podkreśla D. Milczarek: „jawi się ona jako byt oryginalny i niemający odpowiednika w historii stosunków międzynarodowych, a przy tym jako twór synkretyczny czy wręcz hybrydalny, wychodzący poza ramy tradycyjnie rozumianej federacji czy konfederacji państw” [1, s. 26].

W XXI wieku Unia Europejska jest specyficznym związkiem 27 suwerennych państw. Nie sposób nie zadać sobie pytania, w jaki sposób prawo tworzone przez rozbudowane instytucje unijne oddziałuje na wewnętrzne porządki prawne państw członkowskich, na czele których stoją narodowe konstytucje. Relacja systemu prawnego Unii Europejskiej w stosunku do systemów prawnych państw członkowskich jest kwestią niezwykle złożoną, a zarazem interesującą.

Stosunek aktów prawa unijnego do aktów prawa wewnętrznego w państwach członkowskich jest bardzo złożony i niejednoznaczny. Przepisy traktatów nie określają relacji między prawem wewnętrznym państw członkowskich a prawem unijnym, nie znajdziemy w nich także zasad i trybu rozstrzygnięcia kolizji między nimi. Ogromną rolę w systemie prawnym Unii Europejskiej odgrywa orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, które umożliwia interpretacje traktatów założycielskich Unii Europejskiej oraz orzekanie o zgodności przepisów krajowych i praktyki organów krajowych z prawem unijnym.

Prawo Unii Europejskiej jest uważane za prawo międzynarodowe w klasycznym znaczeniu rozumianego jako „zespół norm regulujących stosunki

wzajemne między państwami oraz organizacjami międzynarodowymi i innymi uczestnikami stosunków międzynarodowych mającymi zdolność do działania w stosunkach międzynarodowych” [2, s. 75-81]. Równocześnie nie jest ono prawem nowego państwa, ponieważ UE nie przekształciła się w państwo federalne. W ramach Unii utworzył się autonomiczny system prawa z charakterystycznymi zasadami stosowania tego prawa.

Autonomia prawa Unijnego oznacza, że regulacje systemu prawnego obowiązują oraz są stosowane i wywierają skutki prawne, które „obowiązują na obszarze stosowania traktatów założycielskich (tj. na terytorium państw członkowskich), w stosunku do wszystkich podmiotów prawa (w tym przynależnych państw członkowskich tj. obywateli, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych), na podstawie samych traktatów, według reguł i zasad określonych przez sam system prawny Unii, niezależnie od reguł i zasad przyjętych w porządkach prawnych państw” [3, s. 235]. Trybunał Sprawiedliwości w wyroku *Costa p. ENEL* określił tą autonomię w następujący sposób: „Traktat o EWG ustanowił własny system prawny, który z chwilą wejścia Traktatu w życie stał się integralnym składnikiem systemów prawnych państw członkowskich i którego stosowanie jest obowiązkiem ich sądów” [4].

Na terytorium państw członkowskich obowiązują dwa równoległe porządki prawne: pierwszy dotyczy prawa wewnętrznego każdego z krajów członkowskich, a po drugie porządek prawny Unii Europejskiej, który według Aktu końcowego konferencji międzynarodowej w sprawie przyjęcia Traktatu z Lizbony oraz dołączonej do niego Deklaracji ustala *zasadę pierwszeństwa prawa unijnego* nad prawem krajowym [5, s. 113-115].

Należy również pamiętać, iż często wynikają kolizje między przepisami prawa wspólnotowego a przepisami prawa krajowego, natomiast przepisy traktatów nie określają trybu rozstrzygnięcia kolizji pomiędzy tymi przepisami. „Kolizji takich nie sposób uniknąć, gdy rozpoznawana przed sądem sprawa obejmuje zagadnienia regulowane zarówno przez prawo krajowe, jak i prawo unijne, gdyż trzeba mieć na uwadze, że z pierwszeństwa korzystają wszystkie normy prawa unijnego, zawarte zarówno w prawie pierwotnym, jak i w aktach wiążących prawa pochodnego” [6, s. 255].

Również ważna jest zasada pośredniego skutku prawa, która oznacza obowiązek wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem Unii Europejskiej. Zgodnie z wyrokiem *Karen Mau*: „Wymóg dokonywania wykładni prawa krajowego jest związany z systemem Traktatu, gdyż zezwala sądowi krajowemu na zapewnienie, w ramach jego właściwości, pełnej skuteczności prawa wspólnotowego, gdy ten rozpatruje spór przed nim zawisły [7].

Istnieje jeszcze jedna zasada stosowania prawa UE, a mianowicie *zasada bezpośredniego skutku prawa* (stworzona przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości i określa warunki, w których jednostka może powołać się na przepis prawa wspólnotowego przed sądami krajowymi w celu ochrony swych uprawnień), która po raz pierwszy została zastosowana przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku *Van Gend en Loos* [8] i podkreśliła, że cechą traktatów założycielskich Unii Europejskiej jest przedmiotowy zakres obowiązywania, czyli obowiązuje nie tylko państwa, jak

jest to w prawie międzynarodowym, ale również poszczególne jednostki, przynależne do tych państw.

Przesłankami skutku bezpośredniego jest po pierwsze precyzyjność [9], czyli jakość, która nie budzi wątpliwości, po drugie kompletność [10] i po trzecie bezwarunkowość [11, s. 19]. Zasada bezpośredniego stosowania i bezpośredniego skutku jest konsekwencją zasady bezpośredniego obowiązywania, która oznacza, iż prawo obowiązuje na terytorium państw członkowskich bez względu na treść regulacji. „Według wyroku 34/73 Variola TS: bezpośrednie stosowanie rozporządzenia, że jego wejście w życie oraz stosowanie na korzyść lub niekorzyść jego adresatów jest niezależne od jakichkolwiek aktów jego recepcji do prawa państwa; według wyroku 106/77 Simmenthal S.p.A TS: (...) bezpośrednie stosowanie prawa wspólnotowego oznacza, że jego normy winne być w pełni i jednolicie stosowane we wszystkich państwach członkowskich od daty ich wejścia w życie tak długo jak pozostają w mocy” [12,13].

Możemy wyróżnić dwie płaszczyzny działania skutku bezpośredniego. Po pierwsze wertykalny polegający na stosunku między jednostką, a państwem. Po drugie horyzontalny odnoszący się do relacji pomiędzy podmiotami prywatnymi. Przepisy rozporządzeń mają pełną skuteczność na tych obu płaszczyznach, ponieważ są to akty normatywne podlegające bezpośredniemu stosowaniu. Przepisy rozporządzeń powinny spełniać ogólne przesłanki doskonałości prawnej by móc wywoływać skutek bezpośredni. W wyroku C-403/98 Monte Arcosu TS rozważył kwestie skutku bezpośredniego przepisów rozporządzenia, które wymagały wykonania, a krajowe organy prawodawcze nie wydały wymaganych przepisów. Trybunał podkreślił, że bezpośrednie stosowanie rozporządzeń nie znosi ewentualnej konieczności ich wykonania [14].

Zasada bezpośredniego skutku prawa jest najbardziej kontrowersyjną zasadą wśród czterech zasad prawa Unii Europejskiej (zasady pierwszeństwa, zasady bezpośredniego skutku, zasady efektywności oraz zasady wykładni prowspólnotowej). Doktor M. Araszekiewicz podkreśla: „Sedno stosowania zasady bezpośredniego skutku w praktyce sprowadza się do tego, że zasada ta ma stanowić narzędzie do rozstrzygnięcia pytania, czy w danym przypadku strona może (skutecznie i w sposób uzasadniony) powołać się na daną normę prawa wspólnotowego tak, aby norma ta stanowiła podstawę rozstrzygnięcia o jej prawach. Zanim zasada bezpośredniego skutku została proklamowana przez ETS nie było oczywiste, czy jakkolwiek norma prawa wspólnotowego ma taką własność” [15, s. 5].

Jeżeli chodzi o stosowanie bezpośrednio postanowień traktatów oraz ogólnych zasad prawa Unii Europejskiej to muszą one spełniać kryteria doskonałości prawnej. W przypadku gdy jest to konieczne dla zapewnienia skuteczności prawa Unijnego. Jeżeli te przesłanki zostaną spełnione to państwa członkowskie zgodnie z zasadą lojalności „podejmą wszelkie środki ogólne lub szczególne właściwe dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z traktatów lub aktów instytucji Unii” [16].

Trybunał Sprawiedliwości uznał również możliwość stosowania skutku bezpośredniego w stosunku do decyzji adresowanych do państw [17], a później dyrektyw [18]. Argumentem dodatkowym Trybunału Sprawiedliwości było ustanowienie instytucji pytań prejudycjalnych. W jej ramach sądy państw są

uprawnione do kierowania do Trybunału Sprawiedliwości wszelkich pytań prawnych dotyczących aktów instytucji bez rozróżnień, co zakłada prawo jednostek do powołania tych aktów przed sądem. Dlatego w opinii Trybunału w każdej konkretnej sprawie należy rozważyć, czy charakter, kontekst i litera danego przepisu pozwalają na wywarcie skutków bezpośrednich.

Trybunał Sprawiedliwości dopuścił skutek bezpośredni niektórych postanowień umów stowarzyszeniowych [19], umów o współpracy [20], a także decyzji organu powołanego na podstawie umowy [21].

Podsumowując, zasada skutku bezpośredniego określa zakres podmiotowy stosowania prawa, czyli dotyczy nie tylko państw, ale również jednostek oraz pokazuje czy sądy krajowe mogą w danej sprawie odwoływać się do przepisu prawnego Unii Europejskiej i staje się bezpośrednio skuteczny od momentu wejścia w życie, a nie od momentu orzeczenia.

Literatura

1. Milczarek D., *Status Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych*, „Stosunki Międzynarodowe” 2001, nr 3–4.
2. Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005.
3. Kuś A. (red.), *Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony*, Lublin 2010.
4. Orzeczenie ETS w sprawie 6/64 Costa p. ENEL [1964] ECR 585.
5. Wojtowicz K., *Zasady stosowania prawa Wspólnot Europejskich w prawie wewnętrznym państw członkowskich. Wspólnoty Europejskiej (Unia). Wybrane problemy prawne*, cz. II, Wrocław 1995.
6. Biernat S., *Prawo Unii Europejskiej a prawo państw członkowskich*, [w:] Barcz J. (red.), *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2006
7. Wyrok C-160/01 Karen Mau [2003] ECR I-4791.
8. Orzeczenie w sprawie 26/62 Van Gend en Loos [1963] ECR 1.
9. Orzeczenie w sprawie 27/67 Defrenne v. SABENA [1976] ECR 455.
10. Orzeczenie w sprawie 43/75 Fink Frucht GmbH v. Hauptzollamt München-Landsbergerstrasse [1968] ECR 223.
11. Kowalczyk B., *Polski system azylowy*, Wrocław 2014.
12. Wyrok C 34/73 Fratelli Variola S.p.A. [1973] ECR 981.
13. Wyrok C 106/77 Simmenthal [1978] ECR 629.
14. Wyrok C 403/98 Monte Arcosu [2001] ECR I-103.
15. Araszkiwicz M., *Zasady ogólne prawa Unii Europejskiej – wehikuł harmonizacji czy źródło kłopotów*, <http://arch.prawo.ug.edu.pl/teoria/uploads/zjazd/Araszkiwicz.pdf>, (21.05.2016).
16. Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej opublikowanego w Dz. Urz. UE 2012, C 326.
17. Orzeczenie w sprawie 9/70 Franz Grad [1970] ECR 825.
18. Wyrok C 41/74 Van Duyn [1974] ECR 1337.
19. Orzeczenie w sprawie 104/81 Kupferberg [1982] ECR 3641.
20. Wyrok C-265/03 Simutenkov [2005] ECR I-2579.

21. Wyrok C-192/89 Sevince [1990] ECR I-346.

TRANSFORMACJA ŁADU POLITYCZNEGO W EUROPIE A WYZWANIA DLA KRAJÓW EUROPY ŚRODKOWO- WSCHODNIEJ

Zima Ł.,

*magister Wydziału Humanistycznego Instytutu Politologii Uniwersytetu
Pedagogicznego im. KEN w Krakowie*

Transformacja ładu politycznego w Europie rozpoczęła się od zmian systemów wewnętrznych byłych krajów socjalistycznych, co wpłynęło na kształt systemu międzynarodowego. Byłe państwa socjalistyczne stanęły w obliczu wyboru politycznego na rzecz wolności, demokratyzacji i gospodarki rynkowej oraz musiały budować własne bezpieczeństwo. Transformacja ustrojowa w krajach Europy środkowo-wschodniej stanowiła zasadniczy krok w przyspieszeniu współpracy na arenie międzynarodowej państw do tej pory uważanych za „państwa drugiej kategorii” i to nie tylko w sferze politycznej, ale także ekonomicznej, naukowej czy militarnej.

Po 1989 roku państwa Europy Środkowo-Wschodniej stanęły w obliczu konieczności poszukiwania nowej formuły dla państwa i jego roli w gospodarce rynkowej w warunkach jej globalizacji. Państwa Europy Środkowo-Wschodniej borykające się z ogromnymi problemami społeczno-ekonomicznymi i politycznymi, jako nowopowstałe podmioty środowiska międzynarodowego, musiały sobie poradzić również z wyznaniami i zagrożeniami związanymi z przemianami globalizacyjnymi.

Problemy gospodarcze, z którymi borykały się były republiki radzieckie, w połączeniu z koniecznością konkurencji na globalnych rynkach finansowych stwarzało sytuację, w której ogromnym problemem stały się narastające dysproporcje rozwojowe. W takiej sytuacji państwa postradzieckie miały do czynienia z jednym podstawowym niebezpieczeństwem, a mianowicie: państwa biedne i osłabione nie były w stanie wypełnić należycie swoich funkcji i zadań (gospodarczych i społecznych).

Rozwój demokracji jest spowodowany dużą ilością czynników, najważniejszym z nich jest poziom rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych krajów [1, s. 13-14]. W Europie Środkowo- Wschodniej jest on bardzo zróżnicowany, co spowodowane jest odmiennym tempem reform ustrojowych i trudnościami społeczno-ekonomicznymi, zwłaszcza na obszarze Wspólnoty Niepodległych Państw, gdzie reformy spotykają się z chaosem ekonomicznym i starymi rozwiązaniami systemowymi. W tych krajach, w których istnieją duże trudności w procesach transformacji, mogą występować działania chaotyczne, które w konsekwencji mogą doprowadzić do anarchizacji środowiska międzynarodowego oraz zmniejszenia poczucia bezpieczeństwa mniejszej lub większej zbiorowości państw [2, s. 174 – 196]. Podmioty stosunków międzynarodowych za szczególnie niebezpieczne uważają problemy wewnętrzne w państwach dysponujących dużą

potęgą militarną, które są uczestnikami konfliktów etnicznych oraz sporów z sąsiednimi państwami. Właśnie tak jest w przypadku Rosji oraz innych państw postradzieckich.

Polityka zagraniczna państw o ustabilizowanym systemie politycznym jest przewidywalna, łatwa do rozpoznania i zrozumienia oraz nie zagraża stabilności i funkcjonalności bezpieczeństwa międzynarodowego. Ogólnie rzecz ujmując, stabilność jest warunkiem budowania bezpieczeństwa międzynarodowego. Obserwując zależności pomiędzy polityką wewnętrzną a zagraniczną należy traktować transformację systemową w Europie Środkowo-Wschodniej, jako jedno z ważnych uwarunkowań bezpieczeństwa państw regionu, któremu towarzyszy destabilizacja polityczna.

Głównymi czynnikami destabilizacji systemów politycznych państw Europy Środkowo-Wschodniej są:

- po pierwsze koszty społeczne związane z realizacją reform rynkowych (korupcja, spadek poziomu życia znacznej części społeczeństwa, bezrobocie, załamanie gospodarcze oraz patologie społeczne), co prowadzi do wewnętrznych podziałów politycznych oraz wzrostu nacjonalizmów;
- po drugie powolny rozwój nowych instytucji ustrojowych, co prowadzi do powstania luk prawnych, braku mechanizmów osiągania konsensusu społecznego oraz spory o kompetencje w naczelnych instytucjach państwowych [3, s. 49-61].

Wśród skutków destabilizacji systemów politycznych państw Europy Środkowo-Wschodniej należy wyróżnić: wzrost roli wojska i jego udział w rozgrywkach między rywalizującymi organami władzy; przejmowanie roli politycznej przez kościoły, związki zawodowe oraz inne podmioty; brak doświadczenia, profesjonalizmu i dojrzałości politycznej – kadry polityczne wywodzą się z dawnego aparatu partii komunistycznej, co prowadzi do obciążenia reform starą ideologią i starymi nawykami rządzenia; uwidaczniające się tendencje populistyczne i autorytarne. Populizm elit politycznych jest wynikiem niedostatecznych umiejętności lub możliwości radzenia sobie z trudnościami okresu transformacji, natomiast swoje skłonności autorytarne przywódcy tłumaczą potrzebą wzmocnienia władzy wykonawczej [4, s. 119-129].

Po załamaniu się gospodarki centralnie sterowanej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej rozpoczął się proces wprowadzania reform wolnorynkowych, ale widoczna była również znaczna dysproporcja między wysoko rozwiniętymi krajami (np. Stanami Zjednoczonymi), a byłymi krajami socjalistycznymi. Nierównowaga ta występowała w warunkach przyspieszonej internacjonalizacji procesów gospodarowania. „[...] W rezultacie wzrostu ilości podmiotów stosunków międzynarodowych oraz rozszerzania się przedmiotowych potrzeb, możliwości i środków oddziaływań wzajemnych tych podmiotów, a zwłaszcza państw, żadna z dziedzin życia społeczeństw nie może przetrwać w izolacji od życia międzynarodowego” [5, s. 237-252].

Wspólnota Niepodległych Państw, która została powołana w grudniu 1991 roku, miała zapewnić aktywną współpracę państw postradzieckich, które wciąż łączyły liczne wzajemne związki, przede wszystkim o charakterze gospodarczym. Wspólnota Niepodległych Państw jednak w miarę upływu lat ulega coraz większemu

zróżnicowaniu, co uniemożliwia realizację następujących celów i zasad zawartych w Porozumieniu o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw: „zagwarantowanie swoim obywatelom równych praw i swobód; współdziałanie w sferze polityki, gospodarki, kultury, nauki handlu itd.; uznawanie i respektowanie integralności terytorialnej, nienaruszanie istniejących granic w obrębie Wspólnoty, a także gwarantowanie otwartości granic; współdziałanie w ramach zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, wprowadzenie w życie efektywnych środków redukcji zbrojeń, a także dążenie do likwidacji wszelkiej broni jądrowej; wspólne działanie na równych zasadach przez instytucje WNP, powołane w celu koordynacji działań z zakresu polityki zagranicznej, współpracy w kształtowaniu i rozwoju wspólnego obszaru gospodarczego, rynku europejskiego i euroazjatyckiego” [6, s. 166].

W państwach należących do Wspólnoty Niepodległych Państw gospodarka przechodzi kryzys, brak równowagi w sferze ekonomicznej i politycznej powodują kolosalne koszty społeczne, związane z transformacją ustroju gospodarczego. Należy podkreślić, iż skutkami tak ukształtowanej sytuacji w państwach należących do Wspólnoty Niepodległych Państw jest spadek poziomu życia, wzrost bezrobocia, pogłębianie się nierówności społecznej, wzrost patologii społecznej, czego konsekwencją są wzmożone migracje, które stanowią zagrożenie dla systemu bezpieczeństwa międzynarodowego [7, s. 30-34].

Kolejnym zagrożeniem w Europie są ogromne dysproporcje potencjałów ekonomicznych między rozwijającymi się krajami Europy Środkowo-Wschodniej, a wysokorozwiniętymi krajami Europy Zachodniej. Zróżnicowanie to możemy zaobserwować również w wielkości PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca [8]. Powodem takich dysproporcji jest zmilitaryzowany przemysł, nieefektywne ekonomicznie rolnictwo, przestarzała infrastruktura oraz słabo rozwinięta sfera usług krajów postradzieckich [9, s. 73-75].

Stałym zjawiskiem w Europie były migracje z przyczyn ekonomicznych i politycznych. Po zakończeniu II wojny światowej zwiększyła się liczba migracji międzynarodowych w celu poszukiwania pracy za granicą, głównie byli to przybysze z Azji i Afryki [10, s. 1]. W trakcie zimnej wojny z bloku radzieckiego wyemigrowało 10 mln ludzi [11, s. 35-39]. Duża emigracja do krajów Europy Zachodniej miała miejsce w roku 1989 (wzrost ten wiązał się z liberalizacją polityki wyjazdowej w byłych państwach socjalistycznych, zjednoczeniem Niemiec, a potem z wojnami w Jugosławii, wynikiem których była ponad 2 milionowa fala uchodźców) [12, s. 54-69], a w roku 1992 liczba migrantów podwoiła się [13, s. 1-10].

Państwa zachęcały do emigrowania z za „żelaznej kurtyny”, tłumacząc to obroną praw człowieka, a tak na prawdę w ten sposób pozyskiwali wysokokwalifikowane kadry, natomiast po zakończeniu zimnej wojny państwa zachodnie radykalnie zmieniły swoją politykę w stosunku do emigrantów z Europy Środkowo-Wschodniej praktycznie przestały stosować prawo do migracji. Celem polityki państw zachodnich było zahamowanie napływu emigrantów [14, s. 38-51]. Obecnie napływające fale emigrantów z Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu

odstraszają państwa zachodnie fundamentalizmem islamskim, ekstermizmem politycznym i terroryzmem.

Reasumując, głównymi wyzwaniami dla Europy i bezpieczeństwa międzynarodowego jest destabilizacja polityczna państw postradzieckich, które wciąż są w trakcie wprowadzania reform gospodarczych i politycznych. Rażąca dysproporcja między rozwiniętymi państwami zachodnimi, a krajami Europy Środkowo-Wschodniej, w tym również liczne migracje międzynarodowe, zagrażają stabilności międzynarodowego systemu bezpieczeństwa. Niestabilność społeczna, polityczno-ekonomiczna państw regionu oraz aktywna polityka mocarstw światowych na tym obszarze stanowią o jego problematycznej roli w dzisiejszych stosunkach międzynarodowych.

Literatura

1. Fukuyama F., Democratization and International Security, "Adelphi Papers", Winter 1991/92.
2. Stephen M. Walt, Rethinking Revolution and War, "Security Studies" 1996/1997, Vol. 6, No. 2.
3. Wnuk-Lipiński E., Kształtowanie się nowego ładu instytucjonalnego, „Krytyka” 1993, nr 41-42.
4. Lizak W., Destabilizacja systemów politycznych, [w:] Kukułka J. (red.), Bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie Środkowej po zimnej wojnie, Warszawa 1994.
5. Gorynia M., Internacjonalizacja gospodarki a polityka gospodarcza w warunkach integracji i globalizacji, [w:] Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstwa i gospodarki, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2002, nr 930.
6. Demjaniuk R., Priorytety państw członkowskich i układy regionalne w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach” 2011, nr 89.
7. Stańczyk J., Zmiany systemowe w postsocjalistycznych państwach Europy Środkowej i Wschodniej, „Studia Europejskie” 1997, nr 3.
8. Sytuacja gospodarcza w maju 1996 r., Rzeczpospolita, 9 lipca 1996.
9. Halizak E., Ekonomiczne czynniki bezpieczeństwa, [w:] Kukułka J. (red.), Bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie Środkowej po zimnej wojnie, Warszawa 1994.
10. Salt J., Migration and Population Change in Europe, Genewa 1993.
11. Okólski M., Ruchy migracyjne w Europie, [w:] Procesy migracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej. Materiały z konferencji regionalnej zorganizowanej przez MPiPS przy współudziale MBP, Warszawa 1995.
12. Hönekopp E., Współczesne procesy migracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej, [w:] Kukułka J., Procesy migracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej, Tom 1, Lublin 2007.
13. Weidenfeld W., Hillenbrand O., Wie kann Europa die Immigration betwalten, „Europa-Archiv” 1994, No. 1.

14. Tapinos G., Polityki migracyjne w krajach OECD, szczególnie w Europie, [w:] Migracja jako społeczne i ekonomiczne zjawisko w procesie transformacji ustrojowej w Polsce na tle integracji europejskiej. Materiały z konferencji zorganizowanej przez MPiPS, OECD oraz IPiSS, Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej, Warszawa 1994.

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – SPOSOBEM NA UZYSKANIE NIEZALEŻNOŚCI DOSTAW ENERGII

Świdzińska K. J.,

magister Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Przez wiele lat państwa opierały swoją gospodarkę na tradycyjnych paliwach takich jak węgiel kamienny, węgiel brunatny, ropa naftowa, gaz ziemny. W drugiej połowie XX wieku zużyto więcej energii niż w ciągu ostatnich stuleci. Według szacunków najpierw wyczerpią się złoża ropy naftowej, potem gazu ziemnego, następnie węgla oraz uranu [3]. Zasoby węgla mają wystarczyć na 200 lat, gazu ziemnego na 60 lat, a ropy jedynie na 40 lat [23]. Jak się przewiduje doprowadzić to może do kryzysu energetycznego [2]. Obecnie największe zasoby węgla znajdują się między innymi w Stanach Zjednoczonych, Rosji, w Chinach [9, s. 38-44]. Wraz ze wzrostem liczby ludzi na świecie, zaczęły się pojawiać nowe problemy: wzrost zapotrzebowania na energię, wyczerpywanie się źródeł kopalnych, globalne problemy i ubóstwo, silne niepokoje społeczne, napięcia i konflikty międzynarodowe, kryzysy gospodarcze, niedobór energii i wojny światowe, zniszczenie warstwy ozonowej, globalne ocieplenie, niski standard życia [18, s. 26]. Przyczynami rewolucji energetycznej są: wzrost zapotrzebowania na energię, wdrażanie nowych technologii, konieczność ograniczenia emisji zanieczyszczeń, nieuchronne wyczerpywanie się surowców, negatywne skutki polityczne i gospodarcze uzależnione od importu surowców energetycznych, wzrastające ceny energii [12, s. 6].

Polityka energetyczna stanowi główny element polityki gospodarczej państw, które ze względów strategicznych zabiegają o kontrolę nad wydobywaniem surowców, magazynowaniem i przekształcaniem ich w energię [6, s. 24]. Jest także budowaniem niezależności dostaw energii, poprawą bezpieczeństwa energetycznego, ograniczeniem importu surowców energetycznych, zmniejszeniem emisji gazów, efektywnym wykorzystaniem surowców, zapewnieniem dostaw przystępnej cenowo energii [7]. To również jeden z etapów opracowywania strategii rozwoju systemu paliwowo-energetycznego kraju. W poszukiwaniu najlepszych rozwiązań bierze się pod uwagę takie kryteria jak: działanie inflacyjne gospodarki narodowej, sprawność gospodarowania, jakość środowiska, rozdział regionalny [5, s. 263].

Wystarczalność to zdolność systemu do dostaw paliw lub energii na pokrycie zapotrzebowania odbiorców, w każdej chwili przy uwzględnieniu planowanych i oczekiwanych wyłączeń elementów systemu. Natomiast dywersyfikacja obejmuje struktury używanych paliw i energii, stopień uzależnienia ich od importu i

zróźnicowania kierunków ich dostaw. Głównym celem jest ograniczenie ryzyka obniżenia bezpieczeństwa energetycznego wskutek wystąpienia zakłóceń w jednym ze składników bazy paliwowo-energetycznej spowodowanej jednym z powodów na przykład politycznym czy też technicznym [4, s. 2].

Bezpieczeństwo energetyczne jest kluczową sprawą dla gospodarki państwowej. Niedobór surowców powoduje destabilizację ekonomiczną i społeczną [20, s. 195]. Ważne jest zachowanie odporności gospodarki na możliwe zakłócenia w zaspokajaniu bieżącego i planowanego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię przy zachowaniu wymagań związanych z ochroną środowiska, wymogów technicznych i ekonomicznych. Państwa nie są w stanie same sprostać trudom związanym z zapewnieniem bezpieczeństwa z wyjątkiem tych, które są samowystarczalne. Koniecznym jest budowanie ropociągów, gazociągów, którymi surowce są sprowadzane z odległych kierunków [20, s. 27-28]. Głównym problemem umiędzynarodowienia energetyki jest koncentracja złóż surowców energetycznych jedynie na paru obszarach geograficznych co powoduje konieczność ich importu [21, s. 50]. Występowanie zasobów paliw jest nierównomierne. Jedne kraje są bardziej uprzywilejowane od innych. W ten sposób tworzą się mniej lub bardziej nieformalne wpływy tworzące tak zwaną geopolitykę energetyki [8, s. 12].

Ze względu na wyczerpywanie się tradycyjnych surowców energetycznych konieczne stało się poszukiwanie nowych źródeł energii. Odnawialne źródła energii przetwarzają energię promieniowania słonecznego, wiatru, geotermalną, fal prądów i pływów morskich, spadku rzek, pozyskiwaną z biomasy i biogazu [22]. Ich cechą charakterystyczną jest to, że energia powstaje wskutek powtarzających się procesów przyrodniczych, a ich zasoby stale uzupełniają się. Energia odnawialna powstaje wskutek przetwarzania innych form energii, których używanie nigdy nie spowoduje dłuższego deficytu i jest bardziej przyjazna dla środowiska [10].

Na rozwój odnawialnych źródeł energii wpływ mają dwie grupy czynników: wymuszających i wspierających rozwój. Do pierwszej grupy należą takie kwestie jak: ochrona środowiska, coraz bardziej widoczne zmiany klimatu, regulacje prawne (na przykład Protokół z Kioto czy dyrektywy unijne), wzrost cen konwencjonalnych nośników energii. Do drugiej grupy czynników zaliczyć można: polityki wspierające rządy i samorządy, programy operacyjne, wspieranie badań, inwestycje, mechanizmy finansowe (na przykład preferencyjne kredyty) [14, s. 147].

W przypadku wykorzystywania odnawialnych źródeł energii konieczne są do spełnienia warunki: publiczna akceptacja tych źródeł (przede wszystkim energii wiatrowej), przejrzyste procedury wdrażania, stabilność mechanizmów prawnych, finansowych, technicznych, właściwie przygotowany system energetyczny, kampanie społeczne [11, s. 40-41]. Inwestowanie w odnawialne źródła energii różni się od inwestycji w tradycyjne źródła energii. Okres eksploatacji instalacji energetycznych i w związku z tym czas zwrotu z inwestycji jest stosunkowo długi, nakłady kapitałowe i koszty finansowe są wyższe niż w przypadku innych sektorów. Ograniczenia w dowolności lokalizacji polegają na odpowiednim nasłonecznieniu, odpowiedniej mocy wiatru, konieczne jest odprowadzenie przyłącza do sieci przesyłowej wskazanej przez operatora. Produkcja odnawialnej energii jest niestabilna, potrzebuje

rezerwowych mocy, które pozwolą na jej bilansowanie. Jednak wciąż o konkurencyjności decyduje cena, a nie sposób produkcji energii czy dostawca [15].

Im wyższy poziom bezpieczeństwa energetycznego tym bardziej stabilny stan gospodarki. Czynniki, które mają na to wpływ są: odpowiednie zróżnicowanie struktury nośników energii tworzących krajowy bilans paliwowy, właściwy stopień zrównoważenia popytu i podaży na energię i paliwa, zadowalający stopień dywersyfikacji źródeł dostaw, należyty stan techniczny i sprawność urządzeń i instalacji, wysoki stan zapasów paliw (zapewniający ciągłość dostaw do odbiorców), warunki ekonomiczne funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych, dobra kondycja ekonomiczno-finansowa odbiorców paliw i energii, wysoki poziom regionalnego bezpieczeństwa energetycznego, czyli zdolność do zaspokojenia potrzeb energetycznych na poziomie społeczeństw lokalnych [17].

Wraz ze wzrostem światowego zapotrzebowania na surowce energetyczne nastąpi rozwój konkurencji związany z możliwością ich zakupu. Trzeba przy tym uwzględnić tempo rozwoju gospodarek Indii oraz Chin, które będą wpływać na zapotrzebowanie energetyczne na świecie. Wpłynie to na ceny konwencjonalnych surowców energetycznych: ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, brunatnego. Istotne jest wskazanie na opłacalność wdrażania nowych technologii i inwestycji związanych z ich rozwojem. Wysokie ceny na przykład ropy naftowej wymuszają opłacalność technologii alternatywnych. Wraz z ich rozwojem zmniejszy się znaczenie paliw konwencjonalnych [25, s. 278]. Istotnym jest fakt, że większość energii powstaje z paliw kopalnych, których ceny ostatnio wzrastały. Odnawialne źródła energii szybko tanieją na przykład energetyka wiatrowa spada rocznie o 20 procent [13].

Zgodnie z szacunkami, perspektywa węgla, ma przejawiać się podwojeniem produkcji tego surowca dla krajów spoza OECD, w Europie zużycie ma spaść, a w USA ma pozostać na tym samym poziomie. Starsze technologie będą wycofywane i zastępowane nowszymi. Z kolei pozycja gazu ulegnie wzmocnieniu i jak się szacuje w 2035 roku największym producentem będą Rosja i Chiny. Perspektywa jądrowa zakłada, że Niemcy, Włochy oraz Szwajcaria wycofają się z tego typu energii. Eliminacja źródeł jądrowych dotknie zwłaszcza kraje o ograniczonych zasobach własnych i które z tego względu zdecydowały się na rozwój energetyki jądrowej, na przykład Francja, Belgia, Japonia [19]. Polska energetyka ze względu na przestarzałą technologię będzie musiała się zmodernizować [1].

Na przestrzeni lat zmienia się sposób postrzegania energii. W XX wieku charakterystyczne było scentralizowanie i obecność wielkich elektrowni i elektrociepłowni węglowych. W XXI wieku pojawiło się zdecentralizowanie i opieranie się na odnawialnych źródłach energii i małych systemach energetycznych [16, s. 14].

Bezpieczeństwo energetyczne można podzielić na trzy wymiary: ekonomiczny, geostrategiczny, ekologiczny. W pierwszym główną rolę odgrywa cena dostarczanej energii w różnych jej formach. Koszt surowców odnawialnych i nieodnawialnych, produkcji, transportu, dystrybucji decyduje o ekonomicznej dostępności form finalnej energii dla gospodarki. Drugi wymiar dotyczy dostaw energii, które muszą być ciągłe, stabilne, niezakłócone. Konieczne jest zdywersyfikowanie źródeł dostaw, tras,

środków transportu, tak, aby dostawy energii były stabilne. Konieczne jest przy tym gromadzenie zapasów, rozbudowa infrastruktury. Ostatni odnosi się do ochrony środowiska [24, s. 36]. Odnawialne źródła energii mogą wpływać na podstawowe indeksy bezpieczeństwa energetycznego: dywersyfikacji bilansu energetycznego oraz poziomu zależności importowych i podatności na zewnętrzne zaburzenia dostaw [24, s. 44-45].

Ze względu na wyczerpywanie się surowców energetycznych, inwestowanie w odnawialne źródła energii być może stanie się jedynym sposobem na uzyskanie niezależności w kwestiach energetycznych. Obecnie w wielu państwach następuje coraz szybszy rozwój odnawialnych źródeł energii, a tym samym odchodzenie od tradycyjnych źródeł energii.

Literatura

1. Bartnik R., Buryń Z., Ducholska-Kądziel A., Modernizować istniejące czy budować nowe źródła energii elektrycznej?, <http://elektroenergetyka.pl/upload/file/2012/11/Bartnik.pdf>, (dostęp: 19.11.2013).
2. Bartosik M., Globalne zasoby energii pierwotnej a kryzys energetyczny, http://ziemianarozdrozu.pl/dl/Prof_Marek_Bartosik-SYTUACJA-ENERGETYCZNA-SWIATA-i-POLSKI.pdf, (dostęp: 27.08.2015).
3. Bartosik M., Ziemia w pułapce energetycznej, <http://www.cire.pl/pokaz-pdf-%252Fpliki%252F2%252FKryzysPulapkaCIRE08102010.pdf>, (dostęp: 21.11.2013).
4. Borgosz – Koczwarą M., Herlender K., Bezpieczeństwo energetyczne a rozwój odnawialnych źródeł energii, „Energetyka”, marzec 2008.
5. Ciechanowicz W., Energia, środowisko, ekonomia, Warszawa 1997.
6. Cziomer E., Lasoń M., Podstawowe pojęcie i zakres bezpieczeństwa międzynarodowego i energetycznego [w]: Międzynarodowe bezpieczeństwo energetyczne w XXI wieku (red.) Cziomer E., Kraków 2008.
7. Ekstowicz B., Polityka energetyczna i efektywność bezpieczeństwa energetycznego UE i Polski, <http://www.elektroenergetyka.org/10/115.pdf>, (dostęp: 13.0.2016).
8. Energetyka, Środowisko, Rozwój, Cele, które nie muszą być w opozycji, Zeszyt 7, Warszawa 2013.
9. Gawlik L., Uliasz-Bocheńczyk A., Majchrzak H. Mokrzycki E., Perspektywy węgla kamiennego i brunatnego w Polsce i Unii Europejskiej, „Energetyka”, styczeń 2011.
10. Graczyk M., Odnawialne źródła energii, szanse i koszty, http://www.euractiv.pl/gospodarka/spis_linie/odnawialne-rodza-energii--szanse-i-koszty-000020, (dostęp: 13.05.2016).
11. Juściński J., Perspektywy rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) w Polsce do 2020 roku [w:] Odnawialne źródła energii w świetle globalnego kryzysu energetycznego Wybrane problemy (red.) Krawiec F., Warszawa 2003.
12. Karaczun Z., Polska 2050- na węglowych rozstajach, b.m. 2012.

13. KE: Odnawialne źródła energii bezpieczne, bo bez importu surowców, <http://www.wnp.pl/wiadomosci/200835.html>, (dostęp: 26.10.2013).
14. Klaufmann – Radziemska E., Rozwój technologii fotowoltaicznych na świecie w dobie ogólnoświatowego kryzysu, [w:] Odnawialne źródła energii w świetle globalnego kryzysu energetycznego Wybrane problemy (red.) Krawiec F., Warszawa 2003.
15. Kowalczyk A., Ryzyko w inwestowanie w polskim sektorze odnawialnych źródeł energii, http://energetyka.wnp.pl/ryzyko-inwestowania-w-polskim-sektorze-odnawialnych-zrodel-energii,192609_1_0_0.html, (dostęp: 13.05.2016).
16. Krajowy plan rozwoju mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii do 2020r, (red.) Wiśniewski G., Warszawa 2013.
17. Kraś I., Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, <http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/Content/966/ResPoliticae4-35.pdf>, (dostęp: 04.03.2016).
18. Łucki Z., Misiak W., Energetyka a społeczeństwo Aspekty socjologiczne, Warszawa 2010.
19. Malko J., Globalne prognozy energetyczne do roku 2035, <http://elektroenergetyka.pl/upload/file/2012/2/Malko.pdf>, (dostęp: 13.0.2016).
20. Między kryzysem a współpracą gospodarczą przykłady wyzwań i problemów w stosunkach międzynarodowych końca pierwszej dekady XXI wieku (red.) Lason M., Kraków 2010.
21. Nogaj R., Procesy globalizacyjne w sektorze energetycznym, [w:] Problemy współczesnej polityki zarządzania Tom II (red.) Matejun M., S. Lachiewicz S., Łódź 2007.
22. OZE, <http://www.reo.pl/tag/oze>, (dostęp: 24.10.2013).
23. Pietras M., Społeczne, ekonomiczne i środowiskowe zalety odnawialnych źródeł energii, http://www.mojeopinie.pl/spoleczne_ekonomiczne_i_srodowiskowe_zalety_odnawialnych_zrodel_energii,3,1234445415, (dostęp: 13.05.2016).
24. Pronińska K. M., Wpływ rozwoju odnawialnych źródeł energii na bezpieczeństwo energetyczne Polski, [w:] Odnawialne źródła energii w Polsce Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji (red) Książopolski K. M., Pronińska K. M., Sulowska A. E., Warszawa 2013.
25. Ruszel M., Polityka Polski wobec wyzwań energetyczno – klimatycznych, [w:] Polska pięć lat w Unii Europejskiej, (red.) Konopacki S., Łódź 2009.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

УДК 323(427):316.422(043)

УКРАЇНА У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ РОЗВИТКУ СФЕРИ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Парахневич Д. А.,

студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Світовий науково-технічний прогрес є на сьогодні найяскравішим показником того, як багато людство досягло з того періоду, коли почався всесвітній обмін інформацією та сформувалося поняття «глобалізація». Передові наукові дослідження, соціально-економічні проекти, експериментальні конструкторські та технологічні інновації як у створенні нових, так і в удосконаленні діючих систем функціонування виробництва, в суспільній сфері та інших сферах діяльності людей по всьому світові, концентрують на собі усе більше уваги з боку як окремих держав, так і міждержавних об'єднань через факт того, що найбільша ефективність у даному питанні досягається за допомогою саме інформаційного обміну – обміну знаннями та досвідом [3].

Україна, у свою чергу, є чудовим прикладом держави, що поєднує в собі як необхідність у впровадженні інновацій, так і володіння значним потенціалом для задоволення цієї потреби. Перехід України до нової епохи історії після Революції Гідності надає народу унікальний шанс на якісні зміни у процесі будівництва держави майбутнього. Згідно з Указом Президента України «Про стратегію сталого розвитку "Україна – 2020"» від 12 січня 2015 року, визначаються основні вектори руху, дорожня карта, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов згідно з метою розвитку та становлення України як провідної світової держави [1].

Основними з визначених векторів руху є:

- вектор розвитку - підвищення стандартів життя у наслідок проведення структурних реформ. Для України як держави з сильною економікою та передовими інноваціями у перспективі, необхідно забезпечити макроекономічну стабільність, стійке та екологічно невиснажливе зростання економіки, прозору податкову систему і сприятливі умови для ведення господарської діяльності;
- вектор безпеки - пріоритетність безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної сфери економіки. Україна має розглядатися з позицій як захисника своїх кордонів, так і гаранта безпеки у європейському регіоні у цілому. Основами безпеки також мають стати чесне та неупереджене правосуддя, підтримка процесу змінюваності влади та

комплексна протидія корупції. Також особлива увага зосереджена на розвитку ефективності медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечному стані довкілля і доступі до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів;

- вектор відповідальності – гарантування неупередженого доступу кожного громадянина до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах. Територіальні громади, у свою чергу, зможуть самостійно вирішувати питання місцевого значення і свого добробуту та нести відповідальність за розвиток всієї країни;

- вектор гордості - забезпечення взаємоповаги та толерантності в суспільстві, та забезпечення історичної спадкоємності гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт. Україна має зайняти гідне місце серед провідних держав світу, створити належні умови життя і праці для виховання власних талантів, а також залучення найкращих світових спеціалістів різних галузей [5].

Як слідує з вказаних вище положень, плану дій з інтенсифікації розвитку сфери новітніх технологій в Україні приділяється значна кількість уваги з боку керівників держави. І вже зараз, у 2016 році, можна заявити, що кроки в цей бік здійснюються. Одним з них є розробка концепції введення системи електронного врядування, що забезпечить можливість для населення безпосередньо брати участь у функціонуванні держави – це вільний доступ громадян до необхідної державної інформації, контроль з боку громадян та парламенту за функціонуванням державних органів, система електронних розрахунків, надання державних послуг громадянам та бізнес-структурам. Така концепція на глобальному рівні зародилась у країнах з високим показником розвитку ІТ-галузі, а саме в США, Великобританії та Канаді. За допомогою підтримки з боку цих країн та реалізації сумісних проектів у даному секторі загальної сфери новітніх технологій, Україна, маючи у своєму розпорядженні значний людський ресурс у вигляді численних українських програмістів-випускників ВНЗ, та апаратний ресурс у формі значної кількості серверного та мережевого обладнання з часом має досягнути рівня міжнародного стандарту [2].

Крім того, значною залишається тема розвитку новітніх технологій в питанні забезпечення енергонезалежності та самодостатності України, де певний рівень взаємодії з зарубіжними партнерами можна простежити в розвитку електроенергетики до рівня енергосистем загальноєвропейської мережі ENTSO-E. Співпраця та спільні дослідження з країнами ЄС, а саме з Румунією та Молдовою, з ціллю модернізації діючої системи та відповіді на певні виклики, що пов'язані з технічною неконтрольованістю Криму та частини Донбасу, виведе Україну на європейський ринок електроенергії та забезпечить високу ефективність функціонування даної системи [4].

Показником розвитку сфери новітніх технологій в Україні з впевненістю можна вважати щорічний форум, який демонструє розвиток науки і техніки, - InnoTech Ukraine. Проведений в 2015 та 2016 роках, цей форум збирає більшість українських та зарубіжних фахівців у сфері інновацій для проведення

спільних конференцій та демонстрацій. В рамках конференції на тему інноваційних трендів 2016 року спікери торкнулись таких тем, як інфраструктурний розвиток розумних міст в Україні, Інтернет речей, а також застосування коптерів в агропромисловому секторі як в одному з найбільших в Україні. Блок медицини був представлений такими гостями, як Vodafone, Orange, Eleks, а також національними науковцями Ольгою Богомолець (Верховна Рада України) та Сергієм Комісаренко (Національна академія наук України), де був презентований, крім багатьох інших цікавих проектів, найдешевший у світі екзоскелет, який створив українець Антон Головаченко. Блок освіти був привабливий тим, що тут, крім програмних продуктів від Microsoft, «Розумник» та інших компаній, був обговорений розвиток такого трендового напрямку, як онлайн-навчання в Україні. Гостем цього блоку був представник Міносвіти - Марія Богуслав. Така масова подія надала можливість для інвесторів та розробників мати чудову площину для діалогу, де процес налагодження співробітництва у сфері новітніх технологій за участю України мав яскравий показний характер [6].

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що світовий технологічний прогрес на сьогодні відіграє одну з ключових ролей у напрямку зовнішнього розвитку України, як площина для налагодження постійних взаємовідносин та інформаційного обміну, і новий курс на модернізацію сфер життя українського народу є показником готовності українців к позитивним змінам. Має місце підготовка до початку цього процесу, який безумовно потребує колосальних витрат, значної роботи та багато часу, та саме завдяки фактору міжнародної взаємодії та розуміння себе як частини світової спільноти Україна на сьогодні має всі основи та можливості для того, щоб зростати та розвиватися як вагомий гравець на світовій економічній арені.

Список використаних джерел

1. Глава держави затвердив Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-zatverdiv-strategiyu-stalogo-rozvitku-ukrayin-34506>
2. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади / М. Демкова // Юридичний журнал. — 2007. — № 3 (57).
3. Економічний словник-довідник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://subject.com.ua/economic/dict/700.html>
4. Електроенергетика України: вибратися з енергоострова до Європи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/12/28/573693/>
5. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>
6. Форум Інноваційних технологій InnoTech Ukraine. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://innotech.kiev.ua/ua/conference>

УДК (327)(043)

НАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ ПРОТИ ЗОВНІШНЬОЇ АГРЕСІЇ*Грідіна І. М.,**д.політ.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Найважливішою характерною рисою сучасних міжнародних відносин є активна участь громадськості, неурядових організацій, окремих суспільних груп у тих чи інших подіях світової політики. Формування глобального громадянського суспільства призвело до того, що така специфічна і традиційно закрита прерогатива зовнішньополітичної діяльності держави – дипломатія – підпала під контроль суспільства. Причинами цього є не тільки зростання можливості та вимоги: стрімкий розвиток засобів масової комунікації та необмежений доступ інформації, необхідність ратифікації багатьох міжнародно-правових документів, винесення прийняття зовнішньополітичних рішень на обговорення, - але обумовлений названими процесами ріст громадської самосвідомості, відкриття для себе пересічною людиною пріоритету своїх прав стосовно до політики і можливості виборювати ці права.

Феномен участі громадськості у вирішенні питань, пов'язаних з тими чи іншими подіями в міжнародних відносинах отримала загальне визначення «народна дипломатія». Цей термін ще не отримав гідного офіційного закріплення в науковому дискурсі, попри беззаперечної присутності цього явища в сучасних міжнародних відносинах. Американські вчені Л. Даймонд і Дж.Макдональд, визначаючи рівні так званої «експертної дипломатії», фактично описали феномен народної дипломатії в нашому розумінні: особиста участь приватних осіб, неурядових та громадських організацій, груп за особливими інтересами у підтриманні миру і розвитку на основі цивільної дипломатії; активізм шляхом пропаганди за роззброєння, права людини, соціальну та економічну справедливість, відстоювання інтересів груп стосовно конкретної державної політики тощо [1].

Визнаючи зростаючу роль народної дипломатії 24 жовтня 2009 р. на Міжнародному форумі у Варшаві «Зовнішньополітичні вектори Східного Партнерства» було анонсовано і створено Всесвітній проект народної дипломатії «Європейська Україна», метою якого було здійснення активної і максимально гармонійної інтеграції української спільноти до Європейського Союзу. 25 травня 2010 р Держави - учасники Проекту саме в Україні зареєстрували виконавчий орган Проекту - Міжнародну Дипломатичну Місію Народної Дипломатії «Європейська Україна» (далі Місія) [2]. Саме на сайті Місії можна знайти визначення «народної дипломатії», що відбиває основну мету та завдання діяльності цієї неурядової організації: «народна дипломатія - це міжнародний рух рядових громадян, спрямований на оздоровлення міжнародної обстановки і покращання взаєморозуміння між державами в ім'я розумного розв'язання глобальних проблем [2]. Забігаючи наперед, слід відзначити що Президент Місії Вячеслав Буденко, Перший Віце-президент

Місії з міжнародної політики Алі Резазаде та інші дипломати з першого дня були учасниками Євромайдану та Революції Гідності. Окремі дипломати Місії такі, як Тарас Ткалич, Олександр Мартинюк та Юрій Данилов від початку війни на Донбасі, брали участь у бойових діях в зоні АТО по захисту територіальної цілісності України. Під час виконання своїх військових обов'язків дипломати Місії проводили, в форматі народної дипломатії, інформаційно-роз'яснювальну роботу з місцевим населенням у звільнених населених пунктах.

Основною рисою народної дипломатії є відсутність суверенних ознак, офіційних повноважень державності, що були століттями притаманні дипломатії в традиційному розумінні. Тому гіпотетично народна дипломатія в чистому вигляді може нести потенційну загрозу концепції національної суверенної держави, і цей інструмент може слугувати на користь зовнішній політиці держави лише за умови «м'якого регулювання» з її боку. Найвищим проявом, на наш погляд, народної дипломатії, що підтверджує вище наведену тезу, стали Євромайдан та Революція гідності в Україні. Згадаймо, що саме призупинення тодішнім урядом України процесу підготовки до підписання угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом, спроби розгону наметового містечка та прийняття низки законів, що передбачали більш жорсткі санкції за участь у «масових безладах», акція сприйняла різко антипрезидентський і антиурядовий характер і, врешті респт, у лютому 2014 р. призвела до зміни державної влади. «Влада приходить і йде, а народ залишається» - чим не гасло української народної дипломатії? Український народ, вийшовши на вулицю, відчув себе не об'єктом, а суб'єктом історичного процесу, в тому числі світового. Зараз важко заперечити, що взаємовплив народної і офіційної дипломатії в нашій державі тісний як ніколи, хотілось би останній чи ні, а не рахуватись з громадською думкою – собі дорожче. Згадаймо як піддалась офіційна дипломатія на настрої громадськості, коли під час протестних акцій під посольством РФ у Києві в.о. міністра закордонних справ України Андрій Дециця обматюкав президента Росії В. Путіна. «Росія, забирайтеся геть з України! Путін - ..., да-да», - вигукнув А.Дециця перед присутніми активістами [3]. Окупація РФ Криму, вторгнення та окупація частини Донбасу створила новий феномен народної дипломатії – український. Якщо раніше загально визнаною та майже єдиною метою народної дипломатії визнавалась миротворча діяльність, то українська народна дипломатія продемонструвала усьому світові, як вона може битися за незалежність своєї держави, створюючи потужний громадський дипломатичний тиск на усі зацікавлені сторони. Яскравим прикладом такого тиску є діяльність українців, які опинилися за кордоном.

Підтримку та захист національних інтересів України українські громади за кордоном здійснюють у різні способи, в залежності від перебігу подій у війні та політичної ситуації. Після анексії Криму РФ переважна більшість громадських об'єднань національно-культурного спрямування, що представляють в Україні інтереси етнічних меншин (включаючи етнічних росіян та російськомовних громадян) виступили з офіційними заявами та зверненнями, в яких спростували

російські пропагандистські міфи про, начебто, утиски та порушення прав людини у нашій країні за етнічними, релігійними та мовними ознаками; рішуче висловилися на підтримку суверенітету, цілісності та територіальної недоторканості України, засудили російську агресію. З моменту анексії Криму Канада, країна з найбільшою українською діаспорою, була в авангарді антиросійських настроїв і зайняла гранично жорстку позицію стосовно Москви. Недарма міністр МЗС Росії Сергій Лавров під час своєї прес-конференції заявив, що канадський уряд у відносинах з Росією виражає інтереси «оголтелой» української діаспори [4]. Канада регулярно надає гуманітарну допомогу Україні і поставляє ЗСУ військове спорядження. Силами діаспори в Україну в 2015 р. було направлено 30 тис. комплектів військової форми, 7 тис. пар взуття і медичних аптечок. Раніше, в 2014 р., Канада витратила 55 млн. доларів на закупівлю захисних шоломів, бронежилетів і приладів нічного бачення для бійців української армії [5].

Сьогодні можна говорити про новий громадський феномен народної дипломатії, яка активно стартувала 2014 р. на основі волонтерських рухів, що виникли внаслідок Майдану по всьому світу та об'єдналися у форум «Global Ukrainians», започаткувавши створення мережі глобальних українців [6].

Відома своєю волонтерською діяльністю організація «Razom» займається гуманітарною допомогою постраждалим від конфлікту на сході України і учасникам АТО. Волонтери збирають і доставляють термінову гуманітарну допомогу (спальні мішки, теплий одяг, продукти харчування), підтримують військові госпіталі медичним приладдям та обладнанням [7]. Нік Білогорський – підприємець з Кремнієвої долини у штаті Каліфорнія (США) разом з командою однодумців створив благодійну організацію «Nova Ukraine». Офіційно зареєстрована організація дозволяє залучати до проекту великих донорів. Однак легально вона не мала бути пов'язана з церквою чи війною. Тому «Nova Ukraine» зосередилася на просуванні української культури та збиранні коштів і гуманітарної допомоги (одяг, комп'ютери) українцям. З метою популяризації української культури у США організація влаштувала у Сан-Франциско виступи українських діячів культури. В результаті – перерахувала понад 100 000 доларів на благодійні потреби України [8].

Після початку російської агресії громадськими рухами, об'єднаннями та неформальними спільнотами в Україні та за кордоном була проведена велика кількість демонстрацій, мітингів, пікетів, флеш-мобів та інших мирних заходів патріотичного та миротворчого характеру. Їх учасники рішуче виступили за збереження миру, суверенітету та територіальної цілісності України, на підтримку оборонних дій української влади та ЗС України, викривали та засуджували агресивний характер зовнішньої політики РФ. Силами українських громадян, представників української діаспори та місцевих громадських активістів були проведені антивоєнні мітинги та пікетування російських дипломатичних представництв та інших офіційних установ РФ у столицях майже всіх європейських країн та інших країн світу.

І таких прикладів можна наводити безліч. Верховна Рада і Уряд України офіційно висловили подяку українській діаспорі за її визначну допомогу в

боротьбі з російською пропагандою: «Підтримка українських громад по усьому світу стала визначним чинником проти російської пропаганди, проти російської імперської брехні», - 16 березня 2016 р. заявив віце-спікер Верховної Ради А.Парубій під час зустрічі з представниками Світового конгресу українців [9].

Феномен української народної дипломатії в боротьбі за незалежність та суверенітет своєї держави має величезне значення і всередині країни для подолання кризи ідентичності, постконфліктного врегулювання. Теоретичне осмислення нових форм громадської активності чекають на своє теоретичне осмислення, дають можливості до залучення широких верств населення, в першу чергу молоді, до розбудови громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Dr. Louise Diamond. Multi-Track Diplomacy: A Systems Approach to Peace / Dr. Louise Diamond, John McDonald. - Kumarian Press, 1996. – 182 p.
2. Міжнародна Дипломатична Місія Народна Дипломатія «Європейська Україна» [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.eurokraine.com.ua/ua/on-a-mission>
3. Дешифрація обматюкав Путіна під посольством Росії в Києві [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://tsn.ua/politika/ministr-mzs-ukrayini-vidkrito-nazvav-putina-h-ylom-video-354635.html>
4. Лавров: Канада идет на поводу у «оголтелой украинской диаспоры» [Електронний ресурс] // LB.ua.– 2016. - 26 января.– Режим доступу до ресурсу: http://world.lb.ua/news/2016/01/26/326381_lavrov_kanada_idet_povodu.html
5. Кондрацька В. Разом з Україною за тисячі миль [Електронний ресурс] / В. Кондрацька // Українська правда. – 2015. – 31 березня. - Режим доступу до ресурсу: <http://life.pravda.com.ua/volunteers/2015/03/31/191827/>.
6. 10 обличч української молодіжної діаспори [Електронний ресурс] // Global Ukrainian News. – 2015. – 24 грудня. - Режим доступу до ресурсу: <http://global-ukraine-news.org/2015/12/24/10-oblych-ukrayinskoyi-molodizhnoyi-diaspory/>.
7. Razom for Ukraine: украинская диаспора помогает детям военных и переселенцев [Електронний ресурс] // Колокол. – 2015. - 24 грудня. - Режим доступу до ресурсу: <http://kolokol.od.ua/2015/12/24/razom-for-ukraine-ukrainskaya-diaspora-pomogaet-detyam-voennyh-i-per>.
8. Данькова Н. Народна культурна дипломатія: як навчити світ відчувати Україну серцем [Електронний ресурс] / Н. Данькова // Українська правда. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2015/11/24/203697/>
9. Поддержка украинской диспори стала определяющим фактором в борьбе против пропаганды Кремля – Парубий [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2016. – 16 березня. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.unian.net/politics/1291975-podderjka-ukrainskoy-diasporyi-stala-opredelyayuschim-faktorom-v-borbe-protiv-propagandyi-kremlya-parubiy.html>

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

УДК 327(87)(043)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУБІНСЬКО-ВЕНЕСУЕЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Авер`янов А. А.,

*студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

Кубинсько-венесуельських вектор є провідним у зовнішньополітичному курсі обох держав і є надзвичайно важливим для подальшого розвитку відносин. Рівень допомоги, яку забезпечує Венесуела, є ключовою у визначенні ступеня їх взаємної залежності з Кубою. Незважаючи на вартість її щедрості, венесуельський уряд при Мадуро навряд чи залишить свої привілейовані відносини з Кубою без змін. Венесуельський уряд бачить вигоду в продовженні взаємних відносин в галузі розвідки, безпеки, збройних силах та охороні здоров'я. Проте економічні та політичні кризи можуть змусити Венесуелу обмежити допомогу Кубі.

Ймовірні майбутні сценарії відносин такі:

1) рівень статусу-кво підтримки з боку Венесуели, дозволяє просувати відносин з Кубою на поточному рівні;

2) повільне зниження підтримки Венесуелою Куби, що відбувається з політичних або економічних міркувань. Сумнівно, що Венесуела повторно переживе економічний бум, який фінансував початкове розширення кубинсько-венесуельських відносин при Уго Чавесі; ціни на нафту зросли істотно від 11.20 дол. США за барель, від коли він був обраний президентом до 142 \$ за барель в 2008 р .

А тепер більш детально про кожний з можливих сценаріїв розвитку кубинсько-венесуельських відносин .

Сценарій 1: Допомога статус-кво Кубі.

Крапелька економічної і політичної лібералізації у Венесуелі матиме стабілізуючий ефект і дозволить продовжити допомогу Кубі. З політичної точки зору діалог між урядом і опозицією у Венесуелі, який почався в березні 2014 р., може зменшити політично напружені стосунки і забезпечити достатнє прикриття для адміністрації Мадуро, щоб прийняти економічні заходи по регулюванню. Мадуро зможе закрити бюджетний пролом і зменшити дефіцит через лібералізацію на валютній біржі і імпорту. Кращі умови для внутрішніх компаній і підвищення ціни на бензин почали б забезпечувати економічне полегшення, раціоналізувати внутрішнє використання енергії і покращити урядові фінанси. Враховуючи роль венесуельських збройних сил у підтримці адміністрації Мадуро, кубинців у підтримці розвідки, контролювати невдоволення в спецслужбах важливо для виживання режиму. Згідно з цим

сценарієм, Куба, швидше за все, продовжить нинішній рівень залежності від Венесуели. Тим не менш, навіть якщо Куба відчувала себе в безпеці на рівні венесуельської допомоги в короткостроковій і середньостроковій перспективі, кубинські зусилля економічних реформ будуть продовжуватися. Хоча є ряд факторів, що сприяють реформам, у них є важлива перевага забезпечення можливого зниження венесуельської допомоги в майбутньому.

Сценарій 2: Поступове зниження допомоги Кубі.

Є також перспектива повільного зниження венесуельської підтримки Куби. Це могло б статися в результаті продовження погіршення економічного становища Венесуелі.

Так як експорт нафти Венесуели – джерело більш ніж 95 відсотків іноземної валюти, що використовується, щоб заплатити за імпорт, це сприяє економічній кризі у Венесуелі. Венесуельський уряд вже вжив заходів щодо скорочення споживання, а нинішні тенденції можуть змусити уряд прийняти більш прагматичне ставлення до експорту нафти, включаючи зміщення постачання нафти у бік покупців, які можуть платити ринкову ціну.

Враховуючи поточну структуру продажів у нафтовій промисловості Венесуели, це реально означатиме зниження нафти яка продається в "Петрокарібе". Заява венесуельського міністра нафти і шахт Рафаеля Раміреса в Гавані в лютому 2014 року показує, що обсяг нафти, що надається Венесуелою Кубі, вже впав на 23 відсотки.

Ще невідомо, як на Кубі будуть пристосовуватися до цього скорочення пропозиції. Венесуела експортувала у середньому 797,348 бар. у день 2013 року в Сполучені Штати, в порівнянні 1.56 мільйонів бар. в день у 2004 році. Якщо її експорт продовжить зміщуватися від північноамериканського виробництва нафти, Венесуела, швидше за все, переорієнтується на ринки Азії, особливо Китай та Індію. Тим не менш, додані транспортні витрати будуть мати значний вплив на прибуток.

Будь-яка з цих можливостей може означати скорочення венесуельської допомоги Кубі. Згідно з цим сценарієм, на Кубі економічна реструктуризація могла б здобути ще більшу актуальність. Передбачається, що зняття економічної допомоги з Венесуели допоможе реформаторам у Кубі далі виправдати і прискорити плани переходу робочої сили з-під контролю уряду та залучення міжнародних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Рудаков А. «Боліварианський соціалізм» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://win.ru/ratings/855.phtml>.
2. Вальштейн І. HowFarLeftHasLatinAmericaMoved? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iwallerstein.com/how-far-left-has-latin-america-moved>.
3. США и Латинская Америка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.left.ru/2007/1/petras153.phtml?print>.

УДК 327(569.5)(045)

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЙОРДАНІЇ В РЕГІОНІ

*Аль-Хурані І. Б.,
студентки III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Близький Схід і Північна Африка на початку XXI століття залишаються одним з найбільш нестабільних районів світу. Багато країн, розташовані тут (а це у своїй переважній більшості арабські держави), продовжують відчувати тиск міждержавних і внутрішніх конфліктів, економічних, політичних, демографічних та екологічних проблем, живуть в атмосфері міжнаціональної та міжконфесійної ворожнечі, соціальної напруженості.

Зростаючу загрозу для безпеки та стабільності як в регіоні в цілому, так і в окремих державах представляє діяльність різного роду терористичних і екстремістських організацій. Посилюється роль ісламського фактора, який певною мірою змінив регіональний політичний клімат і продовжує відчутно впливати на зовнішню політику арабських країн [6].

Військово-політичну ситуацію, що складається на Близькому Сході і в Північній Африці, відрізняє висока динамічність, багаторівнева комплексність і слабка передбачуваність розвитку подальших подій. В даний час Арабський Схід знаходиться на дуже складному етапі розвитку, переживає свого роду історичну «ломку», коли все більш виразно проявляються і активно діють політичні та соціально-економічні реалії, що ведуть до поступового визрівання умов для формування в регіоні нової геополітичної обстановки.

У 2002 р. король Абдалла II заявив про незгоду його країни з можливою військовою акцією США проти Іраку. Проте Йорданія надала свою територію для американських сил спеціальних операцій під час військової акції США і Великобританії проти Іраку в березні-квітні 2003 р. У королівстві перед війною були також розміщені американські ЗРК «Петріот», а на аеродромах - підрозділи ВВС. Йорданія після повалення С. Хусейна з усіх арабських країн найбільш щільно контактує з новою іракською владою, надаючи їм усіляке сприяння. Події 2003 року показали неспроможність держав Арабського Сходу до співпраці та підірвали наміри Йорданії до інтеграції регіона. Америко-британське вторгнення в Ірак і крах режиму С. Хусейна істотно змінили військово-політичне становище в зоні Перської затоки і на Близькому Сході в цілому. Політична стабільність і стійкість арабських країн виявилися примарними [4].

Стаття 32 йорданської конституції проголошує короля Верховним головнокомандувачем збройними силами країни. Монарх має право оголошувати війну, укладати мир, вводити надзвичайний стан [3].

Військова доктрина Йорданії носить оборонний характер. Її суть складає положення про «кругову оборону», що зумовлює відсутність у королівства якого-небудь конкретного супротивника і стратегічних цілей, для досягнення яких потрібно було б застосування військової сили. Враховуючи обмежені

економічні, людські та військові можливості держави, керівництво Йорданії вважає, що збройні сили в разі виникнення військового конфлікту повинні бути здатні надавати активну протидію агресору до вступу у війну союзників, в першу чергу американських військ.

В цілому на сьогоднішній день збройні сили Йорданії за якістю підготовки особового складу по праву вважаються одними з найкращих на Близькому Сході. У той же час за своєю чисельністю, бойовому складу і в визначенні ступеня з технічної оснащеності вони поступаються арміям сусідніх держав. Це, а також відсутність повноцінної національної військово-економічної бази не дозволяє йорданським ЗС самостійно, без іноземної військової допомоги вирішувати завдання із захисту країни від можливого нападу ззовні [1, с. 120-123].

На початку ХХ ст. арабські держави виступили проти існування єврейської держави і почали ряд воєн, які ставили за мету знищення Ізраїлю. Поразки арабських армій привели до того, що в арабських державах восторжествували ідеї створення військових режимів та держав, сконцентрованих насамперед на забезпеченні власної безпеки. В результаті, в арабському світі з'явилося безліч диктаторів. Але Йорданія пішла іншим шляхом і в 1994 році вклала мирний договір з Ізраїлем задля нормалізації відносин між державами та урегулювання територіального спору з приводу західного берега р. Йордан. Це був акт прояви поваги по відношенню до новоутвореної держави Ізраїль і визнання її суверенітету з закріпленням спільного кордону [7].

На сьогоднішній день конфлікт між Ізраїлем і Палестиною не урегульований, а йорданське керівництво зайняло позицію невтручання в палестино-ізраїльське протистояння, вважаючи, що будь-який вплив ззовні все одно не зможе розв'язати давні протиріччя. Йорданія виконує функцію посередника між ворогуючими сторонами. Передусім це обумовлено тим, що більша частина населення Йорданії – палестинці, біженці, що під час бойових дій мігрували на територію сусідньої держави у пошуках політичного притулку [2].

В Йорданії державні інститути, що займаються проблемами міграції, свої основні зусилля направляють на палестинських біженців, що проживають у країні. Проблема управління міграційними потоками стала важливим аспектом міжнародної взаємодії. Через велику кількість локальних конфліктів у сусідніх Йорданії державах, потоки біженців з цих зон постійно мігрують на її територію. Аналіз зусиль Йорданії в даному напрямку свідчить про відсутність ефективних механізмів вирішення даного питання [5].

Таким чином, події, що відбуваються на Арабському Сході, не є ізольованими регіональними явищами. Вони безпосереднім чином пов'язані з загальносвітовими процесами, втягують найрізноманітніші світові сили і одночасно самі впливають на всю систему сучасних міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Бакланов А.Г. Близький Схід на рубежі ХХІ століття: до створення системи регіональної безпеки / А.Г. Бакланов. — М.: МДІМВ, 2001. — 169 с.
2. Біленька М.Б. Палестино-ізраїльське врегулювання кризь призму громадської думки / М.Б. Біленька // Сходознавчий збірник.— М., 2007. — № 8. — С. 261-276.
3. Конституція Йорданського Хашимітського Королівства від 8 січня 1952 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://worldconstitutions.ru/?p=82>
4. Корнілов А.А. Війна в Іраку та проблеми безпеки на Близькому Сході / А.А. Корнілов // Регіонознавство: теорія і практика. Матеріали наукового семінару. — Новгород: ВД «Медіна», 2003. — С. 132-138.
5. Скопич О.А. Вимушена міграція па Близькому і Середньому Сході і її конфліктогенність. Основні тенденції / О.А. Скопич // Близький Схід і сучасність. Збірник статей.— М., 2007. — № 33. — С. 335-348.
6. Текст договору про спільну оборону та економічне співробітництво держав-членів ЛАД і військовий додаток до нього [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.worldislamlaw.ru/?p=128>
7. Treaty of Peace Between the State of Israel and the Hashemite Kingdom of Jordan. October 26, 1994 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israel-jordan%20peace%20treaty.aspx>

УДК 339.5(540+510)(043)

ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КИТАЮ ТА ІНДІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Бурлаченко В. О.,

студент ІV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Протягом півстоліття відносини між Китаєм і Індією пройшли шлях від дружби до військового прикордонного конфлікту (1962), що закінчився повним розривом відносин майже на 20 років. Починаючи з 1980-х рр. сторони стали відновлювати діалог. Пекін і Делі відносять розвиток двосторонніх відносин до числа своїх зовнішньополітичних пріоритетів. Однак в сучасних китайсько-індійських відносинах можна виявити дві протилежні тенденції. З одного боку, Китай і Індія демонструють прагнення розвивати співробітництво в багатьох сферах, а з іншого - у взаємодії сторін простежуються конкуренція і суперництво, що посилюються завдяки проблемам, що мають тривалу історію.

Новий етап в китайсько-індійських відносинах почався після візиту Голови КНР Сі Цзіньпіна в Індію з 17 по 19 вересня 2014 р. Візит лідера КНР свідчить про бажання двох країн розвивати двостороннє торгово-економічне та інвестиційне співробітництво, яке, як заявив офіційний представник МЗС

Китаю Хун Лей, можливо при встановленні стратегічного діалогу [1]. На думку індійського міністра закордонних справ Сушма Сва- радж, сучасні відносини між Китаєм і Індією можна охарактеризувати як «конкуренція ція і співробітництво» [2].

Китай і Індія прагнуть розвивати торгово-економічні зв'язки. Майданчиком співробітництва в цій сфері є створений у вересні 2011 р китайсько-індійський стратегічний економічний діалог, в рамках якого діють п'ять робочих груп. В даний час Індія входить до числа основних зовнішньоторговельних партнерів Китаю. У період з січня по квітень 2014 р двосторонній товарообіг склав 21 975,57 млн дол. [3]. Китай постачає в Індію продукцію машинобудування і сталеливарної промисловості, електротехніку, телекомунікаційне обладнання, турбіни, комп'ютери. Індійський експорт в Китай представлений переважно індійськими мінеральними рудами, пряжею і тканинами, металами і дорогоцінним камінням.

В ході візиту Сі Цзіньпіна сторони підписали три меморандуми про взаєморозуміння і дванадцять угод в сфері торгівлі та інвестицій, в області розвитку інфраструктури, інформаційно-комунікаційної та високотехнологічної сфер, культурного і туристичного взаємодії. Сі Цзіньпін пообіцяв розширити доступ індійським фармацевтичним товарам на китайські ринки.

В основі китайсько-індійського зближення лежить прагматичний підхід до забезпечення своєї національної безпеки.

По-перше, сторони мають намір розширювати діалог з питань співробітництва в рамках багатосторонніх організацій (наприклад, БРІКС), по реалізації заходів в боротьбі з тероризмом, екстремізмом і нормалізації ситуації в Афганістані.

По-друге, Китай і Індія мають загальний сухопутний кордон. Китай зацікавлений в безпеці своїх південно-західних рубежів. Як зазначив офіційний представник МЗС Китаю Хун Лей, «сторони тримають під контролем свої розбіжності і спільно шукають рішення проблем». Питання про кордон знаходиться в орбіті уваги створеного в 2012 р китайсько-індійського консультаційно-координаційного механізму з прикордонних питань (The Working Mechanism on Consultation and Coordination on India-China Border Affairs). Незважаючи на спробу сторін врегулювати питання про кордон, воно до цих пір не вирішено остаточно і впливає на комплекс китайсько-індійських відносин.

Пекін і Делі стурбовані зниженням обсягів двосторонньої торгівлі з 74 млрд дол. В 2011 р до 65 млрд дол. В 2013 р Одним із способів вирішення цієї проблеми може стати розширення доступу китайських товарів на індійські ринки і збільшення китайських інвестицій в індійську інфраструктуру і обробну промисловість. Активізація економічного співробітництва може бути використана як ще один спосіб зниження напруженості на китайсько-індійському кордоні.

По-третє, залучення китайських інвестицій дозволить прем'єр-міністру Індії Н. Моді виконати свою передвиборчу обіцянку: пожвавити економіку країни, підірвану в останні роки інфляцією, відтоком капіталу і корупцією.

Незважаючи на спільне бажання просувати економічну взаємодію, відносини між Китаєм і Індією ускладнюються цілим комплексом проблем, що мають давню історію. Поряд з прикордонною суперечкою залишається невирішеною територіальна проблема в Гімалаях, зберігаються розбіжності з питань транскордонних водних ресурсів. Китайський уряд представляє плани по будівництву п'ятдесяти чотирьох нових гребель на річках, пониззя яких розташовані на території інших держав. Більшість китайських гребель виконують декілько функцій, включаючи вироблення електроенергії, задоволення потреб у воді ірригаційних споруд, підприємств і населення, які приносять безсумнівні вигоди КНР. Разом з тим після завершення будівництва гребель може бути завдано шкоди екосистемам і культурам корінних народів та порушено постачання прісної води в низинах річок. Азія потребує в нормативній системі управління водними ресурсами, проте Китай відмовляється вступати в переговори з сусідніми державами з метою врегулювати правову базу щодо контролю над транскордонними річковими потоками.

Китай та Індія є двома найбільш швидко зростаючими ринками споживання енергії в світі, тому вони активно змагаються за світові ринки енергоресурсів, збільшуючи потоки інвестицій в іноземні джерела енергії.

Китай висловлює невдоволення антикитайською діяльністю Далай-Лами. Не слабшають і суперечки навколо Тибету, проблема якого не обмежується питаннями про тибетських біженців, а включає і різні підходи Китаю та Індії до історії Тибету.

Найбільш гостре суперництво між Пекіном і Делі пов'язано з військової та політичної сферами. Індію турбує стрімкий розвиток і переозброєння китайської НВАК, плани з модернізації океанічного флоту КНР і створення «Нитки перлів» - ланцюжків військово-морських баз НВАК КНР в Індійському океані. Китай домінує і в військово-космічній галузі. Розширення сфери впливу Китаю в Південній і Південно-Східній Азії розглядається політичним керівництвом Індії як загроза безпеці країни і викликає настороженість і недовіру індійського суспільства. Напруга у відносинах створює і будівництво китайсько-пакістанського економічного коридору.

У свою чергу, керуючись інтересами національної безпеки, Індія проводить курс на зближення зі стратегічними суперниками Китаю (Японією і США), проте відкрито брати участь в альянсі Японія - США, направленому проти посилення Китаю в регіоні, Індія остерігається. У центрі уваги Пекіна також взаємодія Індії з В'єтнамом з питання Парасельських островів, претензії на які оскаржують відразу шість держав (В'єтнам, Китай, Тайвань, Малайзія, Філіппіни і Бруней). У травні 2014 р Китай встановив бурову нафтовидобувну платформу «Хайян Шію 981» біля спірних територій, що мало не призвело до військового зіткнення з В'єтнамом і до загострення відносин з державами, що мають інтереси в Південно-Китайському морі. Укладена індійсько-в'єтнамська угода ще раз наголошує, що Індія виступає проти одноосібних домагань Китаю на спірні території і вітає рішення суперечок з цього питання на основі

міжнародного права. Пекін відноситься до такої політики Делі з явним несхваленням.

Відносини між Китаєм і Індією не можна характеризувати однозначно. Сторони мають спільні позиції з багатьох ключових питань міжнародної політики (боротьба з тероризмом і екстремізмом, сирійське питання, ВТО, внесення змін клімату), однак буде потрібно ще багато титанічних зусиль дипломатів для встановлення справжнього компромісу щодо спірних питань. В даний час спільний настрій на співпрацю між Пекіном і Делі переважає над конкуренцією і суперечностями.

Список використаних джерел

1. МЗС КНР: Візит Сі Цзіньпіна в Індію виведе китайсько-індійські відносини на новий рівень [Електронний ресурс]. URL: <http://cctv.cntv.cn/2014/09/18/VIDE1411051440669410.shtml>
2. Madan T. The Modi-Xi Summit and China-India Relations [Електронний ресурс] // Brookings. 2014. September 16. URL: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2014/09/16-modi-xi-summit-and-china-india-relations>
3. Товарообіг Китаю з основними зовнішньоторговельними партнерами в січні - квітні 2014 г. [Електронний ресурс] // Основні показники економічного розвитку КНР в 2014 р URL: <http://www.ved.gov.ru/files/images/coun-try / China / 2014 / july / statet.pdf>

УДК 327(510:5-11)(043)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ В СЕРЕДНІЙ АЗІЇ

Челпан О. С.,

студентка ОКР «Спеціаліст» Маріупольського державного університету

Середня Азія є сферою геополітичних і торгово-економічних інтересів КНР. Китай має спільний кордон з трьома з п'яти держав регіону — Казахстаном, Таджикистаном і Киргизстаном. Після укладення КНР договорів з ними про кордон були врегульовані питання, які заважали встановленню нормальних двосторонніх зв'язків. Середньоазійські держави співпрацюють з Китаєм в рамках ШОС. Географічна близькість, відкриті кордони, а також налагоджені транспортні комунікації створюють сприятливі можливості для нарощування китайської присутності в Середній Азії. Загалом здійснювані Пекіном дипломатичні, політичні та торговельно-економічні заходи знаходять відгук у державах Середньої Азії.

На сьогоднішній день Китай діє на середньоазійському напрямку досить активно, ініціативно і наступально, грамотно використовуючи при цьому весь перелік економічних, політичних, військових та інших інструментів як в рамках ШОС, так і в двосторонніх відносинах з державами СА.

Цим визначається і значення регіону у зовнішній політиці КНР:

1. Регіон грає важливу і довгострокову роль в галузі безпеки. З одного боку, слабкість середньоазійських держав і специфіка їх географічного положення перетворюють регіон на заручника терористичних сил на суміжних територіях. З іншого боку, Середня Азія є важливим форпост боротьби проти міжнародного тероризму.

2. Середня Азія — один з регіонів, де широко представлені інтереси як великих держав, так і сильних держав регіонального значення. Тут активно розширюють свою присутність і вплив, окрім Китаю, Росія, США, країни-члени Євросоюзу і НАТО, а також Індія, Іран, Туреччина, Японія. Середня Азія є місцем потенційних протиріч і конфліктів між великими державами. Особливо це стосується російсько-американських, китайсько-американських і російсько-китайських відносин.

3. Сировинні ресурси Середньої Азії вкрай важливі для Китаю. Наразі вживаються активні заходи з реалізації плану ввезення сирової нафти з Середньої Азії. Відкрито трубопровід природного газу з Середньої Азії в Синьцзян-Уйгурський автономний район. Це — перший трубопровід, прокладений в Китай з-за кордону. В результаті зростає значення Середньоазійського регіону для економіки і економічної безпеки КНР.

4. Пекін використовує в Середній Азії як багатосторонній, так і двосторонній підходи. Багатосторонній підхід представлений в ШОС, яка сформувала зручну платформу для розвитку зв'язків з державами Середньої Азії, участі КНР в забезпеченні регіональної безпеки. Двосторонні зв'язки не менш важливі. Багато питань не вирішуються в рамках багатосторонніх відносин.

5. Не дивлячись на вище зазначене, Китай має вразливі позиції. Вони головним чином пов'язані з тим, що протягом багатьох десятиліть відносини КНР з народами регіону були фактично заморожені, в результаті чого виникла глибока відчуженість, яку не можна подолати за короткий час.

6. Китай дотримується трьох принципів у відносинах з державами Середньої Азії: «дружити з сусідами», «дати сусідам відчуття спокою», «допомагати сусідам багатіти». Принцип «дружити з сусідами» означає прагнення до формування дружніх відносин з усіма сусідніми державами; принцип «дати сусідам відчуття спокою» має на увазі, що партнери повинні відчувати себе спокійно і безпечно. Принцип «допомагати сусідам багатіти» відноситься до економіки. Він полягає в тому, що Китай повинен допомагати партнерам, щоб вони могли отримати вигоду з розвитку китайської економіки.

Отже, можна вважати основними такі напрямки зовнішньої політики Китаю в Середній Азії:

- підтримка стабільності в регіоні;
- боротьба з тероризмом, сепаратизмом і екстремізмом;
- забезпечення безпеки в прикордонних районах;
- недопущення створення в регіоні військових союзів, спрямованих проти КНР;
- забезпечення відкритості для Китаю енергетичних ресурсів регіону;

- сприяння економічному розвитку;
- недопущення попадання Середньої Азії під монопольний контроль держав, ворожих до Китаю;
- розвиток дружніх відносин з державами регіону.

Таким чином, в основі китайської зовнішньої політики лежить завдання забезпечення сприятливих зовнішніх умов для подальшого розвитку КНР і його перетворення на світову державу. Багато в чому саме через цю призму Пекін розглядає Середню Азію, тому, співробітництво між Китаєм і державами регіону розвивається досить активно.

УДК 327 (489) (043)

АРКТИЧНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДАНІЇ

Чокотило Н. Е.,

студентка II курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Арктика як об’єкт геополітики грає важливу роль у міжнародних відносинах сучасності. Вона є однією зі значущих проблем тому, що досі немає документа який би вирішив питання про її розділ.

Актуальною ця проблема стала на початку 90-х років ХХ ст. тому, що саме в цей час там знайшли цінні енергоресурси, які були майже на поверхні. У результаті цього, багато країн намагається привласнити собі територію Арктики.

На територію Арктики сьогодні заявляють свої права окрім Данії, ще 7 країн: Росія, Канада, Норвегія, США, Великобританія, Німеччина та Китай. Але головним опонентом Данії у цьому питанні є Росія.

Про значення цих територій для Данії свідчить документ від серпня 2011 р., що має назву: «Стратегія Королівства Данія щодо Арктики на 2011-2020 рр.» [1]. У якому закріплені такі основні цілі та завдання:

1. забезпечення миру, захищеності і безпечності Арктики (пріоритетне використання норм міжнародного права, посилення безпеки судноплавства, здійснення суверенних прав);

2. досягнення зростання і розвитку (застосування найвищих стандартів при розробці родовищ, використання поновлюваних джерел енергії, стійка експлуатація біоресурсів, зростання і розвиток на основі наукових даних, активне залучення в міжнародну торгівлю);

3. сприяння розвитку, яке буде проявлятися у дбайливому ставленні до клімату, довкілля та природи Арктики (розширення знань про наслідки зміни клімату, захист природного середовища);

4. тісне міжнародне співробітництво з іноземними партнерами (пошук глобальних рішень для глобальних викликів, розширення регіональної співпраці, забезпечення національних інтересів на двосторонній основі).

Поставлених в стратегії цілей Данія має намір домагатися як за допомогою національних заходів (більш тісний контакт з приводу арктичного питання з Гренландією і Фарерськими островами, продовження наукових досліджень в Арктиці, зміцнення свого суверенітету і контролю в національних морських і континентальних районах), так і, головним чином, через активне просування своїх позицій в міжнародних організаціях (ООН, Європейському Союзі, Арктичній раді (АР), Міжнародній морській організації, раді міністрів північних країн), в контексті двосторонніх відносин з США, Канадою, Норвегією, Ісландією і Росією.

На позицію Данії в Арктиці впливає ряд як зовнішньополітичних, так і внутрішньополітичних чинників.

До теперішнього часу, незважаючи на членство в Євросоюзі і НАТО, Данія залишається єдиною країною, чії відносини з претендентами на Північний полюс можна назвати збалансованими. Підтвердженням цього служить також пропозиція данського керівництва Росії, Канаді, США та Норвегії про скликання міжнародної конференції арктичних держав з метою вироблення спільних принципів делімітації арктичних кордонів. Підтекстом цієї пропозиції є той факт, що в разі «стихійного» (в тому числі силового) розділу арктичних територій Данія, по суті, втратить більше за всіх інших учасників такого розподілу. Як наслідок, поточну зовнішню політику країни щодо Арктики відрізняє стриманість і конструктивність при розгляді та прийнятті рішень з будь-яких спірних питань, як в області визначення кордонів, так і стосовно економічного, екологічного, науково-технічного і військового міжнародного співробітництва. У той же час Копенгаген продовжує активно діяти по закріпленню за собою арктичних територій. Після ратифікації в 2004 році Конвенції ООН з морського права, Данія заявила в Комісію ООН з кордонів шельфу свої права на встановлення юрисдикції в п'яти шельфових районах, що знаходяться за межами 200-мильних економічних зон Гренландії і Фарерських островів.

Данська влада також має намір довести, що хребет Ломоносова може стати продовженням континентального шельфу Гренландії. Їх фахівці займаються збором геологічних доказів, що вказують на те, що континентальні шельфи простягаються до Арктики. Виділяється значні кошти на проведення експедицій в райони Північного Льодовитого океану, розширюється участь датських фахівців в міжнародних науково-дослідних програмах і економічних проектах.

З одного боку, датське королівство є членом НАТО і Євросоюзу, а тому представляє інтереси європейської спільноти, з іншого - воно намагається зберегти незалежну зовнішньополітичну лінію в Арктиці, розраховуючи на придбання нових джерел поповнення федерального бюджету. Така позиція, на думку датських експертів, важлива також і для того, щоб країна не опинилася втягнутою в протистояння головних центрів сили в регіоні - великих держав, які стануть основними учасниками боротьби за Арктику.

Таким чином, на сьогоднішній день Данія дотримується політики нейтралітету по відношенню до різних позицій сусідніх по регіону країн, а тому

виступає найбільш лояльним учасником «арктичного спору». На національні інтереси в Арктиці в цілому впливають як зовнішньо-, так і внутрішньополітичні чинники формування обстановки, які змушують керівництво країни проявляти гнучкість і варіативність у вирішенні територіальних питань.

Список використаних джерел

1. «Стратегія Королівства Данія щодо Арктики на 2011-2020 рр.» // Заклучена 25.08.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=308#top-content.
2. Вилегжанін А. Н. Міжнародне морське право / Вилегжанін А.Н., Гурєєв Г. Г., Іванов Г. Г. — М.: АГРАФ, 2003. — 500 с.
3. Міхіна І. Н. Міжнародно-правовий режим морських просторів Арктики / І. Н. Міхіна — М.: АСТ, 2003. — 30 с.
4. Пересипкін В. І. Північний морський шлях: стан та перспективи / В. І. Пересипкін, А.Н. Яковлев — СПб: Питер, 1999. — 36 с.
5. Молодцов С.В. Міжнародне морське право / С. В. Молодцов — М.: АСТ, 1999.— С. 40-45.
6. Алхіменко А.П. Світовий океан в ХХІ столітті: природокористування, географічні проблеми / А. П. Алхіменко — М.: АГРАФ, 2004. — С. 20-27.
7. Алхіменко А.П. Морська геополітика: погляди і оцінки зарубіжних країн / Алхіменко А.П., Цветков В.Ю. — СПб.: Питер, 1999. — С. 55-67.
8. Овлащенко А.В. Міжнародна політика в галузі енергетики та морського права / А.В. Овлащенко — М.: АСТ, 2005. — С. 134-135.
9. Яновський М.В. Правовий статус Арктики / М.В. Яновський — М.: АГРАФ, 2005. — 138 с.

УДК 327(82)(045)

ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КИТАЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Гаджимагомедова А. М.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Африка, один з найцікавіших континентів в світі, завжди посідала особливе місце серед інтересів великих колоніальних імперій. Континент завжди був багатою скарбницею корисних копалин та їх великим постачальником на світовий ринок. По запасам золота та алмазів материк займає перше місце в світі. На його долю припадає біля 2/3 запасів хрому, марганцю, фосфоритів; від 1/4 до 1/3 руд міді, урану, бокситів; майже 1/3 природного газу, 1/10 – запасів нафти. На Африку припадає 45% світових запасів танталу. Саме через такий економічний потенціал Африка є континентом світових інтересів.

На сьогодні серед країн Африки важливе місце в світовій економіці та політиці займає Південно-Африканська Республіка. Передусім, Південна Африка має найбагатші природні ресурси: 80% світових запасів марганцевих руд, 82% - платиноїдів, 35% - золото, 72% - хромових руд. Інша важлива причина – зростання споживання африканського населення, яке може досягти до 2020 р. 1 трлн. дол. (при тому, що половина споживання регіону припадає на Нігерію і ПАР). Важливо, що в країні поступово збільшується доля середнього класу, що сприяє розвитку роздрібної торгівлі, туризму і розважальної індустрії. Нарешті, третя причина полягає в тому, що ПАР – це так звані «ворота в Африку», тобто доступ до країн, природні багатства яких ще не до кінця досліджені, а темпи зростання ВВП дуже високі (4,6% за даними Всесвітнього банку). Серед сильних сторін інвестиційного клімату ПАР слід також виділити успішну фінансову політику уряду і центробанку, стійкий банківський сектор і диверсифіковану структуру економіки при поступовому зниженні долі мінеральної сировини в структурі експорту. Ще один важливий чинник інвестиційної привабливості ПАР – це порівняно сприятливі умови ведення бізнесу. У 2014 р. країна займала 37 місце у світовому рейтингу легкості ведення бізнесу [2;3].

У концепції зовнішньої політики КНР з'явилися країни, що розвиваються, зокрема і країни Африканського континенту. До того ж ПАР в 2011 р. приєдналася до групи країн БРІК, і на сучасному етапі у рамках БРІКС відносини між КНР і ПАР плідно розвиваються. Зростаюча активність Китаю в Африці робить вплив на розстановку сил у світі [1].

У ХХІ ст. Китай прийняв курс на активну політичну діяльність у світі. Дипломатичні відносини між Китайською Народною Республікою і Південно-Африканською Республікою були установлені ще 1 січня 1998 р., і відтоді вони успішно розвиваються і зміцнюються. Китай розглядає ПАР як джерело ресурсів для своєї економіки, що швидко розвивається. Успіх політики Китаю в Південній Африці обумовлений тим, що Китай не боїться інвестиційних ризиків, яких так бояться західні компанії. Головний плюс політики Китаю в ПАР – це політика невтручання у внутрішні справи. Але африканців не влаштовує натиск, з яким Китай діє в Африці, вони бачать загрозу у величезному потоці китайських товарів та міграції китайців до їх країни. Але все ж таки Південна Африка цінує переваги, які дає їм Китай. [5]

У ході переговорів президентів двох держав у 2015 р. ПАР і Китай підписали 26 угод про співпрацю на 94 млрд. рандів (приблизно \$7 млрд.). Документи стосуються пріоритетних областей співпраці таких, як індустріалізація, спеціальні економічні зони, інфраструктура, доступне кредитування. За словами президента ПАР Зума, стосунки з КНР зараз «знаходяться на найвищому рівні», Сі Цзиньпін з ним погодився. Товарообіг між двома країнами в минулому році досяг \$60, 3 млрд, а інвестиції Китаю в провідну економіку африканського континенту склали \$13 млрд. [6]. Китай є головним торговим партнером Африки, товарообіг в 2015 р. досяг \$220 млрд., а інвестиції склали \$32,4 млрд.

Отже, відносини з ПАР є перспективним напрямком у зовнішній політиці КНР. І для Китаю і для Південної Африки це співробітництво відкриває нові шляхи і можливості, виводить стосунки на якісний рівень, який дасть імпульс подальшому розвитку обох держав і африканського континенту.

Список використаних джерел

1. Африка как ничейные ресурсы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.warandpeace.ru/ru/news/view/107270/>
2. Гуманный империализм: как Китай завоевывает Африку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.forbes.ru/mneniya-column/mir/283713-gumannyi-imperializm-kak-kitai-zavoevyvaet-afriku>
3. Инвестиционная привлекательность ЮАР [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mirec.ru/2014-04/investicionnaya-privlekatelnost-yuar>
4. Adaptive Engagement: China's Approach to Southern Africa [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/14524/adaptive-engagement-china-s-approach-to-southern-africa>
5. Africa and China: A Strategic Partnership? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ascleiden.nl/Pdf/wp67.pdf>
6. Win – Win Partnership? China, Southern Africa and Extractive Industries [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.osisa.org/sites/default/files/china-africa_web_sarw_0.pdf

УДК 327(480):061.1НАТО

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ ФІНЛЯНДІЇ В НАТО

Гладка А. С.,

студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Політика Росії під час подій на Україні викликала занепокоєння серед її сусідів. Традиційно нейтральна Фінляндія переглядає свої стратегії оборонної політики, у главу політичного порядку денного виходить питання про перегляд підходів до безпеки країни.

В основу зовнішньої політики країни було історично покладено принцип неприєднання до військових союзів. Основи сучасного зовнішнього політичного курсу Фінляндії були закладені в часи президентства Юхо Паасіківі (1946-1956). Згодом всі президенти країни підтримували політику, спрямовану на підтримку «особливих» відносин із східним сусідом [1].

У 1994 р. ця стратегія нейтралітету була порушена із вступом Фінляндії в ЕС, але на той час країна відмовилась від вступу в НАТО. Але питання вступу залишалось відкритим і набуло новий оборот в період Української кризи. Останнім часом у Фінляндії та Швеції значно активізувалася дискусія навколо питання про можливий вступ цих країн до Північноатлантичного союзу. Поки

обговорення ведеться головним чином на експертному рівні і в засобах масової інформації, але до нього все більше підключаються також провідні політичні сили обох держав.

Прихильники цього курсу вказують на агресивність зовнішньої політики Росії. Супротивники, у свою чергу, зазначають, що сам факт подання заявки про членство може спричинити за собою зростання невдоволення Росії. В результаті скандинавські країни можуть стати мимовільними учасниками протистояння великих держав.

Однак дебати з приводу членства Фінляндії в НАТО можна вважати тимчасовою реакцією на політику Росії. Подібні обговорення цієї теми вже набирали оберту після грузино-південно осетинського конфлікту у 2008 році.

В умовах збереження статусу-кво ця дискусія не призведе до вступу скандинавських країн в Альянс. Однак, українські події слугуватимуть каталізатором процесів в області оборони, які до цього носили уповільнений характер.

У Фінляндії і Швеції все більшу популярність набуває теза про необхідність «колективної безпеки». Існує три шляхи для її здійснення: перший – вступ в НАТО, другий, досі безрезультатний – зміцнення співпраці з північноєвропейськими країнами, і третій, один із найбільш обговорюваних – поглиблення військового співробітництва між Швецією та Фінляндією з можливістю його переростання в оборонний союз.

24 січня 2014 р. Стокгольм і Гельсінкі уклали угоду про двостороннє співробітництво в сфері безпеки, на основі якого були створені комісії з оцінки перспектив здійснення цієї ініціативи. Такий варіант розвитку подій видається найбільш імовірним, так як зростання уваги до Швеції регіональної безпеки зближує її позиції з Фінляндією.

Щодо іншого шляху, а саме співробітництво з НАТО, для формулювання оцінки можливої у майбутньому співпраці були призначені чотири фахівця. Фінляндію представляв глава Зовнішньополітичного інституту Тейя Тиілікайнен і колишній посол у Росії та Німеччини Рене Ньюберг. Також в роботі прицьмали участь колишній посол Швеції в Тель-Авіві, Гельсінкі та Лондоні Матс Бергквіст і голова Міжнародного інституту стратегічних досліджень та Женевського центру політики безпеки Франсуа Ейсбур з Франції [2].

На даний період простежується тенденція спаду жвавого обговорення питання про вступ Фінляндії в НАТО, цей напрям не є ключовим і не входить в основу політичних програм фінських партій.

Громадяни країни також відносяться до потенційного вступу в Північно-Атлантичний альянс з великою часткою обережності. Згідно з даними опитування, що проводилося у Фінляндії рік тому, лише 26% населення висловилися за те, щоб приєднатися до НАТО. 43% виступили проти, 32% на той момент не визначилися зі своєю позицією [1].

Пріоритети уряду Фінляндії також не на користь приєднання до Північноатлантичного союзу. Всі вісім представлених у фінському парламенті партій згодні з тим, що передусім слід розвивати військове співробітництво зі

Швецією. Статус Фінляндії як буфера між Росією і НАТО. Питання безпеки є важливим не лише у регіональному значенні а і в світовому масштабі.

У підсумку варто зазначити що питання все ще є відкритим, не зважаючи на його певний спад, воно ще актуально і розглядається під впливом окремих факторів і подій світової політики.

Список використаних джерел

1. SMIONLINE [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://so-1.ru/news/show/o_perspektivah_vstupleniya_shvecii_i_finlyandii_v_nat
2. УКРІНФОРМ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrinform.ru/rubric-world/1956201-finlandia-rassmatrivaet-perspektivu-vstuplenia-v-nato.html>
3. Аналітичне агентство «Зовнішня політика» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.foreignpolicy.ru/analyses/oboronnaya-politika-finlyandii-i-shvetsii-perpektivu-vstupleniya-v-nato/>
4. Українська правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2016/01/29/7097133/>
5. Інформаційно – аналітичний портал «Гордон» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gordonua.com/news/worldnews/finlyandiya-mozhet-vstupit-v-nato-vesnoy-2016-goda-117620.html>

УДК 327(44)(043)

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ДО ПРОГОЛОШЕННЯ РЕСПУБЛІКИ (1789 – 1792 РР.)

Кусса Р. І.,

студентка I курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Велика французька революція – буржуазна революція, що найбільш вплинула на розвиток європейських держав, де згодом відбувся крах феодальних підвалин. Вона також змінила ситуацію на міжнародній арені, призвела до наполеонівських війн та створення Французької імперії. Саме період 1789-1792 рр. представляє науковий інтерес, адже тоді остаточно був позбавлений влади король Людовік XVI, на що вплинули також і зовнішньополітичні фактори.

Об'єктом роботи є міжнародні відносини кінця XVIII ст., а предметом – зовнішня політика Франції в 1789 – 1792 рр.

Події революції вплинули на ситуацію в сусідніх державах. Революційні настрої поширилися в Бельгії, що знаходилася під владою австрійських Габсбургів, у німецьких землях, Швейцарії, а також у прикордонних Франції італійських землях [6, с. 99]. Але найбільш події у Франції вплинули на Бельгію, де національно-визвольний рух переріс у буржуазну революцію, яка отримала назву Брабантської. Спочатку революція проходила успішно, 11 січня

1790 р. були проголошені Бельгійські сполучені штати. Проте вже у листопаді того ж року Австрія за допомогою Пруссії та Англії поновила свою владу над Бельгією. Але влада Франції не сприяла поширенню цього впливу, і навіть відмовила в допомозі Бельгійській революції. Також виник міжнародний конфлікт через те, що германські князі втратили свої землі у французькому Ельзасі. Вони наголошували на тому, що землі були надані їм за законами Священної Римської імперії, а не Франції, тому Франція не має повноважень відібрати їх володіння [1].

У перші роки революції Франція не проводила активної зовнішньої політики. Але ситуація змінилася після «Варенської кризи» - спроби королівської сім'ї втекти з країни влітку 1791 р. Спроба виявилася невдалою, короля впізнали й затримали. З одного боку, це призвело до поширення антимонархістських настроїв, і Людовік XVI був вимушений просити допомоги правителів інших держав. З іншого боку, європейські держави були обурені неналежним ставленням французів до свого короля [2, с. 192].

27 серпня 1791 р. Леопольд II та прусський король Фрідріх Вільгельм II підписали Пільницьку декларацію, в якій зазначалося, що Австрія та Пруссія готові розпочати воєнні дії з ціллю повернути королю Людовіку XVI абсолютну владу. У декларації сказано, що вона була підписана з урахуванням побажань французького короля. Таким чином, над Францією нависла загроза інтервенції. За декларацією послідувало підписання військового союзу між Австрією та Пруссією [8; 5].

Війна була в інтересах Людовіка XVI, адже таким чином він сподівався повернути собі абсолютну владу. Крім короля на початок війни також розраховували жирондисти, ціллю яких було повалення монархії та встановлення республіки. Лише якобінці, зокрема їх лідер Максиміліан Робесп'єр, вважали, що в першу чергу необхідно подолати контрреволюцію всередині країни, інакше неможливо протистояти зовнішньому ворогу. Таким чином, хоча цілі короля та жирондистів були повністю протилежні, співпав можливий засіб їх досягнення. Слід відзначити, що за конституцією 1791 р. право провадити зовнішню політику, в тому числі оголошувати війну, мав право лише король.

20 квітня 1792 р. Людовік XVI, якого підтримала більшість Законодавчого зібрання, оголосив війну австрійському імператору Франциску I з формулюванням «королю Угорщини і Богемії». Формулювання було саме таким, тому що Франція наголошувала, що ця війна не проти австрійського народу, а саме проти влади. Були названі наступні причини такого рішення:

- підтримка французької контрреволюції з боку австрійського монарха;
- участь Австрії в угодах, спрямованих проти «незалежності та безпеки французької нації»;
- відмова Австрії перевести на мирне положення прикордонні війська;
- підтримка імперією германських князів, що втратили свої володіння в Ельзасі;
- відмова Франциска I відповідати на послання французького короля, яка була прирівняна до проголошення війни.

Також зазначалося, що Франція не відходить від принципу своєї зовнішньої політики останніх років, який полягав у тому, щоб не нападати на інші держави, не порушувати їх суверенітет. Війна ж з Австрійським імператором була подана як оборонна, як відповідь на можливу агресію [7].

Після оголошення війни Франція почала наступ на Австрійські Нідерланди (територія сучасної Бельгії), але зазнала поразки. Історики наводять такі причини невдач французької армії: недисциплінованість військовослужбовців, офіцерській склад з дворянського стану суспільства, які в своїй більшості були прихильниками абсолютної влади монарха; зрада держави з боку королеви Марії-Антуанетти. Серед народу поширилися настрої повалення монархії та встановлення республіки. Парламент хотів прийняти деякі декрети, зокрема про розпуск королівської гвардії, через що проявилися протиріччя між законодавчим органом влади та монархом [2, с. 194; 4]. Ситуацію загострило видання 25 липня 1792 р. декларації прусського генерала герцога Брауншвейгського, в якій зазначалося, що Австрія та Пруссія мають за ціль відновлення влади Людовіка XVI [3]. Все це призвело до перевороту 10 серпня 1792 р, коли були ліквідовані залишки королівської влади.

Таким чином, у перші роки революції Франція намагалася не втручатися в міжнародні відносини, але це змінилося після невдалої спроби короля втекти з країни. Подальша зовнішня політика була тісно пов'язана з внутрішньої боротьбою за владу між різними політичними силами. За допомогою війни закріпити свою владу сподівалися король та жирондисти. У ході війни з військовим союзом Австрії та Пруссії у Франції виникла політична криза. Своєї мети досягли жирондисти: Людовік XVI був остаточно позбавлений влади, встановилася республіканська форма правління.

Список використаних джерел

1. Авербух Р. Политика европейских держав в 1787-1791 гг. [Електронний ресурс] / Р. Авербух — Режим доступу : <http://istmat.info/node/38662>.
2. Арзаканян М. Ц. История Франции / Арзаканян М. Ц., Ревякин А. В., Уваров П. Ю. — М. : Дрофа, 2005. — 474 с.
3. Декларация герцога Брауншвейгского, изданная при вступлении австро-прусских войск во Францию, 25 июля 1792 г. // Хрестоматия по истории Нового времени стран Европы и Америки: В 2 кн. Кн.2. Международные отношения в 1648-1918 гг. / [сост. Д.В. Кузнецов] — Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2010. — С. 90—91.
4. Дживелегов А. К. Армия Великой французской революции и ее вожди : исторический очерк [Електронний ресурс] / Дживелегов А. К. — Режим доступу : <http://istmat.info/node/27406>.
5. Договор о союзе между Австрией и Пруссией, заключен в Берлине 7 февраля 1792 г // Хрестоматия по истории Нового времени стран Европы и Америки: В 2 кн. Кн.2. Международные отношения в 1648-1918 гг. / [сост. Д.В. Кузнецов] — Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2010. — С. 89—90.
6. Манфред А.З. Великая Французская революция. — М.: Наука, 1983. — 431 с.

7. Объявление войны Австрии (1792 г.) // Хрестоматия по истории Нового времени стран Европы и Америки: В 2 кн. Кн.2. Международные отношения в 1648-1918 гг. / [сост. Д.В. Кузнецов] — Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2010. — С. 83—84.
8. Пильницкая декларация, 27 августа 1791 г. // Хрестоматия по истории Нового времени стран Европы и Америки: В 2 кн. Кн.2. Международные отношения в 1648-1918 гг. / [сост. Д.В. Кузнецов] — Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2010. — С. 88—89.

УДК 351.86:316.776(73)(043)

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ США

Ляшенко А. Ю.,

*студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

Сполучені Штати Америки є однією з небагатьох держав світу, яким вдалося створити ефективну та дієву систему національної безпеки. Пройшовши всі можливі етапи розвитку цієї системи, опрацювавши теоретичну основу та застосовавши на практиці, США встигло реалізувати декілька моделей, та зробити висновки стосовно доречності тих чи інших методів ведення політики національної безпеки. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що серед актуальних проблем сучасної політичної науки одним з питань є забезпечення національної безпеки. Сьогодні національна безпека значною мірою залежить від забезпечення інформаційної безпеки, оскільки захищеність інформації та її повнота впливають на підтримання правопорядку, стабільність у суспільстві, можливість впливати на політичні процеси всередині держави та за її межами [4].

Серед багатьох методів забезпечення національної безпеки провідне місце займає проведення інформаційних операцій. Існує чисельна кількість визначень самого терміну інформаційних операцій, та ми зупинимось на тому, яке міститься в офіційному документі міністерства оборони США - Польовому статуті FM 33-1. Отже, інформаційні операції - це наперед сплановані психологічні дії у мирний і воєнний час на ворожу, дружню або нейтральну аудиторію шляхом впливу на настанови та поведінку з метою досягнення політичних або воєнних переваг. Вони є поєднанням власне психологічних дій, стратегічних дій та ті психологічні дії які безпосередньо підтримують військові операції. У вузькому розумінні спеціальні інформаційні операції застосовуються збройними силами для деморалізації та дезорієнтації противника.

ІПСО також детально вивчаються на теоретичному рівні, а одним з найважливіших напрямків - є вдосконалення доктринальної бази проведення ІПСО. Цим напрямом займається Центр і школа спеціальних методів ведення

війни СВ США імені Джона Ф. Кеннеді. У складі Центру є управління бойової підготовки та наукових досліджень, робота яких зосереджена на вдосконаленні доктринальної бази [3, с. 229 —236].

Упродовж останніх років було здійснено титанічну роботу, яка полягала у кардинальному оновленні усієї доктринально-законодавчої бази ІПСО. Цьому сприяло багато факторів серед яких можна виокремити появу нових комунікаційних технологій та засобів та аналіз власних помилок, які були створені упродовж військових операцій в Афганістані та Іраку. Так, на початку ХХІ століття, у Збройних силах США були затвердженні та згодом почали діяти наступні документи:

- нова редакція доктрини JP 3-13 «Інформаційні операції» (січень 2006);
- доктрина спільних ІПСО JP 3-53 (вересень 2003);
- польовий статут СВ США FM 3-05.30 «Психологічні операції» (квітень 2005);
- польовий статут СВ США FM 3-05.301 «Тактика, прийоми, способи і порядок проведення психологічних операцій» (грудень 2003);
- польовий статут СВ США FM 3-05.302 «Тактика, прийоми, способи і порядок проведення тактичних психологічних операцій» (жовтень 2005);
- ціла серія нових програм бойової підготовки (ARTEP) та ін..

Протягом другої половини ХХ століття світ побачило понад 100 збройних конфліктів та війн, під час яких удосконалювались теоретичні розробки та запроваджувались на практиці методи інформаційно-психологічного впливу. Можна зауважити, що саме у цей час інформаційно-психологічні операції все сильніше та більш упевнено впроваджуються та стають могутньою зброєю в руках держави. Отож, накопичений досвід після Другої світової війни слугував новим поштовхом для розвитку ІПСО. На цій хвилі в США був створений новий центр психологічної війни, який займався не тільки підготовкою кадрів, але й слугував платформою для створення нового органу – Ради по психологічній війні. Цей новостворений орган займався оцінкою та випробуванням нових засобів і методів ведення психологічної війни.

Сучасні теоретичні погляди на ІПСО почали формуватися у період В'єтнамської війни. Через певний проміжок часу концепція психологічної війни з тактичних міркувань була замінена на більш нейтральну концепцію спеціальних методів війни [3, с. 36 —39].

Під час війни у В'єтнамі було створено американську концепцію психологічних операцій. Активно використовувались різноманітні способи впливу на психіку людини, її свідомість. Через радіопрограми, листівки та інші способи передачі інформації вдалося досягти цілі та перш за все залякати та врешті-решт досягти певного результату (понад 250 тисяч в'єтнамців добровільно перейшли на бік США). Тож ця війна позитивним результатом стимулювала розробку та винахід нових способів інформаційно-психологічного впливу. Тепер на практиці, психологічні операції переважно орієнтувалися на все населення країни – об'єкта впливу [1, с. 71 —75].

Звичайно, що технологія ведення психологічних операцій у В'єтнамі була далека від ідеалу. Тому на основі певних недоліків та поразок були зроблені

висновки та виробленні нові рекомендації, які наполягали на збільшення чисельності особового складу в 10 разів, підвищенні рівня підготовки сил резерву, повне технічне переозброєння, використання в інтересах психологічної війни засобів масової інформації та інше.

Також урядова комісія, яка займалась аналізом поразки у В'єтнамі зробила висновок, що Сполучені Штати почали здавати позиції не через технічну чи тактичну слабкість, а саме тоді, коли позбулися підтримки населення у власній країні та світової громадської думки загалом. На основі цього зауваження був зроблений важливий концептуальний висновок про те, що необхідно заздалегідь отримати підтримку серед громадян своєї країни та не нехтувати думкою світової громадськості щодо тих чи інших військово-політичних рішень [1, с. 82 —83].

На початку 80-х років роль і значення психологічних операцій в системі забезпечення національної безпеки США різко зросла. Це сталося після приходу в Білий дім президента Р. Рейгана. Почався пошук нових форм та методів впливу.

Новітні розробки були вдало використані під час вторгнення американських військ в Гренаду (1983). Завдяки успішній реалізації психологічних операцій та позитивному результату в Гренаді, на початку 1984 року президент США Рейган розпорядився щодо відтворення структури та потенціалу психологічних операцій збройних сил США [5, с. 174 —176].

У середині 1986 року міністром оборони США Каспаром Уайнбергером був схвалений план перебудови системи психологічних операцій. План містив ряд рекомендацій, які стосувалися вдосконалення та збільшення потенціалу ІПСО для збереження, підтримки та подальшого розвитку глобальних інтересів США в мирний час, в період загроз та на всіх етапах збройного конфлікту.

Згідно з цим планом була розроблена комплексна єдина концепція, що визначає сутність, зміст і спрямованість психологічних операцій, способи їх координації та проведення. Тепер ІПСО розглядалися як підсилювач військової моці та потенціалу у військових діях будь-якого характеру. У лютому 1987 року концепція була затверджена комітетом начальників штабів (КНШ) [4].

Теоретичні розробки та нововведення були застосовані на практиці спеціальними підрозділами під час вторгнення збройних сил США в Панаму в грудні 1989 року. А вже в 1991 році у Перській затоці американськими військовими було вдало впроваджені інформаційно-психологічні операції в комплексі з військовими заходами та здобута упевнена перемога. Це був один з небагатьох випадків, коли майже все плани та цілі було реалізовано.

У серпні 1990 року головнокомандувач Об'єднаним центральним командуванням збройних сил США генерал Н. Шварцкопф надіслав президентові доповідь, у якій містились рекомендації щодо пріоритетного впровадження ІПСО на всіх рівнях з метою сприяння проведенню військових заходів. Спираючись на ці рекомендації Дж. Буш підписав три секретні директиви, в яких були визначені основні моменти стосовно впровадження інформаційно-психологічних операцій під час кризи в Перській затоці. Також вони регламентували діяльність розвідувальних служб, науково-дослідних

установ, метою яких було дослідження проблем арабського світу, психологічних аспектів цієї проблеми та інших військово-тактичних питань. Саме у цей період психологічні та військові операції розроблялись бік о бік та надалі були включені в програму операцій «Щит пустелі» та «Буря в пустелі».

Отже, досвід, здобутий під час військових операцій, другої половини ХХ століття показав, що психологічні операції стали реальною силою та міцно посіли одне з провідних місць у сучасній військовій практиці. В НАТО організація психологічних операцій регламентується директивами, статутами і настановами, розроблених як для збройних сил окремих країн блоку, так і для НАТО в цілому. Для всіх членів НАТО діє єдина директива «Про засади планування та ведення психологічних операцій».

Упродовж останніх декілька років у Збройних Силах США велика увага та пріоритетне значення приділяється розвитку концептуальних засад ПІСО. Так, в 2012 і 2013 роках в збройних структурах країни було організовано та проведено низку тематичних конференцій під керівництвом заступника начальника управління глобальними операціями КНШ ЗС США та начальника управління з інформаційних операцій апарату заступника міністра оборони з політичних питань [1, с. 114—117].

Таким чином, можна зробити висновки що на початку ХХІ століття США – єдина наддержава, яка є світовим лідером за рівнем розвитку, масштабами поширення та ефективністю використання сучасних інформаційних технологій у всіх сферах суспільної діяльності та державного управління. Безумовно, це вплинуло на інструменти захисту національної безпеки країни, ведення зовнішньої та внутрішньої політики. Домінування США в інформаційній сфері дозволяє їй суттєво контролювати та впливати на значну більшість сфер суспільного життя, а також є одним з факторів домінування країни в світі. Не для кого не секрет, що військова доктрина США базується на використанні «м'якої сили», де основним інструментом виступає інформаційна зброя, хоча життєва важливість інформаційної безпеки та одночасно її уразливість були визнані на найвищому рівні лише після подій 11 вересня 2001 р.. Незважаючи на реалії сьогодення та трансформацію світових процесів інформаційно-психологічні операції займають провідне місце, а забезпечення інформаційної безпеки набуло пріоритетного значення.

Список використаних джерел

1. Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські компанії / О. В. Литвиненко. — К. : ВКФ «Сатсанга», 2000. — 222 с.
2. Libicky M. C. What is information Warfare / M. C. Libicky. — Washington: NDU, 1995. — 59 p.
3. Почепцов Г. Г. Как ведутся тайные войны. Психологические операции в современном мире / Г. Г. Почепцов. — Ровно: ППФ «Волинські береги», 1999. — 304 с.
4. Основні принципи зовнішньої політики США [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://otherreferats.allbest.ru/international/00093840_0.html

5. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський; [пер. з англ. А. Іщенко]. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 203 с.

УДК 327(82)(043)

ЗМІНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВЕКТОРІВ АРГЕНТИНИ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ М. МАКРІ

Мамикіна М. О.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Актуальність вивчення даної теми обумовлена тим, що в умовах зламу біполярної системи відбулася кардинальна зміна пріоритетів зовнішньої політики Аргентини. На початку XXI ст. у низці латиноамериканських держав до влади прийшли уряди, які намагаються проводити автономний по відношенню до США курс. У цьому плані Аргентина є унікальною державою, адже за короткий історичний період її зовнішня політика зробила поворот від «автоматичного слідування» у фарватері Вашингтону в 90-ті рр. минулого століття, до відмови від орієнтації на Білий дім і демонстративному зближенні з країнами, які виступають за альтернативний шлях розвитку.

В постбіполярний період відбулися істотні зміни в поведінці Аргентини на міжнародній арені, які викликані не тільки необхідністю адаптації до реалій глобалізації та регіоналізації, але і впливом комплексу економічних, внутрішньополітичних і соціокультурних передумов.

В 90-ті рр. в рамках концепції «периферійного реалізму» країна зробила помітний поворот у зовнішній політиці, метою якого стало зближення з США. На практиці альянс із Вашингтоном виражався не тільки в проведенні економічних реформ відповідно до постулатів «Вашингтонського консенсусу», а й в ряді зовнішньополітичних акцій, що контрастують з аргентинською політичною традицією. Створення МЕРКОСУР та участь у регіональній інтеграції стали для уряду Карлоса Менема ефективним інструментом економічного розвитку. Незважаючи на ряд позитивних змін у відносинах з партнерами на міжнародній арені, вже стало зрозуміло, що політика «автоматичного приєднання» до США в рамках концепції «периферійного реалізму» себе вичерпала. Перш за все, це було викликано тим, що не виправдалися очікування дивідендів від неоліберальних реформ. Економічні перетворення в дусі «Вашингтонського консенсусу» виявилися нездатні вирішити нагальні проблеми, що стояли перед країною, ще більш посиливши важку внутрішньополітичну ситуацію. Це стало сигналом розчарування Аргентини в «слідуванні у фарватері» США і початком відходу від цієї політики. На зміну парадигмі «периферійного реалізму» прийшла переоцінка важливості регіонального та позарегіонального співробітництва та усвідомлення необхідності подальшої диверсифікації зовнішньополітичної

діяльності. При цьому головний акцент був зроблений на зміцнення регіональної інтеграції. Зближення з Бразилією – основним партнером по МЕРКОСУР – набуло іншого характеру і перейшло з економічної площини в політичну. В результаті дві провідні країни регіону опинилися в опозиції по відношенню до проекту АЛКА – загальноамериканської зони вільної торгівлі [5].

На початку ХХІ ст. при виробленні зовнішньополітичної стратегії визначальним став прагматичний націоналізм. Рішення економічних завдань лежало в основі вибору Нестором Кіршнером союзників в регіоні і на світовій арені. Політичний клас продемонстрував прихильність традиційним принципам, що зумовило збереження наступності у зовнішньополітичній діяльності держави. Відмова від геополітичних схем, не підкріплених адекватною оцінкою ваги країни в міжнародних відносинах, дозволила лівоцентристському уряду Нестора Кіршнера проводити обережну міжнародну політику, що сприяло вирішенню соціальних та економічних проблем [3].

З приходом до влади Крістіни Кіршнер вплив Аргентини у регіоні збільшився. Країна прагнула відігравати провідну роль у процесах інтеграції у Латинській Америці, що пов'язано з боротьбою за лідерство у регіоні. Країна переглянула пріоритети міжамериканських відносин, результатом чого стало поліпшення відносин з Бразилією, Уругваєм, Кубою, Венесуелою. У відносинах із США К.Кіршнер прагнула зберегти відповідальні та збалансовані відносини, а також бути вільною від політичного та економічного впливу США. Зовнішня політика Аргентини була спрямована на побудову збалансованих та взаємовигідних відносин з іншими центрами впливу: ЄС, КНР, Російською Федерацією [3].

Сьогодні Аргентина переживає глибоку кризу, що значною мірою впливає на зовнішню політику цієї країни. З приходом до влади в 2015 р. Маурісіо Макрі, Аргентина зосередила всі свої зусилля на тому, щоб показати світу, що вона заслуговує на довіру і стала тим партнером, з яким можна говорити і який може бути частиною довгострокового проекту. Новопечений президент зазначив, що в першу чергу Аргентина має намір відновити відносини з США, Великобританією і Ізраїлем. Маурісіо Макрі впевнений, що «кіршнерізм» привів його країну до ізоляції від світу. Також він наголосив на важливості переговорного процесу з Бразилією, Уругваєм, Парагваєм і в якості найважливішого позначив зусилля з просування угоди про вільну торгівлю між МЕРКОСУР і Європейським Союзом [1]. Проте діалог з Великобританією не означає відмови Аргентини від претензій на Фолклендські острови. Позиції сторін з даного питання залишилися незмінними [4]. Що стосується Китаю, то Аргентина має намір зберегти стратегічні відносини з ним, адже він може принести в країну ті інвестиції, які конче потрібні Аргентині. Також планується залучення туристів з Китаю до Аргентини, що має позитивно вплинути на платіжний баланс країни [2]. Планується збереження діалогу з Росією та з арабськими країнами. Президент наголосив на тому, що Аргентина хоче зробити пропозицію про спільну роботу африканським країнам і зміцнити відносини з країнами Східної Азії. Також М.Макрі заявив, що пріоритетними

залишаються напрямки роботи з УНАСУР, СЕЛАК, ОАД, і Організацією Об'єднаних Націй. Ця співпраця може активізувати вплив Аргентини в регіоні і на світовій арені в цілому.

Крім того, однією з чітких відмінностей між зовнішньою політикою нової адміністрації Макрі і колишньої адміністрації Кіршнерів є позиція Аргентини щодо Венесуели [6].

Загалом, у всіх своїх зовнішньополітичних діях країна притримується мультилатералізму.

Підсумовуючи, можна зазначити, що у 2015 р. з приходом до влади М.Макрі зовнішня політика Аргентини кардинально змінюється.

Список використаних джерел

1. Аргентина и Уругвай демонстрируют потепление отношений [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://regnum.ru/news/polit/2083383.html>
2. Аргентина сохранит стратегические отношения с Китаем [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://regnum.ru/news/polit/2090445.html>
3. Ванчук Г.П. Внешняя политика Аргентины [Електронний ресурс] / Г.П. Ванчук. — Режим доступу: <http://www.agriagency.com.ua/news/10202>
4. Финал: Аргентина не будет ссориться с Великобританией из-за Фолклендов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://regnum.ru/news/polit/2060844.html>
5. Щербакова А.Д. Международная жизнь Латинской Америки сегодня: Материалы круглого стола / Щербакова А.Д. // ЛА. — 2008. — №11. — С. 28.
6. Argentinian Foreign Policy Under Mauricio Macri [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.cfr.org/argentina/argentinian-foreign-policy-under-mauricio-macri/p37519>

УДК 327(73):004.738.5(043)

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІАПЛАТФОРМ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ США

*Мартиненко Р. А.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

Зовнішньополітична практика США на міжнародній арені - це поєднання традицій та інновацій, що відображається у використанні соціальних медіаплатформ для підтримки та забезпечення національних інтересів держави. Вплив нових медіа на процеси взаємодії глобальних політичних акторів можна вважати як політичним, так і дипломатичним проривом у розвитку сучасних міжнародних відносин. Взаємозв'язок соціальних медіаплатформ і міжнародних відносин відбувається на декількох рівнях: особистісному,

міжгруповому, колективному, результатом чого є зростання впливу нетрадиційних міжнародних акторів на діяльність державних або неурядових інституцій та привернення уваги світової громадськості до існуючих глобальних проблем.

З 2003 р. при бюро управління інформаційними ресурсами Державного департаменту США створено управління електронної дипломатії, сферою роботи якого являється підтримка роботи дипломатів за допомогою сучасних технологій міжнародної інтернет-комунікації. Також було сформовано дипломатичний інноваційний відділ, який реалізує ініціативи відомства щодо державного управління у ХХІ ст. Робота відділу спрямована на заохочення державних службовців використовувати сучасний інструментарій інтернет-комунікації для управління своєю діяльністю, співробітництва з дипломатичними установами, урядовими і неурядовими організаціями США та інших країн світу, для полегшення процесу прийняття зовнішньополітичних рішень [5].

З метою використання інструментарію нових медіа у зовнішньополітичній діяльності США адміністрація президента Б. Обама опублікувала «Міжнародну стратегію щодо кіберпростору» (2011), у якій описано пріоритетні напрями діяльності держави в мережевому середовищі. Б. Обама назвав стратегію офіційною спробою США запропонувати своїм міжнародним партнерам співробітництво у сфері кіберпростору. У стратегії щодо кіберпростору виокремлено пріоритетні сфери діяльності США, зокрема [3]: безпекову сферу, в межах якої запропоновано поглибити захист держави від кіберзагроз; оборону сферу, в межах якої здійснити адаптацію збройних сил до можливих мережевих протистоянь та вдосконалити взаємодію міжнародних військових альянсів для протидії кіберзагрозам; економічну сферу, в межах якої запропоновано вдосконалити інновації у міжнародній торгівлі, розширити можливості захисту інтелектуальної власності та комерційних таємниць у інтернеті; правову сферу, в межах якої необхідно створити умови для ефективного міжнародно-правого регулювання інтернету, для покарання та перешкоджання спробам терористів використовувати мережу зі злочинною метою; мережеву сферу, в межах якої здійснити вдосконалення структур управління інтернетом, розробити міжнародні програми щодо технологічних можливостей мережі та забезпечити доступ і свободу висловлення громадської думки за допомогою сервісів мережі.

Дипломатичні установи США також активно використовують можливості соціальних медіаплатформ через спілкування з внутрішньою та зовнішньою аудиторією в режимі онлайн для формування відчуття причетності громадянина до зовнішньополітичних кроків держави. Через створення власних профілів у різноманітних соціальних мережах зовнішньополітичне відомство та дипломатичні місії «розповідають» про свою діяльність, формують ставлення до зовнішньої політики держави, здійснюють вплив на свідомість цільових груп, також соціальні мережі сприяють обміну інформацією між громадськістю та державними установами.

Державний департамент США активно запроваджує інновації задля здійснення ефективної зовнішньополітичної діяльності, що відображено в Стратегічному плані розвитку відомства. Так, у документі встановлено цілі діяльності установи щодо використання соціальних мереж для підтримки позитивного іміджу держави, а саме [3]: використання нових медіа дозволяє розширити співробітництво та забезпечити обмін інформацією між внутрішніми та зовнішніми цільовими групами; використання «хмарних» технологій забезпечує глобальний доступ до інформації через надійну веб-інфраструктуру всім агентствам США, що працюють за кордоном; управління внутрішніми та зовнішніми ІТ-ресурсами сприяє ефективному обслуговуванню зовнішньополітичного відомства та дипломатичних представництв держави за кордоном.

Виходячи із зазначених цілей, бюро управління інформаційних ресурсів Державного департаменту розробило інноваційні проекти та послуги щодо використання інтернет-комунікації у вимірі соціальних медіа в зовнішньополітичній практиці США. Для підтримки роботи проектів було сформовано три групи DiploTech, KL та P&O, які здійснюють реалізацію програм, зокрема, група DiploTech бере активну участь у підтримці ініціатив державного секретаря щодо використання соціальних медіа для просування національних інтересів США через програми «Громадянське суспільство веб 2.0» та «Віртуальні послуги у сфері освіти»; група KL здійснює управління такими продуктами, як Diplopedia, Communities@State, iNet Search та Corridor, які забезпечують не лише обмін інформацією, а й сприяють поглибленню міжнародного співробітництва; група P&O забезпечує підвищення обізнаності серед співробітників відомства про використання соціальних медіа як інструменту підтримки зовнішньополітичних дій держави [2; 7].

Також бюро управління інформаційних ресурсів додатково здійснює підтримку низки тематичних програм, серед яких потрібно виокремити проект Agile Response + Coordination, через який здійснюється надання послуг громадянам унаслідок техногенних катастроф, стихійних лих або під час відключення телекомунікаційної системи, збоїв у мережі та інших надзвичайних ситуацій; проекти Tech@State та TechCamp, які спрямовані на здійснення діалогу між дипломатами та експертами як зі США, так і з усього світу щодо вивчення інноваційних шляхів використання сучасних інтернет-технологій для розвитку зовнішньополітичної діяльності. Додатково створено віртуальні презентаційні пости, які допомагають посольствам або консульствам США мобілізувати інструменти пропагандистської діяльності для поглиблення взаємодії з громадянами країн, у яких США не мають дипломатичного представництва, зокрема, нині існує близько 40 подібних віртуальних представництв США за кордоном.

До нових підходів правлячої еліти США щодо використання інструментарію міжнародної інтернет-комунікації віднесемо традиційну щорічну промову Президента Б. Обами «Про становище держави» [6]. Уперше оригінал виступу було завчасно оприлюднено в офіційному блозі Білого дому з можливостями миттєвого коментування або подальшого розміщення у

соціальних медіа. Аналітики зазначили, що такий спосіб подачі важливої політичної інформації змінює не лише для американців, але й для світової спільноти процес міжнародної інтернет- комунікації, яка визначатиме нові тенденції у міжнародній взаємодії. Слід наголосити, що вперше американська і світова аудиторія мали відкритий доступ до аргументів виступу Президента США безпосередньо, самотійно могли брати участь в обговоренні актуальних міжнародних і національних питань поза суб'єктивними коментарями представників мас-медіа. Так, за першу добу було зроблено близько 2,6 млн ретвітів щодо промови, а також коментарів республіканців, які виступають як головні опоненти зовнішньо- і внутрішньополітичного курсу Б. Обама; 5,7 млн користувачів Facebook були залучені до 13,8 млн інтеракцій, пов'язаних з посланням про становище країни [1]. Мотивом для розміщення виступу саме у блозі Білого дому стало постійне щорічне зниження телевізійних рейтингів Звернення президента до Конгресу, а через соціальні медіа вдалося привернути увагу американської і світової громадськості до зовнішньополітичних ініціатив США і викликати позитивний громадський резонанс навіть в умовах регулярної критики політичних ініціатив Білого дому. Всі головні моменти промови відразу перетворились на хештеги, які миттєво поширились по всіх основних соціальних медійних платформах світу, що стало проявом розумного світового лідерства США, заявленого у виступі Б. Обама.

Таким чином, роль соціальних медіаплатформ у зовнішній політиці США не можна оцінити однозначно, тому що вони одночасно можуть здійснювати як конструктивний, так і деструктивний вплив на політичні процеси. Зокрема, вони можуть виступати джерелом поширення негативної інформації про діяльність уряду, країни або бути центром координації терористичних акцій, а як джерело позитивної інформації сприяти координації урядових і громадських дій у разі надзвичайних ситуацій або для боротьби з корупцією. Інформаційні технології активізують розвиток інноваційних засобів зовнішньополітичної діяльності та форм взаємодії індивідів, політичних інститутів і суспільства, оскільки розвиток цифрової дипломатії сприяє віртуалізації діяльності індивідів у зовнішньополітичній, економічній, культурній сферах. Інтернет не лише у США, але й в інших країнах світу став атрибутом здійснення зовнішньополітичної діяльності, яка сприяє зміні політичної парадигми, пошуку інноваційних механізмів взаємодії між державами або світовими спільнотами, підвищенню ефективності їх політичної взаємодії.

Результати використання нових медіа у зовнішній політиці характеризуються різнобічними процесами мережевої свободи, відкритості самовираження та анонімності, що приводить до формування глобальної мережевої держави або нової політичної формації, яка прийшла на зміну політичній відчуженості або ізоляції. Міжнародно-політична важливість соціальних медіаплатформ зростає у зв'язку з появою нових форм активності міжнародних акторів, оскільки діяльність громадян у мережі інтернет у зовнішньо- та внутрішньополітичних процесах виявляється у формі діалогу, інтерактивного спілкування і двосторонньої політичної комунікації. Також трансформація міжнародної комунікації під впливом інтернет-технологій

вимагає розробки правового механізму взаємодії між державами і світовими спільнотами, що виявляється у формі конструктивного діалогу між ними.

Список використаних джерел

1. Hilburn M. White House Pre-Speech Release Creates Social Media Storm [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.voanews.com/content/white-house-pre-speech-release-creates-social-media-storm/2607914.html>.
2. Inspection of Bureau of Information Resource Management. Office of E-Diplomacy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oig.state.gov/documents/organization/172670.pdf>.
3. International strategy for cyberspace: Prosperity, Security, and Openness in a Networked World [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/international_strategy_for_cyberspace.pdf.2
4. IT Strategic Plan: Fiscal Years 2011-2013 - Digital Diplomacy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.state.gov/m/irm/rls/148572.htm>.
5. Office of eDiplomacy. State Department. Bureau of Information Resource Management [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.state.gov/m/irm/ediplomacy/>.
6. President Obama's State of the Union Address. Remarks As Prepared for Delivery [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://medium.com/@WhiteHouse/president-obamas-state-of-the-union-address-remarks-as-prepared-for-delivery-55f9825449b2>.
7. U.S. Department of State Information Technology Tactical Plan (ITTP): Fiscal Years 2011-2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.state.gov/m/irm/rls/175366.htm.4>
8. US State Department releases 'Think Again Turn Away' campaign to discourage foreign recruits from joining IS [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.news.com.au/world/nor-america/us-state-department-releases-think-again-turn-away-campaign-to-discourage-foreign-recruits-from-joining-is/story-fnh81jut-1227G54517318>.

УДК 323.1-054.73(450)(043)

ПОЛІТИКА УРЯДУ ІТАЛІЇ ЩОДО ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ

Мініна К. М.,

студентка III курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Маріупольського державного університету

Сьогодні однією з нагальних проблем для Європейського Союзу є питання біженців з Африки та Близького Сходу. Іммігранти штурмують кордони великої кількості європейських країн. За даними ООН до кінця 2016

року кількість біженців досягне близько 850 000 тис. чоловік. Серед країн ЄС також є привабливою для мігрантів Італійська Республіка [5].

За даними італійського Міністерства Внутрішніх Справ, з початку 2015 року на територію країни прибуло близько 100 000 тис. біженців. Більшість з них прагнуть перебратися на північ континенту, втім на території самої Італії приблизно 85 тис. людей живуть в спеціальних притулках і чекають дозволу на роботу [6].

Італія одна з небагатьох країн, яку називають «країною гуманітарного притулку». Статус біженця в країні видають, як і в більшості інших вкрай рідко, проте активно видаються 2 додаткових варіанти—субсидіарний і гуманітарний захист. Вони застосовуються до осіб, життю яких загрожує небезпека на Батьківщині і які не мають можливості повернутися додому внаслідок ситуації, що там склалася, втім під статус біженця їх історії не підходять. Такий гуманітарний статус видається на рік, при подальшому продовженні, якщо загроза життю продовжує залишатися. Рішення про надання статусу біженця приймає Центральна комісія з питань визнання статусу біженця, а дозвіл на перебування видається місцевою поліцією. Якщо статус вже видано, біженці мають право на роботу, а також вільний доступ до національних систем освіти та охорони здоров'я. Через 5 років постійного перебування і роботи в Італії, особи за статусом біженця мають право звернутися із заявою про надання громадянства.

Ці лояльні закони роблять Італію однією з найпривабливішою країн для мігрантів. Проте, сьогодні незаконна міграція в Італію строго контролюється посиленням постів на кордоні з Тунісом. Незважаючи на це, нещодавня постанова про видачу тимчасових дозволів на проживання в першому порядку тим, хто заявив про бажання виїхати з Італії в будь-яку іншу країну Шенгенської угоди, стимулює загальне зниження кількості біженців в країні.

Офіційна влада Італії шукає усі можливості для того, щоб максимально взяти під свій контроль потік біженців. Наприклад, у січні 2016 року, під час переговорів у Берліні прем'єр-міністр Італії Маттео Ренці та канцлер Німеччини Ангела Меркель домовились тісніше співпрацювати у боротьбі з нелегальними біженцями. Посилення співпраці передбачало серед іншого й спільні навчання на території Тунісу лівійських сил безпеки. Обидві країни висловили "максимальну зацікавленість" у зміцненні лівійських державних структур та сил безпеки задля боротьби з нелегальним потоком біженців та контрабандистами-перевізниками. Сторони домовилися боротися з нелегальними діями та натомість зміцнювати легальні [1].

Проте, в самій Італії розгортається невдоволення ситуацією, що склалася. Є багато роздратованих скупчень іноземців в Італійській Республіці. З огляду на це, деякі партії потребують їх радикального рішення. Наприклад націоналістична партія «Ліга Півночі» змогла стати третьою за популярністю партією в Італії, завдяки жорсткій антимигрантській риториці. Не дивлячись на те, що проблеми з іммігрантами викликають в Італії політичні протиріччя, уряд Маттео Ренці наполягає на тому, що біженців треба приймати, але і наголошує на тому, що в Італії існує достатній ризик терористичних погроз. Він наголосив,

що Італія, як і інші країни, повинна боротися з тероризмом, не дивлячись на те, що будь-яких конкретних загроз зараз немає. На його думку, жити з усвідомленням можливого ризику терористичної загрози можна «тільки тоді, коли є стратегія», - підкреслив прем'єр. Маттео Ренці відзначив, що нинішня загроза є новою, відмінною від тих, що були раніше і сьогодні об'єктами нападу є місця повсякденного життя. Виходячи з цього, необхідний значний потенціал, щоб мати відповідь на цю нагальну проблему на міжнародному рівні [4].

Після нещодавніх терактів у Брюсселі, коли два вибухи прогрімали вранці 22 березня в залі вильотів міжнародного аеропорту, а ще два вибухи - в брюссельському метро, прем'єр-міністр Італії Маттео Ренці заявив про необхідність "Європейського пакту свободи і безпеки". "Сьогодні вони вдарили не тільки по Бельгії, але вони також вдарили по столиці Європейського Союзу", - сказав Ренці, пообіцявши, що "це займе місяці, можливо, роки, але ми їх переможемо" [3].

"Європа повинна пройти весь шлях на цей раз. Ми повинні інвестувати в структуру загальної безпеки і оборони", - зазначив Ренці, додавши, що дебати з оборонної інтеграції йшли з 1954 року, коли провалився план щодо формування Європейського оборонного співтовариства [2].

На сьогоднішній день, можна зробити висновок, що хоча й терористичні погрози існують на території Італії, проте керівництво країни на чолі з Маттео Ренці на даний момент запобігають можливій катастрофі. Звичайно, в Італії присутня певна кількість біженців, однак їх діяльність регламентується законодавчими актами та контролюється владою. Сьогодні Італія вживає ряд дій, спрямованих на те, щоб стати по-справжньому мультинаціональною країною. Це, без сумніву, стане великим кроком вперед в її розвитку.

Список використаних джерел

1. Берлін та Рим посилять співпрацю задля вирішення кризи біженців [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dw.com/p/1HlvG>
2. Італія закликає до спільної європейської оборони після нападів у Брюсселі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/03/22/7046632/>
3. Прем'єр Італії проведе екстрене засідання Нацкомітету безпеки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ria.ru/world/20160322/1394562441.html>
4. Прем'єр Італії заявив о ризик терористических угроз в стране [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ria.ru/world/20160315/1390076371.html>
5. U.N. says 850,000 to cross sea to Europe this year and next [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reuters.com/article/europe-migrants-idUSKCN0R827320150909>
6. Immigrazione: improprio parlare di emergenza, è fenomeno strutturale [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://www.interno.gov.it/it/notizie/immigrazione-improprio-parlare-emergenza-e-fenomeno-strutturale>

УДК 327(55)“1979/2016“(043)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІРАНУ

Пелих Г. В.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Зовнішня політика Ірану безпосередньо пов'язана з подіями, що відбуваються на міжнародній арені. Іран займає важливе геополітичне місце у Західній Азії. Маючи вигідне стратегічне положення ісламська держава має доступ до контролю головними вузлами, що проходять через країну сухопутними або морськими шляхами у вигляді створення дорожніх мереж, залізниць, нафто- і газопроводів. Значення країни для міжнародної спільноти визначається як своєрідний міст, що з'єднує Північ і Південь євразійського континенту.

У зв'язку з цим, чітко визначаються основні цілі держави на міжнародній арені. До них відносяться: захист національної безпеки, незалежність країни, територіальна цілісність, вони визначені в основному документі країни – у Конституції ІРІ. Дані цілі іранська держава характеризує як спосіб захисту національних інтересів країни [2, статті 152-155]. Крім цього, розроблені й стратегічні задачі по відношенню до інших країн. Тут окреслюється становлення ісламської держави як головної сили в регіоні, що включає співробітництво з усіма країнами (але залишає відкрите протистояння політиці США та Ізраїлю) та формування і розвиток дружніх відносин з ісламськими країнами, державами третього світу та регіональними країнами.

Однак, не менш важливим аспектом впливу на формування зовнішньої політики країни є проведення внутрішньої політики. Важливе місце у розвитку національних програм займає проведення іранської ядерної програми, що спричиняє складнощі у відносинах з США, а також з провідними країнами європейського континенту. Окрім цього, спірним питанням, що перешкоджає стабільному розвитку відносин Ірану із західними державами, є несхвалення Іраном військових операцій НАТО в Іраку та Афганістані, а також неприховане заперечення факту існування Ізраїлю як державного утворення. Важливо наголосити, що дане загострення зовнішньополітичного становища навкруги Ірану отримало свій розвиток з моменту отримання незалежності держави.

Свою незалежність Ісламська Республіка Іран отримала 1-го квітня 1979 року, після Ісламської революції, в результаті якої була повалена монархія. Після отримання незалежності, з'явилися питання, що потребували вирішення. Так, у внутрішній політиці країни запанував теократичний режим мусульманської верхівки, що в свою чергу, неодмінно завдав свого впливу на формування зовнішньої політики. Найяскравіше ці зміни проявилися у

відносинах Ірану із Заходом, особливо зі США. Оскільки до революції іранська влада підтримувала курс на Захід, то після керівництво держави кардинально змінило напрями зовнішньої політики. Новими принципами стали: 1) збереження незалежності країни та заперечення можливої залежності від світових держав; 2) захист прав усіх мусульман не тільки в рамках країни, а також у всьому світі; 3) проведення експорту революції (тобто поширення революційних настроїв серед інших країн, з метою донесення до людей правди та принципів революції); 4) підтримка боротьби палестинського народу [9]. Таким чином, після революції головною метою Ірану було проведення незалежної політики своєї держави. Але дане становище стало суперечити політиці США, яка проводилась у даному регіоні, що і стало причиною для подальшого негативного розвитку ірансько-американських відносин.

Через рік після незалежності 1980-го року погіршилися відносини з Іраком, що супроводжувалися веденням бойових дій за перерозподіл територій, на яких знаходилися великі поклади нафти. Восьмирічне протистояння завершилося вимушеним підписанням договору про припинення бойових дій та укладенням перемир'я, але з деякими уступками з боку Ірану на користь Іраку. Після 1988 р. головною метою ісламської держави було прискорене відновлення країни після війни, що планувалось урядом на чолі з новим президентом Алі Рафсанджані. У зовнішній політиці в післявоєнний час також відбуваються значні зміни, що привели країну до здійснення плану всесвітнього захисту національних інтересів, і в результаті до розвитку раціональних відносин з іншими країнами Перської затоки.

Наприкінці ХХ ст., уряд вступив до нового етапу розвитку країни, який характеризується ідеалістичним підходом «політики устремлінь» (1998-2006 р.) [6]. Після обрання нового президента Мохаммеда Хатами, головною метою стало досягнення налагоджених відносин з країнами Заходу. Таким чином, уряд докорінно змінив вектор політичного розвитку стосовно західних країн та особливо відносно США, проголосивши проведення політики терпимого ставлення до культури і встановлення більш тісних зв'язків з країнами Заходу. Проводилася також політика укладення продуктивних відносин з новими країнами колишнього СРСР. Крім цього, з метою забезпечення регіональної безпеки Іран почав направляти зусилля на поліпшення економічних і політичних відносин з країнами-сусідами, незалежно від їх ідеологічних поглядів та політичного устрою.

Після обрання Махмуда Ахмадінежада новим президентом у 2005 році відносини з США помітно погіршились, а з деякими регіональними країнами знаходились в «кризовому» стані (наприклад, Ірак або Саудівська Аравія, які вбачали в Ірані основного супротивника у боротьбі за вплив у регіоні). Політика нового президента включала в себе жорстоку критику американського уряду, крім цього, на розвиток відносин також вплинуло розгортання іранської ядерної програми.

В свою чергу, питання ядерної програми Ірану має ключове місце в розвитку відносин з навколишнім світом на міжнародній арені. Протягом всього періоду здійснення даної програми (починаючи з 1967 р.) керівництво

ісламської республіки мало суттєві перепони у процесі досягнення своєї мети. З кінця ХХ ст. для Ірану настав новий етап в розвитку відносин з США, що супроводжувався введенням санкцій в односторонньому порядку. Не дивлячись на підтримку Великої Британії, Франції та Німеччини в облаштуванні об'єктів для проведення ядерної програми, в 2004 році вони вимагали розсекречення іранської програми та припинення діяльності у даній сфері. В свою чергу Іран продовжував розробки збагачення урану, заявляючи, що дана програма проводиться виключно у мирних цілях. У подальшому, відносини Ірану з західними країнами та США тільки ускладнюються, супроводжуючись новими санкціями (2006, 2010 рр.) та ембарго на імпорт іранської нафти (2012 р.) [5].

У 2013 році на пост президента Ірану обрали Хасана Рухані. Цю подію можна визначити як початок потепління у відносинах США та Ірану. Новий президент окреслив інший вектор політики відносно США та західних країн, направлений на налагодження взаємовідносин, створення умов для відміни санкцій, створення позитивного образу серед європейських країн [10].

Політика нового президента все ж принесла свої результати. У 2015 році між Іраном і країнами «шістки» (а саме: США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Росія і Китай) тривали переговори, які завершилися прийняттям спільного плану подальших дій щодо врегулювання іранської проблеми. В обмін на це Іран повинен виконати ряд умов, які сприятимуть у майбутньому відміні економічних і фінансових санкцій з боку РБ ООН, США та Євросоюзу.

На початку 2016 року представники Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) проводили перевірку того, як іранський уряд виконує прийняті умови ядерної програми. 16 січня була опублікована доповідь МАГАТЕ, в якій говорилося, що Іран виконав всі умови угоди, що передбачає заморожування його ядерної програми, пов'язані з цим міжнародні санкції проти нього були зняті.

Окремим напрямком зовнішньої політики Ірану є відносини з Ізраїлем. З моменту одержання незалежності Ізраїлем у 1948 році обидві держави проводили політику мирного співіснування і активної співпраці в сфері оборони і безпеки. Погіршення відносин відбулося після Ісламської революції в Ірані 1979 року, що викликало остаточний розрив дипломатичних відносин між двома країнами. Ключовим моментом у новому протистоянні став фактор несумісності двох релігій.

Крім цього, влада Ірану категорично не приймає думку про існування єврейської держави. Зрушення у питанні припинення протистояння Ірану та Ізраїлю відбулося у 2015 р., коли президент Франції Франсуа Олланд, прем'єр-міністр Великобританії Девід Кемерон і канцлер ФРН Ангела Меркель закликали керівництво Ірану визнати існування Ізраїлю та не вдаватись до загострення військового конфлікту. Європейські лідери керуються укладеним влітку Заключенням іранської ядерної програми (ІЯП) в обмін на визнання Іраном Ізраїлю.

Окрім політичних питань є ще один важливий фактор, який впливає на зовнішню політику – це економіка країни, яка базується в більшій мірі на наявності нафтових та газових родовищ. Сьогодні Іран має всі необхідні умови

для позитивному розвитку економіки країни. До них слід віднести: по-перше, вигідне територіальне розташування в зоні Персидської затоки, через яку проходить маса комунікацій та транспортних вузлів, які поєднують між собою різні куточки азійського континенту; по-друге, достатньо розвинутий промисловий комплекс; по-третє – значні поклади корисних копалин, особливо нафти і газу, які є важливим пунктом імпорту до інших країн; в четвертих – це наявність сильних союзників в сфері економіки – Росія, Китай [4].

На сучасному етапі перед країною постає питання ціни поставок нафти на світовий ринок, оскільки на сьогодні в даній сфері промисловості спостерігається значне падіння цін на готову та сиру нафто продукцію. Звільнившись від економічних санкцій в сфері нафтодобування та імпорту для Ірану сьогодні важливо не бути поглиненим конкурентами та вийти на світовий ринок.

Слід зазначити, що в даному питанні ісламська держава має певний успіх, оскільки з моменту зняття санкцій країна почала активне проведення переговорів з різними можливими торговими партнерами. Результатом такої політики є підписані незадовго після відміни санкцій перших договорів про співробітництво: 22 січня був підписаний пакет про співробітництво з Китаєм строком на 25 років, а 24 січня Іранська державна нафтова компанія НІОС підписала договір з нафтовою компанією з Греції Hellenic Petroleum щодо покупки та поставок нафти в Європу. Окрім цього, на початку 2016 р. почали експорт іранської нафто продукції до Єгипту в результаті відновлення торговельних зв'язків двох країн [7]. На сьогодні проходять переговори з нафтовими компаніями Іспанії, Чехії, Великобританії, відбуваються візити до Італії та Франції що у результаті спричинило укладення торговельних угод.

Отже, маючи вигідне положення серед країн Перської затоки перед зовнішньою політикою ІРІ відкривається багато можливостей в економічному, політичному, торговельному планах. Але внутрішня політика та захист національних інтересів країни призвели до погіршення відносин з провідними країнами Заходу та США у 80-90-х рр. ХХ ст. Особливого загострення це набуло під час випробування розробок ядерної програми Іраном. На сучасному етапі вдалося подолати існуючі протиріччя шляхом знайдення компромісу. З цією метою вироблена нова стратегія держави, що полягає у відході від політики ізоляції від міжнародної спільноти та розвиток всебічних взаємовідносин з міжнародними акторами. Тож, імідж Ірану наразі на світовій арені потрохи відновлюється та укріплюється, що сьогодні є основоположним фундаментом розвитку відносин з іншими країнами та партнерами.

Список використаних джерел

1. Васильев Л. С. Иран в борьбе за национальную независимость / Л. С. Васильев // История Востока [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу : http://studme.org/178104094196/istoriya/istoriya_vostoka.
2. Конституция Исламской Республики Иран / Тегеран, 2003. — С.110-111.
3. Кузнецов Д. В. Ядерная программа Ирана / Д. В. Кузнецов. — Благовещенск: БГПУ, 2009. — 404 с.

4. О новой роли Ирана в Персидском заливе [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://shia-news.ru/?node=2176>.
5. Первостепенные задачи внешней политики Ирана [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://ru.exrus.eu/Pervostepennyue-zadachi-vneshney-politiki-Irana-id533473d2ae2015a9320cec04>.
6. Принципы внешней политики Исламской Республики Иран [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://www.easttime.ru/analitic/2/11/1017.html>.
7. Российское информационное агентство Деловой Иран [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://www.iran.ru/>.
8. Салиев А. Л. Основные направления внешней политики Ирана / А. Л. Салиев // Восточный вектор внешней политики Кыргызстана: Азиатско-Тихоокеанский регион и Ближний Восток [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://uchebnik-online.com/131/1123.html>.
9. Становление новой внешней политики Ирана после Исламской революции 1979г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://refdb.ru/look/1199102.html>.
10. Что может дать прозападная внешняя политика президента Х. Роухани? [Электронный ресурс]. — Режим доступа до документу : <http://geopolitics.by/analytics/chto-mozhet-dat-prozapadnaya-vneshnyaya-politika-prezidenta-hrouhani>.

УДК 327(491.1+4-6СС)(043)

СПІВРОБІТНИЦТВО ІСЛАНДІЇ ТА ЄС В АРКТИЧНОМУ РЕГІОНІ

Пупирєва К. А.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Ісландія, найменша арктична країна, до недавнього часу вибудовувала свою політику в Арктиці дуже повільно і акуратно. Так було аж до головування цієї країни в Раді міністрів північних країн в 2009 р. Тоді пріоритетами Ісландії стали міжнародне регіональне співробітництво, екологічний захист північних морів, охорона навколишнього середовища та підтримка наукових досліджень в Арктиці. Саме з 2009 р почалося переосмислення Ісландією стратегічної лінії щодо Арктики. В цілому ж Ісландія діє в рамках загальної арктичної стратегії Євросоюзу, ключовими положеннями якої є захист Арктики, включаючи її населення, сприяння стабільному використанню ресурсів і посилення багатостороннього управління регіоном.

Арктична політика Ісландію регулюються Резолюцією Парламенту 2011 року. У ній зазначено, що політика країни у данному регіоні спрямована на забезпечення ісландських інтересів в зв'язку з наслідками зміни клімату, питань охорони навколишнього середовища, природних ресурсів, навігації та

соціального розвитку, а також зміцнення відносин і співробітництва з іншим державам і зацікавленим сторонам з питань, з якими стикається регіон [3].

Арктичний інтерес Ісландії останні роки тісно переплітається з інтересами Європейського Союзу. Примітно, що під час переговорів про вступ до ЄС Ісландія неодноразово звертала увагу Брюсселя на можливість спільних дій в сфері освоєння Арктики, намагаючись таким чином досягти поступок в питанні про розмірі рибних квот. Зокрема, Рейк'явік пропонував Євросоюзу всебічне сприяння в отриманні ним статусу постійного спостерігача в Арктичній Раді. З огляду на значний інтерес, який Брюссель став проявляти до регіону з осені 2007 року, ця ініціатива виглядала цілком актуальною. Однак в практичному відношенні претензії Ісландії на роль провідника інтересів ЄС виявилися запізними, так як ще з початку 2000-х років в цій якості закріпила себе Данія, яка зуміла навіть відсунути на другий план Фінляндію з її програмою «Північного виміру» [1]. Якщо ж оцінювати потенціал реального політичного впливу Ісландії в Арктиці, то його явно недостатньо для задоволення амбіцій Європейського союзу. Про це частково свідчить той факт, що в травні 2013 року ЄС (єдиний з семи претендентів) не отримав статус постійного спостерігача в Арктичній Раді через існуючі розбіжності з Канадою з приводу імпорту тюленьчого м'яса.

Ісландія ніколи не ставила під сумнів свою європейську ідентичність, але при цьому відчувала антипатію до процесу європейської інтеграції. Разом з Норвегією і Гренландією Ісландія становить особливу групу багатих (в ресурсному плані) периферійних країн, чиї відносини з Європейським союзом залишаються напруженими, оскільки ЄС прагне нав'язати першим зрівняльний, комунітарний порядок розпорядження їх власними ресурсами [5]. Для економіки Ісландії принципове значення має інтенсивний розвиток рибної галузі, яка забезпечує 16% ВВП і 40% експорту країни. Розбіжності між Рейк'явіком і Брюсселем з питань регулювання рибного промислу в Північній Атлантиці залишаються нездоланим бар'єром у відносинах двох країн. Саме вони послужили головною причиною провалу початих в липні 2009 року переговорів про приєднання Ісландії до ЄС, яке ініціював лівоцентристський уряд Йоханни Сігурдартоттір. Справа в тому, що в останні роки Брюссель наполегливо вимагав від Рейк'явіка знизити обсяг вилову скумбрії, який виріс з 2 тисяч тонн у 2009 році до 146 тисяч тонн у 2011 році, а також погодитися з умовами загальної політики ЄС в сфері рибальства (common fisheries policy). У січні 2013 року Ісландія скоротила свою квоту до 123 тисяч тонн, однак від подальших поступок відмовилася, заморозивши при цьому переговори про приєднання до ЄС на невизначений термін [4].

«Рибні війни» в значній мірі сприяли зростанню євроскептицизму всередині ісландського суспільства, що знайшло відгук у програмі дій правоцентристських партій, які сформували урядову коаліцію, після перемоги на квітневих парламентських виборах [2]. 12 вересня 2013 року міністр закордонних справ Гуннар Свейнссон заявив, що переговори про приєднання до ЄС припиняються і що Рейк'явік розвиватиме співпрацю зі спільнотою за рамками офіційного членства [5].

Провал переговорів про вступ до ЄС змусив Рейк'явік переосмислити значення і потенціал Арктики як зовнішнього джерела зростання. У цьому регіоні зосереджені великі стратегічні можливості, реалізація яких допомогла б Ісландії подолати негативні наслідки світової фінансової кризи і відродити ісландське «економічне диво», уникнувши небажаного вступу в ЄС.

Таким чином, сучасна арктична політика Ісландії розвивається достатньо швидко порівняно з тим, як ще декілька років тому діяв уряд Ісландії в цьому регіоні. Значення Арктики для країни було переглянуто після того, як у 2013 році уряд відхилив свою заявку про вступ до ЄС. Ці події дали можливість Ісландії не тільки незалежно від Союзу розвиватися в економічному плані, а саме в галузі рибальства, а ї показали Ісландію як країну, яка може самостійно приймати рішення і відігравати свою роль в Арктиці.

Список використаних джерел

1. Дмитрий Тулупов. Исландия: «Остров свободы» в Арктике [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=3085#5
2. Екатерина Ларина. Рыбные войны. Что Исландия не поделила с Евросоюзом? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.aif.ru/politics/world/1466098>
3. A Parliamentary Resolution on Iceland's Arctic Policy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.mfa.is/media/nordurlandaskrifstofa/A-Parliamentary-Resolution-on-ICE-Arctic-Policy-approved-by-Althingi.pdf>
4. Iceland lowers mackerel quota to appease EU [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.euractiv.com/section/enlargement/news/iceland-lowers-mackerel-quota-to-appease-eu/>
5. Iceland suspends EU accession talks indefinitely [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eubusiness.com/news-eu/iceland-membership.qh1>

УДК 327(460:469:8)(043)

ІБЕРІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО ЯК ОДИН З ВЕКТОРІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ

Шаповалов В.П.,

студент III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Іберійська колонізація яка була розпочата в кінці XV ст. надала релігійну і культурно-цивілізаційну однорідність різноманітним локальним громадам, які існували на цих територіях. У наслідку чого тут стали домінувати дві споріднені мови - іспанська та португальська з однією релігією - католицькою. Це створило особливий характер взаємодії Мадрида з країнами Латинської Америки як на двосторонньому рівні, так і в багатосторонньому форматі.[3]

Ставши на початку 1990-х років повноправним членом Європейського співтовариства, Іспанія помітно активізувала свою міжнародну діяльність. В

основі цього лежали певні фактори внутрішнього розвитку: зміцнення демократичного ладу, зростання господарського потенціалу, збільшення фінансових можливостей. Все це підвищувало міжнародний престиж Іспанії, в тому числі в Латинській Америці. У той же час помітно зміцніли бізнес-структури Іспанії (кандидати на глобальну конкуренцію) проявляли інтерес до нових ринків для своїх товарів і капіталів і все частіше звертали погляди в бік латиноамериканського регіону, де справедливо вбачали відповідні умови для економічної експансії. У 1990-ті роки іспанські транснаціональні компанії (ТНК) стали провідними серед країн ЄС інвесторами в латиноамериканському регіоні. [2]

Тенденція до розширення активності латиноамериканських держав в західноєвропейському напрямі знайшла до середини 90-х років і таку своєрідну форму, як розширення політичного діалогу з колишніми метрополіями – Іспанією і Португалією. З 1991 р. почалось формування нового актора світової політики Іберійсько-американського співтовариства, до складу якого ввійшло 19 латиноамериканських країн та 2 іберійських (європейських) – Португалія та Іспанія. Членство в ньому до теперішнього часу обмежене двома параметрами: географічним (Латинська Америка та Іберійський півострів) і лінгвістичним (нації, що говорять іспанською та португальською мовами). Формат функціонування Іберійсько-американського співтовариства нагадує саміти Великої вісімки. Зустрічі глав держав і урядів, які щорічно проводяться упродовж двох десятиліть, стали ключовими ланками так званого Іbero-американського саміту [1]

Регулярне проведення самітів стало провідним компонентом нової для іберійських і особливо латиноамериканських країн дипломатичної практики, що отримала в політологічній літературі найменування «багатостороння президентська дипломатія». Її виникнення, на думку ряду аналітиків, було свого роду знаменням часу, відповіддю на нові виклики глобальної ситуації, після краху біполярного світу приймала все більш складний і непередбачуваний характер.

На перших трьох самітах ІСН (1991-1993 рр.) були сформульовані основні принципи взаємодії латиноамериканських і іберійських держав і їх відносин з третіми країнами. У тому числі: захист демократії і основних прав і свобод людини; повага суверенітету і територіальної цілісності держав; право кожного народу вільно вибирати політичну систему і форму правління; зміцнення багатосторонніх почав, прагматизм і багатовекторність в міжнародних відносинах; взаємодоповнюваність і сполучення різних інтеграційних процесів; фокусування зусиль на перетворенні Товариства в позитивний, стабілізуючий фактор на трансатлантичному просторі. А у Картахенській декларації, яка була прийнята на IV Іbero-американської зустрічі на вищому рівні в Картахені (Колумбія) 14-15 червня 1994р., було відображена солідарність країн-учасниць за визначенням «торгівлі та інтеграції в якості елементів розвитку країн Латинської Америки». І тут робота саміту була зосереджена на 3 основних проблемах: міжнародний масштаб і перспективи багатосторонньої торговельної системи; регіональний рівень і зближення за

рахунок інтеграції; конкурентоспроможність і соціальний розвиток на національному рівні. На наступних форумах, що проходили по черзі в різних державах - учасниках процесу, в поле зору політичної еліти Іberoамерики потрапили всі найбільш істотні проблеми регіонального і глобального масштабу. [6]

До порядку денного кожного наступного форуму входило все більше питань, включаючи все більше проблем міжнародних відносин. Так в декларації від 10-11 листопада 1996 р прийнятої у Вінья-дель-Мар, Чилі, присвяченій управлінню як фактору ефективної представницької демократії, відзначалася необхідність демократизації нового багатопольярного світопорядку. Цікаво, що по тому, скільки рекомендацій щодо розвитку та зміцнення демократії в країнах Іbero-америки було дано у цій декларації, документ отримав назву «демократичної конституції». І з кінця цієї зустрічі настає спад в діяльності співтовариства, хоча саме на цій зустрічі були узгоджені заходи щодо створення постійних органів спільноти. І цьому є кілька причин: головні теми, що обговорювалися на наступних зустрічах, були не настільки актуальними, наприклад темою наступної зустрічі (1997 р Венесуела) стали «Етичні цінності демократії»; змінилася міжнародна обстановка, оскільки була створена зона вільної торгівлі Північної та Південної Америки. У зв'язку з цим зустрічі проходили за скороченою програмою, зацікавленість країн зменшилася, через що і склад учасників різко скоротився. [2]

Зустрічі на вищому рівні, що виконуються робітниками і консультаційними нарадами профільних міністрів, а також численними контактами експертів, дозволили в руслі загального проекту створити ряд спеціалізованих організацій (за освітою, науці і культурі, справам молоді, соціальним страхуванням) і запустити понад 20 програм співробітництва в найрізноманітніших галузях: від розвитку бібліотечної та архівної справи до підтримки середніх і малих підприємств [6]. За період 90-х років Поетапне взаємодія латиноамериканських і іберійських країн наповнювалося конкретним змістом. Все це вимагало подальшої інституціоналізації, утворення нових органів для постійної координації практичної роботи. Рішучий крок у даному напрямку був зроблений на VIII саміті в Португалії (1998 г.), де вдалося досягти принципової угоди про створення Секретаріату іberoамериканської співпраці (СІС), якому ставилося в обов'язок грати роль сполучної ланки між численними політичними, економічними та гуманітарними акторами на величезному трансатлантичному просторі. [2]

На сучасному етапі особливо важливими стають політичні інтереси Іспанії в країнах Латинської Америки, адже латиноамериканський регіон знаходиться на стадії значного економічного та інтеграційного розвитку. Крім того, країни Латинської Америки поступово змінюють власні вектори зовнішньої політики. Зі зміцненням власної позиції на світовій арені країни Латинської Америки більше не потребують «посередництва» Іспанії з країнами Західної Європи. Визнаючи роль локомотива за економікою США і з огляду на величезне значення доступу на найбільший ринок світу, вони в той же час були об'єктивно зацікавлені в збільшенні числа альтернативних варіантів

міжнародного торгово-економічного і політичного партнерства. Саме тому Іспанія намагається не втрачати свого впливу в цьому регіоні. Розвиток іспано-латиноамериканських відносин впливатиме на світову політику та міжнародні відносини. [6]

Крім того, можна зазначити, що на сьогодні країни Латинської Америки все більше віддаляються від своєї колишньої метрополії Іспанії, що негативно може вплинути на ці обидві країни, тому Іспанія, спираючись на значну історичну базу, здійснює пошук нових інструментів, та способів взаємовідносин з латиноамериканським регіоном. Саме цей фактор і є основою для співпраці Іспанії з країнами даного регіону як на двосторонньому рівні, так і в рамках міжнародних організацій, самітів. Одним із прикладів є співпраця в рамках Іbero-американських самітів. [1]

Ще одним чинником, який змінив рівень відносин між Іспанією та країнами Латинської Америки, стала фінансова криза. Звичайно, Іспанія все ще далеко перевершує усі без виключення латиноамериканські держави за рівнем і якістю соціально-економічного і політичного розвитку, але цей розрив неухильно скорочується. Латинська Америка кардинально посилила свої міжнародні позиції і «більше не потребує Іспанії і ЄС для того, щоб досягти власних глобальних цілей». [5]

Також, слід зазначити, що Іbero-американський саміт не є достатньо ефективним інструментом у співпраці Іспанії з країнами Латинської Америки. Це викликано низькою дієвістю діяльності Іберійсько-американського співтовариства, про що свідчить невдоволення таким станом речей багатьох країн Латинської Америки. Крім того вони звинувачують Іспанію у гегемоністських настроях та небажанні вирішувати конструктивно наболілі проблеми в рамках даного форуму. Постає питання про запровадження обов'язкового виконання рішень, які приймаються в рамках Іbero-американських самітів. [4]

На останньому 24-ому Іберійського-американський саміті який пройшов у мексиканському місті Веракруз лідери країн зустрілися на засіданнях, присвячених освіті, інновацій та культурі. На дводенному саміті, на якому були присутні представники Іспанії, Португалії та країн Латинської Америки, привернуло увагу відсутність кубинського лідера Рауля Кастро. На саміті президент Колумбії Хуан Мануель Сантос привернув увагу до того, що багато проблем які існують на даний час, досі не вирішенні та саме через низьку результативність співтовариства, було вирішено, що проведений раніше щороку саміт відтепер буде проводитися раз на два роки. Тому треба зазначити, що така негативна тенденція може призвести до зниження інтенсивності відносин Іспанії з країнами Латинської Америки, які вже не потребують посередництва колишньої метрополії у відносинах з ЄС. [5]

Список використаних джерел

1. Астахов О.М. Перспективи розвитку Латинська Америка та її місце у майбутньому світоустрій / О.М. Астахов // Латинська Америка. - 2009. - № 7. з. 32-37.

2. Беловолов, Ю. Г. Соціально-економічні і політичні зв'язки Іспанії з країнами Латинської Америки в 90-і роки ХХ ст.: історіографічні проблеми / Ю. Г. Беловолов, М. Ю. Беловолов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/lipd/2008_1_2/belovolov.htm.
3. Ибероамериканский саммит - 2012: неоднозначные результаты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=167148>.
4. На самите Испания обращается за помощью к бывшим колониям [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sobreespana.ru/na-sammite-ispaniya-obrashhaetsya-za-pomoshhyu-k-byvshim-koloniyam.html>.
5. Рыжова, М. Ибероамерика: проблемы и ожидания : роль испанской дипломатии в ибероамериканских конференциях / М. Рыжова // Россия XXI. – 2011. – N 1. – С. 60-77.
6. Яковлев, П. П. Ибероамериканское сообщество наций: итоги двадцатилетия / П. П. Яковлев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.perspektivy.info/oykumena/vector/iberoamerikanskoje_soobshhestvo_nacij_itogi_dvadcatiletija_2010-12-23.htm.

УДК 327(44:5-15)(043)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ В РЕГІОНІ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

Шубаєва А.С.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Збільшена активність Франції в регіоні Близького Сходу відображає довгострокові тенденції у французькій зовнішній політиці. Політика співпраці з країнами Східного Середземномор'я дозволяє Парижу більш активно просувати свої економічні, політичні та військово-політичні інтереси як на Близькому Сході, так і в цілому Середземноморському регіоні.

Франція завжди прагнула брати активну участь у врегулюванні конфлікту. З 1967 року генерал де Голль послідовно виступав проти окупації Ізраїлем арабських країн. У 1982 році Франсуа Міттеран казав про перспективу Палестини як окремої держави.

У період президентства Ж. Ширака Близький Схід для Франції став новим «традиційним» напрямком її зовнішньої політики і ареною в битві за право бути однією з ключових держав світу. Жак Ширак протягом двох президентських термінів дотримувався ідеї мирного вирішення арабо-ізраїльського конфлікту. У 1999 році Франція активно сприяла ідеї визнання палестинської держави європейськими країнами, вважаючи цей інструмент найбільш ефективним для врегулювання конфлікту і виходу зі сформованого глухого кута.

Політика Франції щодо Близького Сходу помітно трансформувалася з часу приходу до влади у 2007 році президента Ніколя Саркозі. Тобто не можна сказати, що за його попередників. Париж повністю дистанціювався від цієї теми, але саме Саркозі надав цій політиці більш активний і наступальний характер.

З приходом соціалістів з 2012 р. на чолі з Олландом зовнішня політика Франції кардинально змінилася. Повернення Франції до старої агресивної політики обумовлено не чим іншим, як згасанням сил США на світовій арені. Франція, як виявляється, може проводити навіть більш жорстку політику по відношенню до супротивника (зараз це «ісламський» противник), ніж навіть США. І знову Ізраїль може розглядати Францію, як більшого друга, ніж США, хоча і менш сильного. Однак проблема Франції полягає в тому, що, не дивлячись на те, що спад сил США дозволяє їй проявляти більш жорстку риторику, нова і в якійсь мірі хаотична ситуація на геополітичній арені не дозволяє Франції дійсно зайняти місце США і проводити жорстку політику за зразком американської. На Близькому Сході крім Франції задіяно також багато інших досить сильних країн, тому Франція не може грати тут провідну роль. Ще меншу роль Франція в змозі грати в Південно-східній Азії, незважаючи на те, що у неї там раніше були великі колонії. І єдиним місцем, де Франція в змозі стверджувати свою роль, є Африка, оскільки на даний момент ні Великобританія, ні США (з різних причин) не готові застосовувати тут військову силу.

Франція використовує таку можливість зміцнити свої позиції, а Олланд, якому доводиться стикатися з падінням популярності в країні, знаходить в даному випадку навіть підтримку громадської думки. Однак така агресивна політика має і свою зворотну сторону - і США вже усвідомили це в ході кампаній на Близькому Сході. Якщо в якусь країну введені війська, то дуже важко їх потім звідти вивести. А в своїй же країні тим часом зазвичай починає рости неприязнь до вторгнення в іншу країну, яке все частіше починають вважати безуспішним і марним.

В цілому концептуальні основи зовнішньої політики Франції в регіоні Близького сходу традиційно окреслюються кількома векторами: політика безпеки та врегулювання конфліктів, економічна співпраця, гуманітарна політика.

«Біла книга» Франції, що вийшла в червні 2008 року, задала зовнішньополітичний вектор президентства Н.Саркозі з урахуванням традиційних інтересів Франції в зоні її історичного впливу (Північна Африка, північно-західне і північно-східне узбережжя Африканського континенту) і потреб військово-політичного та енергетичного самоствердження на Близькому Сході, насамперед, в зоні Перської затоки.

29 квітня 2013 року уряд Франції опублікував чергову «Білу книгу з питань оборони і національної безпеки», що декларує основні принципи оборонної доктрини країни і напрямки військового будівництва Франції на період 2014- 2025 років.

Документ орієнтований на збереження розвитку збройних сил Франції в бік інтервенційних завдань і можливостей, але при цьому передбачає значні скорочення чисельності збройних сил. У передмові до документа заявляється, що «Біла книга» фокусується на трьох пріоритетах для оборонної стратегії країни: захист, стримування, реагування. Уряд вважає, що саме ці принципи взаємно доповнюють один одного.

У «Білій книзі» особливо підкреслюється, що, незважаючи на те, що Париж має намір покладатися на ядерну зброю до тих пір, поки вважає її дієвою для запобігання агресії, Франція виступає і буде далі виступати за ядерне роззброєння, проти поширення ядерної, хімічної і біологічної зброї та засобів її доставки.

Так, виділяються наступні види загроз для країни: тероризм, регіональний і національний екстремізм, торгівля наркотиками, неконтрольоване поширення інформації.

Франція, володіє вмінням незмінно відстоювати свої інтереси, і змогла б стати зразковим прикладом для багатьох країн, розвиваючи і в той же час зберігаючи свою унікальність.

По-друге, подальше посилення впливу Франції у світовій політиці провокує загальний інтерес до неї з метою прогнозування власного статусу на світовій арені, і можливої оцінки «геополітичної рівноваги».

Франція активніше інших країн ЄС виступала за формування «європейської оборонної ідентичності», розраховуючи грати в цьому процесі провідну роль. Ухвалення Лісабонського договору дозволило Євросоюзу зробити додаткові, хоча і не дуже суттєві кроки у напрямку до цієї мети. Обмежувачами залишалися розбіжності, що зберігаються між країнами - членами ЄС та певна протидія з боку США.

Країни Близького Сходу традиційно є найважливішими економічними та торговельними партнерами Франції, бо представляють собою основний ринок збуту французької продукції. У той час, як для близькосхідних країн французький ринок є основним споживачем природних ресурсів, та через складну ситуацію в регіоні, енергоресурси постачаються у країни Європи у меншому обсязі. До того ж, постійний потік мігрантів змусив французьке керівництво усвідомити той факт, що одними лише реформами міграційної політики не обійтись, тому у їх інтересах сприяти економічному росту країн Близького Сходу. Через це, на сьогоднішній день, Франція намагається інвестувати у країни регіону, щоб стабілізувати ситуацію якомога скоріше та налагодити співробітництво.

Франція має великий вплив в регіоні Близького Сходу на рішення багатьох актуальних міжнародних проблем. Їх успішна реалізація повністю відповідає концептуальним основам французької зовнішньої політики як в регіоні, так і на глобальному рівнях. У пошуку відповідей на виклики сучасного світу Париж спирається на взаємодію з широким колом міжнародних партнерів, домагаючись підтримки сприятливих для себе зовнішньополітичних рішень.

Вибудовуючи зовнішню політику в близькосхідному регіоні, керівництво Франції враховує особливості розстановки політичних сил всередині країни,

традиції і спадщина історичного минулого, колективні уявлення про роль і місце французької держави в світі, а також про методи, які необхідно застосовувати для реалізації французьких зовнішньополітичних інтересів.

Список використаних джерел

1. Balfour Declaration 1917. The Avalon Project at Yale Law School. Yale University [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://avalon.law.yale.edu/20th_Century/balfour.asp
2. The Treaty of Sèvres, 1920. Section I, Articles 1 — 260. Baskent University Center for Strategic Research [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://archive.is/esYF>
3. Мирный договор между Союзными державами и Турцией, подписанный в Севре 10 августа 1920 года [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://doc20vek.ru/node/3429>.

УДК 327(043)

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА США В КОНТЕКСТІ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПРИКЛАДІ ОПЕРАЦІЇ США В АФГАНІСТАНІ

Патрушев В. С.,

студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР «Спеціаліст»

Маріупольського державного університету

Протягом всієї історії існування людства інформація відіграє важливу роль у його розвитку. У другій половині ХХ століття відбувся різкий стрибок у розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяють працювати з інформацією. Інформатизація суспільних відносин мала значний вплив на формування сучасної моделі міжнародних відносин. Маючи взагалі позитивний характер, широкомасштабне впровадження інформаційних технологій носить в собі конфліктогенний потенціал і становить нову загрозу глобальній безпеці — загрозу в інформаційній сфері. Динаміка розвитку інформаційної сфери обумовлює цілий перелік дискусій щодо визначення категоріальних понять та засобів вдосконалення національної безпеки в інформаційній галузі.

Впродовж ХХ ст. інформаційно-психологічний вплив на населення та особовий склад збройних сил противника входили в плани військово-політичного керівництва США. На початку ХХІ ст. інформаційно-психологічному впливу стало приділятися більше уваги, що багато в чому обумовлено швидкими темпами розвитку, поширенням і впровадженням в усі сфери життя інформаційних і телекомунікаційних технологій, особливо на базі глобальної інформаційної мережі Інтернет. Значно зросли обсяги і швидкість передачі інформації. Крім цього, кардинально змінилася роль "простих громадян" у формуванні такого інформаційного простору[2].

Особливістю протидії загрозам в інформаційній сфері має бути гнучка система боротьби із загрозами безпеці інформаційного простору, у тому числі і превентивні заходи, яка буде трансформуватися якомога частіше.

Іншим аспектом у проблемі інформаційної безпеки, на який необхідно звернути увагу, є те, що загрози інформаційній безпеці розподілені нерівномірно між акторами міжнародних відносин. Найбільш уразливими в цьому відношенні є актори, які найбільшою мірою включені в інформаційний простір [1].

Як ми бачимо, понятійно-категоріальний апарат розроблявся як у науковій сфері, так і на державному рівні, а отже буде доцільно розглянути нормативно-правову базу політики США в сфері інформаційної безпеки та ПСО.

США постійно вдосконалюють правову основу інформаційної політики країни. Майже щороку виходять нові державні нормативно-правові акти, що регулюють сферу інформаційної безпеки. Концептуальні основи були закладені у Директиві адміністрації Б. Клінтона «Захист критично важливої інфраструктури», «Плані дії адміністрації США в сфері Національної інформаційної інфраструктури», Концепції міністерства оборони США «Інформаційне протиборство», «Загальнонаціональному плані захисту інформаційних систем», Директиві Міністерства оборони D 3600.1, «Дорожньої карта інформаційних операцій», Доктрині спільних психологічних операцій JP 3-13, Директиві «Інформаційні операції» 10-7, а також у серії нових програм бойової підготовки (ARTEP)[5].

В ході дослідження ми прийшли до висновку, що ПСО сприяли виконанню завдань ЗС США щодо мінімізації втрат і морального розкладання бойових формувань «Талібану». Американські фахівці ПСО в цілому гнучко реагували на зміни військової обстановки і оперативно усували виявлені в ході контактів з місцевою аудиторією недоліки в утриманні і спрямованості своїх матеріалів.

Однак незважаючи на це, ряд розроблених американцями матеріалів ПСО недостатньо враховував місцеві національно-психологічні особливості, а також етнічну та релігійну специфіку країни. Досвід проведення ПСО ЗС США в Афганістані показав, що ряд прийомів і методів (зокрема, активно практикувалося залякування), виявилися малоефективними[3].

В цілому в даний час для розповсюдження матеріалів друкованої пропаганди на війська і населення противника апарат ПСО ЗС США використовує весь арсенал наявних способів і технічних засобів, вибір яких залежить від різних факторів — характеру місцевості, особливостей сприйняття об'єктів психологічного впливу, погодних умов і т.п. Виходячи з географічного положення та соціального становища Афганістану, під час операції «Непохитна свобода» найчастіше використовувався повітряний спосіб з використанням як авіації, так і БПЛА, зокрема авіабомби з листівками та доставка вантажів з парашутів. Що ж стосується інших засобів (нетехнічних), то найефективнішими виявилися методи радіомовлення, створення івентів, та проведення низки заходів з метою подолання культурного бар'єру[8].

Найважливішими чинниками, що впливають на рішення про прийняття на озброєння тих чи інших технічних засобів, залишаються критерій «вартість/ефективність» і ступінь безпеки особового складу, зайнятого в ПСО. У зв'язку з цим простежується підвищений інтерес командування ССО ЗС США до дистанційно керованим БЛА і переобладнанню для проведення ПСО наявних або списаних боєприпасів.

Слід підкреслити, що США є однією з перших країн, яка стала на шлях інформатизації суспільства. США одними з перших відчували загрозу безпеці в інформаційній сфері, одними з перших на національному рівні почали розробляти стратегію протидії викликам безпеки в цьому вимірі. Разом з тим, виникнення стратегій протидії загрозам інформаційної безпеки на національному рівні призводить до того, що в епоху глобальної інформатизації традиційні цілі політичної та економічної боротьби між державами та їх угрупованнями поступово замінюються завданнями досягнення світової інформаційної переваги, які втілюються у конфліктах в країнах «третього світу»[9].

В даний час жодна держава не в змозі забезпечити свою військову безпеку і захист від агресії, використовуючи тільки збройні сили. Забезпечення безпеки все більше і більше стає комплексним завданням, рішення якої вимагає задіяння військових, політичних, дипломатичних, економічних, інформаційних та інших засобів.

Збройні сили практично всіх розвинених держав мають у своєму складі спеціальні структури, що відповідають за інформаційно-психологічний вплив на військовослужбовців і населення супротивника.

Найбільш потужний апарат ведення ПСО мають Сполучені Штати. Їх висока ефективність значною мірою пов'язана з тією увагою, яка приділяється цьому питанню військово-політичним керівництвом і командуванням країни, а також гнучкою організаційно-штатною структурою та найсучаснішим технічним оснащенням.

Особливістю операцій ПСО в Афганістані є те, що основне завдання, а саме збереження внутрішнього складу військ, було досягнуто. Хоча політика роззброєння місцевого населення і спроби переманювання бойовиків на свій бік зазнали невдачі, цей багатий досвід послужив вдосконаленню засобів і методів ведення ПСО[6].

Об'єднане командування сил спеціальних операцій ЗС США постійно працює над удосконаленням форм і методів психологічного впливу, що відповідають конкретній обстановці і умовам застосування військ. Зіткнувшись з низькою ефективністю проведення звичайних військових операцій (на тактичному рівні) для стабілізації обстановки в Афганістані, американське командування вирішило домагатися своїх цілей не "вогнем і мечем", а шляхом "завоювання сердець і умів" (hearts & minds) афганців. Для цього були організовані мобільні групи цивільних фахівців, які під охороною військових підрозділів займалися відновленням комунікацій та інфраструктури, надавали допомогу місцевому населенню і сприяли стабілізації обстановки в країні[7].

Таким чином, дослідження сфер застосування інформаційних технологій у військових цілях дозволило прийти до наступних висновків: технологічна перевага дає можливість володіти найбільш повною інформацією про супротивників; інформаційні технології дозволяють значно розширити можливості управління військами; особливо важливим аспектом розвитку ІТ для військових потреб є розвиток можливостей використовувати інформаційні технології як засіб атаки на інформаційні системи, яке надалі призведе до мінімізації втрат особового складу та створенню позитивного сприйняття операцій у світовому співтоваристві.

Список використаних джерел

1. Алексеева И.Ю. Информационные вызовы национальной и международной безопасности / И. Ю. Алексеева, И. В. Авчаров, А. В. Бедрицкий и др. / под общ. ред. А. В. Фёдорова, В. Н. Цыгичко. — М.: ПИР-Центр, 2001. — 348 с.
2. Беляев Е.А. Информационная безопасность как глобальная проблема / Е. А. Беляев // Международная конференция «Глобальные проблемы как источник чрезвычайных ситуаций». Доклады и выступления / Под ред. Ю.Л. Воробьева. — М.: УРСС, 2000. — С. 123—134.
3. Принципы, касающиеся международной информационной безопасности, 12 мая 1999 года: Достижения в сфере информатизации и телекоммуникации в контексте международной безопасности: Доклад Генерального секретаря ООН: А/55/140 / Генеральная Ассамблея ООН: Пятдесят пятая сессия. 2000. 10 июля. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
http://www.un.org/disarmament/HomePage/ODAPublications/DisarmamentStudySeries/PDF/DSS_33_Russian.pdf.
4. Arquilla J. Thinkig about information strategy / J. Arquilla / / Information strategy and warfare. — New York, 2007. — P. 1—15.
5. Current and Projected National Security Threats to the United States Lieutenant General Michael D. Maples, U.S. Army Director, Defense Intelligence Agency Statement for the Record Senate Armed Services Committee. — 2007. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
http://www.globalsecurity.org/intell/library/congress/2007_hr/070227—maples.pdf.
6. Dacey R.F. Information Security. Progress Made, But Challenges Remain to Protect Federal Systems and the Nation’s Critical Infrastructures / R.F. Gregory [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<http://www.gao.gov/new.items/d03564t.pdf>.
7. Information Operations. Joint Publication 3—13. / Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 13 Feb. 2006. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
http://www.globalsecurity.org/intell/library/policy/dod/joint/jp3_13_2006.pdf.
8. Libicki M.C. Seven Types of Information Warfare / M.C. Libicki // Information Age Anthology: National Security Implications of the Information Age. — 2000. — V. 2. — pp 77—113.

9. National Intelligence Strategy of the United States of America / Washington DC. — 2009. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fas.org/irp/offdocs/nis2009.pdf>.

УДК 327.7(510)(043)

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ КНР В КОНТЕКСТІ РОБОТИ ІНСТИТУТУ КОНФУЦІЯ

Трофименко М. В.,

*к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Китайська дипломатія в другій половині ХХ ст. зазнала значних змін. З відсталої країни Китай перетворився на ядерну державу з півтора мільярдами населенням, з потужною економікою, що бурхливо розвивається [1, с.18].

В умовах економізації міжнародних відносин зміцнення аналітичного потенціалу МЗС КНР і його велика орієнтація на зовнішньоекономічну діяльність відбуваються головним чином за рахунок підключення до роботи в МЗС вчених і експертів у галузі економіки, особливо міжнародної валютно-фінансової сфери. Розширюються контакти міністерства з величезною кількістю дослідних інститутів, співробітники яких, у першу чергу аналітики світової економіки, періодично направляються «вахтовим методом» на роботу в зарубіжні установи і представництва КНР при міжнародних організаціях. Починаючи з 80-х років, практично весь персонал міністерства покликаний пройти через систему річних економічних курсів, щоб більш ефективно сприяти вітчизняному бізнесу.

Що стосується дипломатичної діяльності нинішнього Китаю, то для цих цілей створено величезний апарат, що знаходиться як в самому Китаї, так і в посольствах та консульствах Китаю в 170 державах, з якими КНР встановила дипломатичні відносини. Сюди ж необхідно зарахувати й китайські місії при ООН і в ряді інших міжнародних організацій.

Починаючи з 70-х років ХХ ст. економічний розвиток є головним пріоритетом КНР. Однак на початку ХХІ ст. керівництво КНР почало ставити більш амбіційні цілі з перетворення Китаю на глобальну велику державу. Для цього були запущені серйозні механізми впровадження та реалізації публічної дипломатії КНР задля формування образу Китаю як однієї з найдавніших та найвеличніших цивілізацій світу, сучасних економічно, військово, культурно найбільш розвинених держав світу. Одним з таких потужних механізмів реалізації публічної дипломатії безумовно є Інститут Конфуція.

В листопаді 2014 року програмі Інституту Конфуція в Китаї виповнилося десять років. З моменту свого створення в 2004 році, програма, фінансована Китайським урядом задля сприяння поширенню китайської мови та культури в світі, стала дуже популярною. Згідно даних офіційного сайту Інституту Конфуція, на даний час існує мережа з 1104 філій (147 у країнах Азії, 308 –

Європи, 535 – Америки, 49 – Африки, 65 – Океанії) [3]. Глобальна мережа Інститутів Конфуція – мережа міжнародних культурно-освітніх центрів, які створюються Державною канцелярією з розповсюдження китайської мови за кордоном Міністерства освіти КНР. Окрім інститутів відкривають також «класи» Конфуція. Координує роботу та забезпечує фінансування з китайського боку Штаб-квартира інституту Конфуція. Ім'я видатного мислителя, філософа, вчителя давнини Конфуція присвоєне мережі інститутів по аналогії з німецьким Інститутом Гете, іспанським Інститутом Сервантеса, італійською Спілкою Данте Аліг'єрі тощо. Серед подібних культурних організацій, тільки Альянс Франсез (Alliance Française) та представництва Британської ради (British Council), мають більш ніж 1000 класів та інститутів, що знаходяться в більш ніж 100 країнах. Але франкомовна організація була заснована більше 120 років тому, а Британська рада – 80 років тому. Очевидно, Китай розпочав амбіційну та дуже активну політику з поширення своїх культурних центрів по всьому світу [4, с.7].

За таким вражаючим зростанням та політикою інституційних стимулів і ресурсів, що проводиться Державною канцелярією з розповсюдження китайської мови за кордоном (Ханьбань), стоять певні рушійні сили, що зумовило зростаючий інтерес до Китаю, до викладання китайської мови, а також до пов'язаної з цим моделі організації загалом.

Однак, Інститут Конфуція часто піддається нападкам критиків. Наприклад, деякі з них стверджують, що інститути відображають та реалізують порядок денний китайського уряду. Інші вважають навчальні та педагогічні матеріали, що використовуються інститутами невідповідними. Критика всередині країни полягає у обвинуваченні уряду у виділенні освітніх ресурсів зарубіжним установам, у той час як їх можна було б розподілити на бідні шкільні округи Китаю, та у сумнівах щодо використання імені Конфуція в якості офіційної назви, оскільки освітня програма інституту не має жодного відношення до вчення Конфуція.

Не зважаючи на ці коментарі, феномену Інституту Конфуція все ж не вистачає повноцінного концептуального, академічного аналізу. Статті на цю тему, які з'явилися в наукових журналах, забезпечують загальний огляд організації та її діяльність в контексті «м'якої сили» Китаю. Дійсно, Інститут Конфуція – це приклад того, як організація, що реалізує культурну та публічну дипломатію вирішує наявні проблеми та відповідає на сучасні виклики.

Одними з найбільш ґрунтовних публікацій, які розглядають діяльність Інституту Конфуція є роботи Р. Захарни, Дженніфер Хабберт та Фолка Хартіга [5, 6, 8].

Так, Р. Захарна розглядає Інститут Конфуція, як «мережевий проект, що займається культурною дипломатією» та підкреслює зростаючу важливість процесів взаємодії. Вона вивчає структуру, взаємодію та стратегію всередині мережі Інститутів Конфуція. Використовуючи антропологічний підхід, Дженніфер Хабберт фокусує своє дослідження на подорожі Китаєм, що була організована Інститутом Конфуція для американських учнів середньої школи. Через детальний опис, вона досліджує навмисне використання м'якої сили за

допомогою двох механізмів «врахування сучасності» та «результативність слідування традиціям». Ці роботи підкреслюють актуальність та необхідність подальшого дослідження феноменального зростання ролі Інститутів Конфуція.

Зовні, політика інститутів Конфуція, створених урядом КНР, здається схожою на культурну дипломатію інших країн. Китай, здається, просуває китайську мову та культуру в прагненні збільшити свою м'яку силу на міжнародній арені. У той час як багато країн поділяють мету поширення їх мови та культури, Інститут Конфуція (ІК) може похвалитися вражаючими темпами зростання. Після проведення пілотної програми в Ташкенті, та Узбекистані в червні 2004 року, перший Інститут Конфуція відкрився в Сеулі вже у листопаді 2004 року. Наприкінці 2005 року було відкрито більше 32 ІК в 23 країнах. У 2006 році новий Інститут Конфуція створювався у середньому маже кожні чотири дні. На початку 2007 року, в усьому світі було 128 ІК [8, с.9].

Два роки потому, в 2009 році кількість ІК подвоїлася до 256 інститутів у 81 країні. Наприкінці 2013 року, в 115 країнах та регіонах світу розміщувалося 440 ІК.

Таке різке збільшення кількості Інститутів Конфуція привернуло увагу як вчених, які займаються питаннями публічної дипломатії, так й політиків.

Незважаючи на те, що Інститутам Конфуція усього дванадцять років, їх показники можуть перевершити або вже перевершили показники «старіших» та відоміших інститутів та подібних організацій, що мають значніші ресурси. З погляду культурної привабливості, деякі з них були здивовані тим, як Китай випередив Японію, незважаючи на популярність японського аніме, караоке та суші.

У культурному плані, Китай значно відрізняється від неазійських країн, в яких здійснюють свою діяльність ІК. Ліберальні демократії (США та країни Європи) мають найвищу концентрацію інститутів. Крім того, китайська мова не є легкою для вивчення і не є такою поширеною як, наприклад, іспанська.

Ідея назвати інститут на честь китайського філософа Конфуція (551-479 рр. до н.е.) спочатку з'явилася через бажання продемонструвати довговічність китайської культури, а, таким чином, й довговічність діяльності ІК. Китайський філософ та інститути, що названі на його честь, поділяють прагнення акцентувати важливість культивування та підтримки відносин між людьми.

Структура взаємодії та реляційна динаміка є ключовими особливостями інститутів Конфуція. На відміну від більшості культурних інститутів які є автономними, незалежними організаціями в приймаючій країні, ІК співпрацює у своїй діяльності з Китайським університетом. Обидві ці організації прив'язані до однієї штаб-квартири ІК у Пекіні. Це фактично дозволяє створити багатовимірну, багат шарову структуру глобальної мережі. Структура взаємодії – це тільки частина загальної картини. Не менш важливими є реляційна динаміка. Усі ініціативи ІК включають в себе багато видів діяльності як онлайн, так й оффлайн, що пов'язані не тільки з культурною тематикою, а й містять в собі потенціал для внутрішньої та зовнішньої співпраці [8, с.10].

Аналіз публічної дипломатії і діяльності неурядових організації США показав відмінності в їх підходах до комунікації. Після Терористичного акту 11 вересня 2001 року, публічна дипломатія США, здавалося, намагалася використовувати м'яку силу за допомогою масових комунікацій. Це був інформаційний підхід, що допомагав розробляти та доносити певні повідомлення конкретній цільовій аудиторії.

На відміну від статичного, ресурсоємного підходу розумного використання м'якої сили, неурядові організації створювали м'яку силу через мережеву комунікацію. Мережева комунікація дозволяє активно залучати аудиторію до взаємодії та реляційної динаміки, що дозволяє розширити мережу. Мережева комунікація заснована на трьох взаємопов'язаних аспектах: структура мережі, що полегшує реляційні зв'язки і обмін інформацією; взаємодія всередині мережі, що створена через налагодження зовнішніх та внутрішніх відносин та впровадження різноманітності; стратегія мережі, яка дозволяє учасникам брати участь у створенні національної ідеї та спільної ідентичності [8, с.11-12].

Реляційна динаміка необхідна для того, щоб перетворити цільову аудиторію на зацікавлену сторону за допомогою внутрішньої та зовнішньої реляційної діяльності. Зацікавлені сторони беруть участь у спільному вирішенні проблем та генерації знань, допомагають підтримувати та розширювати структуру взаємодії. Часто діяльність «мережі» структурована, але не динамічна, тому не здатна підтримувати ініціативу. Свідомством успішного використання мережевої комунікації є те, що усі ініціативи згуртовані та скоординовані, що зумовлює органічне зростання, цілісність та створення знань.

Штаб-квартира Інституту Конфуція знаходиться у Пекіні та підтримується Державною канцелярією з поширення китайської мови за кордоном (або Ханьбань). За даними сайту ІК, його діяльність «направлена на сприяння розвитку дружніх відносин з іншими країнами та підвищення розуміння китайської мови і культури в світі» [3]. ІК також підтримує китайських вчителів, які працюють за кордоном та допомагає організовувати фестивалі китайської мови та культури у різних країнах.

У 2006 році штаб-квартира почала проводити щорічні конференції для вже існуючих та майбутніх інститутів. У 2009 було створено Інститут Конфуція Онлайн, який надає детальну інформацію про діяльність ІК. Окрім подкастів та ресурсів з вивчення китайської мови, на сайті (www.chinese.cn) згодом з'явився онлайн форум для спілкування [3].

Важливість культури, відносин і китайських мережевих зв'язків у підході до вибудовування м'якої сили – є найбільш значущими з точки зору діяльності ІК КНР.

Якщо прийняти до уваги тезу, що м'яка сила є ефективним або навіть потенційним інструментом публічної дипломатії, ми повинні не тільки вивчити транснаціональні напрями діяльності конкретних політичних формувань, тобто, не тільки тих, що «вважаються» м'якою силою та її засобами покращення іміджу, але й специфічні проекти, в яких ці засоби використовуються. Таким

чином, методологічно і теоретично, ми враховуватимемо не тільки політичну візуалізацію м'якої сили, а й усі можливі та неможливі транслокальні уявлення та альянси.

Однією з найбільш відомих та масштабних програм, які фінансує ІК, є програма «Chinese Bridge Summer Camp» (Літній табір «Китайський міст») [6, с.33].

Ці тури, за інформацією ІК, призначені для «сприяння обміну між молоддю Китаю та США, поліпшення розуміння китайської мови і культури американськими учнями середньої школи для того, щоб стимулювати їхній інтерес у вивченні китайської мови» [6, с.34]. Програма ІК в цілому також призначена для створення покращеного глобального іміджу Китаю, особливо в часи, коли Китай представляється деякими країнами як загроза для глобального благополуччя. Таким чином, ІК виступає механізмом для створення м'якої сили шляхом привернення уваги до китайської культури та її використання для привернення уваги до Китаю, як до об'єкту інтересу.

Зважаючи на все вищевикладене, необхідно зазначити, що діяльність ІК Китаю швидко розширюється та являє собою один з головних механізмів країни у використанні м'якої сили та публічної дипломатії. ІК – це міжнародна програма, що фінансуються урядом Китаю, та направлена на вивчення мови та культури. Вони змодельовані за схемою таких європейських програми, як Альянс Франсез та Інститут Сервантеса. Їх унікальність полягає у тому, що вони діють в рамках існуючих шкіл та університетів, а не виступають у якості самостійних організацій та підпорядковуються безпосередньо відомству центрального уряду. Підтримка програм включає в себе заробітну плату професорсько-викладацького складу з Китаю, навчальні матеріали для студентів, довідкові матеріали для бібліотек та культурні обміни. ІК також фінансує щорічні конференції в Китаї для представників різних верств населення з різних країн, що сприяє покращенню іміджу Китаю, його сприйняття у різних країнах.

Список використаних джерел

1. Трофименко М. В. Трансформація дипломатичної служби Китайської Народної Республіки як необхідність закріплення статусу провідної економіки світу / М. В. Трофименко // Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2013 р.). / Укл.: Беззубченко О. А., Балабанова Н. В., Дубенюк-Панайотопулу Я. А., Марена Т. В., Мітюшкіна Х. С.; За заг. ред. д.е.н., проф. Булатової О. В. — Маріуполь : МДУ, 2013. — С. 18—24.
2. Трофименко М. В. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов. — Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. — 432 с.
3. Confucius Institute Online. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.chinesecio.com/m/cio_wci.

4. Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power / [R. S. Zaharna, Jennifer Hubbert, Falk Hartig]. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — 66 p.
5. Hartig F. The Globalization of Chinese Soft Power: Confucius Institutes in South Africa / Falk Hartig // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 47—60.
6. Hubbert J. Authenticating the Nation: Confucius Institutes and Soft Power / Jennifer Hubbert // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 33—46.
7. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fmprc.gov.cn/eng/>.
8. Zaharna R. S. China's Confucius Institutes: Understanding the Relational Structure & Relational Dynamics of Network Collaboration / R. S. Zaharna // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 9—32.

STYMULANTY I DESTYMULANTY LOKALIZACJI POLSKICH BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH NA UKRAINIE

Matusiak R.,

*doktorant Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Katedry Inwestycji i
Nieruchomości Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*

W ramach przeglądu literatury oraz analizy zalet lokalizacji i wad bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) na Ukrainie, w pracy dokonano podziału czynników na sprzyjające i zniechęcające do lokalizacji polskich BIZ. Metody badawcze wykorzystane w artykule to przede wszystkim analiza materiałów źródłowych: aktów prawnych, informacji od ukraińskich i międzynarodowych instytucji, również danych statystycznych. Celem opracowania jest bowiem wskazanie roli poszczególnych grup czynników, które decydują o wyborze lokalizacji inwestycji.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne według modelowej definicji Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) jest przedsiębiorstwo, w którym jeden inwestor zagraniczny uzyskuje lub posiada "trwały wpływ" (ang. *lasting interest*), wyrażony posiadaniem minimum 10% akcji zwykłych tego przedsiębiorstwa lub 10% głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy co według OECD daje efektywny wpływ na zarządzanie przedsiębiorstwem [1. *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Third Edition, OECD, Paris 1996, s.8.]

W literaturze wyróżnia się wiele czynników skłaniających do podejmowania BIZ. Według paradygmatu OLI, której autorem jest John Dunning, przyjmuje się, że przedsiębiorstwo realizuje swoją ekspansję zagraniczną w formie BIZ, gdy ta jest bardziej zyskowna niż podjęcie inwestycji w kraju macierzystym. Firma może to osiągnąć jedynie przez posiadania przewag nad konkurentami [2. Przybylska K., *Determinanty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w teorii ekonomicznej*, Wyd.

Akademii Ekonomicznej, Kraków 2001, s. 87]. Istotną jest przewaga własnościowa (np. patenty technologiczne, znaki towarowe, wielkość firmy, pozycja monopolistyczna), przewagi internacjonalistyczne (m. in. obniżenie kosztów transakcyjnych w wyniku internacjonalizacji działalności)[3. Pilarska Cz., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w teorii ekonomii*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Kraków 2005, s. 41.], przewagi lokalizacyjne (dostęp do surowców, sprzyjający klimat inwestycyjny, duży i dynamiczny rynek)[4. Karaszewski W., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*, Wyd. TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2004, s. 51]

Według badań przeprowadzonych przez W. Karaszewskiego z zespołem [5. Karaszewski W., Jaworek M., Kuzel M., Szałucka M., Szóstek A., Długołęcka K., *Foreign Direct Investment of Polish Companies: its scale, structure, determinants, influence on the competitiveness*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2009, s. 25–55.] szczególnym czynnikiem jest motyw redukcji kosztów, który odgrywa duże znaczenie dla przedsiębiorstw inwestujących w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

Ukraina w ostatnim czasie wyraźnie poprawiła swoje wskaźniki klimatu biznesowego, awansując w publikowanym przez Bank Światowy rankingu Doing Business z 87 miejsca w 2015 na 83 w 2016. Wyższa pozycja Ukrainy odzwierciedla istotne reformy, mające na celu uproszczenie zakładania działalności gospodarczej i ułatwienie rejestracji nieruchomości oraz dostępu do elektryczności [6. www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine].

Tabela 3. Pozycje Ukrainy w międzynarodowych indeksach inwestycyjnych

Instytucja	Indeks	Pozycja w indeksie			
		2013	2014	2015	2016
World Economic Forum	Global Competitiveness Index	73 z 144	84 z 148	76 z 144	79 z 140
Heritage Foundation	Index of Economic Freedom	161 z 183	155 z 178	162 z 178	162 z 178
Transparency international	Corruption Perception Index	144 z 177	142 z 175	130 z 168	-

Zródło: World Economic Forum (2013 - 2016); Heritage Foundation (2016); Transparency International

Jednym z najważniejszych indeksów jest Index of Economic Freedom sporządzany przez Heritage Foundation. Według niego Ukraina zajmuje 162. pozycję na 178. badanych krajów. Natomiast w Europie według tego indeksu plasuje się na 44. miejscu zaraz za Białorusią, co jest jednym z najsłabszych wyników w regionie. Także pozostałe indeksy potwierdzają, że kraj ten jest trudnym miejscem do inwestycji.

W licznych badaniach podkreśla, że istotnym czynnikiem dla polskich inwestycji jest system podatkowy danego kraju.[7. M. Gorynia, J. Nowak, R. Wolniak, *Foreign direct investment of Central and Eastern European countries, and the investment development path revisited*, „Eastern Journal of European Studies”

2010, vol. 1, iss. 2, s. 21–36.; A. Kłysik-Uryszek, Zagraniczna ekspansja kapitałowa polskich przedsiębiorstw, „Zarządzanie i Finanse” 2013, nr 2, s. 161–173.] Poniżej przedstawiono wybrane stawki opodatkowania występujące w tym kraju.

Tabela 2. Charakterystyka wybranych podatków obowiązujących na Ukrainie

Nazwa podatku	Stawka
Podatek od dochodów przedsiębiorstw (CIT)	18%
Podatek od wartości dodanej (VAT)	20%
Podatek od wartości dodanej w przypadku wyrobów medycznych i środków leczniczych	7%
Podatek od dochodów osób fizycznych	18% niezależnie od poziomu bazy opodatkowania
Podatek dochodowy od przychodów z dywidend	5%
Podatek od pasywnych dochodów, w tym wpływów z tytułu lokat bankowych	18%
Jednolita składka na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne uiszczana przez pracodawcę	22%
Górny pułap podatku od nieruchomości	3% płacy minimalnej za 1 m ² powierzchni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Zmiany w „Kodeksie podatkowym Ukrainy” w 2016 roku*[www.ukraine.trade.gov.pl]

Podsumowując powyższe informacje można wymienić czynniki zachęcające i zniechęcające do inwestycji na terenie Ukrainy.

Tabela 1. Pozytywne i negatywne czynniki skłaniające do inwestycji

Stymulanty	Destymulanty
47 milionów konsumentów	Niewielkie oparcie w systemie prawnym dla inwestorów zagranicznych
Przychylny inwestycjom rząd	Wysoka stopa inflacji
Bardzo dobry system edukacji	Niestabilna sytuacja polityczna i konflikt we wschodniej części kraju
Strategiczne położenie geograficzne	Słabość krajowego przedsiębiorstwa naftowego
Wschodząca klasa średnia	Szczególnie uciążliwe procedury odprawy celnej
Umacnianie się i reformy sektora bankowego.	Korupcja

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: M. Gębska, *Polityka gospodarcze Ukrainy od czasu konfliktu zbrojnego z Federacją Rosji. Chronologiczny przegląd*

wydarzeń i priorytetowych działań państwa, Zeszyty Naukowe AON nr 3(100) 2015, s. 111-141.

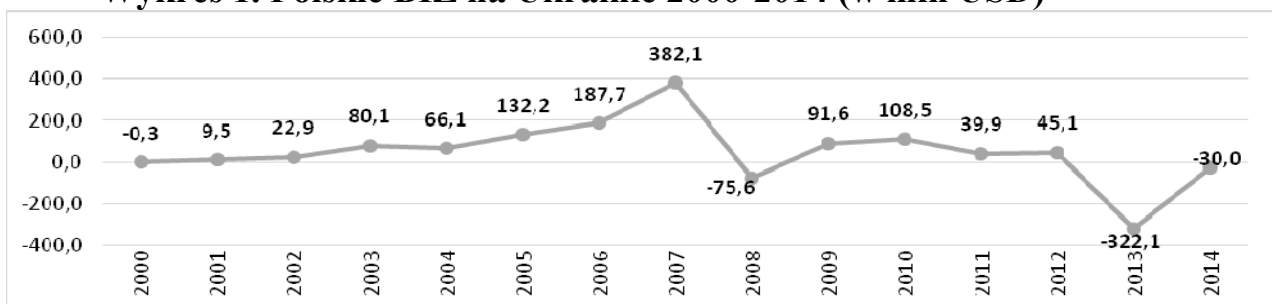
Trzeba podkreślić, że pozytywnym sygnałem dla polskich inwestycji jest podpisanie umowy między Ukrainą a UE o pogłębionej i całościowej strefie wolnego handlu (DCFTA). Stanowi to realne korzyści dla firm chcących inwestować, gdyż wdrożenie postanowień umowy będzie wymagało od Ukrainy uwzględnienia ponad 300 dyrektyw i regulacji unijnych. Umowa ta powinna przyczynić się do ograniczenia pewnych ryzyk inwestycyjnych, m. in.: korpucji, poprawy przepisów prawnych czy poprawy skuteczności organów prawa i sądów [8. M. Kośka, Ukraina wchodzi do strefy wolnego handlu UE, <http://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/ukraina-wchodzi-do-strefy-wolnego-handlu-ue/>].

Dodatkowo według Standard&Poor rating kredytowy Ukrainy wynosi B- z perspektywą stabilną. Natomiast Moody przyznał Caa3 z perspektywą stabilną, a według Fitch rating wynosi CCC. Rating jako niezależna ocena kredytowa jest wykorzystywany przez interesariuszy, którzy chcą dokonać oceny kredytowej i dlatego oceny te mają duży wpływ na koszty finansowania zewnętrznego danego kraju.[9. <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/rating>]

Polskie inwestycje na Ukrainie

Według danych Państwowej Służby Statystyki Ukrainy, do 1 października 2014 r. polskie inwestycje na Ukrainie wyniosły 821,9 mln USD, co oznacza wzrost wobec wcześniejszej tendencji spadkowej. Od początku roku 2014 spadek wartości polskich inwestycji wyniósł 23,5 mln USD. Największymi polskimi inwestorami na Ukrainie są: PKO BP, PZU SA, Barlinek, Cersanit, Sanitec-Koło, Can-Pack, Maspex-Wadowice, Grupa Sobieski, TZMO, Inter-Groclin, BRW i Nowy Styl. [10. <http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl/pl/europa/ukraina/ukraina>]. W obecnej sytuacji gospodarczej rząd w Kijowie potrzebuje wielomiliardowych inwestycji, dlatego może stanowić interesujący kierunek dla polskich firm.

Wykres 1. Polskie BIZ na Ukrainie 2000-2014 (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: NBP, *Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą 2000-2014*, Warszawa.

W ostatnich latach można zauważyć odpływ polskich BIZ z Ukrainy. Głównym czynnikiem tego jest niestabilność polityczna i zły klimat inwestycyjny. Potwierdza to w swoich badaniach R. Harasym, przeprowadzonych w kwietniu 2015 roku, z których wynika, „że 85% ankietowanych uważa, że klimat inwestycyjny na Ukrainie jest zły. Około 53% menedżerów nie odnotowało żadnych pozytywnych zmian, a ponad 46% uważa, że klimat inwestycyjny wręcz pogorszył się w porównaniu do poprzedniego kwartału. Respondenci skarżyli się w większej mierze

na: słabą regulację rynku. Wszystkie obwody oprócz odeskiego (przyrost skumulowanej wartości BIZ o 14,1%), charakteryzowały się odpływem kapitału zagranicznego. W ciągu I kwartału 2015 roku najwięcej kapitału odpłynęło z obwodów: czerkaskiego (spadek skumulowanej wartości o -27,7%), sumskiego (o -20%), chersońskiego (o -18,8%), winnickiego (o -15,0%) oraz obwodów wołyńskiego (o -21,7%), kirowogradzkiego (o -12,8%) i tarnopolskiego (o -11,9%).” [11. www.gpwmedia.pl/blog/15866/klimat_inwestycyjny_na_ukrainie_wciaz_sie_pogarsza_kapital_zagraniczny_nadal_ucieka_z_kraju/].

Zakończenie

Obecnie istnieje stosunkowo niewiele badań na BIZ na Ukrainie, a szczególnie polskich BIZ w tym kraju. Ważnym jest rozszerzenie tych badań o zaznaczony temat, gdyż nowe odkrycia w tej dziedzinie mogą przyczynić się do rozwoju teorii BIZ w gospodarkach wschodzących, a dodatkowo wspierać mogą podejmowanie decyzji przez firmy o inwestowaniu. Sukces takich badań stwarza szanse do opracowania skutecznej strategii inwestycyjnej.

Pomimo osłabnięcia polskich BIZ na Ukrainie z powodu wielu trudności tego kraju. Obszar ten z pewnością ma swoje zalety lokalizacyjne dla polskich inwestorów. Jednak pewne czynniki, które zostały wymienione w tym artykule, m. in.: duży potencjał rynkowy, niska konkurencyjność firm krajowych, dojrzewający sektor prywatny, stosunkowo niedrogi i dobrze wykształceni pracownicy, istnienie nisz rynkowych, powinno skłaniać polskie firmy do monitorowania tego rynku w celu inwestycji.

Stwierdzić należy, że decyzje polskich inwestorów są uzależnione od sytuacji politycznej, która obecnie powoduje zepsucie klimatu inwestycyjnego. Jednak pewne czynniki zaznaczone w artykule mogą spowodować w niedalekiej przyszłości zwiększenie polskich BIZ.

POLSKA A PROCES POKOJOWY WOBEC ROSYJSKIEJ AGRESJI ZBROJNEJ NA DONBASIE

*Materniak D.,
magister stosunków międzynarodowych*

Kwestia rozwiązania konfliktu zbrojnego na Donbasie zajmuje stosunkowo ważne miejsce w dyskusjach na temat polskiej polityki wschodniej. Wśród dość często podnoszonych kwestii pojawia się ta dotycząca nieobecności przedstawicieli Polski w rozmowach w ramach tak zwanego „formatu normandzkiego” – toczących się od czerwca 2014 roku z udziałem Francji, Niemiec, Rosji i Ukrainy.

Przy okazji audytu rządów poprzednich władz w Polsce, przedstawionego przez ministrów rządu premier Beaty Szydło w Sejmie w dniu 11 maja 2016 po raz kolejny mowa była o propozycji rozwiązania kryzysu na Donbasie, jaką miał przedstawić w kwietniu 2014 roku władzom Polski prezydent Białorusi, Aleksander Łukaszenko. Wątek ten po raz kolejny przewinął się w wypowiedzi urzędującego ministra spraw zagranicznych RP Witolda Waszczykowskiego. W jaki sposób sprawa

ta świadczy o sytuacji w strukturach polskiego MSZ dość szczegółowo wyjaśnia tekst Witolda Jurasza, prezesa Zarządu Ośrodka Analiz Strategicznych, który stwierdził, iż o tej propozycji dowiedział się dopiero po objęciu urzędu, w czasie wizyty na Białorusi od prezydenta Aleksandra Łukaszenki. Zdaniem Jurasza, źle świadczy to o sytuacji w polskim MSZ, jako że wskazuje na możliwość niedopatrzenia lub nawet celowego zatajenia tej informacji przed nowym szefem resortu spraw zagranicznych².

Pozostawiając jednak na marginesie kwestie organizacyjne, warto przyjrzeć się samej propozycji, jaka została złożona polskim władzom przez prezydenta Białorusi, a w zasadzie nie tyle jej treści (informacja na temat szczegółowych założeń rzekomego planu pokojowego nie została podana do wiadomości mediów), co sytuacji w jakiej została ona złożona. Nie mniej istotnym pozostaje także czas, w jakim miała ona zostać przekazana stronie polskiej.

Dla celów analizy tego problemu warto w pierwszej kolejności zwrócić uwagę na moment, w jakim ta propozycja padła. Kwiecień 2014 roku był okresem niezwykle istotnym dla dalszego rozwoju kryzysu na Donbasie. Aneksja Krymu przez Rosję (16 marca odbyło się „referendum” ws. statusu Półwyspu, a do końca marca siły rosyjskie zajęły wszystkie ukraińskie garnizony na Krymie) stała się już faktem, ale operacja pod nazwą „Rosyjska Wiosna” (obejmująca swoim zasięgiem co najmniej osiem południowo-wschodnich obwodów Ukrainy) była w tym momencie w swoim apogeum: budynki administracyjne w Doniecku i Ługańsku były już zajęte przez prorosyjskie bojówki; w dniach 6-8 kwietnia ukraińskiej Milicji i oddziałom Służby Bezpieczeństwa Ukrainy udało się odbić budynek administracji obwodowej w Charkowie, a w połowie miesiąca doszło do zajęcia pierwszych siedzib lokalnej administracji w Słowiańsku, gdzie po raz pierwszy na taką skalę ujawniły się rosyjskie grupy dywersyjno-rozpoznawcze. Próby podobnych działań udaremnilo m.in. w Zaporozżu i Odessie (gdzie 2 maja doszło do krwawych starć prorosyjskich i proukraińskich demonstrantów w których zginęło ponad 50 osób). Innymi słowy, w kwietniu 2014 roku konflikt zbrojny dopiero nabierał rozpędu i to nie z inicjatywy strony ukraińskiej, próbującej dopiero ocenić skalę zagrożenia i opanować sytuację, ale Federacji Rosyjskiej dążącej przeciw nie do zaprzestania walk i uspokojenia sytuacji, ale do maksymalnego rozniecenia niepokojów i chaosu na południu i wschodzie Ukrainy, gdzie miała powstać tak zwana „Noworosja”. Odpowiedź na pytanie czy najazd na Ukrainę kolejnych grup „turystów Putina”, a następnie „zielonych ludzików” sprzyjał pokojowi w kwietniu 2014 roku wydaje się być dość oczywistą...

Jaki więc sens miała w tym momencie rzekoma „propozycja pokojowa” Mińska? Wobec stale zwiększającej w tym czasie się aktywności rosyjskich grup specjalnych i sterowanych przez nich prowokatorów wydaje się, że niewielki, żeby nie powiedzieć żaden. Jest też mało prawdopodobnym, by była to oddolna inicjatywa samego Aleksandra Łukaszenki. Można za to z dość dużą dozą prawdopodobieństwa założyć, iż była to dobrze zaplanowana prowokacja strony rosyjskiej, mająca na celu skompromitowanie polskiej dyplomacji nie tylko w oczach Zachodu, ale także Kijowa – nieudana inicjatywa pokojowa raczej nie przysporzyłaby Warszawie

² <https://oaspl.org/2016/05/12/o-czystkach-ktorych-nalezy-unikac-i-zmianach-kadrowych-ktore-sa-konieczne/>

przyjaciół nad Dnieprem, a raczej skompromitowałyby polskie władze jako mało skuteczne realizacji działań na rzecz pokoju na Donbasie i wykluczyła Warszawę z dalszych rozmów na jakimkolwiek forum w przyszłości. Porażka tego formatu zapewne położyłaby się cieniem na relacjach dwustronnych, a także wpłynęła na wizerunek Polski w ukraińskiej opinii publicznej.

Ostatecznie jednak rozmowy pokojowe i tak odbyły się w Mińsku, w tzw. formacie normandzkim (tj. z udziałem Ukrainy, Rosji, Niemiec i Francji – a bez udziału Polski czy USA oraz przedstawicieli organizacji międzynarodowych) – i także w tym wypadku kalendarz nie jest bez znaczenia. Format normandzki został zainicjowany na początku czerwca 2014 roku, gdy tempa nabierała już ukraińska operacja antyterrorystyczna. Do tego momentu ukraińskiej armii udało się izolować obszary zajęte przez prorosyjskich separatystów, zakończyć próby rebelii w Charkowie i kilku innych większych miastach, a także oczyścić z separatystów Mariupol. Jednak początek rozmów oznaczał konieczność wstrzymania działań ofensywnych na kolejne trzy tygodnie, tj. do początku lipca 2014 roku. Negocjacje (jak nietrudno było przewidzieć) zakończyły się fiaskiem, jednak czas ten został wykorzystany przez stronę rosyjską do wzmocnienia siły oddziałów separatystycznych kolejnymi dostawami broni (w tym także sprzętu pancernego) i „ochotników”. Mimo tego, nie udało się im obronić Słowiańska, który 5 lipca, w kilkadziesiąt godzin po wznowieniu ATO został odbity przez siły ukraińskie. Napływ sprzętu i uzbrojenia, w tym także artylerii, czołgów i broni przeciwlotniczej nie ustawał w kolejnych tygodniach przez niekontrolowane odcinki granicy (czego ubocznym efektem było m.in. zestrzelenie malezyjskiego Boeinga 777 nad Donbasem), do walki pośrednio włączyła się także rosyjska armia, prowadząc regularne ostrzały artyleryjskie terytorium Ukrainy z własnego terytorium, a także prowadząc działania przeciwko ukraińskiemu lotnictwu. Mimo tego, stan posiadania prorosyjskich separatystów regularnie się zmniejszał, tak że w połowie sierpnia 2014 roku obejmował mniej więcej 1/3 zajętych wcześniej obszarów – poza Ługańskiem i Donieckiem, także wąski pas przy granicy z Rosją. Wydawało się, iż dni rebelii są policzone i dopiero interwencja regularnych jednostek rosyjskiej armii uratowała obie pseudorepubliki od klęski.

Celem Rosji nie było jednak podbicie Ukrainy – i dlatego właśnie w tym momencie powrócono do formuły tzw. formatu normandzkiego, który nie miał zakończyć wojny, ale usankcjonować istnienie swoistego nowotworu w postaci tzw. Republik Ludowych – Donieckiej i Ługańskiej. Stało się tak po podpisaniu pierwszego (wrzesień 2014), a następnie drugiego porozumienia w Mińsku (luty 2015), które doprowadziły de facto do zamrożenia konfliktu zbrojnego na Donbasie. Scenariusz ten, wobec fiaska „Rosyjskiej wiosny” i braku perspektyw skutecznego i szybkiego rozstrzygnięcia konfliktu środkami czysto militarnymi, stanowi rezultat zadowolający dla Moskwy – pozwala bowiem na utrzymywanie Ukrainy z dala od realnych możliwości integracji ze strukturami zachodnimi, tj. zarówno z Unią Europejską jak i z NATO.

Format normandzki nie jest zatem (i nigdy nie był) formą rozwiązania pokojowego, a jedynie metodą czasowego zamrożenia konfliktu, który w dowolnym momencie i bez większych przeszkód można doprowadzić ponownie do fazy

„gorącej”. Dyplomacja Berlina i Paryża została w ramach tego mechanizmu wykorzystana nie do zapewnienia pokoju, lecz jako narzędzie realizacji długofalowych interesów Federacji Rosyjskiej – co trudno uznać za sukces, mimo, że może wydawać się, że przerwanie walk we wrześniu 2014 i w lutym 2015 roku to zasługa francuskich i niemieckich negocjatorów (dogłębna analiza sytuacji militarnej w obu tych wypadkach mówi jednak co innego; zwłaszcza w lutym 2015 roku pod Debalcewem to nie podpisy porozumienia w Mińsku 12 lutego, ale dopiero stabilizacja linii frontu po wyjściu ukraińskich oddziałów z miasta 17-18 lutego doprowadziły do przerwania walk).

Czy gdyby Polska dołączyła do grona państw, które faktycznie stały się narzędziem rosyjskiej polityki, byłibyśmy zadowoleni? Mocno wątpliwe. W opisywanej sytuacji lepiej było „umyć ręce” niż przykładać je do kolejnej już porażki Europy na Wschodzie. Niestety, nie widać perspektywy szybkiego rozwiązania konfliktu zbrojnego na Donbasie i zakończenia okupacji Krymu – Moskwie zdecydowanie „na rękę” jest utrzymywanie swoistego status quo, tak aby (podobnie jak w przypadku Gruzji czy Mołdawii) posiadać czynnik nacisku na władze w Kijowie, pozwalający na skuteczne wpływanie na politykę zagraniczną sąsiada w wymiarze strategicznym. Pytanie o to, jak długo jeszcze Unia Europejska (tj. faktycznie Paryż i Berlin) będzie ustępować Rosji, prowadząc swoistą politykę appeasementu³ pozostaje nadal otwarte.

УДК 327.8(043)

ВІДНОСИНИ ТАЙЛАНДУ З КРАЇНАМИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Булик М. В.,

*к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Відносини Таїланду з країнами Південно-Східної Азії є одним з головних пріоритетів зовнішньої політики держави. Співпраця між ними насамперед відбувається в рамках АСЕАН, яка була створена 8 серпня 1967 р. Слід зазначити, що Таїланд виступив країною-засновником АСЕАН, одразу ж зробивши ставку на регіональну економічну інтеграцію. З 28 січня 1992 р. в рамках асоціації діє Зона вільної торгівлі. На двосторонньому рівні відносини з країнами регіону мають різний потенціал, що пов'язано з об'єктивними і суб'єктивними обставинами в економічній та військово-політичній сферах.

Перші контакти між тайцями та жителями сучасної Індонезії були започатковані у VIII ст. Дипломатичні відносини між Таїландом та Індонезією були встановлені в березні 1950 р. Обидві держави є засновниками АСЕАН та Руху неприєднання і на сучасному етапі характер взаємин між ними можна охарактеризувати як союзницький. В економічній сфері Індонезія є шостим за

³ Тj. політику уступовання агресји і неінгеренци – określenie opisujące działania Francji i Wielkiej Brytanii wobec nazistowskich Niemiec w latach 1935-1939.

обсягами торгівельним партнером Таїланду, зокрема, на неї припадає 4.9 % (2013 р.) від тайського експорту. В першу чергу Індонезія зацікавлена в отриманні продовольства з Таїланду, зокрема, рису та фруктів. З іншого боку, Індонезія, насамперед, постачає в Таїланд нафту та інші енергоресурси. Ще одним напрямом економічної співпраці є туризм. Так, в 2012 р. Таїланд відвідали близька 450000 індонезійських туристів.

Відносини між Таїландом та Брунеєм були встановлені в 1984 р. фактично одразу ж після проголошення незалежності останнього. Сторони регулярно обмінюються двосторонніми візитами, що сприяють загальному розвитку політичних та економічних взаємин. Обидві держави тісно співпрацюють в рамках АСЕАН. В сфері економіки пріоритетна увага надається сільському господарству та енергетичній галузі. Зокрема, саме Таїланд є основним постачальником рису в Бруней. Крім цього, Таїланд експортує будівельну та хімічну продукцію, а імпортує товари металургії.

Таїландсько-філіппінські відносини було встановлено 14 червня 1949 р., хоча перші контакти між жителями обох країн істориками прослідковано як мінімум до XIII ст. В умовах іспанського колоніального правління на Філіппінах економічна співпраця штучно обмежувалася заради інтересів метрополії. Вже в першій половині XX ст. почалося поступове відродження торгівельного обміну, що стимулювався зацікавленістю американської адміністрації Філіппін в тайському продовольстві, зокрема, рисі. З іншого боку, було започатковано і гуманітарну співпрацю, зокрема, в сфері вищої освіти. В подальшому таїландсько-філіппінські відносини взаємини переважно розвивалися у позитивному руслі, хоча деякий спад в їх розвитку припав на кінець 1970 – початок 1990-х рр. і був пов'язаний з внутрішньополітичними процесами на Філіппінах.

Дипломатичні відносини з Малайзією були встановлені після отримання незалежності останньою в 1957 р. З 1971 р., коли відбувся вступ Малайзії до АСЕАН, країни приймають активну участь в регіональних інтеграційних процесах. В цілому вирішеним є і питання кордонів між країнами, оскільки ще в 1909 р. між Сіамом та британською колоніальною владою було узгоджено сухопутну лінію розмежування на Малайському півострові, а в 1971 – 1979 рр. отримали визначення і територіальні питання, пов'язані з розділом морського простору та континентального шельфу в Малаккській протоці та Сіамській затоці. З 1970 р. відбувається будівництво прикордонного муру, що має розділити дві країни і сприяти припиненню контрабанди, наркотрафіку та діяльності повстанських загонів у Південному Таїланді. Країни активно співробітничать в економічній сфері, зокрема, в 2013 р. зовнішня торгівля між ними склала 23,8 млрд. дол. США, при цьому позитивний баланс для Таїланду становив 560 млн. дол. США. До проблемних питань у двосторонніх відносинах слід віднести сепаратистський рух на півдні Таїланду, переважно у провінції Паттані, що населена малайцями. Активізація діяльності повстанців припала на початок XXI ст., до того ж традиційні гасла боротьби за відділення цих територій були доповнені ісламістською риторикою та закликами до джихаду проти невірних. Тайські урядовці неодноразово звинувачували окремі

політичні сили Малайзії у підтримці ісламістів, однак в цілому уряд останньої намагається відігравати роль посередника у переговорах, що час від часу відбуваються між ворогуючими сторонами.

Чи не найбільш напруженими в рамках АСЕАН є відносини Таїланду з Камбоджею, що пов'язано з тісним переплетінням історичних доль двох народів та територіальними спорами на сучасному етапі. Про перші контакти тайців та кхмерами можна говорити, починаючи вже з XIII ст. При цьому характер відносин варіювався від дружньо-сусідських до відверто ворожих. Наприкінці XVI ст. внаслідок активної завойовницької політики Сіаму Камбоджа була захоплена тайцями. Водночас вже в XVII ст. одне з в'єтнамських королівств зуміло захопити країну кхмерів та встановити там свій сюзеренітет. З дозволу Таїланду в 1863 р. Камбоджа перейшла під контроль Франції і залишалася в даному стані до 1953 р. «Холодна війна» створила додаткові складності у відносинах між двома державами, зокрема, через військові дії у В'єтнамі. Водночас під час правління «червоних кхмерів» тайський уряд спільно з китайським надавав їм підтримку проти в'єтнамської армії.

Ліквідація двоблокової системи міжнародних відносин створила перед державами нові виклики, зокрема і безпекового характеру. Так, наприклад, отримав нове продовження спор з приводу кодонів між ними, витоки якого беруть свій початок ще у колоніальні часи. Договори 1904 – 1907 рр. між Сіамом та Францією в цілому визначили належність тих чи інших провінцій Камбоджі, але, безпосередньо, лінія кордону визначена не була. Тим більш, що сторони по різному тлумачили належність окремих ділянок кордону. Скориставшись поразкою Франції, уряд Таїланду наприкінці 1940 р. почав вимагати повернути йому раніше втрачені території. Отримавши відмову, тайці в грудні 1940 р. почали військові дії і за посередництва Японії змусили французів відмовитися від суперечних провінцій. Поразка Японії у війні змусила Таїланд повернути захоплене в обмін на невизнання країною-агресором. Після проголошення незалежності Камбоджі в 1953 р. тайські військові на деякий час захопили основний предмет спору храмовий комплекс Преахвіхеа, повернувши його камбоджійцям лише в 1962 р. за рішенням Міжнародного суду. Разом із тим, уряд Таїланду відмовився визнавати належність навколишньої території до Камбоджі. 7 липня 2008 р. храмовий комплекс було оголошено пам'ятником Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що в свою чергу спричинило сплеск збройного протистояння між Камбоджею та Таїландом. Зокрема, в зону було перекинуто додаткові військові контингенти ворогуючих сторін, а восени 2008 р. відбулася низка зіткнень між ними. Лише 24 жовтня 2008 р. на зустрічі прем'єр-міністрів за посередництва КНР було домовлено про припинення протистояння, хоча вже в 2009 р. зіткнення відновилися. На 2011 р. припала третя хвиля загострення у двосторонніх відносинах, пов'язана із суперечкою за Преахвіхеа. В лютому – квітні 2011 р. внаслідок бойових дій загинуло близька 20 чоловік, кілька тисяч були змушені рятуватися втечею. Таким чином, на сучасному етапі храм продовжує контролюватися камбоджійською армією, однак лінія кордону не визначена і

залишається предметом суперечок. В 2013 р. Міжнародним судом було прийнято повторне рішення, за яким територія навколо храму належить Камбоджі і тайські війська мають залишити її. В повній мірі це рішення виконано не було. Не зважаючи на політичні труднощі між Камбоджею та Таїландом активно розвиваються торгівельно-економічні відносини. Зокрема, 27,1 % (2013 р.) камбоджійського імпорту припадає саме на Таїланд, в свою чергу, серед товарів вагому місце належить нафтопродуктам, цигаркам, машинній техніці та будівельним матеріалам.

Складними х точки зору історії є і відносини Таїланду з М'янмою. Протягом XVI – XVIII ст. між ними відбулася низка війн за територію, а інколи навіть сам факт існування однієї з держав. Вже в 1948 р. бул встановлено дипломатичні відносини, які активізувалися після вступу Бірми до АСЕАН в 1997 р. Негативну в їхньому розвитку відіграли військові, що захопили владу в 1988 р. і утримували її фактично до останніх років. Таїланд неодноразово заявляв про підтримку процесу відновлення демократичних інститутів в М'янмі та передачу влади цивільному уряду. Додатковим фактором, що ускладнює двосторонні відносини, є неврегульованість питання з окремими ділянками кордону та внутрішнє протистояння між армією М'янми та різноманітними повстанськими угрупованнями. Зокрема, в 2010 – 2012 рр. на кордоні з Таїландом розгорнулися бої між військовими та бойовиками з народу каренів, які ведуть боротьбу за незалежність з 1948 р. На сучасному етапі Таїланд і М'янма активно розвивають економічну співпрацю, зокрема, в 2013 р. її обсяг склав 5,72 млрд. дол. США з профіцитом на користь останньої. На Таїланд припадає понад 40,7 % експорту та 20,2 % бірманського імпорту.

Багату історію мають і відносини Таїланду з В'єтнамом. Протягом століть вони вели військові дії за територію сучасних Лаосу та Камбоджі, напруженість якої знизилася лише наприкінці XIX ст. з приходом в регіон французьких колонізаторів. В другій половині XX ст. держави опинилися по різні боки в рамках «Холодної війни», більш того під час конфлікту у В'єтнамі Таїланд надав свої військові бази для авіації США. Не зважаючи на це, в 1976 р. країни встановили дипломатичні відносини, що опинилися на межі розірвання під час військової агресії В'єтнаму в Камбоджі. Режим «червоних кхмерів» користувався підтримкою тайського уряду, що було пов'язано з побоюваннями щодо можливості широкомасштабного наступу в'єтнамських комуністів в регіоні. Пізніше, вже після закінчення «Холодної війни» двосторонні відносини активізувалися, насамперед, в рамках регіональної інтеграції, зокрема, АСЕАН.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

УДК 323.14 (045)

КОНСОЦІОНАЛІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕТНОСЕПАРАТИСТСЬКИХ КОНФЛІКТІВ

Рябінін Є. В.,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики Маріупольського державного університету*

Консоціальна теорія виникла в політології в ході дискусій з питання врегулювання конфліктів і забезпечення політичного світу в суспільствах, де існує низка груп, що мають відмінності один від одного, політичні або релігійні переконання і вірування або володіють різним етнічним корінням. Термін «консоціація» походить від слова «консенсус», яке в політичній сфері позначає практику вироблення політичної лінії на базі того, що отримало загальну підтримку [3].

Яка ж суть консоціалізму або со-громадської демократії? І. Альтузій, німецький юрист 16 ст., в своїх роботах розвиває політичну теорію, що обертається навколо поняття «об'єднання» або «consociatio». Об'єднання було угодою про спільне життя на основі взаємної доброзичливості і відкритої комунікації. Альтузій встановлює найбільш загальні правила для процесу прийняття рішень і реалізації принципу «що зачіпає всіх, має бути узгоджено з усіма». Він стверджує, що будь-яка спільнота може мати право вето і саморегулюючу автономію з питань, які відносяться до життєвих проблем спільноти, тоді як із загальних питань, що стосуються всіх в однаковій мірі, можливо голосування простою більшістю. Державне співтовариство Альтузія є системою безперервних переговорів, спілкування і комунікації [2, с.178].

Тобто ми бачимо, що Альтузій наголошує на головному компоненті функціонування держави - постійна комунікація. Тільки відкрита позиція і прагнення до переговорів може запобігти виникненню та ескалації конфлікту.

Ідеї Альтузій були забуті і лише в 1960-ті ідеї консоціації були знову відкриті Д.Аптером і А. Лейпхартом в побудові нового типу демократії консоціальної демократії і пізніше в консенсусній демократії [2, с.180]. А.Лейпхарт запозичив термін «консоціалізм» з робіт Альтузія для пояснення стабільності в поляризованих державах з великою кількістю соціетальних розмежувань, і вперше використав його в роботі 1968 р «Політика акомодатії», яка була присвячена політичній системі Нідерландів [2, с.181].

У своїй роботі А.Лейпхарт пише, що со-громадської демократії можна дати визначення через чотири її характерні риси. Перший і найважливіший елемент - пропорційність, тобто відповідний рівень представництва кожної

групи в процесі прийняття рішень або у виконавчій владі, тобто здійснення влади «великою коаліцією» політичних лідерів усіх значних сегментів багатоскладового суспільства. Вона може виступати в кількох різних формах, наприклад, як кабінет великої коаліції в парламентській системі, велику раду або комітет з важливими дорадчими функціями, або велика коаліція президента з іншими найважливішими посадовими особами в президентській системі. Три інших важливих елемента со-громадської демократії: 1) взаємне із більшістю вето, що виступає як додаткова гарантія життєво важливих інтересів меншості; 2) пропорційність як головний принцип політичного представництва, призначень на посади в державній службі і розподілу суспільних фондів; 3) високий ступінь автономності кожного сегмента в здійсненні своїх внутрішніх справ [1].

А. Лейпхарт також стояв на позиції необхідності «введення» етнічності в політику за допомогою принципу представництва у владній еліті інтересів різних етнічних меншин. Ідея консоціальної демократії була розроблена Лейпхартом для досить усталених західноєвропейських систем, перш за все, для такої маленької країни як Нідерланди. У зв'язку з цим слід зазначити, що ідею Лейпхарта буде вельми важко застосувати для більшості поліетнічних країн Східної Європи і Євразії. Вони мають зовсім інші історичні, культурні та політичні традиції, тому ідею громадянської демократії не можна назвати універсальною.

Намагаючись забезпечити універсальну застосовність консоціальної теорії А.Лейпхарт розробив рекомендації щодо засобів інституціоналізації такої участі в тих особливих обставин, коли для цього не існує сприятливих умов. До числа сприятливих факторів відносяться:

1. «Відсутність мажоритарної етнічної групи, що полегшує переговорний процес, оскільки домовленість досягається між більш-менш рівними сторонами. Коли ж переговори ведуться між нерівними сторонами, вони ускладнені тим, що група переважної більшості природньо претендуватиме на більшу частку участі». На думку автора статті, даний принцип може бути прийнятий до уваги, проте в даному випадку, Лейпхарт тим самим ставить під сумнів теорію консоціалізму, оскільки саме консенсус лежить в основі консоціалізму і не має значення яку пропорційність складають його сегменти. Цей принцип також розбивається під впливом етносепаратистських конфліктів, переважна більшість яких полягає в протистоянні етнічної групи, яка на порядок менше, ніж інша частина країни, якій протистоїть ця етнічна група.

2. «Географічна концентрація етнічних груп, завдяки якій для досягнення принципу групової автономії може використовуватися і федералізм. Рівна кількість населення різних етнічних груп, що забезпечує наявність балансу за їхньою участю у владі на пайовій основі». Знову ж це малоімовірно, щоб усі етнічні групи були рівні в кількісному співвідношенні. Звичайно, повинен бути якийсь кількісний принцип, але навіть етнічна група, що складається з 10 або 100 тисяч повинна брати участь у владі на пайовій основі (на загальнодержавному або регіональному рівні). В іншому випадку вона буде

вважати себе обділеною, що призведе до конфліктних ситуацій. Лейпхарт вважав сецесію благом, оскільки, з його точки зору, саме гомогенні в культурному і етнічному плані спільноти мають переваги в побудові сучасної демократії. Спільність історії та культури знижує витрати на забезпечення дієвості політичної комунікації, створює відому гомогенність політико-культурного фонду [4, с.21].

3. «Не занадто велика кількість цих груп: коли їх дуже багато, переговори між ними стануть надто важкими і заплутаними». Кількість груп буде визначатися їх кількісним складом - вплив групи з 1 тисячі і 10 різниться. Чим більше група, тим сильніше вона буде відстоювати свої інтереси і намагатися брати участь у процесі прийняття рішень, знаючи, що завдяки своїм кількісним складом вона може стати катализатором конфлікту. Крім того, іноді суперечності між двома сторонами можуть бути більш серйозними, ніж між декількома групами. Це виходить з того, що в конфлікті двох на підсвідомому рівні кожна сторона хоче отримати якщо не все, то як можна більше. Якщо в конфлікті беруть участь кілька сторін, бажання отримати максимальну вигоду буде блокуватися діями інших сегментів. І кожен з сегментів буде відстоювати свої вимоги з бажанням отримати хоча б щось. Це корелюється з моделлю ведення переговорів «Проси більше, отримаєш хоч що-небудь».

4. «Порівняно невелика чисельність населення всієї країни, що робить процес прийняття рішень менш складним». Групи можуть бути різні в кількісному співвідношенні, оскільки в переговорах бере участь не все населення, а його представники.

5. «Існування фактора зовнішніх загроз, що буде сприяти розвитку почуття націоналізму (або співпраці) в ім'я забезпечення внутрішньої безпеки».

6. «Лояльність населення своєї держави в цілому повинна перевершувати лояльність щодо партикуляристських етнічних груп».

7. «Відсутність великих соціально-економічних відмінностей між етнічними групами. Адже при наявності таких відмінностей група з великим економічним потенціалом розглядатиме бідніші групи в якості своїх утриманців». Соціально-економічний розвиток усіх сегментів суспільства не може бути рівним, тоді зникає сам предмет конфлікту. Якщо брати до уваги тезу про те, що всі конфлікти виникають через бажання володіти ресурсами, рівний доступ до них нівелює можливість появи конфлікту як такого.

8. «Сформовані традиції компромісу і взаємного пристосування. Якщо накопичено досвід досягнутих в минулому компромісів, можна з більшою впевненістю сподіватися на досягнення спільної угоди в майбутньому». В ситуаціях, де існували етносепаратистські конфлікти, закінчуються або їх фізичним придушенням або сецесією. Відповідно, компромісні ситуації можуть бути тільки в ситуаціях, які не виходили за рамки звичайних суперечок. Розглядаючи реальний етнічний склад населення більшості країн третього світу, таких, як ПАР, Нігерія, Ліван, Грузія розумієш, що зазначені вище сприятливі фактори рідко представлені у своїй сукупності.

Отже, як видно з аналізу, консоціоналізм не має свого інституційного вираження, однак, беручи до уваги його принципи, автор статті може

запропонувати схему інституціоналізації консоціалізму. Перш за все, держава, в якій є загроза або вже реалізується етносепаратистський конфлікт, має виступити з ініціативою створення Ради національностей або Ради Регіонів (в разі компактного проживання етносів збігається з внутрішніми регіональними кордонами). Це буде першим кроком на шляху до виконання першого принципу - створення великої коаліції.

До сфери впливу цієї Ради повинні входити питання гуманітарного характеру - мова, культура, історія, питання віросповідання. Депутати ж нижньої палати будуть займатися питаннями економічного, фінансового, юридичного, зовнішньополітичного характеру.

Таким чином, нижня палата позбудеться популістських політиків і партій і її якісний склад за рахунок професіоналів покращиться, а найбільш гострі питання гуманітарного блоку вирішуватимуться представниками Ради національностей. Така схема інституціоналізації консоціалізму дозволить вирішувати етнополітичні проблеми на першій стадії її виникнення і не дозволить їй розвинутися до рівня етносепаратистського конфлікту.

Як бачимо з короткого аналізу сутності консоціалізму, дана концепція цілком може бути застосовна для запобігання етносепаратистських конфліктів, коли всі потенційні учасники беруть безпосередню участь в процесі прийняття рішень, формуючи порядок денний розвитку держави, що є важливим аспектом у розвитку і існування поліетнічних держав або ж держав, в яких спостерігається вплив двох-трьох етнічних груп. Фактори сприяння в тому вигляді, в якому їх сформулював А.Лейпхарт, є факторами, які можуть бути застосовні тільки у вже високорозвиненій демократичній державі, в якій поважаються в принципі всі права етнічних груп і ризик етносепаратистського конфлікту не настільки великий як в країнах, які тільки входять або знаходяться в середині процесу побудови демократії і громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Лейпхарт А. Со-общественная демократия / А.Лейпхарт [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.civisbook.ru/files/File/Leiphart_1992-3.pdf
2. Нджоку Р. Что такое консоциализм? / Р.Нджоку [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.poli.vub.ac.be/public/orderbooks/federal_r/12njoku.pdf
3. Мовчан У. Как возможна демократия в многосоставных обществах? От Альтузия к Лейпхарту / У.Мовчан // Ойкумена: Альманах сравнительных исследований политических институтов, социально-экономических систем и цивилизаций / Регион. Фил. НИСИ в г.Харькове; ХНУ им. В.Н.Каразина. – Харьков, 2010. – вып. 7. – С.178-190 с.
4. Соловьев Э.Г. Новый мировой порядок: толерантный мир или апофеоз конфронтационности / Э.Г.Соловьев // Вестн.Моск.Ун-та. Сер. 18 социология и политология. – 2002. – №3. – С. 3-24.

WYBRANE ASPEKTY KONCEPCJI NARODU

Kolmann P.,

doktorant Wydziału Cybernetyki Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie

Czynnik narodowy – w licznych aspektach jakże trudny w badaniu – odgrywa kluczową rolę w stosunkach międzynarodowych, gdyż ład międzynarodowy (w zasadniczej mierze i w XXI wieku) generalnie został oparty na państwach narodowych [2, s. 9]. W ujęciu słownikowym naród to „ogół mieszkańców pewnego terytorium mówiących jednym językiem, związanych wspólną przeszłością oraz kulturą, mających wspólne interesy polityczne i gospodarcze” [3]. Jednak z pojęciem narodu związane jest wiele niuansów, gdyż jest ono różnie postrzegane, interpretowane przez badaczy, społeczeństwa, państwa i inne organizacje, a także oczywiście nas samych. Opracowane zasadnicze dwie koncepcje narodu – wielokrotnie dyskutowane przez badaczy – przedstawiono na rys. 1. Z kolei myśl rozważań zawartych w opracowaniu M. Barwińskiego, rozliczne definicje narodu można podzielić na dwa rodzaje – genetyczne i strukturalne [szerzej 1, s. 60-61].

Co zrozumiałe, narody nie powstają „z dnia na dzień”. Wręcz przeciwnie, należy wskazać na długotrwałość i złożoność procesu ich kształtowania – odnoszącego się do integracji etnicznej, politycznej, społecznej oraz kreowania i umacniania więzi narodowych [2, s. 10]. Kluczowym „atutem” w kontekście państwowości jest względna jednorodność narodowa, który to w dobie specyficznych zagrożeń mających swoje źródła w niektórych państwach wielonarodowościowych zyskuje coraz to mocniej na znaczeniu. Jednakże zwraca się uwagę, że nie zawsze granice państw idą w parze z granicami zasiedlenia narodowego⁴ (tworzonymi według różnych kryteriów), a determinowany tym często wielonarodowościowe oblicze państwa może generować nie tylko problemy o charakterze wewnętrznym, ale i zewnętrznym – jednorodność, spójność, zwartość narodową państw wielonarodowych traktuje się jako czynnik wzmacniający siłę państwa w stosunkach o charakterze międzynarodowym [2, s. 10]. Dlatego też – w teorii i praktyce – coraz to mocniej zarysowuje się rola i znaczenie tożsamości narodowej.

Literatura

1. Barwiński M., Pojęcie narodu oraz mniejszości narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Geographica Socio-Oeconomica” nr 5, Łódź 2004, s. 59-74.
2. Ciosek Z., Odkrywanie tożsamości narodowej poprzez badanie dyskursu medialnego, „Łódzkie Studia Teologiczne” t. 1, nr 23, Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi, Łódź 2014, s. 9-24.
3. Doroszewski W. (red.), Słownik języka polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1958-1969, przedruk elektroniczny, dostępny w Internecie: <http://www.doroszewski.pwn.pl/>, 15.05.2016 r.

⁴ Kluczowe znaczenie w tym kontekście ma chociażby zmienność granic, czy migracje wewnątrz- i międzypaństwowe (w tym te związane z procesem globalizacji) itd.

УДК 327.3.(062.13)(043)

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ГЛОБАЛЬНІ СТРУКТУРИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я)

Трима К. А.,

*к.політ.н., старший викладач кафедри політології, соціології та філософії
Маріупольського державного університету*

Одним з трендів функціонування українських громадських організацій стає їхня інтеграція до структур глобального громадянського суспільства, які може відобразитися в таких організаційних формах як спільні проекти, гранти, освітня програми тощо. Формат співпраці залежить від конкретних цілей громадського об'єднання, а також від специфіки діяльності іноземного стейкхолдера. Саме тому в даній статі вирішено звернутися до аналізу тих українських організацій, які тісно співпрацюють з міжнародними структурами.

Одним з прикладів громадських організацій, чий процес інтеграції до космополітичних структур відрізняється високим рівнем активності, є організації дружніх та національних зв'язків. Специфіку діяльності подібних організації вивчає низка вітчизняних дослідників, серед яких: В. Євтуха, Н. Ішуніна, Г. Лозко, О. Рафальський, О. Фельдман та інші. Але проблематика, пов'язана з їх інтеграцією до глобальних структур та вивчення різних факторів, які впливають на цей процес й досі залишається маловивченим, що складає новий напрям для наукових пошуків. Саме тому специфіка впливу етнічного фактору на відповідні громадські організації Приазов'я є цікавою та актуальною темою.

Так звані «товариства дружби» або громадські організації національних та дружніх зв'язків є «соціальними посередниками між групами виразників різних інтересів і урядовими структурами, між громадянським суспільством і державою, вони спрямовують свою діяльність «на розвиток міжнаціональних відносин, відродження і розвиток національних культур, задоволення духовних запитів іноетнічного населення» [1, с. 527].

Можна погодитися з думкою доктора політичних наук О. Г. Чувардинського, що такі товариства, це «унікальна можливість інтеграції у світові структури громадянського суспільства, адже форми діяльності таких організацій потребують мінімальних зусиль при максимально дієвих результатах для цієї інтеграції» [7, с. 110]. Про це переконливо свідчить динаміка відкриття таких організацій — близько 100 одиниць в рік. Позитивна динаміка свідчить також про наявність широкого кола представників різних національностей на території країни та існування умов для відкриття ними відповідних організацій.

Динаміка відкриття таких організацій в Приазов'ї залишається також високою – кількість відкритих осередків громадських організацій протягом останніх п'яти років складає декілька десятків щороку. Втім на це впливає з

нашої точки зору чинник поліетнічності. Субкультура українського Приазов'я має свої особливості, незважаючи на інтегрованість до титульної культури українського суспільства. В даному регіоні проявився свій спосіб диференціації етнонаціональних культур, адже кількість національностей та етнічних груп, які мешкають в регіоні, складає високу цифру — 104 [5].

Територією виникнення таких рухів та національно-культурних товариств стали великі міста Київ, Львів, Донецьк, Одеса, Дніпропетровськ, Ужгород, Сімферополь. Перші такі утворення (наприклад, польське та єврейське) виникли у Львові. «Головною метою створюваних об'єднань були: розвиток гармонійних міжетнічних відносин, згуртування представників національних меншин навколо спільних етнічних інтересів, національна ідентифікація на основі рідної мови, історичної пам'яті, традицій і культури, — зазначають українські науковці [1].

Зазначимо, що важливим завданням таких організацій було створення широкої мережі формувань на території різних країн світу задля розвитку культурного потенціалу культурного в контексті побудови багатокультурного суспільства, національна ідентичність членів якого формується на засадах територіального патріотизму та етнічного плюралізму, та обміну культурними цінностями різних народів. Як доводить практика, такі організації є ефективними. На практиці діяльності товариств дружби реалізується шляхом прямих неформальних контактів між людьми, обмін молодіжними та шкільними групами, професійними зустрічі, міжнародні форуми, на яких відомі громадські діячі, митці, вчені зустрічаються з представниками громадськості інших країн, беруть участь у дискусіях, відповідають на запитання.

Діяльність товариств дружби розглядається як один з прикладів народної дипломатії. Так, український фахівець в суспільствознавчій галузі О. Г. Чувардинський характеризує форуми, широкі представницькі збори, з'їзди як таку форму співробітництва, що широко використовується не тільки для підтримки неофіційних та робочих зв'язків цих організацій [12, с. 120].

Під впливом глобалізації національно-культурні формування розпочали користуватися інформативними технологіями та використовувати мережевий принцип роботи. Так, з метою координації дій окремих громадських організацій для спільної реалізації й захисту інтересів, прав і свобод громадян, а також забезпечення міжкультурної взаємодії та діалогу ще у листопаді 1999 р. було створено Асоціацію національно-культурних об'єднань України, яка зараз об'єднує більшість таких товариств. Діяльність Асоціації, за визначенням її президента, громадського діяча О. Фельдмана, є «наочним підтвердженням давньої мудрості: у єдності наша сила» [6, с. 3]. Асоціація підтримує постійні зв'язки з посольствами держав, які є історичною батьківщиною окремих етнічних спільнот України. За її сприяння щороку проводяться фестивалі та дні національних культур, створюються художні колективи національних об'єднань. Для об'єднання зусиль найбільших представницьких всеукраїнських та регіональних національних товариств з метою розв'язання спільних проблем, утвердження норм і цінностей міжетнічного спілкування в лютому 2000 р. було

утворено ще одну мережеву структуру — Всеукраїнський союз громадських організацій «Міжнаціональний форум України», до складу якого увійшло понад 100 національно-культурних організацій [4, с. 7].

Питання статурності актуалізувалося серед етносів України особливо в період розпаду та після розпаду СРСР, адже представники різних етносів отримали можливість реалізувати свою культурну та політичну рівноправність після тривалого процесу деетнізації. Потрібно зазначити, що для субкультури багатонаціонального регіону України, яким є Приазов'я, велике значення мав чинник зростаючого етнічного самоусвідомлення громадян, де загальна кількість громадських організацій дружніх зв'язків постійно збільшувалася. Згідно даних соціологічних опитувань саме цей чинник став превалюючим у регіоні.

В Приазов'ї цей процес було реалізовано, насамперед, грецькою спільнотою (21923 чол.), яка активно створювала свою структури в регіони та нарощувала міжнародні зв'язки. Прикладами цього процесу безсумнівно є створення Федерації греків України з центром у м. Маріуполі, відкриття факультету грецької філології у Маріупольському гуманітарному інституті Донецького національного університету (зараз Маріупольський державний університет), відкриття грецького Консульства і відновлення зв'язків з історичною батьківщиною, відкриття в Маріуполі консульства Республіки Кіпр тощо.

У контексті діяльності товариства дружніх зв'язків не можна наголосити на кооперації таких специфічних форм товариств дружби як споріднених містах, які розглядаються як культурні центри. Міста та області України підтримують сьогодні дружні зв'язки із понад 400 зарубіжними партнерами [7, с. 146]. Отже, діяльність всеукраїнських громадських об'єднань національних та дружніх зв'язків сприяє збагаченню громадського та культурного життя українського суспільства, затвердженню толерантного відношення до представників інших народів. Виходячи з своєї сутності подібні організації тісно співпрацюють з представниками інших країн. В своїй діяльності вони використовують різноманітні методи, включно з неформальними.

Але взаємодія товариств дружби з іноземними організаціями має певні негативні аспекти, пов'язані з «м'яким» впливом на населення. Кандидат історичних наук, доцент, експерт Національного інституту проблем міжнародної безпеки, О. А. Корнієвський застерігає, що подібні організації можуть бути використанні для формування специфічних мереж, як мають відпрацьований механізм роботи: «від генерування інформаційних приводів, масової інформаційної компанії до ініціювання масових акцій протесту». Як приклад, дослідник наводить створення парасольковою російської організації «Всеукраїнська рада російських співвітчизників», метою якої є «проведення масштабних загальноукраїнських культурних акцій» з популяризації цивілізаційного вибору на користь «руської цивілізації» [3, с. 158]

І це дуже важливо в контексті тих етнокультурних процесів, які відбуваються в даному регіоні. На думку авторитетного українського

дослідника Б. Слющинського в українському Приазов'ї немає об'єднаного однією ідеєю і метою населення. Це досить строката різномірність, де маленькі угруповання «своїх» і «чужих» змушено існують, не «підтримуючи» один одного. Дану думку підтверджують відповіді респондентів на запитання: «У якості кого Ви сприймаєте представників іншої культури?» більшість населення українського Приазов'я вважає представників інших національностей співвітчизниками. Багато представників етнонаціональних груп просто не задумувались над цією проблемою, але є й такі, хто сприймає представників інших національних культур у якості національних меншин, а саме: греки – 27,7%; українці – 14,5%; німці – 13,5%; євреї – 7,4% і росіяни – 1,3% [5].

В контексті інтеграції до глобальних структур поліетнічний регіон, в якому функціонує багато осередків різних організацій та фондів дружніх та національних зв'язків може представлять собою платформу для зміцнення співпраці між різними країнами у формі народної дипломатії, але водночас створюється підґрунтя для потенційних соціокультурних протиріч. Питання в тому, наскільки конфліктним є етнокультурний потенціал в даному регіоні, особливо в умовах глобалізаційних процесів?

Список використаних джерел

1. Антонюк О. Культурно-національні товариства // Мала енциклопедія етнології / О. Антонюк // Мала енциклопедія етнології / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Редкол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред) та ін. К.: — Довіра: Генеза, 1996. — 942 с.
2. Багмет М., Ляпіна Л. Міжкультурна взаємодія громадських об'єднань етнічних груп України / М. Багмет, Л. Ляпіна [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=24&c=284>.
3. Корнієвський О. А. Нові соціальні рухи та національна безпека України / О. А. Корнієвський // Стратегічна панорама. — 2010. — №1. — С. 153 — 159.
4. Свистунов А. Становлення міжнародного руху на Україні і задачі його розвитку / А. Свистунов // Інформаційний збірник з міжнародних проблем. Спец. випуск. Матеріали Міжнародного Форуму України. — 2000. — № 2. — С. 5—8.
5. Слющинський Б. Українське Приазов'я: багатокультурність, асиміляція чи гібридизація? / Б. Слющинський // Віче. — №20. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1158/>.
6. Фельдман О. Поєднання зусиль заради міжнародного миру, міжетнічного порозуміння. Статті, виступи, інтерв'ю / О. Фельдман // Асоціація національно-культурних об'єднань України. — К., 2001. — 40 с.
7. Чувардинський О. Г. Громадянське суспільство в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку / О. Г. Чувардинський. — К.: ГКЦ, 2006. — 276 с.

УДК 327(043)

СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ МІГРАНТІВ В РЕСПУБЛІЦІ КІПР НА ПОЧАТКУ 21 СТОЛІТТЯ*Рябченко Е. В.,**аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

У Переписі населення Республіки Кіпр 2011 року зафіксовано, що загальна кількість населення Кіпру складає 840 407 жителів, серед яких 667 398 осіб є громадянами Кіпру, тобто 79% від загальної чисельності населення та 173 009 особи є іноземними громадянами, тобто 20,6% населення. Серед іноземних громадян кількість громадян ЄС склала 106 270 або 12,6% відповідно, а кількість громадян третіх країн - 64 113 осіб, або 7,6% населення. Не вказали своє громадянство 2626 чоловік, або 0,3% опитаних.

Отже, майже 20% населення Республіки Кіпр є іноземці і вони відіграють важливу роль у політичному, культурному та суспільному житті острова.

У Нікосії, столиці, сконцентровано 38,9% від загальної чисельності населення, у Лімасолі 28% , у Ларнаці 17%, у Пафосі 10,5% та Фамагусті у 5,5%. Відповідно, концентрація іноземних громадян являє собою наступний розподіл: 34,5% - у Нікосії, у Лімасолі - 26,9%, у Пафосі - 17,2%, у Ларнаці - 16,1% та у Фамагусті - 5,2%. Таким чином, єпархія Нікосії є «домівкою» для більшості іноземних громадян разом з Лімасолом, а в єпархії Пафоса висока концентрація іноземних громадян по відношенню до місцевого населення, в той час як інші провінції більш збалансовані.

Упродовж останніх 30 років Кіпр, як магніт притягував увагу мігрантів з усього світу. Згідно з даними Статистичної служби Республіки Кіпр, про це свідчить тривала чиста міграція (тобто різниця між міграцією на Кіпр та з Кіпру). Важливим є період до і після вступу Кіпру в ЄС, коли було зафіксовано безпрецедентно високі міграційні потоки до Кіпру, що досягли вищої точки в 2004 році, коли чиста міграція склала 15,724 осіб, або 4,43% від робочої населення країни. Згодом, у числі країн походження мігрантів до Кіпру були Греція, Великобританія, Румунія, Болгарія, Філіппіни, Шрі-Ланка та Росія.

У дослідженні проведеному Центром економічних досліджень Кіпру стверджується, що економічні чинники, а саме різниця в доходах між країною походження та Кіпром і рівня доходів в країні походження є статистично значущими факторами, що впливають на міграційні потоки до Кіпру. Замість цього, результати дослідження не показують значущого взаємозв'язку між рівнем безробіття в країні походження та міграцією. З дослідження стає зрозуміло, що якщо розрив в доходах між Кіпром і країнами походження буде продовжувати працювати на благо Кіпру, особливо враховуючи контраст з бідними країнами походження, потік іммігрантів з усіх цих країн буде продовжувати зростати. У дослідженні проведеному в 2010 році Інтерколеджем міста Ларнака показано, що з'являється тенденція до зниження кількості прибуваючих до Кіпру мігрантів, так, в період 2002 - 2008 в цілому 108 644

іммігрантів прибули, з яких 49 265 (45%) були громадяни третіх країн та 59 379 (55%) європейських громадян. Що стосується репатріації мігрантів або їх переїзду до інших країн, то серед них було відзначено великий відсоток громадян третіх країн хоча у кількості громадян ЄС не відбулося будь-яких істотних змін. Зокрема, в період з 2002 по 2008 період 55.070 чоловік покинули Кіпр, з яких 43 413 (79%) були громадянами третіх країн і 11 657 (21%) - громадянами ЄС.

Густонаселені спільноти мігрантів з третіх країн світу з населенням понад 7000 жителів походять з Філіппін, Росії, Шрі-Ланки і В'єтнаму, в той час як у групах сирійців, індійців, українців і грузин кількість мешканців складає понад 2000. Більшість мешканців з країн-членів Європейського союзу, які проживають на Кіпрі походять з Греції, Великобританії, Румунії та Болгарії, з кількістю 18500-29300 чоловік. У наступній таблиці наведено дані про чисельні вікові показники громадян третіх країн та США, що мешкають на Кіпрі згідно з Переписом населення 2011 року.

Громадяни третіх країн світу	Усього	Вікові групи														
		0-4	5-10	11-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
Філіппіни	9413	43	23	20	48	251	1138	1861	2055	2070	1249	487	131	20	10	7
Росія	8164	491	517	469	409	496	955	1131	1034	770	592	504	325	226	99	146
Шрі-ланка	7269	51	16	17	28	369	992	1394	1404	1429	952	472	104	28	8	5
В'єтнам	7028	4	1	3	11	584	1649	1684	1654	1013	371	38	5	5	1	5
Сирія	3054	231	205	137	96	314	683	638	349	211	99	43	25	11	4	8
Індія	2933	62	30	14	43	731	857	534	318	168	99	41	12	9	5	10
Україна	2742	87	99	152	144	205	431	532	421	248	151	114	77	41	19	21
Грузія	2093	71	69	88	85	159	212	232	250	203	206	213	138	86	31	50
Бангладеш	1854	25	0	1	50	637	742	332	47	14	3	2	0	0	0	1
Молдавія	1816	33	45	84	93	230	447	390	260	113	52	38	14	13	1	3
Єгипет	1732	40	50	43	45	345	474	324	174	140	32	25	16	12	4	8
Держава Палестина	1650	222	163	147	137	146	158	157	111	100	96	82	48	15	28	40
Пакістан	1544	31	9	5	18	420	623	306	75	33	12	3	4	1	3	1
Іран	1327	64	70	95	81	97	183	177	161	186	109	47	24	12	11	7
ІРАК	1127	134	127	119	94	70	106	102	117	111	52	39	32	6	4	14
Китай включ. з Гонконгом	1013	6	0	6	24	148	197	175	144	148	105	44	8	5	0	3
Сполучені штати	900	49	71	64	41	30	70	77	97	95	78	63	50	30	39	46

З вищенаведеної таблиці видно, що більшість українців, що мешкають на Кіпрі віком віл 25 до 39 років. Але тут слід зауважити, що мова йде про мігрантів, що мають легальний статус перебування на острові.

У дослідженнях, які провів науково-дослідний Центр Гендерної Рівності в 2010 році прийняли участь 1300 мігранток. Було виділено близько 60 професій на підставі відповідей. Більшість мігрантів 54% виявилися домашніми працівниками, в той час як 14% продавщицями і 6% медсестрами. Середня заробітна плата жінок-мігранток становить 599 євро. Зокрема, 51% опитаних жінок отримують щомісячну зарплату 201-500 євро, 23% отримують 501-800 євро і 15% отримують 801-1100 євро. Місячні зарплати, які перевищують 1100 євро, складають 9%.

Список використаних джерел

1. Сайт Статистичної Служби Республіки Кіпр. // [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.cystat.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/populationcondition_22main_en/populationcondition_22main_en?OpenForm&sub=2&sel=2uyй
2. Ελένη Μαραγκού, Νίκος Σταθόπουλος «Αναλυτική καταγραφή πληθυσμών μεταναστών ανά Δήμο και Επαρχία στην Κύπρο». [Ηλεκτρονική πηγή]. - Τρόπος πρόσβασης : <http://docplayer.gr/3867856-Analytiki-katagrafi-plithysmon-metanaston-ana-dimo-kai-eparhia-stin-kypro-eleni-maragkoy-nikos-stathopoylos.html>
3. NICOS TRIMIKLINIOTIS Working Paper 1 Analysis of data on (un)employment of “third country nationals” and of industry and service sectors where they work The case of Cyprus–work April 2009. // [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.red-network.eu/resources/toolip/doc/2011/11/16/wp1_report_cyprus___edited-no-track.pdf
4. Cyprus Gender Research Centre Promotion of Gender Equality and Empowerment of Women – Activities 2004 - 2010 // [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ekif.org/docs/gender_equality.pdf.

BUDOWANIE TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ: SZANSE I WYZWANIA

Kolmann P.,

doktorant Wydziału Cybernetyki Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie

Aspekty narodowościowe od wieków odciskają trwale piętno na ludziach. Rozważania należałoby rozpocząć od zdefiniowania samego narodu [patrz 3, hasło: *naród*], co w naturalny sposób odbija się i na determinantach samej tożsamości narodowej. Przywołane ujęcie słownikowe nie jest oczywiście jedynym ustaleniem o charakterze terminologicznym, gdyż w literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele koncepcji narodu [por. 1, s. 60-61; 2, s. 18], co wymaga szerokiej perspektywy w

spoglądaniu i na samą tożsamość narodową, przede wszystkim w kontekście aktualnych szans i wyzwań w zakresie jej tworzenia.

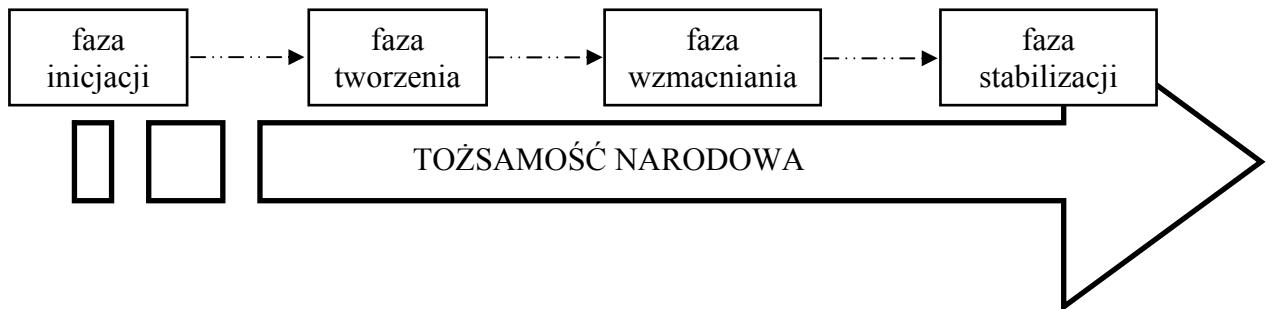
Problem tożsamości (w tym narodowej) jest znany i opisywany z naukowego punktu widzenia już od lat [patrz 8, s. 59]. Na wyraźne podkreślenie zasługuje fakt, że brak jest jednego, powszechnie akceptowanego objaśnienia pojęcia *tożsamość* (w tym *narodowa*), mimo licznie podejmowanych działań normalizacyjnych w tym zakresie. Sytuacja determinowana brakiem zgodności i precyzji w zakresie stosowanej terminologii doskwiera nie tylko środowisku naukowemu. Zauważa się jednak, że w rozważaniach naukowych kluczowy nacisk kładzie się na obiektywne i subiektywne aspekty tożsamości i ich implikacje [patrz 2, s. 11-12], przy czym odnotowuje się istnienie pewnej jednolitej ontologicznej koncepcji tożsamości, na którą składają się trzy zasadnicze tezy [patrz 7, s. 86].

A. Wysocki zwrócił uwagę, iż A.D. Smith zauważył, że tożsamość narodowa w dzisiejszych czasach stała się „preferowanym pojęciem dla określenia kulturowych i społeczno-psychologicznych aspektów obecnego istnienia narodów” [8, s. 59], będąc przy tym kategorią teoretycznie i metodologicznie zależną od innych koncepcji – zauważa się, że nie jest ona samodzielna przede wszystkim w tym sensie, że należy przyjąć jakąś szerszą perspektywę, gdy chcemy podjąć się badania tożsamości narodowej [8, s. 60 za: 4, s. 9]. Tożsamość narodowa jest definiowana jako „poczucie przynależności do narodu, które jakkolwiek uwarunkowane jest obiektywnymi cechami i czynnikami, ma zasadniczo charakter subiektywny” [2, s. 14]. Ma ono „charakter względnie stabilny, konstruowaniu zaś podlega głównie obraz tożsamości narodowej – jednostka bądź społeczność odkrywa lub podkreśla odkryte aspekty, które jednak przeważnie istniały już wcześniej” [2, s. 14]. W myśl niektórych badaczy, tożsamość narodowa „nie należy do bytów realnych – jej istnienie (postrzeganie) zależy od narracji prowadzonej przez społeczeństwo na swój własny temat i przejawia się właśnie m.in. w dyskursie medialnym” [2, s. 22]. Nie sposób nie wskazać, że odmienne od konstruktywizmu stanowisko co to tożsamości narodowej prezentuje esencjonalizm (traktuje ją w sposób obiektywny).

W kontekście tworzenia tożsamości należy odpowiedzieć sobie, czy będą one tworzone od samego początku (co często praktykowane jest w przypadku tożsamości lokalnych, regionalnych i co w dużej mierze konieczne było chociażby na Ziemiach Odzyskanych), czy też będą bazować na dotychczasowym dorobku kultury i uwarunkowaniach historyczno-geograficznych (co najczęściej ma miejsce właśnie w przypadku tożsamości narodowych). W kontekście kreacji tożsamości na niskich poziomach strukturalizacji społeczeństwa istnieją większe możliwości we wprowadzaniu nowych pomysłów, idei, tradycji. Natomiast tożsamość postrzegana przez soczewkę narodu bazuje w zasadniczym stopniu na jego ugruntowanych dziejach historycznych i bogatej kulturze narodowej.

Proces budowania, kształtowania tożsamości narodowej może znajdować się w różnych fazach (rys. 1). Pierwsze dwie fazy dotyczą początków jej budowania. Gdy jest już ona względnie ukształtowana, mowa jest raczej o procesie jej wzmacniania i stabilizacji. Truizmem jest oczywiście ponadto, że tożsamość podlega nieustannemu kształtowaniu, przy czym im dłużej proces ten trwa, tym zazwyczaj tożsamość ulega stabilizacji i jest bardziej oporna na naleciałości z innych kultur. W paradygmacie

konstruktywistycznym wskazuje się, że tożsamości podlegają ciągłym przemianom, m.in. wskutek interakcji między narodami – nic więc dziwnego, że jednostki, grupy społeczne i społeczeństwa o silnej, ugruntowanej tożsamości są bardziej otwarte na inne kultury, aniżeli te o słabej, aktualnie tworzącej się lub dopiero co ukształtowanej, gdyż traktują one je jako potencjalne zagrożenie [2, s. 14]. Z drugiej strony w praktyce wydaje się to funkcjonować zgoła inaczej, gdyż liczne kontakty międzykulturowe pozwalają na usystematyzowanie i ugruntowanie własnej tożsamości narodowej poprzez identyfikację i określenie istotnych różnic i wyznaczników w przedmiotowym zakresie.

Rys. 1. Kształtowanie się tożsamości narodowej

Źródło: opracowanie własne

Niewątpliwie istnieje wiele kryteriów tożsamości narodowej. W badaniach przeprowadzonych przez *Centrum Badania Opinii Społecznej* w 2015 r. wyróżniono sześć potencjalnych wyznaczników tożsamości narodowej. Wyniki tych badań o charakterze empirycznym wskazują, iż respondenci nie mieli większych problemów we wskazaniu istotnych w ich opinii – uprzednio im przedstawionych – cech. Jednak już pobieżna analiza pytania pozwala wysnuć wnioski, że dostępna kateria odpowiedzi w ramach pytania *Co, Pana(i) zdaniem, jest konieczne, aby uznać kogoś za Polaka?* była zbyt ograniczona, obejmując sobą następujące cechy [5, s. 6]:

- czucie się Polakiem (autoidentyfikacja);
- bycie obywatelem polskim (posiadanie polskiego obywatelstwa);
- polskie pochodzenie – przynajmniej jedno z rodziców było/jest Polakiem/Polką;
 - mieszkiwanie na stałe w Polsce;
 - posługiwanie się językiem polskim;
 - bycie katolikiem.

Jak wynika z badań, czucie się Polakiem przez daną osobę oraz bycie przez nią obywatelem polskim są najczęstszymi wyborami respondentów wśród wyznaczników polskości [5, s. 6]. Znaczenie katolicyzmu jako podstawowego kryterium polskości należy uznać na dzień dzisiejszy za relatywnie niskie, przy czym przez ostatnią dekadę zmalało o około połowę, co jest efektem zmian zachodzących w polskim społeczeństwie pod względem religijności [5, s. 7]. Należy podkreślić potrzebę dalszego badania wyznaczników tożsamości narodowej.

Należy w tym miejscu odnieść się do aktualnych szans i wyzwań w zakresie budowania tożsamości narodowej. Zasadniczą rolę w jej przejawianiu się, a więc i

kształtowaniu przypisuje się symbolom narodowym, np. godłu, fladze, hymnowi, barwom itd. Powinny one być obecne i silnie akcentowane w codziennym funkcjonowaniu jednostek, grup społecznych, społeczeństw, a nie tylko od przysłowiowego „święta”. Istotne jest również to, aby w sposób klarowny określony został swego rodzaju kanon powszechnie akceptowanych symboli narodowych. Jednocześnie zaznaczyć należy, że w istotnym, często bardzo szerokim zakresie możliwe jest zmienianie (re-konstruowanie) tożsamości narodowej (wiodącą rolę w tym procesie mają elity), a służą temu właśnie m.in. symbole [2, s. 14]. Poprzez obecność symboli narodowych w sposób naoczny ujawnia się tożsamość narodowa zbiorowości, co jest łatwe do zaobserwowania w przypadku świąt państwowych i kościelnych, wydarzeń o charakterze patriotycznym, wydarzeń o charakterze sportowym (szczególnie o randzie międzynarodowej).

Istotne znaczenie ma także szeroko traktowana kultura narodowa. Jak zauważa Z. Ciosek, dlatego właśnie państwa/społeczeństwa młode – tworzące swoją tożsamość lub jej niepewne – w swych działaniach szczególnie dbają o „czystość” przekazu w sferze kultury narodowej [2, s. 17]. To właśnie dlatego niebagatelną rolę odgrywa szereg takich czynników, jak chociażby tradycja i jej kultywowanie. Wiele ostatnio uwagi poświęca się również roli sztuki w kształtowaniu tożsamości narodowej [patrz 6]. Stwierdza się wręcz, że „jądrem kultury narodowej, kształtującym tożsamość narodową, jest twórczość artystyczna” [6, s. 261] – literatura, muzyka, rzeźba, malarstwo, taniec itd. Warto przy tym wspomnieć o zjawisku homogenizacji kulturowej, co odczuło „na własnej skórze” w zeszłym stuleciu wiele państw europejskich. Dziś w dużo większym stopniu dostrzega się konieczność poszanowania kultur lokalnych, regionalnych, które to są składowymi niepowtarzalnej i różnorodnej w swej istocie kultury narodowej.

Szans i wyzwania w zakresie budowania tożsamości należy doszukiwać się m.in. w:

- zachowaniu szeroko traktowanej pamięci narodowej (w tym chociażby dokonań bohaterów narodowych, zwycięstw, czasów świetności polityczno-gospodarczej), obchodzeniu świąt narodowych, rocznic kluczowych wydarzeń dla narodu;
- dbaniu o miejsca związane z kluczowymi wydarzeniami dla narodu – o cmentarze, pomniki itd., w tym na obczyźnie;
- pielęgnowaniu i krzewieniu języka ojczystego – swego rodzaju symbolu narodowego;
- kreowaniu okazji do obecności wszelkich symboli narodowych w życiu jednostek, grup społecznych, społeczności lokalnych, społeczeństw;
- ochronie dziedzictwa kulturowego, kultywowaniu tradycji, przykładaniu uwagi do wartości kulturowych;
- edukacji ustawicznej, ale i tej przez całe życie – szczególnie w zakresie edukacji patriotycznej;
- turystyce kulturowej;
- wymianie kulturowej;

- roli i znaczeniu środków masowego przekazu w życiu każdego człowieka;
- aktualnych megatrendach światowych.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż „istnienie stabilnej, ugruntowanej tożsamości narodowej stanowi dla państwa ważny czynnik stanowiący o jego sile – przekłada się bowiem na identyfikację wspólnoty z celami stawianymi sobie przez państwo oraz możliwością mobilizacji potrzebnej do ich osiągnięcia. Ma także znaczenie dla integralności państwa – zarówno w sferze politycznej, jak i czasem terytorialnej” [2, s. 17]. Tożsamość narodowa stanowi istotny temat dyskursu politycznego, co jest szczególnie widoczne w przypadku narodów o względnie nowej państwowości – nikogo nie powinno to dziwić, gdyż przecież przetrwanie i dalsze losy młodego państwa zależą w zasadniczym stopniu właśnie od utrwalenia poczucia przynależności państwowej, czyli od upowszechnienia, rozpropagowania omawianej w niniejszej pracy tożsamości narodowej [2, s. 22]. Kształtowanie tożsamości narodowej staje się trudniejsze w kontekście jednostek zamieszkujących na obczyźnie, z czym Polska ma do czynienia chociażby w kontekście budowania tożsamości narodowej Polaków na Litwie, Białorusi, Ukrainie.

Co ciekawe, za swoiste zabezpieczenie trwania tożsamości narodowej traktuje się „dosyć rozpowszechnione przekonanie, mające swoje korzenie w istocie w ideologiach nacjonalistycznych, że zmiana tożsamości narodowej (wyparcie się korzeni) ma charakter zdrady i jest ze swej natury niemoralna” [2, s. 12]. Podsumowując, problematyka tożsamości narodowej w dzisiejszych czasach wydaje się być kluczową w kontekście idei państwowości. Przejawia się ona w optyce takich zjawisk jak globalizacja, wielokulturowość, migracje, funkcjonowanie społeczeństw obywatelskich itd. Dlatego też należy zwrócić szczególną uwagę na szeroko traktowaną edukację patriotyczną, w tym na jakże ważne wychowanie patriotyczne. Warto mieć na względzie również to, że tożsamość narodowa w krajach europejskich już od wieków ma fundamentalne znaczenie... m.in. i dlatego po dziś dzień podlegamy procesom kształtowania tożsamości narodowej.

Literatura

1. Barwiński M., Pojęcie narodu oraz mniejszości narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Geographica Socio-Oeconomica” nr 5, Łódź 2004, s. 59-74.
2. Ciosek Z., Odkrywanie tożsamości narodowej poprzez badanie dyskursu medialnego, „Łódzkie Studia Teologiczne” t. 1, nr 23, Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi, Łódź 2014, s. 9-24.
3. Doroszewski W. (red.), Słownik języka polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1958-1969, przedruk elektroniczny, dostępny w Internecie: <http://www.doroszewski.pwn.pl/>, 15.05.2016 r.
4. Ścigaj P., Tożsamość narodowa. Zarys problematyki. Księgarnia Akademicka, Kraków 2012.
5. Tożsamość narodowa i postrzeganie praw mniejszości narodowych i etnicznych. Komunikat z badań nr 106/2015, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2015.

6. Winnicka-Gburek J., O problemach z tożsamością narodową i sztuką, „Estetyka i Krytyka” t. 9/10, nr 2/2005–1/2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 255-266.
7. Wojakowski D., Swojskość i obcość w zmieniającej się Polsce, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2007.
8. Wysocki A., O rozumieniu i stosowaniu tożsamości narodowej w naukach społecznych, „Konteksty społeczne” t. 4, nr 2, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2014, s. 59-61.
9. Zarycki T., Wybrane dylematy budowy tożsamości regionalnej [w:] Kasińska-Metryka A., Miernik R. (red.), Tożsamość województwa świętokrzyskiego w kontekście kraju i Unii Europejskiej, Unikat 2, Kielce-Katowice 2008, s. 37-47.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ СВІТУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

УДК 329(043)

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, КЛАСИФІКАЦІЇ.

Боярська Є. О.,

аспірантка спеціальності 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку Маріупольського державного університету

Політичний процес в сучасному світі набуває все більшу кількість організаційних форм та демонструє високий рівень адаптування до нових соціоекономічних та соціотехнічних параметрів розвитку суспільства. Політичні транзакції відбуваються надзвичайно швидкими темпами, змінюються також і самі суб'єкти політичних відносин. В таких умовах значно актуалізується перегляд класичних підходів до вивчення політичних процесів та політичних інститутів, одним з яких є політичні партії.

На сьогодні сформована цілісна наукова галузь - партологія, яка вивчає загальні закономірності та механізми виникнення, розвитку, функціонування й організаційної побудови політичних партій і політичних систем, їхнє місце та роль у суспільно-політичному житті, форми взаємовідносин із іншими політичними та соціальними інститутами. Однією з ключових рис даної науки є застосування міждисциплінарного підходу та кейс-методів для вивчення політичних партій як політико-правового явища, соціального феномену. Теоретико-методологічне та практичне значення цього напряму досліджень визначається актуальністю комплексного, синтетичного вивчення проблем, пов'язаних із модернізацією у нашій країні партійної системи у відповідності до світових тенденцій. Отже, метою даної статті є аналіз теоретичного матеріалу, присвяченого вивченню сучасних політичних партій, їх різновидів та функцій, які вони виконують.

Поняття «політична партія» вивчалася багатьма політичними вченими, ґрунтовно досліджено її сутнісні характеристики та функції, розроблені підходи до типологізації. Політичною партією називають добровільне та організаційно оформлене об'єднання громадян, яке виражає інтереси частини суспільства і прагне до їх задоволення шляхом здобуття, утримання і використання державної влади.

Поняття «партія» використовувалося ще Аристотелем, однак самим терміном почали користуватися з XVIII сторіччя. Першими прототипами сучасних партій вважаються британські «торі» (консерватори) та «віґи» (ліберали). Поява перших партій в даній країні не є випадковістю, адже вони стали ефективною організаційною формою для захисту інтересів певних соціальних груп (в даному випадку – буржуазії), що і зараз є однією з причин розвитку партійної організації та збільшення кількості партій.

В класичній партології вважається, що політичні партії в сучасному розумінні остаточно сформувалися лише в середині ХХ сторіччя одночасно з еволюцією виборчого права в напрямку до утвердження в переважній більшості країн прямих, рівних і загальних виборів при таємному голосуванні. Інститут вільних змагальних виборів вважався і вважається необхідною передумовою і, разом з тим, базовим елементом сучасної демократії. І саме політичні партії та лідери, що приходять до влади, є основою інституту виборів. Цим новим політичним гравцям відводиться головна роль у впровадженні демократичних інститутів, практик та цінностей [1].

Історичні витoki сучасної партології представлені великою кількістю робіт. Теоретико-методологічні засади вивчення політичних партій закладено в працях Дж. Брайса, М. Вебера, Р. Міхельса, М. Острогорського. Ці вчені розробили основи наукового розуміння політичних партій, базовий понятійно-категоріальний апарат майбутньої партології [2]. Класиком, одним з «батьків» партології є французький політолог М. Дюверже, який розробив загальновідомий підхід до класифікації політичних партій згідно особливостей інфраструктури партії і характеру членства. Значною мірою спираючись на його порівняльний аналіз партій, політологи виділяють такі їх типи:

Прямі і непрямі партії. У перших (більшість соціалістичних і комуністичних партій) індивід безпосередньо пов'язаний з партійною спільнотою, платить внески, бере участь у зборах місцевої організації У других (британські лейбористи) індивід входить у партію як учасник іншої організації (профспілки, кооперативу).

Партії зі слабкою і сильною структурою. Статути перших партій не регламентують принципи реалізації первинних осередків і способи їх інтеграції (більшість консервативних партій). В іншому випадку – структура базових елементів чітко регламентована. За цим принципом побудовано більшість соціалістичних, комуністичних, християнсько-демократичних партій. Централізм і жорсткість структури часто є причиною олігархізації партії, зміцнення панування вождів над рядовими членами партії.

Централізовані і децентралізовані. У централізованих партіях всі рішення приймаються центральним керівництвом, компетенція низових організацій суттєво обмежена (британська Консервативна партія), децентралізовані партії, навпаки, передбачають більш широкі повноваження місцевих організацій і навіть допускають наявність фракцій у власних рядах. Високий рівень децентралізації характерний і для демократів, і для республіканців у США. Для них притаманне більш терпиме ставлення до прояву різних поглядів у своїх рядах, а регіональні організації незалежні від національних партійних комітетів при організації виборів членів Конгресу. Як правило, найбільш жорсткою централізацією відрізняються політичні партії з комуністичною та фашистською ідеологією. Кадрові партії, на відміну від масових, децентралізовані.

Світ партій багатогранний, тому партії можуть бути класифіковані не тільки згідно їхньої інфраструктури та типу членства. У часи Великої французької революції ХVІІІ ст. було започатковано поділ партій на ліві, праві

та центристські. В залі засідань Національної асамблеї – парламенту Франції – праворуч від головуючого розташовувалися консерватори (прихильники монархії), ліворуч – радикали, які обстоювали ідеї загальної рівності, а помірковані займали місця в центрі зали – посередині між консерваторами і радикалами. Відтоді правими стали називати прихильників збереження існуючого ладу, а лівими – прихильників радикальних змін. Соціальною базою лівих партій (комуністичних, соціалістичних, соціал-демократичних) є здебільшого наймані працівники, правих (ліберальних, консервативних, націоналістичних, фашистських тощо) – власники. Основні цінності та орієнтації правих і лівих, особливо в останні десятиліття, часто перетинаються.

Залежно від місця, яке займає партія в політичній системі, виділяють: правлячі партії – партії, що отримали в результаті виборів у законодавчий орган країни право формувати уряд і реалізувати політичну програму розвитку суспільства відповідно до своїх завдань. Правлячих партій може бути одна або декілька. В останньому випадку вони об'єднані в коаліцію.

Опозиційні партії - партії, що потерпіли поразку на виборах, або такі, які не допускалися до виборів правлячим режимом і через це зосередили свою діяльність на критиці офіційного урядового курсу і на розробці альтернативних програм. Опозиційні партії, у свою чергу, можуть бути поділені на такі, що відіграють суттєву роль у суспільстві і не відіграють [3].

Одним із нових феноменів, який впливає на організаційні форми та функціонування політичних партій, стає партійна гібридизація. Партії-гібриди як особливий тип виділив С. П. Перегудов [4]. Він вважає, що ці партії поєднують в собі як партійні, так і групові функції. Однією з перших таких організацій дослідник вважає рух «Уперед, Італія!», створений С. Берлусконі після кризи Першої республіки в Італії на базі клубів уболівальників футбольного клубу «Мілан». Гібридні партії мають наступні риси: протиставлення себе політичним партіям, що є основним політичним класом, уявлення себе в якості єдиної сили, здатної захистити інтереси всього пригнобленого народу; визначення існуючої демократії як фальшивої і авторитарної; підкреслення своєї маргінальності, периферійності, позасистемності, акцент на їх «невинності» щодо «брудної» великої політики.

З одного боку, політична участь в діяльності таких партій йде з партійно-представницького сегмента і трансформується в громадянські ініціативи, формуючи принципово нового актора публічної політики. З іншого боку, мережеві спільноти не можуть ефективно представляти свої інтереси, не використовуючи традиційні і визнані в політичній організації суспільства інститути. Приклад «зелених», які пройшли шлях від неформального руху до парламентської (а в кінці 1990-х рр. в ФРН і урядової) партії, підштовхує мережеві структури на шлях партійної інституалізації своєї політичної активності. Таким чином формуються неоантистеблшментські партії – своєрідний гібрид партійної структури і мережевого співтовариства.

Партії-гібриди - це феномен, породжений змінами в характері ідентичності і політичної культури. Гібридизація політичних партій стала процесом, в ході якого оскаржуються фіксовані усталені цінності, згідно яких

діяли політичні партії в ХІХ-ХХ ст.. Гібридність політичних партій сприймається не як тимчасовий стан і свого роду організаційна девіація, а як модель розвитку в сформованому соціально-політичному контексті. В умовах інформаційного суспільства вони стають інструментом так званої «неформальної політики».

Можна констатувати, що сьогодні продовжується процес еволюційного розвитку політичних партій. Поряд з тими традиційними функціями, які вони виконують та традиційними організаційними формами, в партології виокремлюють нове організаційно-методологічне обрамлення партійної діяльності, яке складно віднести до певного типу класичних класифікацій політичних партій. А це актуалізує необхідність пошуку адекватного теоретико-методологічного інструментарію, придатного для осмислення процесів функціонування сучасних політичних партій.

Список використаних джерел

1. Гайдай Д. Ю. Формування партійних систем Хорватії, Сербії, Боснії і Герцеговини [Електронний ресурс] / Д. Ю. Гайдай. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/App/2012_46/Gayday.pdf
2. Павко А. Моріс Дюверже – засновник сучасної партології. [Електронний ресурс] / А. Павко // Журнал Верховної Ради України Віче. - № 13. – Липень, 2010. - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2090/>
3. Ващенко К. О., Корнієнко В. О. Політичні партії і партійні системи [Електронний ресурс] / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. - Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/politolog/9..htm>
4. Перегудов С. П. Партии и группы интересов: к новой модели взаимодействия / С. П. Перегудов // Полис. – 2014. – № 1. – С.23-38.

УДК 329(438)(045)

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В ПРОГРАМАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Чекоданова К. К.,

студентка ІІІ курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Сьогодні, Республіка Польща, позиціонує себе європейською державою з розвиненими демократичними інститутами та намагається відігравати більш активну роль в Європейському союзі. Зовнішньополітичний курс країни спрямований на забезпечення сприятливих міжнародних умов, які в повній мірі гарантують безпеку, демократичний державний устрій, права і свободи громадян та сприяє цивілізаційній та економічній модернізації, рівно як і підвищенню міжнародного авторитету країни.

Відповідно до статті 146, п.1 Конституції Польщі, основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики визначає уряд — Рада Міністрів

(Rada Ministrów w Polsce). Президент призначає кабінет відповідно до пропозицій прем'єр-міністра, який, як правило, представник від коаліції більшості в Сеймі. Отже, слід розглянути програми політичних партій в контексті зовнішньої політики держави.

До уваги представлено аналіз програм політичних партій, які представлені в парламенті та мають безпосередню владу. На сьогодні Головою Ради міністрів є Беата Шидлов від консервативної партії «Право і справедливість», програма якої передбачає наступне: безпека держави, її статус і позиція в міжнародних відносинах. Партія звинувачує правлячу коаліцію в тому, що та допускає будівництво газопроводу «NordStream II» і вважає це слабкістю польської держави. «Право і справедливість» прагне до того, щоб Польща стала важливим гравцем в європейській політиці і могла впливати на політику НАТО щодо Східної Європи. Також їх мета полягає в тому, щоб ввести всю територію Східної Європи на шлях до членства в Європейському Союзі. Партія пропонує комплексні нові інструменти для співпраці з країнами регіону, на двосторонньому і міжнародному рівні. Польські відносини зі США мають грати особливу роль. Це може призвести до того, що Польща може стати «Троянським конем» Сполучених Штатів в регіоні [3].

Що стосується партії «Громадянська платформа», то тут слід зазначити, що її програма чітко визначає зовнішньополітичні орієнтири та вказує прямо на завдання республіки на міжнародній арені, зокрема: підтримка України у конфлікті з Російською Федерацією, а також надання допомоги Україні в запровадженні складних реформ. Також програмою визначається завдання переконати Велику Британію не залишати ЄС. Це зумовлено тим, що Лондон на сьогодні є другим за величиною партнером в торгівлі з Польщею. На сьогодні вони мають безмитну торгівлю, але після виходу Британії з ЄС на ціну імпортованих товарів буде накладено митні збори, так доведеться переплачувати, а дивлячись на те, що товарообіг між країнами достатньо високий, переплата за таких умов буде дуже значною. Для Польщі це не вигідно. До того ж, беручи до уваги те, що Польща є найбільшим одержувачем іноземних інвестицій США в регіоні, держава має особливий інтерес до подальшого зміцнення економічного співробітництва. Саме тому партія виступає за підписання ЄС торговельної угоди про Трансатлантичне Партнерство з торгівлі та інвестицій. Таким чином прагнучи збільшити присутність Сполучених Штатів в Європі, не тільки в безпековому вимірі, але й в економічному [5].

Третя за кількістю місць в парламенті є партія КУКИЗ 15. У своїй програмі вона звертає увагу на те, що держава все частіше стає предметом, і не є суб'єктом міжнародної політики. Основною метою польської зовнішньої політики є принцип «нічого про нас без нас». Партія наголошує, що Польща має залишити свою національну валюту і не переходити на євро, пояснюючи це тим, що криза євро ще далека від завершення. Грошові реформи з переходом на євро валюту, нав'язані південній Європі, виявилися неефективними і призвели до катастрофічного рівня безробіття. Криза в цих країнах не тільки виникла через погану внутрішню політику, але в значній мірі викликана загальною

валютою. Так, треба визнати, що євро є невдалим експериментом. Неможна створити єдину валюту для країн, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку. Програма пояснює чому Польщі не слід переходити на євро: відставка нашої національної валюти буде для поляків не тільки несприятливою але прямо-таки небезпечною. Ухвалення євро буде означати різке підвищення цін для громадян і відмову від суверенної грошової політики Польщі і підпорядкованість до інтересів великих держав Європи[4].

Протилежна позиція в цьому питанні у Християнської партії. Програма якої проголошує необхідність входу до зони євро, пояснюючи це тим, що прибуток від цього перевищить втрати, але з огляду на останні події, багато хто не згоден з цією позицією. Ця проблема присутня у відносинах і дискусіях у багатьох колах в Польщі, а також в сільській місцевості. Також партія підіймає питання національної ідентичності і суб'єктності Польщі в ЄС. Бо на сьогодні державі важко захищати національні інтереси — коли багато ключових економічних рішень приймаються в Брюсселі, а не у Варшаві[2].

Партія визнає найважливішу захисну функцію, яку країна відіграє в НАТО. Вважає членство в ЄС пріоритетом польської зовнішньої політики. Партія виступає проти будівництва Центру вигнаних в Берліні. Ще одне із завдань польського членства в ЄС — формувати політику ЄС на Сході, особливо відносно Росії, підтримка роботи Польщі стосовно зміцнення і збагачення регіонального співробітництва в рамках і поза структурами ЄС, таких як Вишеградська група, СЕФТА, Центральної ініціативи - Європейська рада Балтійського моря. Можна сказати, партія дивиться на питання зовнішньої політики багато в чому через призму потенційних економічних вигод, які польським підприємцям можуть принести розширені контакти з іншими країнами[2].

Отже, проаналізувавши програми політичних партій в питанні зовнішньої політики, можна помітити деякі відмінності: так, наприклад, партія «КУКІЗ 15» відхиляє прийняття валюти євро, що в свою чергу схвалює «Християнська партія». Що стосується двох найбільш впливових - «Право і справедливість» та «Громадянська платформа», то тут спостерігається певне узгодження програм: утримання позицій в ЄС, підтримка санкцій проти Російської Федерації та особлива співпраця з США.

Список використаних джерел

1. Priorytetypolskiejpolitykizagranicznej. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.polska.ru/turystyka/artykuly/pl/priorytety.html>.
2. Dokumenty_Programowe_X_Kongresu_PSL. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.psl.org.pl/upload/pdf/dokumenty/Dokumenty_X_Kongres_PSL/Dokumenty_Programowe_X_Kongresu_PSL_.pdf.
3. PolskieStronnictwoLudowewobecproblemów i wyzwani dla Polski. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.psl.org.pl/upload/pdf/dokumenty/Dokumenty_X_Kongres_PSL/Dokumenty_Programowe_X_Kongresu_PSL_.pdf.

4. StrategiazmianyKukiz`15. — [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ruchkukiza.pl/wp-content/uploads/2015/10/Strategia-Zmiany-Kukiz151.pdf>.
5. NovaPolskateraz. — [Електронний ресурс]. Режим доступу: <file:///C:/Users/%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B4%D0%B4/Downloads/Program-.Nowoczesna.pdf>.

УДК 342.523.3(520)"2009/2012"(043)

«ВАША ПАРТІЯ»: ПЕРШИЙ УСПІХ МАЛИХ ПАРТІЙ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ ЯПОНІЇ

Іванець Т. М.,

аспірантка спеціальності 23.00.05 – етнополітологія та етнодержавознавство Маріупольського державного університету

Ваша партія була створена 8 серпня 2009 року двома японськими політиками Йошимі Ватанабе та Кенджі Еда. До новоутвореної партії перейшло три парламентські представники Ліберально-Демократичної партії (один з яких Кейітіро Асао в майбутньому очолить партію), що дозволило їй приймати участь у виборах до Палати Представників 2009 року.

Головою партії став Й. Ватанабе, генеральним секретарем – К. Еда.

В Уставі Вашої партії прописано, що основою її філософії є демократія, регіональний суверенітет, життєорієнтовна політика [2].

Політична стратегія партії базується на дев'яти основних принципах.

1. Держава має залишити за собою функції захисту свободи, незалежності та майна, а інші функції повинні бути передані в регіони.

2. Реформування адміністративної та державної служби.

3. Створення автономних провінцій.

4. Міжнародна співпраця на базі японсько-американського союзу.

5. Договір про вільну торгівлю, розширення приватних інвестицій.

6. Реформування енергетичного сектору, сільського господарства, медицини.

7. Створення нової системи працевлаштування.

8. Створення міцної системи соціального забезпечення.

9. Проведення реформування освітньої сфери [3].

Ваша партія робить акцент на необхідності ліквідації диспропорції між державними службовцями та приватним сектором. Говориться про необхідність зменшення кількості депутатів: до 300 депутатів у Палаті Представників та до 100 депутатів у Палаті Радників.

У перспективі планується перехід на систему регіонального суверенітету, при якій більшість повноважень буде передане провінціям. В цих умовах можна буде перейти до однопалатного парламенту, що складатиметься зі 100 депутатів. Крім того, Ваша партія пропонує ввести прямі вибори прем'єр-міністра.

У виборах пропонується робити акцент не на малі округи, а на пропорційне представництво, що вирішить проблему великої долі мертвих голосів.

Щодо податковою сфери, то споживчий податок пропонується заморозити на рівні 10%. Говориться про необхідність створити нову пенсійну систему, зробити більш ефективним догляд на людьми похилого віку та інвалідами. Одною з пріоритетних сфер виділяється працевлаштування молоді, створення умов для праці жінок з дітьми, покращити базову освіту в регіонах. В сфері економіки планується подолати дефляцію, досягти номінального зростання економіки на 4%; активізувати дослідження в сфері енергетики та до 2050 року перейти на 80% на поновлюванні джерела енергії.

У сфері зовнішньої політики крім орієнтації на союз зі Сполученими Штатами передбачається укріплення Сил Самооборони, вирішення проблеми з Курильськими островами та питань з Північною Кореєю. Також передбачається збільшити участь Японії у боротьбі з тероризмом [4].

Новостворена партія взяла участь у виборах до Палати Представників і по результатам перших же виборів отримала п'ять місць у парламенті. Свій успіх Ваша партія закріпила через рік на виборах до Палати Радників, отримавши одинадцять місць [1].

У 2012 році до основних пунктів передвиборчої програми було додано пункт про нову енергетичну стратегію та питання щодо реконструкції районів, які постраждали від землетрусу. Ці пункти після землетрусу та аварії на Фукусімі у березні 2011 року з'явилися у програмах усіх японських політичних партій [5].

На виборах до Палати Представників у 2012 році Ваша партія закріпила свій успіх, отримавши 18 депутатських місць, а у 2013 року додала до них ще 18 місць у Палаті Радників, отримавши таким чином 36 своїх представників у парламенті.

Однак у цей час починається партійна криза. У грудні 2013 року К. Еда та ще 16 депутатів залишають Вашу партію. К. Еда створює власну партію – Партію Єдності, яка у серпні 2014 року об'єднається з частиною Партії реставрації Японії, утворивши Партію реставрації.

У квітні 2014 через фінансовий скандал з посту голови Вашої партії був змушений піти Й. Ватанабе. Він у березні 2014 року взяв у борг велику суму у косметичної компанії і це стало відомо. Партію очолив К. Асао, який взяв курс на зближення з Демократичною партією, що викликало незадоволення з боку частини одно партійців. В результаті 19 листопада 2014 року Ваша партія була розпущена [6].

28 грудня 2014 шість депутатів колишньої Вашої партії утворили Незалежний клуб, а 1 січня 2015 року інші шість представники створили Партію оздоровлення Японії, яку очолив Мацуда Кота.

Однак, враховуючи той факт, що Ваша партія припинила своє існування у листопаді 2014 року, а нові партійні утворення на її основі були створені лише у кінці грудня 2014 року та на початку січня 2015 року, позачергові вибори до Палати Представників пройшли без участі представників цієї партії. Ні

Незалежний клуб, ні Партія оздоровлення Японії у нижній палаті японського парламенту не представлені. У Палаті Радників Партія оздоровлення Японії має 7 депутатів, Незалежний клуб - 4 депутати.

Ваша партія була першою вдалою спробою змінити традиційну структуру партійної системи. Ваша партія продемонструвала, що умовах кризи провідної політичної сили Японії Ліберально-Демократичною партії, мала невідома нікому партія може потрапити в парламент. Її політична програма багато у чому популістською, бо ключові пункти являються своєрідною протиположною програмою ЛДПЯ і при цьому не надаються шляхи їх реалізації. Успіх Вашої партії показав, що популістські методи є ефективними в японському суспільстві. Саме на популізм зробила ставку у 2012 році Партія Реформації Японії і також отримала вражаючий як для малої партії результат.

Список використаних джерел

1. <http://psephos.adam-carr.net/countries/j/japan/>
2. みんなの党規約 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.your-party.jp/about/rule.html>
3. みんなの党9つの基本政策 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.your-party.jp/policy/>
4. アジェンダ2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.your-party.jp/file/agenda201006.pdf>
5. アジェンダ2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.your-party.jp/file/agenda201212.pdf>
6. みんなの党 解党へ 浅尾代表が意向 24.11.19 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nikkei.com/article/DGXLASFS18H39_Y4A111C1PP8000/

УДК 620.9(460)(043)

ПРОБЛЕМИ ПЕК ІСПАНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ліко І. І.,

студент ІV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

З початку нинішнього століття Іспанія реалізує програму переорієнтації паливно-енергетичного комплексу на розвиток відновлюваної енергетики. Обумовлюючи це недоліком газових і вугільних родовищ і закриттям електростанцій. Реалізація програми повинна була змінити баланс виробництва первинної електроенергії і надасть стабілізуючий ефект як на енергетику, так і на економіку країни. Однак на ряду з позитивними, так само з'явилися і негативні ефекти, які ми розглянемо в даній статті.

Характеризуючи сучасний ПЕК Іспанії, можна сказати що за даними глобального звіту міжнародної організації «Відновлювана енергетика ХХІ ст.», В 2014 р Іспанія вийшла на 4 е місце в світі за встановленими потужностями

виробництва відновлюваної енергії - без урахування гідроенергетики і на 1-е і 4-е місця в світі за встановленими потужностями виробництва електроенергії відповідно на геліотермальних і вітряних електростанціях.

Міністр промисловості, енергетики і туризму Іспанії Хосе Мануель Сорьяно зазначив його сильні сторони: диверсифікацію і розумне поєднання різних способів виробництва електроенергії; високий ступінь поширення відновлюваної та комбінованої теплової і силової електроенергетики - 38% виробленої в 2012 р і близько 50% в першій половині 2013 р.; сучасну і добре розвинену мережу електропередачі, що забезпечує високу надійність в постачанні електроенергії; високий рівень конкуренції в сфері виробництва електроенергії, що відповідає стандартам Євросоюзу. Повноваження центрального уряду в ПЕК Іспанії належать Міністерству промисловості, енергетики і туризму.

Уряд Іспанії випустив постанову кабінету міністрів Іспанії від 30.12.2011 про створення державного енергетичного секретаріату У рамках цих постанов у державного енергетичного секретаріату повноваження в питаннях енергетики відповідно до чинного законодавства такі: розробка стандартів в галузі енергетики і гірничодобувної промисловості; розробка пропозицій з регулювання структури поставок, тарифів і плати за провіз енергетичних продуктів; формулювання пропозицій щодо створення енергетичних резервів, розвитку ВДЕ та планування довгострокової політики; Розробка та, при необхідності, здійснення заходів щодо забезпечення енергопостачання.

Державний секретаріат з питань енергетики визначає роботу Генерального директорату з енергетичної та гірничодобувної політиці, який має наступну структуру: Департамент електроенергетики; Департамент ядерної енергетики; Департамент по вуглеводнях; Департамент гірничодобувної промисловості; Департамент планування та моніторингу.

При Міністерстві промисловості, енергетики і туризму функціонують: Інститут по реструктуризації вугільної промисловості та сприяння альтернативному розвитку гірських регіонів. Інститут енергетичної диверсифікації та економії енергії - IDEA, в функції якого входить і сприяння розвитку відновлюваної енергетики. Секретаріат з питань енергетики, що сприяє роботі організації, відповідальної за зберігання радіоактивних відходів і палива - ENRESA, і корпорації по створенню стратегічних запасів нафти і нафтопродуктів - CORES. Секретаріат Міністерства промисловості, енергетики і туризму в Національній комісії з енергетики - CNE.

Незважаючи на зазначені сильні сторони ПЕК Іспанії, до енергетичної реформи 2012 р плата побутових споживачів була майже на 30% вище середньої по Євросоюзу, і за цим показником Іспанію випереджали лише Кіпр і Ірландія. Перевищення оплати електроенергії промисловцями по Євросоюзу склало 18% до кінця 2011 р, більш висока оплата електроенергії на промислових підприємствах була в 7 країнах: на Кіпрі, Мальті, в Італії, Ірландії, Словаччині, Великобританії та Латвії. При цьому вартість вироблення електроенергії в Іспанії становить 143 євро за МВт, що перевищує середнє значення цього показника по Євросоюзу майже на 40%. Якщо провести

розрахунок цін на електроенергію на підставі цієї вартості, тарифи на електроенергію збільшилися б на 15%. Як зазначає міністр промисловості, енергетики і туризму Іспанії Хосе Мануель Сорьяно, така ситуація пояснюється неправильним прогнозом економістів, зробленим на початку століття. За їхнім прогнозом, споживання електроенергії повинна була зрости на 25% при зростанні ВВП на 24%. Реальні відповідні показники склали 1 і 2%, що стало наслідком світової фінансово-економічної кризи. В Іспанії інвестиції в ПЕК в зв'язку з розвитком відновлюваної енергетики, запуском інноваційних проектів і створенням відповідної мережі електропередач продовжували збільшуватися і після 2005 року, не дивлячись на світову фінансово-економічну кризу.

Іспанія занадто активно включилася в програму запуску ВДЕ. Так, 76% існуючих в Іспанії потужностей станцій сонячної енергетики були інвестовані до 2008 року, коли вартість технологій була ще дуже висока і вартість установки потужністю 1 МВт в 2008 р становила понад 6 млн євро, що відповідає тарифу 450 євро за МВт рік.

Особливий інтерес викликає порівняння програм розвитку відновлюваної енергетики Іспанії та Німеччини, так як ця країна є лідером Євросоюзу по ряду показників використання ВДЕ. Як було відзначено в дослідженні С. В. Сєдих, незважаючи на прийняття довгострокової програми по збільшенню частки ВДЕ у виробництві електроенергії, Німеччина чітко дотримувалася умова поступового заміщення традиційних енергоносіїв альтернативними джерелами енергії.

За даними глобального звіту міжнародної організації «Відновлювана енергетика XXI ст.», 64% потужностей сонячної енергетики на фотоелементах було запущено але в Німеччині в 2010 і 2011 рр., і відповідно їх вартість склала від 3 до 4 млн євро за введення 1 МВт потужності. При цьому Уряд Німеччини проводило своєчасну корекцію заходів державної підтримки введення інноваційних технологій з метою зниження державних витрат відповідно до рентабельністю вводяться підприємств ПЕК.

Таким чином, поспішна і незбалансована політика в інсталяції електростанцій ВДЕ в Іспанії призвела до зростання тарифного дефіциту і заборгованості по галузі, яка в травні 2013 р досягла 26 млрд євро. Крім того, за даними Міністерства промисловості, енергетики і туризму, величина інсталюваних потужностей відновлюваної енергетики в даний час перевищує необхідні для країни величини. Раніше виникають дефіцити галузі фінансував спеціальний фонд амортизації дефіциту в електроенергетиці, створений в 2009 р Розуміючи складність становища, що склалося, Уряд Іспанії запропонувало провести реформування галузі, яке має збалансувати вартість виробництва електроенергії з доходами, одержуваними за вироблену електроенергію, і в липні 2012 р був підписаний відповідний закон. Реформування галузі було проведено відповідно до пакетом нормативних правових актів, що отримав назву «Третій енергетичний пакет ЄС», що включає «газову» і «електроенергетичну» директиви ЄС, регламенти про доступ до електроенергетичним і газовим мережам, а також регламент про створення і функціонуванні Агентства зі співпраці і регулювання енергетики ЄС.

Також відповідно до нового закону Іспанії RDL 13/2012 посилена роль національного контролюючого органу, Національної комісії з ринків і конкуренції - CNMC, що має відділ по енергетиці - раніше Національна комісія з енергетики, CNE. У функції цієї комісії включено визначення методології розрахунків тарифів на газ і електроенергію; контроль за дотриманням законодавства і накладення штрафів, а також вирішення спірних питань між компаніями ПЕК. Відповідно до рішення Євросоюзу на національному рівні впроваджено ряд директив, спрямованих на розвиток відновлюваної електроенергетики, а також на лібералізацію доступу до інфраструктури шляхом роз'єднання вертикально інтегрованих підприємств відділенням видобувної бізнесу від розподілу.

Відповідно до Стратегії з енергетичного заощадження і енергетичної ефективності і планом дій в галузі енергозбереження та енергоефективності на 2011-2020 рр., прийнятої в Євросоюзі, Іспанія проводить роботу з підвищення енергоефективності. Так, в країні був прийнятий відповідний план для семи секторів економіки: промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту, житлового та комунального господарства, систем автоматизації виробництва і перетворення енергії. Для всіх галузей були встановлені переліки заходів щодо підвищення енергоефективності. План передбачав більш 50 конкретних заходів економічно-стимулюючого характеру; чотири були спрямовані на навчання споживачів та учасників ринку і три ставилися до підтримки та заохочення ініціатив.

Перший етап реформування ПЕК Іспанії був здійснений в 2012 р, про заходи другого етапу Уряд Іспанії оголосив у липні 2013 р Нагромаджені борги енергетичним компаніям заплановано виплатити до 2026 р для цього планується проводити поступове - на 2-4% в рік підвищення тарифів на електроенергію для споживачів, а державні дотації будуть забезпечувати підприємствам ПЕК помірну прибутковість, при якій річний прибуток складе не більше 7,5%.

Таким чином, проаналізувавши ПЕК Іспанія ми можемо сказати, що держава має добре розвинений енергокомплекс з диверсифікованими джерелами електроенергії, що розвиваються сектором ВДЕ і стабільно функціонуючої мережею електропостачання, проте поспішна і погано збалансована реалізація інноваційних проектів з надмірною державною підтримкою відновлюваної енергетики та лібералізацією в енергетичній галузі призвели до високої ціни встановлених потужностей, їх неповної затребуваності і зростання заборгованості. В даний час проведена реформа енергетичної галузі, яка повністю відповідає реалізації Третього енергетичного пакета Євросоюзу.

Список використаних джерел

1. Опережив Германию и Францию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org/content/article/26532401.html>.
2. Испания Анфас и Профиль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ieras.ru/pub/monografii/spain.pdf>.

3. Придется ли Европе спасти Португалию и Испанию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org/content/transcript/2231161.html>
4. Spanish Energy Regulator's National Report to the European Commission, 2013 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.cnmc.es/es-es/cnmc/sobrelacnmc.aspx>
5. Electricity production from hydroelectric sources in Spain. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tradingeconomics.com>

УДК 327(410):061.1ЕС(043)

ДО ПИТАННЯ ПРО BREXIT: ДИСКУСІЇ У БРИТАНСЬКОМУ ПОЛІТИКУМІ

Маргуліс О. Я.,

студентка II курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Переговори за збереження членства Великобританії в ЄС закінчилися отриманням Британією «особливого статусу» в Євросоюзі на саміті цієї організації 18-19 лютого 2016 р. і відзначили перехід до реалізації нового, не менш складного завдання. Д.Кемерон має на меті переконати співвітчизників проголосувати на майбутньому референдумі 23 червня 2016 р. за збереження членства в реформованому ЄС [4].

З появою угоди про нові умови членства Великобританії в ЄС активно розпочалась внутрішньополітична боротьба між прихильниками і противниками виходу країни з Союзу (Brexit), розпочата ще в 2015 р.

Більшість політиків Уельсу і Північної Ірландії підтримують ідею збереження членства однозначно, оскільки ЄС традиційно виділяє в ці регіони великі суми. Для шотландців збереження членства Великобританії в ЄС необхідне для розвитку економіки і збереженню робочих місць, а також з великою часткою ймовірності означає збереження Шотландії у складі Сполученого Королівства. Про це говориться у заяві першого міністра уряду регіона та лідера Шотландської національної партії Ніколи Стерджен[3].

Спочатку рух за Brexit підтримали шість членів чинного консервативного уряду і близько половини членів консервативної партії (майже 140 членів парламенту від консервативної партії). Справжнім ударом для руху консерваторів проти виходу країни з реформованого ЄС, викликав навіть відчутне падіння вартості британського фунта стерлінга по відношенню до долара, стало рішення одного з найвпливовіших членів консервативної партії, найбільш ймовірного претендента на пост лідера партії, мера Лондона Бориса Джонсона підтримати Brexit і приєднатися до міжпартійному руху «Голосуй за вихід»[2]. Це суспільно-політичне утворення, яке виросло з руху «Бізнес для Британії», очолює лорд Лоусон. Один з членів кабінету міністрів і прихильник виходу з ЄС міністр юстиції Майкл Гоув був відправлений у відставку після

заяви, що угода між британським прем'єром і 27 країнами ЄС не має законної сили і може бути оскаржене в Європейському суді як несумісне з основними положеннями договорів Союзу. Спростування його заяви трьома провідними юристами при британському уряді і навіть самого голови Європарламенту Дональда Туска не поклали кінець його публічних висловлювань на цю тему. Основні аргументи за вихід Великобританії з ЄС полягають у тому, що хоча прем'єр домогся багато чого, але нові умови членства не перешкоджають «розмиванню британського суверенітету» і повільної «колонізації» країни Союзом. ЄС рухається до створення «все більш тісного союзу», а значить, дуже скоро Британії знову доведеться «вставляти палки в колеса» процесам федералізації Союзу [1]. Імміграційна політика ЄС є ще одним вагомим аргументом за вихід з Євросоюзу.

Консерваторів-євроскептиків підтримують Партія незалежності Сполученого Королівства (ПНСК), незначне число лейбористів з донором в особі Джона Міллсона, Демократична юніоністська партія Північної Ірландії. Існує ще дві порівняно невеликі групи «Вийди. ЄС» і «Рух широких мас за вихід». Позитивним моментом кампанії є те, що, незважаючи на розкол консервативної партії з питання про вихід країни з ЄС, обидва табори прагнуть підтримувати відносини і дух доброзичливого змагання.

Немає єдиного погляду і у британського бізнесу на проблему членства. За даними Британської торгової палати 55% її членів підтримують ідею збереження країни в Євросоюзі. Однак на початку березня 2016 р з'явився лист глав 200 дрібних фірм, які закликали британців не йти на поводу у великих фірм і проголосувати за вихід країни з ЄС, оскільки це дасть можливість гнучкого розвитку підприємництва та стане ключем до довгострокового успішного розвитку британської економіки[6].

Багаточисленні і прихильники збереження членства в ЄС. Спочатку надії очолити кампанію проти Brexit поклалися на міжпартійну групу «Британія сильніше в Європі» на чолі з колишнім главою фірми Marks&Spencer лордом Роузом. Оголосивши про підтримку своєї лінії більшістю членів консервативної партії і більшістю складу свого кабінету, британський прем'єр ініціював початок офіційної кампанії консервативної партії проти виходу країни з ЄС. Практично всі лейбористи на чолі з лідером партії Джеремі Корбін, а також члени ШНП, партії Уеллса Plaid Cymru, Партії Зелених і ліберальних демократів виступили на підтримку лінії Д. Кемерона на збереження членства країни в ЄС. Проти Brexit висловився і Конгрес британських профспілок[5]. Крім достоїнств угоди про реформування ЄС висувалася ще ціла серія аргументів. Головний агітаційний аргумент Д. Кемерона: вихід з ЄС - стрибок в нікуди, тому треба залишитися і змусити систему працювати на благо Британії. Збереження членства дозволить зберегти за Британією статус «залученої нації» (An Engaged Nation) і вплив країни в світі, боротися з глобальними проблемами (з проблемою бідності, зі смертельним захворюванням в Західній Африці - Ебола, зі зміною клімату) завдяки виділенню 0,7% ВВП на допомогу розвитку, допоможе ефективно боротися з тероризмом[4]. Багато шановні британські воєначальники у відставці в спільному листі висловилися за збереження

членства як ефективного способу забезпечення національної безпеки в боротьбі з терористами ІДІЛ і Росією, яка не визнає норми міжнародного права. У прихильників членства існує впевненість в тому, що Британія виграє від спрощення торгівлі з іншими країнами Європи; приплив молодих іммігрантів сприятиме економічному зростанню країни і допоможе знайти кошти для соціальних допомог[7].

До початку березня сформувався основний склад груп прихильників і супротивників виходу країни з ЄС, а також стали зрозумілі і їх основні теми дебатів. Почалася активна агітація населення. Результати частини опитувань громадської думки вказують на те, що аргументи на користь економічної вигоди для країни і населення від збереження членства переважають всі аргументи за вихід. Генералітет і великий бізнес в масі підтримують збереження членства країни в ЄС.

Таким чином, основні гравці та їхні позиції визначилися. Через три місяці на референдумі 23 червня 2016 рік стане зрозуміло, хто опинився переконливіше.

Список використаних джерел

1. Майкл Гоув: Реформи Дэвида Кэмерона не обязательны к исполнению ЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.expert.ua/mezhdunarodnaya-analitika/0/394-majkl-gouv--reformi-devida-kemerona-ne-obyazatelni-k-ispolneniyu>
2. Мэр Лондона поддержал выход Британии из ЕСЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.segodnya.ua/world/mer-londona-podderzhal-vyход-britanii-iz-es-693638.html>
3. Премьер Шотландии выступила против выхода Великобритании из ЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://news.liga.net/news/world/5900950-premer-shotlandii-vystupila-protiv-vykhoda-velikobritanii-iz-es.htm>
4. Dominiczak Peter. EU referendum: 'Project Fear' working as poll shows Remain taking a narrow lead/ Peter Dominiczak// The Telegraph. – 2016. – 5 April.
5. Jeremy Corbyn and the EU referendum [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35743994>
6. John Longworth: BCC director general quits after supporting Brexit but Kent Invicta Chamber boss defends chairman for backing remain [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.kentonline.co.uk/kent-business/county-news/john-longworth-bcc-kent-eu-92186/>
7. Letters: In an increasingly unstable world, Britain can't afford to lose the security provided by the EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.telegraph.co.uk/comment/letters/12170385/Letters-In-an-increasingly-unstable-world-Britain-cant-afford-to-lose-the-security-provided-by-the-EU.html>

УДК 327.8(485)(045)

ОСОБЛИВОСТІ ШВЕДСЬКОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ*Пахомов І. І.,**студент III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету*

Питання гуманітарної політики Швеції, у сьогоденному політичному становищі відіграє одну з найважливіших позицій. Враховуючи значний досвід держави у здійсненні гуманітарних операцій та ряді урядових органів діючих з приводу надання допомоги потребуючим регіонам світу, варто зазначити про особливості даної сфери зовнішньополітичної діяльності Швеції.

Швеція є одним з найбільших донорів гуманітарної допомоги та активною зацікавленою стороною в гуманітарній сфері починаючи з участі в проектах з відновлення Афганістану у 2004 році. На думку правлячої верхівки держави, збройні конфлікти та природні катастрофи сьогодні створюють все більше засад задля впровадження активних механізмів допомоги у постраждалих державах та регіонах. Діючи у рамках Шведського агентства міжнародного співробітництва та розвитку(SIDA) здійснюється ряд заходів спрямований на підвищення рівня життя у малорозвинених або конфліктних державах, за допомогою підтримки економічного росту, демократії та рівності у гендерних розбіжностях. [2]

Гуманітарна політика Швеції має кілька векторів діяльності, які спрямовані на допомогу в сферах підтримки дітей та молоді у малорозвинених державах, вирішення міграційної кризи, участь та надання всебічної допомоги у вирішенні Української кризи.

Одним із даних векторів виступає допомога та підтримка дітей та молоді у малорозвинених державах. Дане спрямування зовнішньополітичної діяльності займає одне із провідних позицій серед усієї зовнішньої діяльності сучасної держави загалом. До того ж, починаючи з 2011 року шведський уряд посилив власну підтримку ініціатив дітей та молоді спрямованих на право захисту здоров'я, освіти та засобів до існування серед малорозвинених держав. Ця ініціатива схвалила ряд заходів в галузі освіти в конфліктних і пост конфліктних географічно не обмежених регіонах.[4, с.57]

Особливого значення питання гуманітарної політики Швеції набуває перед обличчям викликів теперішнього часу. Не менш значним вектором слід вважати участь Швеції у вирішенні міграційної кризи, яка охопила західний та північний європейські простори та створила засади для корінної зміни поглядів стосовно гуманітарної допомоги. Незважаючи на попередні заяви прем'єр міністру Швеції Стефана Левена, держава опинилася не спроможною діяти у рамках намічених планів щодо надання притулку мігрантам. [7] Також, слід зазначити про нестабільну ситуацію з приводу оцінки та реакції шведського населення на дані зовнішньополітичні заходи, що у свою чергу погіршує процес прийняття конструктивних рішень внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Слід також акцентувати увагу на поширенні радикальних ісламістських течій з боку прийнятих Швецією мігрантів. Зазначений факт свідчить про активний анти-ісламістський прояв серед шведського населення.[3] Досвід 2015 року та сьогоднішні події в середині держави виступають рушійною силою задля радикальних дій влади з приводу своєї міграційної політики. Як заявив міністр внутрішніх справ Швеції Андерс Ігеман 28 січня 2016 року: Швеція має намір депортувати приблизно 80 тисяч біженців, яким було відмовлено у праві на проживання. [1] В даному випадку, для північної держави європейського простору доцільним рішенням виступає поглиблення у співробітництві та кооперація із іншими європейськими державами, які потерпають від нинішньої кризи.

Також, одним з актуальних напрямків гуманітарної діяльності Швеції виступає доцільна участь та надання всебічної допомоги у вирішенні Української кризи. Швеція є однією з учасниць ряду проектів спрямованих саме на встановлення мирного режиму регулювання конфлікту на сході України, та опосередковано здійснює ряд інвестиційних проектів, тим самим бере участь у структурній відбудові держави. 2015 рік відзначився наданням пропозиції Швецією щодо безвідсоткового кредиту Україні, на що, у свою чергу, українське керівництво відреагувало як на «вчинок дружньої держави». [5] До того ж, 16 березня 2016 року, шведський уряд прийняв рішення збільшити розмір гуманітарної допомоги Україні на суму у 3,2 мільйони євро, тим самим збільшуючи розмір загальної суми до 14,5 мільйонів. [6] Звертаючи увагу на внутрішньодержавні складнощі, активна участь Швеції у процесі допомоги Україні можна зазначити як особливий крок на шляху співробітництва двох держав. На сьогоднішній день, участь Швеції у процесах відбудови українських територій, та масштабна підтримка інтересів східноєвропейської держави має одне з провідних значень для самої України.

У березні 2014 року шведський уряд прийняв рішення, щодо зміни всіх попередніх форм здійснення гуманітарної політики. [4, с.56] Зазначені перетворення мали вигляд у сприянні економічної та освітньої допомоги задля надання кращих можливостей громадянам країн із високим рівнем бідності. Дані зміни мали за основу статистичні данні рівня смертності серед дітей малорозвинених держав. Однак основні тенденції зовнішньополітичної гуманітарної політики Швеції, викладені вище, присутні і сьогодні.

Проаналізувавши особливості сучасної гуманітарної політики Швеції, варто зробити ряд висновків. Перш за все, варто сказати, що даний вид зовнішньополітичної діяльності держави посідає провідне та одне з пріоритетних місць на ряду із основними задачами діючої влади. Зазначені напрямки гуманітарної політики держави мають широкий прояв у участі Швеції в ряді міжнародних проектів з приводу допомоги та розвитку малорозвинених і конфліктних держав. На сучасному етапі, головним вектором, як для зовнішньої так і для внутрішньої політики залишається допомога у вирішенні міграційної кризи. У контексті додержання кордонів політики нейтралітету Швеції та загальноєвропейської стратегії діяльності на міжнародній арені, зусилля держави у сфері допомоги роблять великий внесок

у всесвітню систему міжнародних відносин. Варто зазначити, що стосовно матеріалам рейтингу світових донорів 2014 року, Швеція увійшла у п'ятірку найактивніших донорів світової спільноти. Правляча верхівка бачить у даній сфері ряд цілей, які несуть в собі велике значення задля розвитку та покращення статусу малорозвинених та конфліктних держав.

Список використаних джерел

1. EU migrant crisis: Sweden may reject 80,000 asylum claims [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-europe-35425735>
2. Saving lives and alleviating suffering [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.government.se/contentassets/973d2ad8e99c41ea92b2326a2d5625d8/saving-lives-and-alleviating-suffering-policy-for-swedens-humanitarian-asistance-20102016>
3. Swedish government struggling over migrant crisis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-europe-35549169>
4. Walk the talk [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.savethechildren.net/sites/default/files/libraries/DOCS-%23299840-v1-Walk_the_Talk_Review_of_donors_humanitarian_policies_on_education_-_NRC_and_Save_the_Children_Report.pdf
5. Швеція надає Україні \$100 млн безпроцентного кредиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015/03/11/7061131/?attempt=1>
6. Швеція збільшить розмір гуманітарної допомоги Україні на 3,2 млн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ru/rubric-economix/1982903-svecia-uvelicivaet-gumanitarnuu-pomos-ukraine-na-32-milliona.html>
7. Швеція каже, що її спроможність приймати мігрантів вичерпується [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.euronews.com/2015/11/04/two-weeks-of-danger-end-with-syrian-family-s-arrival-in-sweden/>

УДК 342.7(430)(045)

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФРН В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Шаповал К. С.,

студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Міграційна криза 2015 (найбільша міграційна криза в Європі) виникла у зв'язку із різким збільшенням кількості біженців, мігрантів, особливо нелегальних, в країнах ЄС, які прибули із країн Близького Сходу, Північної Африки та Південної Азії.

Вперше термін «криза», по відношенню до мігрантів, використовується в квітні 2015 року. Початком вважається низка катастроф в Середземному морі, в яких загинуло щонайменше 1200 мігрантів.

У зв'язку із воєнними конфліктами в Іраку, Сирії, Афганістані, Лівії, Сербії, Нігерії кількість біженців досягла рекордної позначки. Окрім громадян країн, де проводяться воєнні дії, велика кількість мігрантів прибувають до країн ЄС виключно із економічних мотивів.

Країни ЄС виявилися не в змозі швидко врегулювати проблему. Європейський мультикультуралізм зазнав краху. Уряди активно працюють над удосконаленням міграційної політики та нормалізацією ситуації. Німеччина, як одна з найбільш привабливих для мігрантів країн, чи не найпершою почала реформувати законодавство. За даними Eurostat до ФРН прибуло більш ніж 477тис. біженців, найбільша кількість із Сирії, Афганістану та Іраку. Восени політики у нагальному порядку розробили законопроект регулювання міграції.

Перший пакет законів щодо біженців у ФРН було прийнято. 24 жовтня 2015 р. [1]. Він визначив, так звані, безпечні країни, на території яких не відбувається масштабних воєнних дій. До списку потрапили Чорногорія, Албанія та Косово. Громадянам зазначених країн отримати притулок буде значно складніше. Цим самим уряд планує зменшити кількість біженців, які прибувають з економічних мотивів. Також в законі передбачена депортація таких мігрантів. Депортувати без попередження також будуть біженців, в яких закінчився термін перебування в республіці. Таке рішення було прийнято у зв'язку з тим, що мігрантам ігнорували попередження та не поспішали збирати валізи, а намагалися як найдовше залишитися в Німеччині, переховуючись у родичів чи знайомих.

Також з осені мігрантам зменшили та частково замінили щомісячні грошові виплати. Тепер вони частину виплат будуть отримувати і вигляді споживчого кошика. Незважаючи на скорочення, соціальні виплати все ж залишаються досить великими і місцеві бюджети зазнають стрімко спустошуються. У зв'язку з цим було збільшено фінансування федеративних земель із державного бюджету. За розрахунками, в 2016 році планується витратити на мігрантів майже вдвічі більше ніж в попередньому [2].

Головна мета першого пакета законів - зменшити у мігрантів інтересу до Німеччини та скоротити їх стимул потрапити до країни. На даний момент ФРН все ж є досить популярною серед біженців. Незважаючи на посилення вимог, значного зменшення не відбулося.

Різке збільшення мігрантів викликало невдоволення у німців. Місцеве населення і раніше виступало проти політики мультикультуралізму. Мітинги, пікетування наприкінці 2014 року змусили уряд переглянути політику стосовно мігрантів та їх інтеграції, але прийняті на той момент рішення не передбачали розгортання кризи. Ситуація загострилася після масових нападів мігрантів, які відбулися в новорічну ніч у Кельні та інших містах країни. В екстреному порядку вже 24 січня уряд схвалив закон про депортацію мігрантів-правопорушників. Згідно з ухваленим законом, особа міграційного походження може бути депортована, якщо вона притягалася до відповідальності у вигляді

щонайменше річного позбавлення волі. При цьому не має значення про яке покарання йтиметься - умовне чи реальне [5].

Згідно з чинним законодавством ФРН, біженців можуть позбавляти політичного притулку, якщо вони вчинили правопорушення, за які їм було винесено вирок позбавлення волі терміном на 3 роки.

Другий пакет законів стосовно мігрантів було затверджено 3 лютого 2016 року. Закон змінив правила стосовно возз'єднання сімей мігрантів. Він передбачає возз'єднання сімей лише через 2 роки. Також розширився список «безпечних країн». До вище згаданих додалися Алжир, Марокко та Туніс[1].

Попри прийнятті жорсткіші закони, Німеччина все ж залишається найбільш привабливою для мігрантів. Потоки часто неконтрольовані, а ухвалені пакети законів ще не дають бажаного результату. У порівнянні з минулими роками витрати на розміщення, утримання та інтеграцію мігрантів стрімко збільшуються, що є значним ударом як для місцевих так і для державного бюджету. Із ухваленням законом про депортацію також виникають труднощі, адже відправити «нелегала» додому часто буває досить затратно. Кількість тих, хто повертається досить мала, хоча і їм передбачена фінансова допомога для адаптації. Таким чином витрати в 2016 році зростуть майже в 2 рази.

На сьогодні міграційна політика ЄС не має єдиної правової бази, а прийнятті документи мають слабку ефективність. Німеччина займає найактивнішу позицію в Європейському союзі стосовно вирішення міграційної кризи. Ангела Меркель наполягає на необхідності спільного плану дій стосовно даної проблеми. Однак проблема вироблення спільної міграційної політики в рамках ЄС має не тільки економічну і гуманітарну складову, але більшою мірою схильна до політичних розбіжностей. Країни півночі і півдня Європи, країни "периферії" і ті, що розташовані всередині континенту, як і раніше відстоюють різні підходи. І поки ніякі людські трагедії не здатні змусити їх діяти спільно [4]. На початку 2016 ФРН та Італія запропонували можливий варіант спільного законодавства, проте країни, які не мають такого масштабного притоку мігрантів виступають проти, адже план передбачає розселення біженців по всій території ЄС та введення єдиних соціальних стандартів.

Слід відзначити активні переговори ЄС із Туреччиною стосовно врегулювання міграційної кризи, в яких найбільш активно виступає Німеччина. 18 березня Президент Європейської ради Дональд Туск заявив, що влада Туреччини і лідери урядів країн-членів Євросоюзу узгодили план, спрямований на вирішення міграційної кризи шляхом повернення біженців в Туреччину. За словами Туска, угода не є панацеєю, це лише один з кроків ЄС, спрямованих на розв'язання кризи, в якій ЄС й досі не маю спільного механізму. Більш того, лідери ЄС розходяться в шляхах вирішення даної проблеми [3].

Таким чином можна зробити висновки, що самостійні дії Німеччини щодо врегулювання кризи є не досить ефективними. На даний момент зросла потреба у спільній європейській концепції, яка б не ставила на перший план

національні інтереси. Тільки активний діалог та взаємодопомога зможуть вирішити міграційну проблему.

Список використаних джерел

1. Asylgesetz (AsylG) http://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html
2. Денис Киреев. Германия менет закон о мигрантах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.euromag.ru/germany/44679.html>
3. Європейська Рада ухвалила заключний документ щодо біженців [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zn.ua/WORLD/evropeyskiy-sovet-prinyal-zaklyuchitelnyu-dokument-po-bezhencam-204849_.html
4. Олексій Коваль. Європу накриває вал нелегальної міграції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/international/migranti-rozkolyuyut-yevropu-_.html
5. Пятый этаж: что делать с мигрантами в Германии? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bbc.com/russian/international/2016/01/160111_5floor_germany_migrants

УДК 327 (477:50)(043)

НАСЛІДКИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ІТАЛІЇ

Юдіна А. А.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

На сьогоднішній день Італійська Республіка, як і вся Європа, відчуває на собі наслідки міграційної кризи, яка бере свій початок наприкінці 2014 року та до сих пір є актуальною. Саме міграційна криза в Італійській Республіці завдала шкоди економіці країни, наслідки якої можна побачити й сьогодні. І, незважаючи на численні реформи, які проводить уряд Італійської Республіки, Італія досі не вийшла із міграційної кризи, адже саме ця країна є пріоритетним напрямком для переселенців [10].

Вищезазначений факт обумовлюється географічним і геополітичним становищем, що, в свою чергу, забезпечує можливість для міграційних потоків і транзитної міграції з країн Африки, Східної Європи, Східної та Південно-Східної Азії, Близького і Середнього Сходу, тощо [7].

А політика Італійської Республіки як держави Європейського Союзу, яка приймає мігрантів, схожа на політичну стратегію інших країн Європи, а саме Греції та Іспанії, адже вони протистоять напливу нелегальних транзитних міграційних потоків та посилюють свою політику щодо контролю морських кордонів і режиму в'їзду до країни [1].

Наслідки міграційної кризи для Італійської Республіки, на жаль, негативні, адже міграційна криза завдає шкоди економічному положенню держави. Згідно офіційних даних МВС Італії, країна виділила майже 4,5 мільйонів євро на нелегальних мігрантів. А це, в свою чергу, несе за собою величезні збитки [5].

Проаналізувавши офіційні дані Європейської Комісії, важливо зазначити той факт, що за 2015-2016 роки Італія є третьою країною ЄС, у якій 162 тисячі мігрантів подали заявки на отримання статусу біженців (після Німеччини, у якій близько 477 тисяч, та Угорщини, у якій 177 тисяч мігрантів подали ті ж заявки) [2,5]. Та Італійська Республіка є третьою країною, де біженці нелегально перетинали кордони ЄС за 2015-2016 роки, що становить 157 тисяч, уступаючи місце Угорщині (764 тисячі) та Греції (881 тисяча) [9]. Тобто цей факт є свідченням того, що всі мігранти бачать Італійську Республіку в якості форпосту для попадання на територію Європейського Союзу, проте своє майбутнє життя вони бачать в інших країнах ЄС.

Окрім економічного дисбалансу в Італії можна відзначити різке зростання криміногенної ситуації в країні, з приводу якої можна побачити численні заяви уряду Італії. Окрім цього й по сьогоднішній день в країні зберігається надзвичайно високий рівень злочинності серед корінного населення та мігрантів саме через соціальні, релігійні та інші розбіжності [3, 4].

Даний аспект підбурює владу Італійської Республіки співпрацювати з Європейським Союзом з приводу даної проблеми. Прикладом чого є велика кількість зустрічей глав держав, а також екстрений саміт, який відбувся у вересні 2015 року [6].

Серед останніх кроків в подоланні міграційної кризи, є співпраця Італійської Республіки з Німеччиною. 5 березня 2016 року міністр закордонних справ Італійської Республіки та міністр закордонних справ Німеччини разом написали листа до Європейської Комісії, у якому висловили спільну ідею щодо створення загальної системи реєстрації мігрантів, а також реформування дублінської системи прийому біженців, яка, в свою чергу, блокує мігрантів в країні першого заїзду [8].

Стосовно вищезазначеної проблеми, уряд Італії, на чолі з прем'єр-міністром Маттео Ренці, неодноразово висловлювався, що саме дублінська система потребує реформування. Адже з початку міграційної кризи, а саме 2014 року, й по сьогоднішній день Італійська Республіка офіційно зареєструвала понад 400 тисяч біженців, які прибули на її територію. А це становить надзвичайно велику кількість людей, що приводить до дисбалансу як економічної складової країни, так і політичної [11].

Тому на сьогоднішній день Італійська Республіка просить допомоги у Європейського Союзу та шукає прибічників відносно зміни дублінської системи. Адже якщо ця реформа не буде змінена, то наслідки цього можуть привести до кардинальних змін в економіці та політиці Італії як країни Європейського Союзу.

Таким чином, наразі Італійська Республіка намагається створити разом із Європейським Союзом скоординований механізм депортації нелегальних

економічних мігрантів в країну їх походження. А для цього необхідно мати стабільну координацію з цими країнами.

Проте, незважаючи на всі важкі вищезазначені наслідки, Італійська Республіка продовжує приймати мігрантів на свою територію. Прикладом є подія 28 березня 2016 року, коли Італія прийняла до берегів Сицилії близько півтисячі мігрантів із Лівану. Єдине, на що зараз сподівається уряд Італійської Республіки — це реформування системи прийому біженців на територію Італії, а також налагодження системи квот, яку й запропонував Маттео Ренці в 2015 році. Але відповідь на цей аспект надійшла від Європейської Комісії лише 6 квітня 2016 року, запропонувавши розвантажити міграційні потоки в Італійській Республіці та розподіл усіх мігрантів між усіма країнами Європейського Союзу. Таким чином, наразі влада Італійської Республіки активно підтримує прийнятий на саміті ЄС законопроект про рівномірний розподіл біженців по всій території Європейського Союзу для того, щоб послабити потік нелегальних мігрантів з Греції, Угорщини і Італійської Республіки.

Список використаних джерел

1. Governo Della Repubblica Italiana. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.governo.it/>
2. Italian Ministry of Interior. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www1.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/en/>
3. ItaliEcon. Archivio del Italia. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.italecon24.it>
4. Ministero dell'interno degli Repubblica Italiana. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.interno.gov.it/it/temi/immigrazione-e-asilo/argomenti>
5. MIUR, Ministry of Education and Research of Italian Republic. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.chistera.eu/miur>
6. Revista Italiana De Geopolitica. Da dove vengono i migranti. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: http://www.limesonline.com/da-dove-vengono-i-migranti-2/3005?refresh_ce
7. http://www.limesonline.com/da-dove-vengono-i-migranti-2/3005?refresh_ce
8. Stranieri In Italia. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.stranieriinitalia.it/>
9. Testi e documenti sulla politica estera dell'Italia' 2014. — Roma: Ministero degli Affari Esteri Ufficio studi, 2015.
10. The Global Competitiveness Report 2015-2016: World Economic Forum / Prof. Klaus Schwab — 2016. — 178 p.
11. The world Factbook: Central intelligence agency. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
12. United Nations Conference On Trade And Development. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.asp>

УДК (327)(043)

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КІБЕРБЕЗПЕКА»*Мінін Д. С.,**студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР «Спеціаліст»**Маріупольського державного університету*

Кіберпростір докорінно трансформувач глобальну економіку. Він трансформувач спосіб нашого життя, забезпечуючи 2 млрд. чоловік зі значною мірою доступ до інформації, до комунікації, до нових економічних можливостей. Відкритість Інтернету створило нове підґрунтя для конфліктів в інформаційному просторі.

Історичні та філософські коріння терміна «кібер» часто порівнюються з алегорією Платона про печери. Його семантичний зміст (для сучасної епохи) походить від терміна кібернетика, дослідження зв'язку і управління надали популярність праці Норберта Вінера «Кібернетика: або управління і зв'язок в тварині і машині» (1948). При підключенні понять кібернетики і простору, Вільям Гібсон (1984), як правило, розглядається першим, хто офіційно забезпечив появу на нову арену взаємодію, яку ми тепер знаємо, як кіберпростір [3].

Передумовою до виникнення таких понять як «кібербезпека» та «кіберзахист» є збільшення випадків нелегального втручання в персональні системи, а також перехоплення інформації з боку кримінальних структур та терористичних організацій.

За думкою західних науковців, виникненню дефініції «кібербезпека» світ завдячує США, коли уряд цієї країни став працювати над дослідженням проблем нейтралізації або мінімізації нової сукупності загроз у Інтернет-просторі [9].

На різних рівнях з того часу було проведено багато форумів, семінарів та конференцій міжнародного і національного масштабу. Публікуються наукові праці, присвячені різноманітним аспектам кібербезпеки. Провідні держави світу активно займаються не тільки стратегіями кібербезпеки, а й інституційними системами. Прикладом є Канада, США, Франція та Німеччина.

В міжнародному законодавстві й досі відсутнє єдине визначення понять «кібернетична безпека», «кібернетична загроза», «кібернетичний захист», «кібернетичний простір», «кібернетична злочинність». Проблема кібербезпеки специфічна та глобальна, тому максимальна ефективність у боротьбі з новими загрозами може бути забезпечена, якщо міжнародні гравці, приватні корпорації та асоціації об'єднують свої зусилля. Актуальність визначення змісту поняття «кібербезпека» є важливим моментом для покращення ефективності взаємодії на міжнародному рівні.

За останні роки поняття «кібербезпека» використовують все частіше, але багато експертів з інформаційної безпеки та керівників служб безпеки помиляються в якому контексті й коли використовувати цей термін [6].

Слід проаналізувати дефініції терміну «кібербезпека» в національних стратегічних документах провідних держав світу для більшого розуміння. У стратегії з питань кібербезпеки Франції визначення таке: кібербезпека – це бажаний стан інформаційної системи, за якого вона може протистояти подіям з кіберпростору, що можуть поставити під загрозу доступність, цілісність або конфіденційність даних, які зберігаються, обробляються або передаються, і пов'язаних з ними послуг, які ці системи пропонують або роблять доступними [7].

Визначення терміну у французькій стратегії дає можливість мати на увазі наявність теоретичних загроз з кіберпростору більш високого порядку однією зі складових якої є інформаційні системи. В контексті інших видів безпеки положення з національної стратегії дає чітке розуміння місця і ролі проблеми кібербезпеки.

Німеччина у своїй стратегії трактує термін кібербезпека, як сукупність необхідних і відповідних заходів, в результаті реалізації яких досягається мінімізація ризиків. Прагматичні німці вважають, що основа базування кібербезпеки – комплексний підхід. Федеральний уряд німецької держави розробив десять основних напрямів у стратегії по забезпеченню кібербезпеки [4].

Канадська стратегія базується на тому, що мета забезпечення найсучаснішого використання кіберпростору, який є стратегічним активом, необхідно передбачати і протистояти кіберзагрозам, що виникають. У стратегії кібербезпеки Канади немає чіткого визначення дефініції «кібербезпека». Проаналізувавши цей документ можна розуміти кібербезпеку, як захист кіберсистем від шкідливого неправильного використання та від інших деструктивних атак. Автори стратегії приділяють уваги визначенню кібератаки, підкреслюючи, що кібербезпека – є засобом захисту від даних загроз [2].

Нещодавно національну стратегію кібербезпеки розробила Турецька Республіка, трактуючи кібербезпеку, як захист інформаційних систем, що входять до складу кіберпростору, від нападів, забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації, яка обробляється в цьому просторі, виявлення та протидія атакам і кіберінцидентам [8]. Варто зауважити, що турецькі аналітики окремо визначають національний кіберпростір, до якого входять усі інформаційні системи суб'єктів, що перебувають під юрисдикцією держави.

Уряд Австралії основною метою політики кібербезпеки декларує підтримку надійної роботи електронного середовища операцій, яке підтримує національну безпеку країну та надає максимальні переваги цифрової економіки [5]. Під кібербезпекою у Стратегії, яка була опублікована у 2009 році австралійські автори розуміють захист людей, особливо дітей, від образливого та нелегального контенту та його впливу, забезпечення цілісності та конфіденційності інформаційно-комунікаційних технологій Австралії, захист від переслідувань і знущань у кіберпросторі.

Європейський Союз в 2004 році оголосив про створення Європейського агентства з мережевої та інформаційної безпеки. Через вісім років Агентство

опублікувало огляд «Національні стратегії кібербезпеки. Практичний посібник з розвитку та виконання». Щодо визначення терміну «кібербезпека» у цьому огляді, то автори підкреслили відсутність загальноприйнятого та однозначного визначення кібербезпеки в національних стратегіях.

Українські вчені трактують кібербезпеку, як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сфері функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем [1].

Надзвичайно важливо відзначити використання терміну «кібербезпека» в документах міжнародного і національного рівня, тому дискусія про назву самого терміна не розгортається, хоч і викликає досить обґрунтовані нарікання у багатьох спеціалістів.

Отже, проблематика кібербезпеки безпосередньо пов'язана до недопущення несанкціонованого використання та розповсюдження інформації, а також нейтралізацією негативних інформаційних впливів на технологічному рівні.

Зіставляючи результати аналізу проблем визначення терміну «кібербезпека», робимо висновок, що кібербезпека – є окремим випадком інформаційної безпеки, поява якого була обумовлена використанням комп'ютерних систем та телекомунікаційних мереж. Дало більш розгорнуте визначення, трактуючи кібербезпеку, як стан захищеності найбільш важливих інтересів особистості, держави та суспільства в умовах використання комп'ютерних систем. Кібербезпека мінімізує шкоду від порушення конфіденційності, цілісності та доступності інформації, а також негативні наслідки функціонування інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Мельник С.В. До проблеми формування понятійно-термінологічного апарату кібербезпеки / С.В. Мельник. — К. : Вид-во НА СБ України, 2011. — С. 43-48.
2. Canada's Cyber Security Strategy: For a stronger and more prosperous Canada. – Her Majesty the Queen in Right of Canada, 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-scrt-strtg/cbr-scrt-strtg-eng.pdf>
3. Choucri, Nazli. Cyberpolitics in international relations [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ahkyee.files.wordpress.com/2015/01/choucri-2012-cyberpolitics-in-international-relations.pdf>
4. Cyber Security Strategy for Germany. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.cio.bund.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Strategische-Themen/css_engl_download.pdf?__blob=publicationFile
5. Cyber security strategy. – Commonwealth of Australia: Australian Government, 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ag.gov.au/RightsAndProtections/CyberSecurity/Documents/AG%20Cyber%20Security%20Strategy%20-%20for%20website.pdf>

6. Franscella J. Cybersecurity vs. Cyber Security: When, Why and How to Use the Term [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.infosecisland.com/blogview/23287-Cybersecurity-vs-Cyber-Security-When-Why-and-How-to-Use-the-Term.html>
7. Information systems defence and security: France's strategy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.gouvernement.fr/sites/default/files/fichiers_joints/livre-blanc-sur-la-defense-et-la-securite-nationale_2013.pdf
8. National Cyber Security Strategy and 2013-2014 Action Plan. – Republic of Turkey. Ministry of Transport, Maritime Affairs and Communications, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ccdcoe.org/strategies/TUR_CyberSecurity.pdf
9. Stublely D. What is Cyber Security? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.7elements.co.uk/resources/blog/what-is-cyber-security>

УДК 327(043)

ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ «РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ» ЯК ЗАСІБ ПРОПАГАНДИ В РОСІЙСЬКИХ ЗМІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Петренко Г. П.,

*студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Сучасний стан забезпечення національної та інформаційної безпеки України потребує розробки науково обґрунтованої державної політики та стратегії в цій галузі, визначення системи національних цінностей, життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави, визначення зовнішніх і внутрішніх загроз цим інтересам, пошуку ефективних заходів для забезпечення безпеки в усіх її сферах.

Проте, ще досі не прийнято закону, який би визначав концепцію державної інформаційної політики України. Відповідно, в країні не існує єдиного плану, єдиної державної позиції чи стратегії розвитку інформаційної галузі, а отже і забезпечення інформаційної безпеки. В Україні діє Доктрина інформаційної безпеки, але вона була розроблена у 2008 році і, очевидно, абсолютно не відповідає вимогам часу.

Національні інтереси України в інформаційній сфері вирізняють такі життєво важливі інтереси: недопущення інформаційної залежності, інформаційної блокади України, інформаційної експансії з боку інших держав та міжнародних структур; ефективна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства під час формування, реалізації та коригуванні державної політики в інформаційній сфері; побудова та розвиток інформаційного суспільства; забезпечення економічного та науково-

технологічного розвитку України; формування позитивного іміджу України; інтеграція України у світовий інформаційний простір.

Різкий контраст в українських ЗМІ можна було помітити під час подій на Майдані Незалежності, які відбувалися в Україні з 21 листопада 2013 до кінця лютого 2014 року. Новинні медіа в Україні, які мають серед співвласників росіян, схильні бути більш стриманими у критиці Росії, порівняно з новинними медіа, що не мають зв'язків з Росією. Серед "російських" новинних медіа є різні підходи, які працюють в Україні: вони зберігають баланс між інтересами Кремля та вимогами їх аудиторій. Аналіз випусків новин трьох каналів, які вели мовлення в Україні, ілюструє ці тенденції.

Євромайдан та подальший розвиток подій суттєво змінили український медіаландшафт. Присутність російських власників вплинуло на зображення подій «Революції гідності»: на відміну від телеканалів, які належать українським можновладцям (за виключенням тих, хто пов'язаний з Партією Регіонів та В.Януковичем), в телеканалах з франшизою російського видання, не приділялося так багато часу подіям Майдану, не проводилося пряме включення подій та звучала прихована критика.

Для захисту медіапростору України до Верховної Ради України було подано законопроект "Про внесення змін до Закону України" Про телебачення і радіомовлення (щодо участі іноземних осіб в телерадіоорганізаціях) № 1768 від 15 січня 2015 року.

Так звані нові медіа надають індивідууму ширше коло можливостей. Багато хто говорить про демократизацію комунікативних засобів. Прихильники цієї думки вважають, що завдяки політичній революції, викликаній новими медіа, перед громадськістю відкриваються нечувані перспективи у створенні нового світопорядку.

В «Революції гідності, як і в «Арабській весні», рушійною силою можна вважати саме соціальні мережі. За останні роки суттєво побільшало політичних блогів, веб-сторінок, інтернет-форумів, супутникових програм та facebook-профілів.

До надійних онлайн медіа можна віднести також сайти, які були створені спеціально для висвітлення Євромайдану. Насамкінець хотілось би відзначити кілька особливостей у сфері журналістики та медіа, які проявились у зв'язку з Євромайданом. Журналістика перестала бути нейтральною. Багато ЗМІ зайняли активну громадянську позицію.

Відображення «Революції гідності» у засобах масової інформації безпосередньо залежить від власника видання (ресурсу). Присутність російських медіа холдингів в інформаційному просторі України просуває свої інтереси та впливає на інформацію, яка друкується у пресі чи розміщується на інтернет-порталах. Велику роль сьогодні відіграють соціальні мережі, оскільки вони охоплюють досить широку аудиторію, дозволяють розміщувати інформацію швидше, а також об'єднують однодумців у спільноти, які і стають рушійною силою тих чи інших подій.

Ми помітили, що у зображенні «Революції гідності» російській пресі присутня агресія. Провівши дослідження, можна зробити висновок: 98% засобів

масової інформації належать державі, а насамперед – керуються правлячою верхівкою задля збереження власних інтересів. Висвітлення «Революції гідності» в російській пресі суттєво відрізняється від зображення в українській чи іноземній. В ЗМІ РФ присутні елементи пропаганди та викривлення інформації. Дані методи можна пояснити як превентивні засоби проти можливих, аналогічних подій на території Росії. На підставі результатів контент аналізу можна говорити, що згадування Євромайдану носить перманентний характер, хоча й не завжди у великій кількості статей. Також для описання подій в Україні характерним є вживання слів-маркерів, таких як: «Майдан», «Євромайдан», «хунта», «бандерівці», «нацисти» та «фашисти». Сам термін «Революція гідності» не використовується. Ще однією з причин популярності преси РФ є позитивне ставлення населення Східної України. Інформація безпосередньо впливає на свідомість та думку людей, тому пропаганда відіграє ключову роль у зовнішній політиці Росії.

Список використаних джерел

1. 5 признаков, что изменила "Революция достоинства" в Украине [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://www.proforex.org/novosti-mira/novosti-sng/ukraine/entry1008213766.html>
2. Алексеева М. И. Средства массовой информации России. / И. М. Алексеева.— М.:Аспект Пресс, 2008. —380 с.
3. В России заблокировали оппозиционные издания, которые "неправильно" пишут о событиях в Украине [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://ru.tsn.ua/svit/v-rossii-zablokirovali-oppozicionnye-izdaniya-kotorye-nepravilno-pishut-o-sobytyah-v-ukraine-354564.html>.
4. Виклики історії: Революція гідності в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=3350>.
5. Доктрина інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]. —Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/63/2002>.

УДК 353.8(477)"2014/2015"(043)

СПІВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНА ТЕРИТОРІЯ» ТА «РАЙОН АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ» В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Трофименко А. В.,

*к.політ.н., ст. викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Безпрецедентна актуалізація проблем сепаратизму та тероризму на території України, що відбувається з 2014 року, вимагає від держави перегляду правових засад протидії зазначеним загрозам. З огляду на це, останніми роками відбулася розробка нових та перегляд існуючих нормативно-правових актів щодо врегулювання питань, пов'язаних з протидією терористичним загрозам,

правим статусом та режимом на окремих територіях держави, місцевим самоврядуванням, організацією господарської діяльності, правовим статусом внутрішньо переміщених осіб та учасників антитерористичної операції.

Велика кількість нових та переглянутих документів, що включає закони та підзаконні нормативно-правові акти, прийняті різними міністерствами та відомствами, обумовлює науковий інтерес до визначення конкретних вимог українського законодавства до впровадження та дії правових режимів, встановлених на територіях, де державна влада України тимчасово не може здійснювати свої повноваження. До таких територій сьогодні правові документи прираховують територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також деякі райони Донецької та Луганської областей. Для визначення цих територій в українських нормативно-правових актах використовуються поняття «тимчасово окупована територія» та «район проведення антитерористичної операції», тлумачення та співвідношення яких є метою нашого дослідження.

Першим до українського правового поля було введено поняття «тимчасово окупованої території» після підписання 18 березня 2014 року «Договору між Російською Федерацією і Республікою Крим про прийняття в Російську Федерацію Республіки Крим та утворення в складі Російської Федерації нових суб'єктів», який є несумісним з нормами міжнародного права, а також засадами Конституції України про непорушність конституційних вимог щодо суверенності і незалежності (ст. 1, 2), цілісності і недоторканості (ст. 2), незаконності узурпації державної влади (ст. 5) тощо [1].

У відповідь на незаконну анексію Криму Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», підписаний Виконуючим обов'язки Президента України, Головою Верховної Ради України О. Турчиновим 15 квітня 2014 року. У преамбулі зазначеного закону, що набув чинності 24 квітня 2014 року, зазначається: «перебування на території України підрозділів збройних сил інших держав... є окупацією частини території суверенної держави Україна...». Датою початку такої окупації закон встановлює 20 лютого 2014 року [7].

Крім того, у статті 3 закон чітко встановлює територію, що вважається «тимчасово окупованою»: 1) «сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій; 2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилеглого до узбережжя континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України; 3) повітряний простір над територіями, зазначеними у пунктах 1 і 2 цієї частини» [7].

Отже, поняття «тимчасово окупована територія» першочергово вживалося відносно Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, їх сухопутної території, внутрішніх вод та повітряного простору над ними.

Дещо пізніше, у зв'язку з військовими діями, що розпочалися на Південному Сході України проти незаконних збройних формувань Донецької та Луганської «народних республік», в українському законодавстві з'являються поняття «антитерористична операція» та «район антитерористичної операції».

5 червня 2014 року Президентом України П. Порошенко було підписано Закон України «Про внесення змін до законів України щодо боротьби з тероризмом», згідно якого статтю 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» 2003 року було доповнено новим поняттям: «антитерористична операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності» [6].

У цій же статті надається визначення території проведення антитерористичної операції, яка на відміну від загальноновживаної «зони АТО» в законі іменується як «район антитерористичної операції». Так, закон постановляє: «район проведення антитерористичної операції – визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція». У цьому районі може вводитися особливий правовий режим, що передбачає надання суб'єктам боротьби з тероризмом особливі повноваження. Координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України (ст. 4), повноваження якого представлені в статті 7 вказаного закону [2].

Офіційно антитерористична операція в Україні була розпочата раніше зазначених змін, а саме 14 квітня 2014 р. Указом Президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України». Текст рішення РНБО був таємним, і чітко визначити актуальну географію зони антитерористичної операції та її зміни першочергово було неможливо. Проте, 7 жовтня 2014 року було видано Наказ Антитерористичного центру при Службі безпеки України «Про визначення районів проведення антитерористичної операції та термінів її проведення», у якому районами проведення АТО визначено Донецьку та Луганську області (з 7 квітня 2014 року) і Харківську область (у період з 7 квітня до 14 вересня 2014 року) [5]. На додаток, 30 жовтня 2014 року Кабінетом Міністрів України було видано Розпорядження «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція» (замінено розпорядженням від 2 грудня 2015 р.). У Розпорядженні чітко визначено міста обласного значення та населенні пункти Донецької, Луганської та Харківської областей, на яких проводилася антитерористична операція, цей загальний перелік має бути доповнений в п'ятиденний строк з дня закінчення антитерористичної операції [8].

На території проведення антитерористичної операції Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 р. окремо було визначено

території, що наразі не контролюються українською владою. Розпорядження містить «Перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження» (із змінами від 2 грудня 2015 р.). Цей перелік включає 1) по Донецькій області: міста обласного значення Донецьк, Горлівка, Дебальцеве, Докучаєвськ, Єнакієве, Жданівка, Кіровське, Макіївка, Сніжне, Торез, Харцизьк, Шахтарськ, Ясинувата, населені пункти Амвросіївського, Артемівського, Волноваського, Мар'їнського, Новоазовського, Старобешівського, Тельманівського, Шахтарського та Ясинуватського районів; 2) по Луганській області: міста обласного значення Луганськ, Алчевськ, Антрацит, Брянка, Кіровськ, Красний Луч, Краснодон, Первомайськ, Ровеньки, Свердловськ, Стаханов, населені пункти Антрацитівського, Краснодонського, Лутугинського, Новоайдарського, Перевальського, Попаснянського, Свердловського, Станично-Луганського та Слов'яносербського районів [9].

16 вересня 2014 року Президентом України було підписано очікуваний Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», який «визначає тимчасовий порядок організації місцевого самоврядування, діяльності органів місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» [10].

Цей закон доповнюється Постановою Верховної Ради України № 252-VIII від 17 березня 2015 р. «Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування», згідно цієї постанови «до окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких ... тимчасово запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування, належать райони або їх частини, міста, селища і села, що знаходяться на територіях, які розташовані між державним кордоном України з Російською Федерацією, урізом води Азовського моря та лінією, яка визначена додатком до цієї Постанови, що відповідає Мінському меморандуму від 19 вересня 2014 року» [4]. У додатку Постанови Генеральним штабом Збройних сил України на підставі Доповнення до Мінського меморандуму від 19 вересня 2014 року визначено перелік із 85 населених пунктів, залізничних станцій, роз'їздів, перехресть доріг із зазначенням географічних координат, що створюють «лінію з прив'язкою до місцевості», вказану в Постанові.

Того ж дня, 17 березня 2015 р., було підписано ще одну важливу Постанову Верховної Ради України № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями», у якому Верховна Рада постановляє: «визнати тимчасово окупованими територіями окремі райони, міста, селища і села Донецької та Луганської областей, в яких ... запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування, до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, російських окупаційних військ, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України та відновлення повного контролю України за державним кордоном України» [3].

Цією Постановою до територій Донецької та Луганської областей, що знаходяться під контролем незаконних збройних формувань Донецької та Луганської «народних республік», вперше застосовувалося поняття «тимчасово окупованої території» на відміну від інших визначень, таких як «населенні пункти, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження», що досі значаться в певних чинних нормативно-правових актах.

Таким чином, поняття «тимчасово окупована територія» в українському законодавстві, яке першочергово вживалося відносно анексованого АР Крим та міста Севастопіль, було розширено і з березня 2015 року до нього було включено населені пункти Донецької та Луганської областей, на території яких запроваджено особливий порядок місцевого самоврядування, – це територія, розташована між державним кордоном України з Російською Федерацією та лінією, визначеною в Постанові Верховної Ради України № 252-VIII від 17 березня 2015 р. У свою чергу поняття «район антитерористичної операції» не обмежується тільки територіями, що не контролюються українською владою, а згідно Наказу Антитерористичного центру при Службі безпеки України від 7 жовтня 2014 р. включають всю територію Донецької та Луганської областей. Проте, як і на «тимчасово окупованій території», так і в «районах антитерористичної операції» законодавством України передбачається введення особливих правових режимів, що регулюються низкою законів та підзаконних актів.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 року <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>.
3. Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями : Постанова Верховної Ради України № 254-VIII від 17 березня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254-viii>.
4. Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування : Постанова Верховної Ради України № 252-VIII від 17 березня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/252-VIII>.
5. Про визначення районів проведення антитерористичної операції та термінів її проведення : Наказ Антитерористичного центру при Службі безпеки України від 7 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://cons.parus.ua/_doc_view.asp?rx=09FH733877711bd2c4a783860caa719233250.

6. Про внесення змін до законів України щодо боротьби з тероризмом : Закон України від 5 червня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1313-18>.
7. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/>.
8. Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1275-2015-%D1%80/paran7#n7>.
9. Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження : Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1085-2014-%D1%80>.
10. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей : Закон України від 16 вересня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>.

UKRAINA W PIERWSZYCH LATACH PO ROZPADZIE ZWIĄZKU RADZIECKIEGO W KONTEKŚCIE PREZYDENTURY L. KRAWCZUKA I ZACHODZĄCYCH PROCESÓW GLOBALIZACYJNYCH

Ratushna L.,

doktorantka Wydziału Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

Po rozpadzie Związku Radzieckiego na mapie świata pojawiło się nowe, niepodległe państwo – Ukraina, które za swoją stolicę obrało miasto Kijów. W momencie uzyskania niepodległości tj. 24 sierpnia 1991 roku [8], Ukraina odziedziczyła drugą co do wielkości gospodarkę z pośród byłych republik Związku Radzieckiego. Gospodarka ta miała rozwiniętą infrastrukturę i przemysł przetwórczym, co dawało możliwość wytwarzać PKB na poziomie jak zbliżonym do sąsiadujących państw. Społeczeństwo wykazywało bardzo wysokie oczekiwania co do rozwoju gospodarczego Ukrainy [10].

Celem opracowania jest przedstawienie wybranych aspektów działalności pierwszego prezydenta niepodległej Ukrainy w latach 1991-1994 – Leonida Krawczuka. Dodatkowo w artykule znajduje się także krótka analiza wpływów globalizacji na zmiany gospodarcze na Ukrainie.

Leonid Krawczuk – pierwszy prezydent niepodległej Ukrainy, sprawujący swój urząd od grudnia 1991 roku do czerwca 1994 roku [9]. To pod jego

kierownictwem zaczyna się tworzyć nowa historia niepodległej Ukrainy. Rozpad Związku Radzieckiego spowodował głęboki kryzys w socjalnym, ekonomicznym i politycznym życiu kraju. Prezydent Leonid Krawczuk już w pierwszych dniach pracy na urządzie prezydenta podjął działania zmierzające do stworzenia pozytywnego wizerunku Ukrainy na arenie międzynarodowej. Działania te przyniosły zamierzony efekt i już po roku istnienia Ukrainy jej niepodległość uznało ponad 130 państw [4]. Na nowym poziomie zaczęła funkcjonować także współpraca dyplomatyczna. Około 40 państw otworzyło w Kijowie swoje przedstawicielstwa.

Największym osiągnięciem czy być może jak to pokazały ostatnie wydarzenia związane z agresją Rosji na Ukrainie największą porażką w działalności prezydenta Leonida Krawczuka była rezygnacja Ukrainy z broni jądrowej. Na początku kadencji prezydenta Krawczuka Ukraina posiadała trzeci co do wielkości (po Stanach Zjednoczonych i Rosji) arsenał jądrowy na świecie [1]. 5 grudnia 1994 roku na szczycie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) zostało podpisane tzw. Memorandum Budapeszteńskie – porozumienie pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Rosją, Wielką Brytanią i Ukrainą o „Gwarancję bezpieczeństwa w związku z dołączeniem Ukrainy do programu nierozpowszechnienia broni jądrowej”. Do tych gwarancji dołączyły się także Chiny i Francja [6]. Gwarancje polegały m.in. na poszanowaniu niezależności, suwerenności i istniejących granic Ukrainy, powstrzymaniu się od groźby lub użycia siły przeciwko integralności terytorialnej lub niezależności politycznej na Ukrainie, a także powstrzymaniu się od przymusu ekonomicznego [6]. Wtedy, zdaniem prezydenta Krawczuka to była bardzo dobra decyzja, pokazująca że Ukraina stawia za cel przekształcić się na „państwo bez broni”. Historia ostatnich lat pokazuje, że tę decyzję można oceniać inaczej. Zwłaszcza od 2013 roku (od wydarzeń na Majdanie) decyzja ta zostaje oceniana jako negatywna, osłabiająca pozycję międzynarodową Ukrainy. Te międzynarodowe gwarancje zostały zerwane przez Rosję pod koniec lutego – początek marca 2014 roku aneksją wojskową Półwyspu Krymskiego [11].

W czasie prezydentury Leonida Krawczuka i jego rządu zajęto się wieloma ważnymi dla tego niepodległego państwa sprawami jak m.in.: przyjęto ustawę o zlikwidowaniu partii komunistycznej, powstało Ministerstwo Spraw Zagranicznych, przyjęto pierwszych 400 ustaw. Jest to również czas powstania i rozwoju prywatnej przedsiębiorczości.

Powyższe, krótkie przedstawienie wybranych aspektów prezydentury Leonida Krawczuka nie daje podstaw do jednoznacznej oceny tego okresu i samego prezydenta. Decyzje podjęte w tym czasie można oceniać dopiero po upływie pewnego czasu. Jednak co bardzo ważne było w tamtym okresie na początku niepodległej drogi rozwoju państwa to to, że dużą ilość problemów udało się rozwiązać bezkrwawo.

Ważnym elementem w pierwszych latach rozwoju niepodległej Ukrainy były także procesy globalizacyjne. Dla zrozumienia zachodzących procesów globalizacyjnych, na początek warto przypomnieć definicję tego zjawiska. Według Oleksija Wołowicza (Олексій Волович) „globalizacja – to współczesna forma międzynarodowych stosunków, która charakteryzuje się rozpowszechnieniem współzależności między krajami w ekonomicznych, politycznych i kulturalnych

zakresach praktycznie na całą kulę ziemską. Głównym czynnikiem rozwoju globalizacji stała się naukowo-techniczna rewolucja, zwłaszcza rozwój światowego systemu informacji, rozpowszechnienia Internetu, który zrobił możliwą natychmiastową komunikację pomiędzy ludźmi w różnych końcach świata i usunął przeszkody na drodze rozpowszechnienia jakiegokolwiek informacji”[7]. O. Wołowicz podkreśla, że globalizacja jest pewnym etapem rozwoju ludzkiej cywilizacji, kiedy narodowe gospodarki rozwijają się w granicach jednego państwa, a międzynarodowe ekonomiczne łączniki doprowadziły do utworzenia ponadnarodowych korporacji i globalnych (światowych) rynków. Innymi słowami, globalizacja przedstawia kompleksowe geopolityczne, geoeconomiczne i geokulturalne zjawisko, które ma potężny wpływ na wszystkie aspekty życia społeczeństw. Procesy globalizacyjne dotyczą zarówno małych jak i dużych państw i nie ma znaczenia ile ono istnieje, jaka jest jego historia, czy dotyczy to Stanów Zjednoczonych z 200-letnią historią czy 25-letniej niepodległej Ukrainy. Procesy globalizacyjne rozpowszechniają się z błyskawiczną prędkością.

Po rozpadzie Związku Radzieckiego obok Ukrainy powstało wiele innych państw co miało wpływ także na gospodarkę – m.in. powstały nowe rynki zbytu. Jednak, aby z tej szansy móc skorzystać trzeba było podjąć pewne rozwojowe działania. Do tej pory gospodarka Ukrainy była bardzo ściśle powiązana z gospodarką Związku Radzieckiego. Dlatego też po przemianach ustrojowych, kiedy nie było już głównego kontrahenta jakim był Związek Radziecki ze swoimi republikami trzeba było na nowo tworzyć zasady handlu zagranicznego. W początkowym okresie niepodległej Ukrainy nie zdołano jeszcze wypracować kontaktów, nie podpisano jeszcze w odpowiedniej ilości umów stowarzyszeniowych, które pozwoliłyby na transakcje zagraniczne – co miało wpływ na to, że w okresie od 1991 do 1994 roku obserwujemy spadek zarówno importu [3], jak i eksportu [2]. Po roku 1994 sytuacja się poprawiła i był dostrzegalny wzrost.

W kwestii bezrobocia również można zauważyć pewne zmiany. Po upadku „żelaznej kurtyny” można było zauważyć emigrację sezonową pracowników. W okresie od 1991 do 1992 roku nastąpiło gwałtowne zwiększenie ruchu migracyjnego do największego poziomu + 287,8 tys. ludzi. (+5,4 %) [5]. W tym czasie rząd Leonida Krawczuka pracował nad ustawami, które mogłyby zapełnić obywatelom Ukrainy legalny wyjazd za granicę do pracy i powrót do kraju.

Proces globalizacji gospodarki wywołuje różne problemy i dylematy dla rządzących państwami. Globalizacja niesie ze sobą zarówno pozytywne jak i negatywne strony. Pojawiają się lub po prostu zaczynają być dostrzegane pewne przeciwieństwa i różnice między różnymi gospodarkami z całego świata, ponieważ co jest charakterystyczne dla globalizacji punktem odniesienia dla danej gospodarki nie są już gospodarki sąsiadujące ale gospodarki całego świata. Aktywizacja tych przeciwieństw staje się przyczyną powstawania ekonomicznych i finansowych kryzysów z różną ich głębokością.

Zdaniem Autorki dla Ukrainy w początkowym etapie gospodarczego rozwoju jako niepodległego państwa, procesy globalizacyjne pozytywnie wspomagały przemiany ustrojowe i gospodarcze kraju. Zawsze znajdują się zarówno zwolennicy jak i przeciwnicy rządów danego prezydenta, jednak w przypadku Leonida Krawczuka i

jego współpracowników można wystawić pozytywną ocenę za podjęcie się jakże ważnych na początku niepodległego państwa zadań, zadań którym przyświecała idea aby działać tylko i wyłącznie na korzyść Ukraińskiego społeczeństwa.

Literatura

1. Domagala K., Goncharenko R., *Zapomniane gwarancje dla Ukrainy*, <http://www.dw.com/pl/zapomniane-gwarancje-dla-ukrainy/a-18112922> (19.05.2016)
2. Kushnir I., World macroeconomic research 1970-2014, http://www.kushnirs.org/macroeconomics_/uk/ukraine__export.html, (19.05.2016)
3. Kushnir I., World macroeconomic research 1970-2014, http://www.kushnirs.org/macroeconomics_/uk/ukraine__import.html, (19.05.2016)
4. Акт проголошення незалежності, <http://uateka.com/uk/article/society/1201>, (19.05.2016)
5. Алексеев С., Историчні особливості трудової міграції населення України в перехідний до ринку період (1991-2004рр.), с. 90
6. Біляк Т., Міжнародно-правова оцінка тексту Будапештського меморандуму 1994 р. (частина 1), <http://iac.org.ua/mizhnarodno-pravova-otsinka-tekstu-budapeshtskogo-memorandumu-1994-r-chastina-1/>, (18.05.2016)
7. Волович О., Одеськие Известия, *Глобалізація: переваги і загрози для нашої країни*, <http://izvestiya.odessa.ua/node/23646>, (20.05.2016)
8. ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Про проголошення незалежності України, http://gska2.rada.gov.ua/site/postanova/akt_nz.htm, (19.05.2016)
9. Президенты Украины, http://www.ukraina.com/index.php?id=36&Itemid=31&option=com_content&task=view, (18.05.2016)
10. Україна від кризи до економічного зростання. План модернізації України. Федерація роботодавців України, http://modernization.fru.org.ua/images/documents/Ukraine_part.pdf, с.4,(19.05.2016)
11. Хроніка окупації: Рік тому Росія почала анексію Криму, http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1819994-hronika_okupatsiii_rik_tomu_rosiya_pochala_aneksiyu_krimu_2026767.html, (17.05.2016)

УДК (323)(043)

**ПРОБЛЕМА РЕГІОНАЛЬНОГО ДИСБАЛАНСУ ІТАЛІЙСЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОГО ТИРОЛЮ)**

*Светлакова М. А.,
асистент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Сьогодні у світі немає країн, які відзначалися б однорідністю своєї території. У середині майже всіх держав окремі території мають свої специфічні особливості розвитку, які визначаються поняттям регіон. Формування цих особливостей відбувається під впливом низки факторів, зокрема, географічного, соціально-економічного, історичного, етнічного. Італійська Республіка не стала винятком. Окрім регіонального дисбалансу між економічно розвинутою Північчю та менш розвинутим Півднем, у країні існують й інші ознаки, пов'язані з її неоднорідною структурою, вони обумовлені переважно історичними особливостями формування Італійської держави.

Проблеми регіональної диференціації у багатьох демократичних країнах склалися історично. У першу чергу, така сформована протягом століть неоднорідність проявляє себе в певному дисонансі рівнів соціально-економічного розвитку регіонів. Регіони є сполучною ланкою між федеральним центром та виробничо-економічними структурами на його території. Значна самостійність регіонів у вирішенні багатьох питань, потребує розробки стратегії і тактики свого розвитку, забезпечення узгодженості дій з федеральним центром та ефективної участі у взаємодії з підприємницькими структурами [5].

Отже, зважена та грамотна регіональна політика є запорукою стабільного розвитку всієї держави. Водночас вона має значний вплив на еволюцію державного устрою, правлячий уряд країни, структуру та ефективність національної економіки.

Порівняно з європейською ретроспективою, процес національного об'єднання Італії відбувся досить пізно. У зв'язку з цим, питання збереження державної єдності, а також процес посилення самостійності внутрішньодержавних регіонів Італії, по суті отримало свого апогею на період 1990-2000 рр. Отже, сучасна Італія обійшлася без появи активних радикально налаштованих рухів національних меншин країни. Усі потужні вибухи військового насильства на національному ґрунті в Італії були вже у минулому (сепаратистський рух в регіоні Трентіно-Альто-Адідже в 1950-1960 рр.).

Модель автономії італійського регіону Трентіно-Альто-Адідже або Південного Тиролю на сучасному етапі є вдалим прикладом збереження територіальної цілісності держави та прав національних меншин, які проживають на цій території. Втім, шлях позитивного розв'язання цього питання був досить не простим.

До початку Першої світової війни Південний Тироль входив до складу Австро-Угорщини, а вже після війни став частиною Італії. Майже одразу після

закінчення Першої світової війни до влади в Італії прийшов фашистський режим на чолі з Б. Муссоліні. Для Південного Тиролю це означало початок політики насильної італіанізації, що полягала в забороні вивчення та використання німецької мови, німецькі політичні організації були розпущені, було звільнено з державного апарату німців. Водночас заохочувався переїзд до цього регіону етнічних італійців. Усі ці події стали основою зародження міжетнічних конфліктів, які не набули значного поширення, оскільки почалася Друга світова війна [3].

Після завершення Другої світової війни та поразки фашистських режимів, італійський уряд винайшов досить неординарне розв'язання проблеми Південного Тиролю. Було вирішено поєднати регіон з двома сусідніми провінціями, які були заселені етнічними італійцями. У результаті проведення таких адміністративних дій, німецькомовна політична більшість стала меншістю в новому регіоні Трентино, вона фактично втратила свої права на рівні нового адміністративного утворення. Отже, на період, який припав між двома світовими війнами, німецькомовне населення, яке складало близько 85% всіх мешканців, опинилося під загрозою зникнення [1].

Майже примусове відштовхування німецького населення з політичного простору, звісно призвело до певних наслідків, які перш за все полягали в появі та розповсюдженні повстанської та терористичної активності. Уже у 1956 р. на території регіону було створено Комітет визволення Південного Тиролю ультраправого нахилу. Це угруповання майже до 1961 р. було організатором терактів, які здебільшого стосувалися об'єктів інфраструктури, що, у свою чергу, вимагало від італійської влади уживання певних заходів, які полягали в репресивних методах [2]. Упродовж такої двосторонньої боротьби не передбачувалося досягнення певного консенсусу, тому єдиний вихід був у політичному розв'язанні цієї проблеми.

Питанням урегулювання конфлікту активно займалася Народна партія Південного Тиролю, яка за допомогою використання мирних політичних заходів, обрала своєю метою відокремлення Південного Тиролю від регіону Трентино, й надання йому самостійності та більшої автономії. Уже у 1961 р. політичне розв'язання такої суперечливої проблеми було знайдено, Південний Тироль як окремий автономний регіон було відновлено. Під керівництвом уряду вже автономного регіону відійшла сфера транспорту, державні послуги та соціальна сфера. Стосовно сфери освіти, то в школах було введено як викладання німецькою, та й італійською мовою. Документація державної сфери теж здійснювалася двома мовами. За етнічним складом Південний Тироль мав таку ситуацію: німці склали 60% населення, італійці – 35%, а інші 5% - ретороманці, які вважалися корінною меншістю регіону [5]. Однак, офіційно автономію Південного Тиролю було визнано в 1972 р. Саме тоді до складу регіонального уряду відійшли сфера охорони здоров'я, торгівля та ін. Парламент Південного Тиролю отримав, у свою чергу, більш широкі можливості та повноваження [4].

Таким чином, Південний Тироль отримав свою заповітну автономію, а німецька мова – статус державної. Сьогодні населення Південного Тиролю

самостійно і незалежно визначають свою політику в Євросоюзі, призначають та збирають податки, формують як освітнє, так і культурне середовище регіону. Цей автономний регіон має свій регіональний парламент, президента та міністрів, більш того, мають свого кандидата в Європарламенті. Парламент Південного Тиролю поєднує в собі не тільки законодавчу владу на регіональному рівні, але також має право на обрання президента, двох віцепрезидентів та міністрів автономії. Водночас упродовж певного строку повноважень обраного парламенту посада президента регіону по черзі повинна змінюватися як представниками німецької, так й італійської громади.

Список використаних джерел

1. Силантьева О. Южный Тироль и его роль [Електронний ресурс] / О. Силантьева // Московская немецкая газета. – Опубл. 17.06.2015. – Режим доступу : <http://www.ru.mdz-moskau.eu/южный-тироль-и-его-роль/>
2. Special statute for Trentino-Alto adige [Risorsa Elettronica]. – Modo di accesso: http://www.provinz.bz.it/downloads/autonomy_statute_eng.pdf
3. Regionali: Udc, unità nazionale, autonomia dagli schieramenti e no a pretese leghiste [Risorsa Elettronica]. – 22 gennaio 2010. – Modo di accesso: <https://udcmozzo.wordpress.com/2010/01/22/regionali-udc-unita-nazionale-autonomia-dagli-schieramenti-e-no-a-pretese-leghiste-2/>
4. Il Donbass e l'esempio altoatesino [Risorsa Elettronica] // Alto Adige. – 20.05.2015. – Modo di accesso: <http://ricerca.gelocal.it/altoadige/archivio/altoadige/2015/05/20/bolzano-il-donbass-e-l-esempio-altoatesino-08.html>
5. Ferrario F. Territorio e servizio sociale. Aspetti e problemi di un intervento / F. Ferrario, G. Gottardi. – Urbino : Unicopli, 2006. – 326 p.

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДОМІНАНТА СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

- Єрмілов І. Ю.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО
ВИЗНАЧЕННЯ** 3
- Корячкіна К. І.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
СУСІДСТВА** 5
- Макаренко В. А.,
студента 3 курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ГЕОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ У СПІВРОБІТНИЦТВІ КРАЇН
БРІКС** 7
- Прекрасний Ю. Ю.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ДІЯЛЬНІСТЬ ЯПОНІЇ В АТЕС В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ В АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН** 10
- Тарраф А. Т.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
ВНЕШНИЕ ФАКТОРЫ ВОЙНЫ В СИРИИ 13
- Толстих М. І.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЄВРАЗІЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ СОЮЗ: ЕТАПИ
СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ** 15

- Велько М. М.,
студентка III курса специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета*
**ПРОБЛЕМА БЕЖЕНЦЕВ КАК ВЫЗОВ ИММИГРАЦИОННОЙ
ПОЛИТИКЕ ШВЕЦИИ** 18
- Bodo M.,
student II stopnia Wydziału Historycznego, Instytutu Historii Uniwersytetu
Jagiellońskiego*
**GLOBALIZACJA I INTEGRACJA, JAKO ZJAWISKA
WPLYWAJĄCE NA MIĘDZYNARODOWE BEZPIECZEŃSTWO –
NA PRZYKŁADZIE ORGANIZACJI O CHARAKTERZE
EKONOMICZNYM** 21
- Leszczyński M.,
doktorant Katedry Publicystyki Ekonomicznej i Public Relations
Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu*
**REPUTACJA JAKO CZYNNIK BUDOWANIA POZYCJI
PAŃSTWA W ŚRODOWISKU MIĘDZYNARODOWYM - CASUS
EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ** 24
- Stempień M.,
Ph.D. candidate Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Social Sciences and Security Institute*
ISLAMIC STATE, MILITARIZATION AND JIHADISM 28
- Herasymenko V.,
magister Wydziału Humanistycznego Instytutu Politologii Uniwersytetu
Pedagogicznego im. KEN w Krakowie*
**ZASADA BEZPOŚREDNIEGO SKUTKU PRAWA UNII
EUROPEJSKIEJ** 31
- Zima Ł.,
magister Wydziału Humanistycznego Instytutu Politologii Uniwersytetu
Pedagogicznego im. KEN w Krakowie*
**TRANSFORMACJA ŁADU POLITYCZNEGO W EUROPIE A
WYZWANIA DLA KRAJÓW EUROPY ŚRODKOWO-
WSCHODNIEJ** 35
- Świdzińska K. J.,
magister Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-
Mazurskiego*
**ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – SPOSOBEM NA
UZYSKANIE NIEZALEŻNOŚCI DOSTAW ENERGII** 39

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Парахневич Д. А.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**УКРАЇНА У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ РОЗВИТКУ СФЕРИ
НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ** 44

*Грідіна І. М.,
д.політ.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
НАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ ПРОТИ ЗОВНІШНЬОЇ АГРЕСІЇ 47

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Авер`янов А. А.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУБІНСЬКО-
ВЕНЕСУЕЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН** 51

*Аль-Хурані І. Б.,
студентки III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЙОРДАНІЇ В
РЕГІОНІ** 53

*Бурлаченко В. О.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КИТАЮ
ТА ІНДІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ** 55

*Челпан О. С.,
студентка ОКР «Спеціаліст» Маріупольського державного
університету*
**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ В
СЕРЕДНІЙ АЗІЇ** 58

- Чокотило Н. Е.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
АРКТИЧНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДАНІЇ 60
- Гаджимагомедова А. М.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА У ЗОВНІШНІЙ
ПОЛІТИЦІ КИТАЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ** 62
- Гладка А. С.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ ФІНЛЯНДІЇ В
НАТО** 64
- Кусса Р. І.,
студентка I курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ДО ПРОГОЛОШЕННЯ
РЕСПУБЛІКИ (1789 – 1792 РР.)** 66
- Ляшенко А. Ю.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК
ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ США** 69
- Мамикіна М. О.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ЗМІНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВЕКТОРІВ АРГЕНТИНИ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ М. МАКРІ** 73
- Мартиненко Р. А.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІАПЛАТФОРМ У
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ США** 75
- Мініна К. М.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
ПОЛІТИКА УРЯДУ ІТАЛІЇ ЩОДО ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ 79

- Пелих Г. В.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
ІРАНУ** 82
- Пупирєва К. А.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СПІВРОБІТНИЦТВО ІСЛАНДІЇ ТА ЄС В АРКТИЧНОМУ
РЕГІОНІ** 86
- Шаповалов В. П.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ІБЕРІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО ЯК ОДИН З
ВЕКТОРІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ** 88
- Шибасєва А.С.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
ФРАНЦІЇ В РЕГІОНІ БЛИЗЬКОГО СХОДУ** 92
- Патрушев В. С.,
студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР «Спеціаліст»
Маріупольського державного університету*
**ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА США В КОНТЕКСТІ
АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПРИКЛАДІ
ОПЕРАЦІЇ США В АФГАНІСТАНІ** 95
- Трофименко М. В.,
к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
**ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ КНР В КОНТЕКСТІ РОБОТИ
ІНСТИТУТУ КОНФУЦІЯ** 99
- Matusiak R.,
doktorant Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Katedry
Inwestycji i Nieruchomości Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*
**STYMULANTY I DESTYMULANTY LOKALIZACJI POLSKICH
BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH NA
UKRAINIE** 104

Materniak D.,

magister stosunków międzynarodowych

**POLSKA A PROCES POKOJOWY WOBEC ROSYJSKIEJ
AGRESJI ZBROJNEJ NA DONBASIE**

108

Булик М. В.,

*к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*

**ВІДНОСИНИ ТАЙЛАНДУ З КРАЇНАМИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ
АЗІЇ**

111

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Рябінін Є. В.,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету*

**КОНСОЦІОНАЛІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ
ЕТНОСЕПАРАТИСТСЬКИХ КОНФЛІКТІВ**

115

Kolmann P.,

*doktorant Wydziału Cybernetyki Wojskowa Akademia Techniczna w
Warszawie*

WYBRANE ASPEKTY KONCEPCJI NARODU

119

Трима К. А.,

*к.політ.н., старший викладач кафедри політології, соціології та
філософії Маріупольського державного університету*

**ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-
КУЛЬТУРНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ГЛОБАЛЬНІ
СТРУКТУРИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я)**

120

Рябченко Е. В.,

*аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та
процеси Маріупольського державного університету*

**СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ МІГРАНТІВ В РЕСПУБЛІЦІ КІПР
НА ПОЧАТКУ 21 СТОЛІТТЯ**

124

Kolmann P.,

*doktorant Wydziału Cybernetyki Wojskowej Akademii Technicznej w
Warszawie*

**BUDOWANIE TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ: SZANSE I
WYZWANIA**

126

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ СВІТУ В
КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

- Боярська Є. О.,
аспірантка спеціальності 23.00.04 – політичні проблеми
міжнародних систем та глобального розвитку Маріупольського
державного університету*
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, КЛАСИФІКАЦІЇ 132
- Чекоданова К. К.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В ПРОГРАМАХ
ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА** 135
- Іванець Т. М.,
аспірантка спеціальності 23.00.05 – етнополітологія та
етнодержавознавство Маріупольського державного університету*
**«ВАША ПАРТІЯ»: ПЕРШИЙ УСПІХ МАЛИХ ПАРТІЙ НА
ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ ЯПОНІЇ** 138
- Ліко І. І.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
ПРОБЛЕМИ ПЕК ІСПАНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 140
- Маргуліс О. Я.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ДО ПИТАННЯ ПРО BREXIT: ДИСКУСІЇ У БРИТАНСЬКОМУ
ПОЛІТИКУМІ** 144
- Пахомов І. І.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
ОСОБЛИОСТІ ШВЕДСЬКОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ 147
- Шаповал К. С.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ПРАВОВИЙ АСПЕКТ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФРН В
УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ** 149

- Юдіна А. А.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
НАСЛІДКИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ІТАЛІЇ 152
- Мінін Д. С.,
студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР «Спеціаліст»
Маріупольського державного університету*
ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КІБЕРБЕЗПЕКА» 155
- Петренко Г. П.,
студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні
відносини» Маріупольського державного університету*
**ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ «РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ» ЯК
ЗАСІБ ПРОПАГАНДИ В РОСІЙСЬКИХ ЗМІ В КОНТЕКСТІ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ** 158
- Трофименко А. В.,
к.політ.н., ст. викладач кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики Маріупольського державного університету*
**СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНА
ТЕРИТОРІЯ» ТА «РАЙОН АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ» В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ** 160
- Ratuszna L.,
doktorantka Wydziału Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w
Krakowie*
**UKRAINA W PIERWSZYCH LATACH PO ROZPADZIE
ZWIĄZKU RADZIECKIEGO W KONTEKŚCIE PREZYDENTURY
L. KRAWCZUKA I ZACHODZĄCYCH PROCESÓW
GLOBALIZACYJNYCH** 165
- Светлакова М. А.,
асистент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*
**ПРОБЛЕМА РЕГІОНАЛЬНОГО ДИСБАЛАНСУ ІТАЛІЙСЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОГО ТИРОЛЮ)** 169

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ШОСТОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

**У збірнику публікуються матеріали українською, російською,
англійською, польською мовами**

**Відповідальний редактор: Булик М. В.
Веб-редактор: Горб Є. С.**

МАРІУПОЛЬ: МДУ, 2016